תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

תלמוד ירושלמי ברכות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תלמוד ירושלמי ברכות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תלמוד-ירושלמי-ברכות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 12
הלכה ג 14
הלכה ד 14
הלכה ה 15
הלכה ו 19
פרק ב 20
הלכה א 20
הלכה ב 23
הלכה ג 23
הלכה ד 27
הלכה ה 30
הלכה ו 31
הלכה ז 31
הלכה ח 33
הלכה ט 35
פרק ג 36
הלכה א 36
הלכה ב 40
הלכה ג 40
הלכה ד 41
הלכה ה 44
הלכה ו 46
פרק ד 47
הלכה א 47
הלכה ב 53
הלכה ג 54
הלכה ד 56
הלכה ה 58
הלכה ו 60
פרק ה 61
הלכה א 61
הלכה ב 65
הלכה ג 68
הלכה ד 69
הלכה ה 70
פרק ו 70
הלכה א 70
הלכה ב 75
הלכה ג 75
הלכה ד 76
הלכה ה 76
הלכה ו 77
הלכה ז 78
הלכה ח 79
פרק ז 79
הלכה א 79
הלכה ב 81
הלכה ג 83
הלכה ד 84
הלכה ה 85
פרק ח 86
הלכה א 86
הלכה ב 87
הלכה ג 89
הלכה ד 89
הלכה ה 89
הלכה ו 91
הלכה ז 93
הלכה ח 93
פרק ט 94

הלכה א 94
הלכה ב 100
הלכה ג 104
הלכה ד 106
הלכה ה 107

פרק א

הלכה א

משנה: מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בָּעֲרָבִין. מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנָסִין לוֹכַל בִּתְרוּמָתָן עַד סוֹף הָאַשְׁמוּרָה הָרִאשׁוֹנָה דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עַד חֲצוֹת. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ בָנָיו מִבֵּית הַמִּשְׁתֶּה אָמְרוּ לוֹ לֹא קָרִינוּ אֶת שְׁמַע. אָמַר לָהֶן אִם לֹא עָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר חַייְבִין אַתֶּם לִקְרוֹת. וְלֹא זוּ בִלְבַד אֶלָּא כָּל שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. הֶקְטֵר חֲלָבִים וְאֵיבָרִים [וַאֲכִילַת פְּסָחִים] מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. כָּל הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד מִצְוָתָן עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. אִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת כְּדֵי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֲבֵירָה.

הלכה: מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בָּעֲרָבִין. אֲנָן תַּנִּינָן מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנָסִין לוֹכַל בִּתְרוּמָתָן. תַּנֵּי רִבִּי חִייָא מִשָּׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין לֶאֱכוֹל פִּיתָּן בְּלֵילֵי שַׁבָּת. וְתַנֵּי עֲלָהּ קְרוֹבִים דִּבְרֵיהֶן לִהְיוֹת שָׁוִין. אִיתָא חֲמֵי מִשָּׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנָסִין לוֹכַל בִּתְרוּמָתָן יְמָמָא הוּא וְעִם כּוֹכְבַיָּא הוּא. מִשָּׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין לֶאֱכוֹל פִּתָּן בְּלֵילֵי שַׁבָּת שָׁעָה וְתַרְתֵּי לֵילְיָא הוּא. וְאַתְּ אָמַר קְרוֹבִים דִּבְרֵיהֶן לִהְיוֹת שָׁוִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי תִּיפְתַּר בְּאֵילֵּין כּוּפְרָנַיָּא דְקִיקַיָּיא דְּאוֹרְחֵיהוֹן מִסְתַּלְקָא עַד דְּהוּא יְמָמָא דְצַדֵּי לוֹן מִיקַּמֵּי חַיּוּתָא.

תַּנֵּי הַקּוֹרֵא קוֹדֶם לְכֵן לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. אִם כֵּן לָמָּה קוֹרִין אוֹתָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי אֵין קוֹרִין אוֹתָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בִּשְׁבִיל לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתוֹ אֶלָּא כְּדֵי לַעֲמוֹד בִּתְפִילָּה מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה.

רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה סָפֵק בֵּירַךְ עַל מְזוֹנוֹ סָפֵק לֹא בֵּירַךְ צָרִיךְ לְבָרֵךְ דִּכְתִיב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ. סָפֵק הִתְפַּלֵּל סָפֵק לֹא הִתְפַּלֵּל אַל יִתְפַּלֵּל וּדְלֹא כְרִבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן וּלְוַאי שֶׁיִּתְפַּלֵּל אָדָם כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. לָמָּה שֶׁאֵין תְּפִילָּה מַפְסֶדֶת. סָפֵק קָרָא סָפֵק לֹא קָרָא נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא הַקּוֹרֵא קוֹדֶם לְכֵן לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. וְקוֹדֶם לְכֵן לָאו סָפֵק הוּא וְאַתְּ אָמַר צָרִיךְ לִקְרוֹת. הָדָא אָמְרָה סָפֵק קָרָא סָפֵק לֹא קָרָא צָרִיךְ לִקְרוֹת.

סִימָן לְדָבָר מְשֻׁיָּצְאוּ הַכּוֹכָבִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לְדָבָר זֶכֶר לְדָבָר וַאֲנָחְנוּ עוֹשִׂים בְּמָלְאכָה וְחֲצָיִים מַחֲזִיקִים בָּרְמָחִים מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים. וּכְתִיב וְהָיָה לָנוּ הַלַּיְלָה לְמִשְׁמָר וְהַיּוֹם לְמְלָאכָה.

כַּמָּה כוֹכָבִים יֵצְאוּ וְיהֵא לַיְלָה. רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר פַּפָּא כּוֹכָב אֶחָד וַדַּאי יוֹם. שְׁנַיִם סָפֵק לַיְלָה. שְׁלֹשָׁה וַדַּאי לַיְלָה. שְׁנַיִם סָפֵק וְהָכְתִיב עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים. אֶלָּא מִיעוּט כּוֹכָבִים שְׁנַיִם. קַדְמֵיָּא לָא מִתְחַשֵּׁב.

בְּעֶרֶב שַׁבָּת רָאָה כוֹכָב אֶחָד וְעָשָׂה מְלָאכָה פָּטוּר. שְׁנַיִם מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי. שְׁלֹשָׁה מֵבִיא חַטָּאת. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת רָאָה כוֹכָב אֶחָד וְעָשָׂה מְלָאכָה מֵבִיא חַטָּאת. שְׁנַיִם מֵבִיא אָשָׁם תָּלוּי. שְׁלֹשָׁה פָּטוּר.

רִבִּי יוֹסֵי בַּר בּוּן בָּעֵי אֵין תֵּימַר שְׁנַיִם סָפֵק. רָאָה שְׁנֵי כוֹכָבִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְהִתְרוּ בוֹ וְעָשָׂה מְלָאכָה. רָאָה שְׁנֵי כוֹכָבִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְהִתְרוּ בוֹ וְעָשָׂה מְלָאכָה. מַה נַפְשֵׁךְ אִם הָרִאשׁוֹנִים יוֹם הֵן אַף הָאַחֲרוֹנִים יוֹם הֵן וְיֵהֵא חַיָּיב עַל הָאַחֲרוֹנִים. אִם הָאַחֲרוֹנִים לַיְלָה אַף הָרִאשׁוֹנִים לַיְלָה וְיֵהֵא חַיָּיב עַל הָרִאשׁוֹנִים. רָאָה שְׁנֵי כוֹכָבִים בָּעֶרֶב שַׁבָּת וְקָצַר כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת. בְּשַׁחֲרִית וְקָצַר כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת. רָאָה שְׁנֵי כוֹכָבִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְקָצַר כַּחֲצִי גְּרוֹגֶרֶת. מַה נַפְשֵׁךְ אִם הָרִאשׁוֹנִים יוֹם הֵן אַף הָאַחֲרוֹנִים יוֹם הֵן וְיִצְטָרֵף שֶׁל שַׁחֲרִית עִם שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת וְיֵהֵא חַיָּיב עַל הָאַחֲרוֹנִים. אִם הָאַחֲרוֹנִים לַיְלָה אַף הָרִאשׁוֹנִים לַיְלָה וְיִצְטָרֵף שֶׁל שַׁחֲרִית עִם שֶׁל לֵילֵי שַׁבָּת וְיֵהֵא חַיָּיב עַל הָרִאשׁוֹנִים.

הֲדָא דְתֵימַר בְּאִילֵּין דְּלֵית אוֹרַחְתְּהוֹן מִתְחַמְיָא בִימָמָא. בְּרַם בְּאִילֵּין דְּאוֹרַחְתְּהוֹן מִתְחַמְיָא בִימָמָא לָא מְשַׁעֲרִין בְּהוֹן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּרִבִּי בּוּן וּבִלְחוּד דְּיִתְחַמּוּן תְּלָתָא כוֹכָבִין בַּר מִן הַדָּא כוֹכָבְתָא.

רִבִּי יַעֲקֹב דְּרוֹמְנָה בְּשֵׁם רִבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי כּוֹכָב אֶחָד וַדַּאי יוֹם. שְׁנַיִם לַיְלָה. וְלֵית לֵיהּ סָפֵק. אִית לֵיהּ סָפֵק בֵּין כּוֹכָב לְכוֹכָב.

תַּנִּי כָּל זְמַן שֶׁפָּנֵי מִזְרַח מַאֲדִימוֹת זֶהוּ יוֹם. הִכְסִיפוּ זֶהוּ בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת. הִשְׁחִירוּ נַעֲשָׂה הָעֶלְיוֹן שָׁוֶה לַתַּחְתּוֹן זֶהוּ לַיְלָה.

רִבִּי אוֹמֵר הַלָּבָנָה בִּתְקוּפָתָהּ הִתְחִיל גַּלְגַּל חַמָּה לְשַׁקְּעָ וּתְחִילַּת גַּלְגַּל לְבָנָה לַעֲלוֹת זֶהוּ בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא סוֹף גַּלְגַּל חַמָּה לְשַׁקְּעָ וּתְחִילַּת גַּלְגַּל לְבָנָה לַעֲלוֹת. וְתַנִּי שְׁמוּאֵל כֵּן אֵין הַלְּבָנָה זוֹרַחַת בְּשָׁעָה שֶׁהַחַמָּה שׁוֹקַעַת וְלֹא שׁוֹקַעַת בְּשָׁעָה שֶׁהַחַמָּה זוֹרַחַת.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר חִייָא בַּר יְהוּדָה בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא הִתְחִיל גַּלְגַּל חַמָּה לְשַׁקְּעָ אָדָם עוֹמֵד בְּרֹאשׁ הַר הַכַּרְמֶל וְיוֹרֵד וְטוֹבֵל בְּיָם הַגָּדוֹל וְעוֹלֶה וְאוֹכֵל בִּתְרוּמָתוֹ חָזָקָה בְּיוֹם טָבֵל. הֲדָא דְתֵימַר בְּהַהוּא דְּאָזִיל לֵיהּ בְּקַפּוֹנְדְּרָא. בְּרַם הַהוּא דְּאָזַל לֵיהּ בְּאִיסְרָטָא לָא בְדָה.

אֵיזֶהוּ בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא לְטִיפָּה שֶׁל דָּם שֶׁהִיא נִתּוּנָה עַל גַּבֵּי חֲדָה שֶׁל סַייָף נֶחְלְקָה הַטִּיפָּה לְכַאן וּלְכַאן זֶהוּ בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת. אֵי זֶהוּ בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת. מִשֶּׁתִּשְׁקַע הַחַמָּה כְּדֵי שֶׁיְּהַלֵּךְ אָדָם חֲצִי מִיל דִּבְרֵי רִבִּי נְחֶמְיָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת כְּהֶרֶף עַיִן וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמוֹד עָלָיו חֲכָמִים.

רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי אַחָא הֲווּ יָתְבִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לְרִבִּי אָחָא לָא מִסְתַּבְּרָא סוֹף חֲצִי מִיל דְּרִבִּי נְחֶמְיָה כְּהֶרֶף עַיִן דְּרִבִּי יוֹסֵי. אָמַר לֵיהּ אוּף אֲנָא סָבַר כֵּן. רִבִּי חִזְקִיָּה לָא אָמַר כֵּן אֶלָּא

כָּל הֶֽרֶף עַיִן וְהֶֽרֶף עַיִן שֶׁבַּחֲצִי מִיל דְּרִבִּי נְחֶמְיָה סָפֵק הוּא. אָמַר רִבִּי מָנָא קַשְׁיְיתֵיהּ קוֹמֵי דְּרִבִּי חִזְקִיָּה כַּד תַּנִּינָן תַּמָּן רָאָה אַחַת בַּיּוֹם וְאַחַת בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת. אַחַת בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת וְאַחַת לְמָחָר אִם יוֹדֵעַ שֶׁמִּקְצָת הָרְאִייָה מֵהַיּוֹם וּמִקְצָתָהּ לְמָחָר וַדַּאי לְטוּמְאָה וּלְקָרְבָּן וְאִם סָפֵק שֶׁמִּקְצַת הָרְאִיָּה מֵהַיּוֹם וּמִקְצָתָהּ לְמָחָר וַדַּאי לְטוּמְאָה וְסָפֵק לְקָרְבָּן. רִבִּי חִייָא בַּר יוֹסֵף בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן מַאן תַּנָּא רְאִייָה נֶחְלֶקֶת לִשְׁנַיִם רִבִּי יוֹסֵי. אָמַר לָהּ קְשָׁתָה עַל דַּעְתָּךְ דְּאַתְּ אָמַר כָּל הֶֽרֶף עַיִן וְהֶֽרֶף עַיִן שֶׁבַּחֲצִי מִיל דְּרִבִּי נְחֶמְיָה סָפֵק הוּא. לָמָּה אָמַר לֵיהּ קְשָׁתֵיהּ לְכְשֶׁיָּבוֹא אֵלִיָּהוּ וְיֹאמַר זֶהוּ בֵין הַשְׁמָשׁוֹת.

מַאן פְּלִיג. רִבִּי חֲנִינָא חֲבֵרֵהוֹן דְּרַבָּנָן בָּעֵי כְּמָה דְאַתְּ אָמַר בְּעַרְבִית נִרְאוּ שְׁלֹשָׁה כוֹכָבִים אַף עַל פִּי שֶׁהַחַמָּה נְתוּנָה בְאֶמְצַע הָרָקִיעַ לַיְלָה הוּא. וְמַר אַף בְּשַׁחֲרִית כֵּן. אָמַר רִבִּי אַבָּא כְּתִיב הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צוֹעֲרָה. וּכְתִיב וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהֵר. מַקִּישׁ יְצִיאָתוֹ לְבִיאָתוֹ. מַה בִּיאָתוֹ מִשֶּׁיִּתְכַּסֶּה מִן הַבְּרִיּוֹת. אַף יְצִיאָתוֹ לִכְשֶׁיִּתְוַדַּע לַבְּרִיּוֹת. אָמַר רִבִּי בָּא כְּתִיב הַבּוֹקֶר אוֹר. הַתּוֹרָה קְרָאָהּ לְאוֹר בּוֹקֶר. תַּנִּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּבֹּקֶר בַּבּוֹקֶר כְּדֵי לִיתֵּן תְּחוּם לְבוֹקְרוֹ שֶׁל בּוֹקֶר.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן אִם אוֹמֵר לִיתֵּן עוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ לְלַיְלָה בֵּין בְּעַרְבִית בֵּין בְּשַׁחֲרִית נִמְצֵאת אוֹמֵר שֶׁאֵין הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה שָׁוִין. וְתַנִּי בְּאֶחָד בְּתִקּוּפַת נִיסָן וּבְאֶחָד בְּתִקּוּפַת תִּשְׁרֵי הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה שָׁוִין. אָמַר רִבִּי הוּנָא נַלְפִּינָהּ מִדֶּרֶךְ הָאָרֶץ שֶׁרֵי מַלְכָּא נְפַק אַף עַל גַּב דְּלָא נְפַק אָמְרִין דְּנָפַק. שֶׁרֵי עֲלֵיל לָא אָמְרִין דְּעַל עַד שַׁעֲתָא דְיֵיעוּל.

זֶהוּ שֶׁעוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל צָרִיךְ לְהַשְׁווֹת אֶת רַגְלָיו. תְּרֵין אֲמוֹרַיִן רִבִּי לֵוִי וְרִבִּי סִימוֹן חַד אָמַר כְּמַלְאָכִים וְחַד אָמַר כְּכֹהֲנִים. מַאן דְּאָמַר כְּכֹהֲנִים לֹא תַעֲלֶה בְמַעֲלוֹת עַל מִזְבְּחִי. שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִים עֻקֵּב בְּצַד גּוּדָל וְגוּדָל אֵצֶל עֻקֵּב. וּמַאן דְּאָמַר כְּמַלְאָכִים וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה. רִבִּי חֲנִינָא בַּר אַנְדְּרֵיי בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוֹטָר הַמַּלְאָכִים אֵין לָהֶן קְפִיצִין וּמַה טַּעֲמָא קִרְבַת עַל חַד מִן קָמַיָּיא קַיְימָיָא.

אָמַר רִבִּי הוּנָא זֶה שֶׁרוֹאֶה אֶת הַכֹּהֲנִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּבָרְכָה רִאשׁוֹנָה צָרִיךְ לוֹמַר בָּרְכוּ אֶת יי מְלָאכָיו. בִּשְׁנִייָה בָּרְכוּ אֶת יי כָּל צְבָאָיו. בִּשְׁלִישִׁית בָּרְכוּ אֶת יי כָּל מַעֲשָׂיו. בְּמוּסָף בְּבָרְכָה הָרִאשׁוֹנָה צָרִיךְ לוֹמַר שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּה בָּרְכוּ אֶת יי כָּל עַבְדֵי יי הָעוֹמְדִים בְּבֵית יי בַּלֵּילוֹת. בִּשְׁנִייָה שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ. בִּשְׁלִישִׁית יְבָרֶכְךָ יי מִצִּיּוֹן. אִם הָיוּ אַרְבַּע חוֹזֵר תְּלִיתְיָאתָא בְּקַדְמִיתָא וּרְבִיעָתָא בְּתִנְיָוואתָא.

אָמַר רִבִּי [חַנְנָא] מֵאֵיילֶת הַשַּׁחַר עַד שֶׁיֵּאוֹר הַמִּזְרָח אָדָם מְהַלֵּךְ אַרְבָּעַת מִילִין. מִשֶּׁיֵּאוֹר הַמִּזְרָח עַד שֶׁתֶּנֶץ הַחַמָּה אַרְבָּעַת מִיל. וּמְנַיִין מִשֶּׁיֵּאוֹר הַמִּזְרָח עַד שֶׁתֶּנֶץ הַחַמָּה אַרְבָּעַת מִיל דִּכְתִיב וּכְמוֹ הַשַּׁחַר עָלָה וגו׳. וּכְתִיב הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צוֹעֲרָה. וּמִן

סְדוֹם לְצוֹעַר אַרבָּעַת מִיל. יוֹתֵר הָוון. אָמַר רִבִּי זְעִירָא הַמַלְאָךְ הָיָה מְקַדֵּד לִפְנֵיהֶן הַדֶּרֶךְ. וּמְנַיִין מֵאַיֶּלֶת הַשַּׁחַר עַד שֶׁיֵּאוֹר הַמִּזְרָח אַרְבָּעַת מִיל. כְּמוֹ וּכְמוֹ מִילָה מְדַמְיָא לַחֲבֵירְתָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בוּן הָדָא אַיילְתָּא דְשַׁחֲרָא מַאן דְּאָמַר כּוֹכְבְתָא הִיא טָעְיָא זִימְנִין דְּהִיא מְקַדְּמָא וְזִימְנִין דְּהִיא מְאַחֲרָה. מַאי כְּדוֹן כְּמִין תְּרֵין דֵּקוֹרְנִין דִּנְהוֹר דְסַלְקִין מִן מַדִּינְחָא וּמְנָהֲרִין. דַּלְמָא רִבִּי חִייָא רַבָּא וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא הַוּוּ מְהַלְכִין בַּהֲדָא בִקְעַת אַרְבֶּל בְּקָרִיצְתָּה וְרָאוּ אַיֶּלֶת הַשַּׁחַר שֶׁבָּקַע אוֹרָהּ. אָמַר רִבִּי חִייָא רַבָּה לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא בִּירִבִּי כַּךְ הִיא גְאוּלְתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּתְחִילָּה קִימְאָה קִימְאָה כָּל מָה שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת הִיא רָבָה וְהוֹלֶכֶת. מַאי טַעְמָא כִּי אֲשֵׁב בַּחוֹשֶׁךְ יי אוֹר לִי. כְּךְ בַּתְּחִילָּה וּמְרְדְכַי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ. וְאַחַר כַּךְ וַיִּקַּח הָמָן אֶת הַלְּבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס. וְאַחַר כַּךְ וַיָּשָׁב מָרְדְּכַי אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ. וְאַחַר כַּךְ וּמָרְדְכַי יָצָא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת. וְאַחַר כַּךְ לַיְּהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה.

וַאֲתָיְא דְרִבִּי [חֲנִינָה] כְּרִבִּי יוּדָה דְּתַנִּי בְשֵׁם רִבִּי יוּדָה עוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמִשִּׁים שָׁנָה. אָדָם בֵּינוֹנִי מְהַלֵּךְ אַרְבָּעִים מִיל בַּיּוֹם. עַד שֶׁהַחַמָּה נוֹסֶרֶת בָּרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמִשִּׁים שָׁנָה אָדָם מְהַלֵּךְ אַרְבַּעַת מִיל נִמְצֵאת אוֹמֵר שֶׁעוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ אֶחָד מֵעֶשְׂרָה בַיּוֹם. וּכְשֵׁם שֶׁעוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמִשִּׁים שָׁנָה כַּךְ עוֹבְיָהּ שֶׁל אֶרֶץ וְעוֹבְיוֹ שֶׁל תְּהוֹם מַהֲלַךְ חֲמִשִּׁים שָׁנָה וּמַה טַעַם הַיּוֹשֵׁב עַל חוּג הָאָרֶץ וּכְתִיב וְחוּג שָׁמַיִם יִתְהַלָּךְ. וּכְתִיב בְּחוּקוֹ חוּג עַל פְּנֵי תְהוֹם. חוּג חוּג לְגְזֵירָה שָׁוָה.

תַּנִּי עֵץ חַיִּים מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֵּי רִבִּי אִלְעַאי לֹא סוֹף דָּבָר נוֹפוֹ. אֶלָּא אֲפִילוּ כוֹרְתוֹ. וְכָל פִּילוּג מֵי בְרֵאשִׁית מִתְפַּלְּגִין מִתַּחְתָּיו וּמַה טַעַם וְהָיָה כְעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם. תַּנִּי עֵץ חַיִּים אֶחָד מִשִּׁשִּׁים לַגַּן. וְגַן אֶחָד מִשִּׁשִּׁים לְעֵדֶן. וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגָּן. תַּמְצִית כּוּר תַּרְקַב שׁוּתָהּ. תַּמְצִית כּוּשׁ מִצְרַיִם שׁוּתָהּ. נִמְצֵאת אוֹמֵר מִצְרַיִם מַהֲלַךְ אַרְבָּעִים יוֹם. וְכוּשׁ מַהֲלַךְ שֶׁבַע שָׁנִים וְעוֹד. וְרַבָּנָן אָמְרִין בִּשְׁנֵי אָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. וּכְשֵׁם שֶׁבֵּין הָאָרֶץ לָרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. כַּךְ בֵּין רָקִיעַ לָרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְעוֹבְיוֹ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. וּמַה חָמִית מֵימַר עוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. אָמַר רִבִּי בוּן יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם. יְהִי רָקִיעַ בְּתָווֹךְ. רַב אָמַר לַחִים הָיוּ שָׁמַיִם בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן וּבַשֵּׁנִי קָרְשׁוּ. רַב אָמַר יְהִי רָקִיעַ יְחַזֵּק הָרָקִיעַ. יְקָרֵשׁ הָרָקִיעַ. יְגַלֵּד הָרָקִיעַ. יְמַתֵּח הָרָקִיעַ. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן פַּזִּי יֵעָשֶׂה כְמִין מַטְלִית הָרָקִיעַ. הֵיךְ מָה דְאַתְּ אָמַר וַיְרַקְּעוּ אֶת פַּחֵי הַזָּהָב וגו׳.

תַּנִּי בְשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ עוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ כִּשְׁתֵּי אֶצְבָּעַיִים. מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי חֲנִינָא פְּלִינָא דְּאָמַר רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי חֲנַנְיָא תַּרְקִיעַ עִמּוֹ לִשְׁחָקִים חֲזָקִים כִּרְאִי מוּצָק. תַּרְקִיעַ מְלַמֵּד שֶׁהֵן

עֲשׂוּיִין כְּטָס. יָכוֹל שֶׁאֵינָן בְּרִיאִין תַּלְמוּד לוֹמַר חֲזָקִים. יָכוֹל שֶׁהֵן נִתְרָפִין תַּלְמוּד לוֹמַר כְּרִאי מוּצָק. בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה נִרְאִין מוּצָקִים.

רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּנוֹהֵג שֶׁבְּעוֹלָם אָדָם מוֹתֵחַ אוֹהֶל עַל יְדֵי [שָׁהוּת רָפָה]. בְּרַם הָכָא וַיִּמְתְּחֵם כְּאוֹהֶל לָשֶׁבֶת. וּכְתִיב חֲזָקִים. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר בְּנוֹהֵג שֶׁבְּעוֹלָם אָדָם נוֹסֵךְ כֵּלִים עַל יְדֵי שָׁהוּת הוּא מַעֲלֶה חֲלוּדָה בְּרַם הָכָא כְּרִאי מוּצָק. בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה הֵן נִרְאִין כִּשְׁעַת יְצִיקָתָן. רִבִּי עֲזַרְיָה אָמַר עַל הָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ וַיְכוּלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם. וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. מַה כְתִיב בַּתְּרִיהּ אֶלָּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם. וְכִי מַה עִנְיָן זֶה אֵצֶל זֶה. אֶלָּא יוֹם נִכְנַס וְיוֹם יוֹצֵא. שַׁבָּת נִכְנַס שַׁבָּת יוֹצֵא. חוֹדֶשׁ נִכְנַס חוֹדֶשׁ יוֹצֵא. שָׁנָה נִכְנַס שָׁנָה יוֹצְאָה. וּכְתִיב אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יי אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.

רִבִּי אוֹמֵר אַרְבַּע אַשְׁמוּרוֹת בַּיּוֹם וְאַרְבַּע אַשְׁמוּרוֹת בַּלַּיְלָה. הָעוֹנָה אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְשָׁעָה. הָעֵת אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְעוֹנָה. הָרֶגַע אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לָעֵת. כַּמָּה הוּא הָרֶגַע. רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רִבִּי חֶלְבּוֹ אָמַר כְּדֵי לְאוֹמְרוֹ. וְרַבָּנָן אָמְרִין הָרֶגַע כְּהֶרֶף עַיִן. תַּנֵּי שְׁמוּאֵל הָרֶגַע אֶחָד מֵחֲמֶשֶׁת רִיבּוֹא וְשִׁשָּׁה אֲלָפִים וּשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה לְשָׁעָה. רִבִּי נָתָן אוֹמֵר שְׁלֹשׁ רֹאשׁ הָאַשְׁמוֹרֶת הַתִּיכוֹנָה.

רִבִּי זְרִיקָן וְרִבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ טַעֲמָא דְּרִבִּי חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וּכְתִיב קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמוּרוֹת. רִבִּי חִזְקִיָּה אָמַר רִבִּי זְרִיקָן רִבִּי בָּא חַד אָמַר טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי וְחָרִינָה אָמַר טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי נָתָן. מַאן דְּמַר טַעֲמָא דְּרִבִּי חֲצוֹת לַיְלָה. וּמַאן דְּמַר טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי נָתָן רֹאשׁ הָאַשְׁמוֹרֶת הַתִּיכוֹנָה. מָן מְקַיֵּים רִבִּי נָתָן טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי חֲצוֹת לַיְלָה. פְּעָמִים חֲצוֹת לַיְלָה. וּפְעָמִים קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמוּרוֹת. הָא כְאֵי זֶה צַד בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה דָּוִד סוֹעֵד סְעוּדַת מְלָכִים חֲצוֹת לַיְלָה. וּבְשָׁעָה שֶׁהָיָה סוֹעֵד סְעוּדַת עַצְמוֹ קִדְּמוּ עֵינַי אַשְׁמוּרוֹת. מִכָּל מָקוֹם לָא הֲוָה אֲרִתָּא אַתְיָא וּמַשְׁכַּח לְדָוִד דָּמִיךְ. הוּא שֶׁדָּוִד אָמַר עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִינּוֹר אָעִירָה שָׁחַר. אִיתְעִיר יְקָרִי מִן קוֹמֵי אִיקָרֵיהּ דְּבָרְיֵי. אִיקְרִי לָא חָשִׁיב כְּלוּם מִן קֳדָם אִיקָרֵיהּ דְּבָרְיֵי. אָעִירָה שָׁחַר. אֲנָא הֲוִינָא מְעוֹרֵר שַׁחְרָה. שַׁחְרָה לָא הֲוָה מְעוֹרֵר לִי. וְהָיָה יְצִירוֹ מְקַטְרְגוֹ וְאוֹמֵר לוֹ דָּוִד דַּרְכָּן שֶׁל מְלָכִים לִהְיוֹת הַשַּׁחַר מְעוֹרְרָן. וְאַתְּ אָמַר אָעִירָה שָׁחַר. דַּרְכָּן שֶׁל מְלָכִים לִהְיוֹת יְשֵׁינִין עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. וְאַתְּ אָמַר חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם. וְהוּא אוֹמֵר עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וּמַה הָיָה דָּוִד עוֹשֶׂה. רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר בְּרִבִּי מְנַחֵם הָיָה נוֹטֵל נֵבֶל וְכִינּוֹר וְנוֹתְנוֹ מֵרַאֲשׁוֹתָיו וְעוֹמֵד בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וּמְנַגֵּן בָּהֶם כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ חֲבֵירֵי תוֹרָה. וּמַה הָיוּ חֲבֵירֵי תוֹרָה אוֹמְרִין וּמַה אִם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אָנוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רִבִּי לֵוִי כִּנּוֹר הָיָה תָלוּי כְּנֶגֶד חַלּוֹנוֹתָיו שֶׁל דָּוִד

וְהָיָה רוּחַ צְפוֹנִית מְנַשֶּׁבֶת בַּלַּיְלָה וּמְנַפְנֶפֶת בּוֹ וְהָיָה מְנַגֵּן מֵאֵילָיו. הָדָה הוּא דִכְתִיב וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן. כְּנַגֵּן בַּמְנַגֵּן אֵין כָּתוּב כַּאן אֶלָּא כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן. הַכִּינּוֹר הָיָה מְנַגֵּן מֵאֵילָיו.
מַה מְקַיֵּים רִבִּי טַעֲמָא דְרִבִּי נָתָן רֹאשׁ הָאַשְׁמוֹרֶת הַתְּחִילוֹנָה. אָמַר רִבִּי הוּנָא סוֹפָהּ שֶׁל שְׁנֵיָּיה וְרֹאשָׁהּ שֶׁל שְׁלִישִׁית הֵן מְתַוְּוכוֹת אֶת הַלַּיְלָה. אָמַר רִבִּי מָנָא וְיֵאוֹת. מִי כְתִיב תְּחִילוֹנוֹת לֹא תְחִילוֹנָה. קַדְמִיתָא לָא מִתְחַשְׁבָא דְּעַד כְּדוֹן בְּרֵייָתָא עֵירִין.
פִּיסְקָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עַד חֲצוֹת. רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כַּחֲכָמִים. רִבִּי יָסָא מְפַקֵּד לַחֲבְרַיָּיא אִין בְּעֵיתוּן מִתְעַסְקָא בְאוֹרְיְתָא אַתּוּן קָרְיֵיהּ שְׁמַע קוֹדֶם חֲצוֹת וּמִתְעַסְקִין. מִילְתֵיהּ אָמְרָה שֶׁהֲלָכָה כַּחֲכָמִים מִילְתֵיהּ אָמְרָה שֶׁאָמַר דִּבְרִים אַחַר אֲמָת וְיַצִּיב. תַּנֵּי הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּשַׁחַר יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. בָּעֶרֶב לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. מַה בֵּין הַקּוֹרֵא בְשַׁחֲרִית. וּמַה בֵּין הַקּוֹרֵא בְעַרְבִית. רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רַב יוֹסֵף מַה טַעַם אָמְרוּ אָדָם צָרִיךְ לִקְרוֹת שְׁמַע בְּבֵיתוֹ בְּעֶרֶב בִּשְׁבִיל לְהַבְרִיחַ אֶת הַמַּזִּיקִין. מִילְתֵיהּ אָמְרָה שֶׁאֵין אוֹמֵר דִּבְרִים אַחַר אֲמֶת וְיַצִּיב. מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר כֵּן. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי כַּד הֲוָה נָחִית לְעִיבּוּרָה הֲוָה מְקַבֵּל גַּבֵּי רִבִּי יַעֲקֹב גָּרוֹסָה וַהֲוָה רִבִּי זְעִירָא מְטַמֵּר בֵּינֵי קוֹפָיָיא מִשְׁמַעְנָא הֵיךְ הֲוָה קָרֵי שְׁמַע וְהֲוָה קָרֵי וְחָזַר וְקָרֵי עַד דַּהֲוָא שְׁקַע מִינֵיהּ גַּו שֵׁינָתֵיהּ. וּמַאי טַעֲמָא רִבִּי אַחָא וְרִבִּי תַּחְלִיפָא חְמוֹי בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ אִמְרוּ בִלְבַבְכֶם עַל מִשְׁכַּבְכֶם וְדוֹמוּ סֶלָה.
מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי פְּלִיגָא דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי קָרֵי מִזְמוֹרִים בַּתְּרֵיהּ. וְהָא תַנֵּי אֵין אוֹמֵר דִּבְרִים אַחַר אֲמֶת וְיַצִּיב. פְּתַר לָהּ בֶּאֱמֶת וְיַצִּיב שֶׁל שַׁחֲרִית. דְּמַר רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב אַבָּא בַּר יִרְמְיָה שָׁלֹשׁ תְּכִיפוֹת הֵן. תֵּכֶף לִסְמִיכָה שְׁחִיטָה. תֵּכֶף לִנְטִילַת יָדַיִם בְּרָכָה. תֵּכֶף לִנְאוּלָה תְּפִילָה. תֵּכֶף לִסְמִיכָה שְׁחִיטָה וְסַמָּךְ וְשָׁחַט. תֵּכֶף לִנְטִילַת יָדַיִם בְּרָכָה שְׁאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת יי. תֵּכֶף לִנְאוּלָה תְּפִילָה יְהִיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי. מַה כְתִיב בַּתְּרֵיהּ יַעַנְךָ יי בְּיוֹם צָרָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן כָּל מִי שֶׁהוּא תוֹכֵחַ לִשְׁחִיטָה אֵין פְּסוּל נוֹגֵעַ בְּאוֹתוֹ קָרְבָּן. וְכָל מִי שֶׁהוּא תוֹכֵחַ לִנְטִילַת יָדַיִם בְּרָכָה אֵין הַשָּׂטָן מְקַטְרֵג בְּאוֹתָהּ סְעוּדָה. וְכָל מִי שֶׁהוּא תוֹכֵחַ גְּאוּלָה לִתְפִילָה אֵין הַשָּׂטָן מְקַטְרֵג בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא אַנָּא תְכִפִּית גְּאוּלָה לִתְפִילָה וְאִיתְצַדִּית בַּאֲנַנְרָיָא מוֹבִילָה הֲדַס לְפַלְטִין אָמְרוּ לֵיהּ רִבִּי רַבּוּ הֵיא. אִית בְּנֵי אִינְשֵׁי הָבִין פְּרִיטִין מַחְכִּים פַּלְטִין. אָמַר רִבִּי אִמִּי כָּל מִי שְׁאֵינוֹ תוֹכֵחַ לִגְאוּלָה תְּפִילָה לְמַה הוּא דוֹמֶה. לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁבָּא וְהִרְתִּיק עַל פִּתְחוֹ שֶׁל מֶלֶךְ. יָצָא לֵידַע מַה הוּא מְבַקֵּשׁ וּמְצָאוֹ שֶׁהִפְלִיג עוֹד הוּא הִפְלִיג.
פִּיסְקָא. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עַד שֶׁיַּעֲלֶה עַמּוּד הַשַּׁחַר. אַתְיָא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן דְּתַנֵּי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן פְּעָמִים שֶׁאָדָם קוֹרֵא אֶת שְׁמַע אַחַת לִפְנֵי עַמּוּד הַשַּׁחַר וְאַחַת לְאַחַר

עַמּוּד הַשַּׁחַר וְנִמְצָא יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ שֶׁל יוֹם וְשֶׁל לַיְלָה. הָא רַבָּן גַּמְלִיאֵל כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּעַרְבִית אַף בְּשַׁחֲרִית כֵּן. אוֹ יְהֵא בָּהּ כְּיֵי דָּמַר רִבִּי זְעִירָא תַּנָּאֵי אַחָוֹ דְּרַב חִייָא בַּר אַשִׁיא וּדְרַב אַבָּא בַּר חָנָה הַקּוֹרֵא עִם אַנְשֵׁי מִשְׁמָר לֹא יָצָא כִּי מַשְׁכִּימִין הָיוּ.

וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל פַּלִּיג עַל רַבָּנִין וְעָבַד עוּבְדָא כְוָותֵיהּ. וְהָא רִבִּי מֵאִיר פַּלִּיג עַל רַבָּנִין וְלָא עָבַד עוּבְדָא כְוָותֵיהּ. וְהָא רִבִּי עַקִיבָא פַּלִּיג עַל רַבָּנִין וְלָא עָבַד עוּבְדָא כְוָותֵיהּ.

וְהֵן אַשְׁכַּחְנָן דְּרִבִּי מֵאִיר פַּלִּיג עַל רַבָּנִין וְלָא עָבַד עוּבְדָא כְוָותֵיהּ. דְּתַנִּי סָכִין אַלְוונִתִית לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת. אֵימָתַי. בִּזְמַן שֶׁטָּרְפוּ בַיַּיִן וּבְשֶׁמֶן מֵעֶרֶב שַׁבָּת. אֲבָל אִם לֹא טָרְפוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת אָסוּר. תַּנֵּי אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מַתִּיר הָיָה רִבִּי מֵאִיר לִטְרוֹף יַיִן וְשֶׁמֶן וְלִסּוֹךְ לְחוֹלֶה בְּשַׁבָּת. וּכְבָר חָלָה וּבִקְּשׁוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ כֵן וְלֹא הִנִּיחַ לָנוּ. וְאָמְרוּ לוֹ רִבִּי דְּבָרֶיךָ מְבַטֵּל בְּחַייֶךָ. וְאָמַר לָן אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי מֵיקֵל לַאֲחֵרִים מַחְמִיר אֲנִי עַל עַצְמִי דְּהָא פְּלִיגִי עָלַי חֲבֵרַי.

וְהֵן אַשְׁכַּחְנָן דְּרִבִּי עֲקִיבָה פַּלִּיג עַל רַבָּנִין וְלָא עָבַד עוּבְדָא כְוָותֵיהּ. כַּיְי דְּתַנִּינָן תַּמָּן הַשִּׁדְרָה וְהַגּוּלְגּוֹלֶת מִשְּׁנֵי מֵתִים. אֲבָר מִן הַמֵּת מִשְּׁנֵי מֵתִים. רִבִּיעִית דָּם מִשְּׁנֵי מֵתִים. וְרוֹבַע עֲצָמוֹת מִשְּׁנֵי מֵתִים. אֲבָר מִן הַחַי מִשְּׁנֵי אֲנָשִׁים. רִבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. תַּנֵּי מַעֲשֶׂה שֶׁהֵבִיאוּ קוּפָּה מְלֵאָה עֲצָמוֹת מִכְּפַר טַבִּי וְהִנִּיחוּהָ בָּאֲוִויר הַכְּנֶסֶת בְּלוֹד. וְנִכְנַס תּוֹדְרוֹס הָרוֹפֵא וְנִכְנְסוּ כָּל הָרוֹפְאִים עִמּוֹ. אָמַר תּוֹדְרוֹס הָרוֹפֵא אֵין כַּאן שִׁדְרָה מִמֵּת אֶחָד וְלֹא גוּלְגּוֹלֶת מִמֵּת אֶחָד. אָמְרוּ הוֹאִיל וְיֵשׁ כַּאן מְטַהֲרִין וְיֵשׁ כַּאן מְטַמְּאִין. נֶעֱמוֹד עַל הַמְּנָיִין. הִתְחִילוּ מֵרִבִּי עֲקִיבָה וְטִיהֵר. אָמְרוּ לוֹ הוֹאִיל וְהָיִיתָ מְטַמֵּא וְטִיהַרְתָּ טָהוֹר.

וְהֵן אַשְׁכַּחְנָן דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן פַּלִּיג עַל רַבָּנִין וְלָא עָבַד עוּבְדָא כְוָותֵיהּ. כַּיְי דְּתַנִּינָן תַּמָּן רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל הַסְּפִיחִין מוּתָּרִין חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוּב שֶׁאֵין כְּיוֹצֵא בָּהֶן בִּירָקוֹת שָׂדֶה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִין. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָי עָבַד עוּבְדָא בִּשְׁמִיטְתָּא חָמָא חַד מְלַקֵּט סְפִיחֵי שְׁבִיעִית. אָמַר לֵיהּ וְלִית אָסוּר. וְלָאו סְפִיחֵי אִינּוּן. אָמַר לֵיהּ וְלֹא אַתְּ הוּא שֶׁאַתְּ מַתִּיר. אָמַר לֵיהּ וְאֵין חֲבֵירַי חוֹלְקִין עָלַי. וְקָרֵי עֲלוֹי וּפוֹרֵץ גָּדֵר יִשְּׁכֶנּוּ נָחָשׁ. וְכֵן הֲוָות לֵיהּ.

וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל פַּלִּיג עַל רַבָּנִן וְעָבַד עוּבְדָא כְוָותֵיהּ. שַׁנְיָיא הָכָא שֶׁהִיא לְשִׁינּוּן. מֵעַתָּה אַף מְשַׁיָּעֶלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר תַּמָּן הָיוּ יְכוֹלִין לְקַיֵּים דִּבְרֵי חֲכָמִים. בָּרָם הָכָא כְּבַר עָבַר חֲצוֹת וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לְקַיֵּים דִּבְרֵי חֲכָמִים אָמַר לָוֹן עוֹבְדִין עוּבְדָא כְוָותֵיהּ.

אֲנַן תַּנִּינָן אֲכִילַת פְּסָחִים. אִית דְּלָא תַנֵּי אֲכִילַת פְּסָחִים. מַאן תַּנָּא אֲכִילַת פְּסָחִים רַבָּנָן. וּמַאן דְּלָא תַנֵּי אֲכִילַת פְּסָחִים רִבִּי אֶלִיעֶזֶר. וּמַאי טַעֲמָא דְּרִבִּי אֶלִיעֶזֶר נֶאֱמַר כַּאן לַיְלָה

וְנֶאֱמַר לְהַלָּן לַיְלָה. מַה לַיְלָה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן חֲצוֹת. אַף כַּאן חֲצוֹת. אָמַר רִבִּי חוּנָה וְלֵית כַּן אֲכִילַת פְּסָחִים אֲפִילוּ כְרַבָּנָן דְּתַנִּינָן הַפֶּסַח אַחַר חֲצוֹת מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם.
כָּל הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד קָדְשֵׁי [קָדָשִׁים]. וְאִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ חֲכָמִים וכו' אִם אַתְּ הוּא אוֹמֵר עַד שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד הַשַּׁחַר הוּא סָבוּר שֶׁלֹּא עָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר. נִמְצָא אוֹכֵל וּמִתְחַיֵּיב. מִתּוֹךְ שֶׁאַתְּ אוֹמֵר לוֹ עַד חֲצוֹת. אֲפִילוּ הוּא אוֹכֵל אַחַר חֲצוֹת אֵינוֹ מִתְחַיֵּיב.

הלכה ב

משנה: מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית מִשֶּׁיַּכִּיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בֵּין תְּכֵלֶת לְכָרָתָן. (וְגוֹמְרָהּ) עַד הֵנֶץ הַחַמָּה. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ (בְּנֵי) מְלָכִים לַעֲמוֹד בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. הַקּוֹרֵא מִכָּאן וְאֵילַךְ לֹא הִפְסִיד כְּאָדָם שֶׁהוּא קוֹרֵא בַּתּוֹרָה.

הלכה: [כֵּינִי] מַתְנִיתָא בֵּין תְּכֵלֶת שֶׁבָּהּ לְלָבָן שֶׁבָּהּ. וּמַה טַעֲמוֹן דְּרַבָּנָן וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ מִן הַסְּמוּךְ לוֹ. וּמַה טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא נִיכָּר בֵּין הַצְּבוּעִין.
תַּנִּי בְשֵׁם רִבִּי מֵאִיר וּרְאִיתֶם אוֹתָהּ אֵין כְּתִיב כַּאן אֶלָּא וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ. מַגִּיד שֶׁכָּל הַמְקַיֵּים מִצְוַת צִיצִית כְּאִילוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה. מַגִּיד שֶׁהַתְּכֵלֶת דּוֹמָה לְיָם. וְהַיָּם דּוֹמֶה לַעֲשָׁבִים. וְעֶשֶׂב דּוֹמִין לָרָקִיעַ. וְרָקִיעַ דּוֹמֶה לְכִסֵּא הַכָּבוֹד. וְהַכִּסֵּא דּוֹמֶה לְסַפִּיר דִּכְתִיב וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה עַל הָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הַכְּרוּב כְּאֶבֶן סַפִּיר כְּמַרְאֵה דְמוּת כִּסֵּא.
אֲחֵרִים אוֹמְרִים וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם רָחוֹק מֵחֲבֵירוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמַכִּירוֹ. רַב חִסְדָּא אָמַר כַּהֲדָא דַאֲחֵרִים. מַה אֲנָן קַיְימִין אִם רָגִיל אֲפִילוּ רָחִיק כַּמָּן חַכִּים לֵיהּ. וְאִם בְּשֶׁאֵינוֹ רָגִיל אֲפִילוּ קָרוֹב לֵיהּ לָא חַכִּים לֵיהּ. אֶלָּא כַּן אֲנָן קַיְימִין בְּרָגִיל וּשְׁאֵינוֹ רָגִיל. בְּהַהוּא דְאָזִיל לֵיהּ לְאַכְסַנְיָא וְאָתֵי לְקִיצִין.
אִית תְּנֵיי תַּנֵּי בֵּין זְאֵב לְכֶלֶב בֵּין חָמוֹר לַעֲרוֹד. וְאִית תְּנֵיי תַּנֵּי כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם רָחוֹק מֵחֲבֵירוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמַכִּירוֹ. הֲוָה בָעֵי מֵימַר מָן דְּמַר בֵּין זְאֵב לְכֶלֶב בֵּין חָמוֹר לַעֲרוֹד כְּמָן דְּמַר בֵּין תְּכֵלֶת לְכָרָתָן. וּמָן דְּמַר כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם רָחוֹק מֵחֲבֵירוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמַכִּירוֹ. כְּמָן דְּמַר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן. אֲבָל אָמְרוּ מִצְוָותָהּ עִם הֵנֶץ הַחַמָּה כְּדֵי שֶׁיִּסְמוֹךְ גְּאוּלָּה לִתְפִילָּה וְנִמְצָא מִתְפַּלֵּל בַּיּוֹם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא וַאֲנָא אָמְרִית טַעֲמָא יְרָאוּךָ עִם שֶׁמֶשׁ. אָמַר מַר עוּקְבָּא הַוָּותִיקִין הָיוּ מַשְׁכִּימִין וְקוֹרִין אוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ לָהּ תְּפִילָּתָן עִם הֵנֶץ הַחַמָּה.
תַּנִּי אָמַר רִבִּי יוּדָה מַעֲשֶׂה שֶׁהָיִיתִי מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ אַחֲרֵי רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְאַחֲרֵי רִבִּי עֲקִיבָה וְהָיוּ עֲסוּקִין בְּמִצְוֹת וְהִגִּיעַ עוֹנַת קְרִיַּת שְׁמַע וְהָיִיתִי סָבוּר שֶׁמָּא נִתְיָאֲשׁוּ מִקְּרִיַּת שְׁמַע וְקָרִיתִי וְשָׁנִיתִי וְאַחַר כַּךְ הִתְחִילוּ הֵם. וּכְבָר הָיְתָה הַחַמָּה עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים.

עַד הֵנֵץ הַחַמָּה. רִבִּי זְבָדְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הַחַמָּה מְטַפְטֶפֶת עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר עַד שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת. רִבִּי אִידִי וְרַב הַמְנוּנָא וְרַב אַדָּא בַּר [אַחָוָא] בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּשׁוֹכֵחַ. רִבִּי הוּנָא אָמַר תְּרֵין אַמּוֹרָאִין חַד אָמַר בְּשׁוֹכֵחַ. מֵגִיב לֵיהּ חַבְרֵיהּ וְכִי יֵשׁ הֲלָכָה בְּשׁוֹכֵחַ. כַּךְ הִיא הֲלָכָה. וְלָמָּה אָמְרוּ בְּשׁוֹכֵחַ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אָדָם מְזָרֵז בְּעַצְמוֹ לִקְרוֹתָהּ בְּעוֹנָתָהּ.

תַּמָּן תַּנִּינָן מַפְסִיקִין לִקְרִיַת שְׁמַע וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִילָּה. אָמַר רִבִּי אָחָא קְרִיַת שְׁמַע דְּבַר תּוֹרָה. תְּפִילָּה אֵינָהּ דְּבַר תּוֹרָה. אָמַר רִבִּי בָּא קְרִיַת שְׁמַע זְמַנָּהּ קָבוּעַ. תְּפִילָּה אֵין זְמַנָּהּ קָבוּעַ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי קְרִיַת שְׁמַע אֵינָהּ צְרִיכָה כַוָּונָה. תְּפִילָּה צְרִיכָה כַוָּונָה. אָמַר רִבִּי מָנִי קַשְׁיְיתָהּ קוֹמוֹי רִבִּי יוֹסֵי וַאֲפִילוּ תֵימַר קְרִיַת שְׁמַע אֵינָהּ צְרִיכָה כַוָּונָה שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִין הָרִאשׁוֹנִים צְרִיכִין כַּוָּונָה. מִן גַּו דְּאִינּוּן צַבְחַר מִיכַּוֵּין.

רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי כְּגוֹן אָנוּ שֶׁעוֹסְקִין בְּתַלְמוּד תּוֹרָה אֲפִילוּ לְקְרִיַת שְׁמַע אֵין אָנוּ מַפְסִיקִין. רִבִּי יוֹחָנָן אָמְרָהּ עַל גַּרְמֵיהּ כְּגוֹן אָנוּ שֶׁאֵין אָנוּ עֲסוּקִין בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וַאֲפִילוּ לִתְפִילָּה אָנוּ מַפְסִיקִין. דֵּין כְּדַעֲתֵיהּ וְדֵין כְּדַעֲתֵיהּ. רִבִּי יוֹחָנָן כְּדַעֲתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר וּוְלָואי שֶׁמִּתְפַּלֵּל אָדָם כָּל הַיּוֹם. לָמָּה שֶׁאֵין תְּפִילָּה מַפְסֶדֶת. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי כְּדַעֲתֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָי אָמַר אִילּוּ הֲווִינָא קָאִים עַל טוּרָא דְסִינַי בְּשַׁעְתָּא דְּאִיתְיְהִיבַת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל הֲווִינָא מִתְבָּעֵי קוֹמוֹי רַחֲמָנָא דְּיִתְבְּרֵי לְבַר נָשָׁא תְּרֵין פּוּמִין חַד דַּהֲוָה לֵעֵי בְּאוֹרָיְתָא וְחַד דְּעָבִיד לֵיהּ כָּל צוֹרְכֵיהּ. חָזַר וְאָמַר וּמַה אֵין חַד הוּא לֵית עָלְמָא יָכִיל קָאִים בֵּיהּ מִן דֵּיילַטּוֹרְיָא דִילֵיהּ. אִילּוּ הַווּ תְּרֵין עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי קוֹמוֹי רִבִּי יִרְמְיָה אִתְיָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן כְּרִבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַבְיָה דְּתַנִּי כּוֹתְבֵי סְפָרִים תְּפִילִּין וּמְזוּזוֹת מַפְסִיקִין לִקְרִיַת שְׁמַע וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִילָּה. רִבִּי חֲנִינָא בֶּן עֲקַבְיָה אוֹמֵר כְּשֵׁם שֶׁמַּפְסִיקִין לִקְרִיַת שְׁמַע כַּךְ מַפְסִיקִין לִתְפִילָּה וְלִתְפִילִּין וְלִשְׁאָר כָּל מִצְווֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה. וְלֹא מוֹדֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי שֶׁמַּפְסִיקִין לַעֲשׂוֹת סוּכָּה וְלַעֲשׂוֹת לוּלָב. וְלֵית לֵיהּ לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי הַלּוֹמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת וְלֹא הַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת. שֶׁהַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת נוֹחַ לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא. וְאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הַלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת נוֹחַ לוֹ אִילּוּ נֶהֱפְכָה שִׁילְיָתוֹ עַל פָּנָיו וְלֹא יָצָא לָעוֹלָם. טַעֲמָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי זֶהוּ שִׁינּוּי וְזֶה שִׁינּוּי וְאֵין מְבַטֵּל שִׁינּוּי מִפְּנֵי שִׁינּוּי. וְהָא תַּנִּינָן הַקּוֹרֵא מִיכָּן וְאֵילַךְ לֹא הִפְסִיד כְּאָדָם שֶׁהוּא קוֹרֵא בַּתּוֹרָה. הָא בְעוֹנָתָהּ חֲבִיבָה מִדִּבְרֵי תוֹרָה. הִיא הִיא. אָמַר רִבִּי יוּדָן רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי עַל יְדֵי שֶׁהָיָה תָּדִיר בְּדִבְרֵי תוֹרָה לְפִיכָךְ אֵינָהּ חֲבִיבָה יוֹתֵר מִדִּבְרֵי תוֹרָה. אָמַר רִבִּי אַבָּא מָרִי לֹא תַנִּינָן אֶלָּא כְּאָדָם שֶׁהוּא קוֹרֵא בַּתּוֹרָה. הָא בְעוֹנָתָהּ כְּמִשְׁנָה הִיא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי כְּדַעֲתֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אָמַר הָעוֹסֵק בְּמִקְרָא מִדָּה שֶׁאֵינָהּ מִדָּה. וְרַבָּנָן עָבְדֵי מִקְרָא כְּמִשְׁנָה.

הלכה ג

משנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים בָּעֶרֶב כָּל אָדָם יַטוּ וְיִקְרוּ וּבַבּוֹקֶר יַעֲמוֹדוּ שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים כָּל אָדָם קוֹרִין כְּדַרְכָּן. שֶׁנֶּאֱמַר וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם שׁוֹכְבִין וּבְשָׁעָה שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין.

הלכה: הָא דְבֵית הִלֵּל מְקַיְּימִין תְּרֵין קְרִיָא מַה מְקַיְּימִין דְּבֵית שַׁמַּאי בְּשָׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ. בְּשָׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ פְּרַט לְעוֹסְקִים בְּמִצְוֹת. וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ פְּרַט לַחֲתָנִים. תַּנֵּי מַעֲשֶׂה בְּרִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁהָיוּ שְׁרוּיִין בְּמָקוֹם אֶחָד וְהָיָה רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מוּטָה וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל זָקוּף. הִגִּיעַ זְמַן עוֹנַת קְרִיַת שְׁמַע זָקַף רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְהִיטָּה רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר לְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר לְאֶחָד בְּשׁוּק מַה לְךָ זָקֵנְךָ מְגוּדָּל וְהוּא אוֹמֵר יִהְיֶה כְּנֶגֶד הַמַּשְׁחִיתִים. אֲנִי שֶׁהָיִיתִי מוּטָה נִזְקַפְתִּי וְאַתָּה שֶׁהָיִיתָ זָקוּף הִטִּיתָ. אָמַר לוֹ אַתָּה נִזְקַפְתָּ כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי. וַאֲנִי הִיטִּיתִי כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל. דָּבָר אַחֵר שֶׁלֹּא יִרְאוּנִי הַתַּלְמִידִים וְיַעֲשׂוּ הֲלָכָה קֶבַע כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי.

הלכה ד

משנה: אָמַר רִבִּי טַרְפוֹן אֲנִי הָיִיתִי בָא בַדֶּרֶךְ וְהִטֵּיתִי לִקְרוֹת כְּדִבְרֵי בֵית שַׁמַּאי וְסִיכַּנְתִּי בְעַצְמִי מִפְּנֵי הַלִּיסְטִין. אָמְרוּ לוֹ כְּדַיי הָיִיתָ לָחוֹב עַל עַצְמְךָ שֶׁעָבַרְתָּ עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל.

הלכה: בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן דּוֹדִים דִּבְרֵי סוֹפְרִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וַחֲבִיבִין כְּדִבְרֵי תוֹרָה. חִכַּךְ כְּיֵין הַטּוֹב. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן דּוֹדִים דִּבְרֵי סוֹפְרִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וַחֲבִיבִין יוֹתֵר מִדִּבְרֵי תוֹרָה. כִּי טוֹבִים דּוֹדֶיךָ מִיָּיִן. רִבִּי בָא בַּר כֹּהֶן בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בֶן פָּזִי תֵּדַע לְךָ שֶׁחֲבִיבִין דִּבְרֵי סוֹפְרִים מִדִּבְרֵי תוֹרָה שֶׁהֲרֵי רִבִּי טַרְפוֹן אִילּוּ לֹא קָרָא לֹא הָיָה עוֹבֵר אֶלָּא בַעֲשֵׂה. וְעַל יְדֵי שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל נִתְחַיֵּיב מִיתָה עַל שֵׁם וּפוֹרֵץ גָּדֵר יִשְׁכְּנוּ נָחָשׁ. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל דִּבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ בָּהֶן אִיסּוּר וְיֵשׁ בָּהֶן הֵיתֵר. יֵשׁ בָּהֶן קוּלִין יֵשׁ בָּהֶן חוּמְרִין. אֲבָל דִּבְרֵי סוֹפְרִין כּוּלָּן חֲמוּרִין הֶן. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן. דְּתַנִּינָן תַּמָּן הָאוֹמֵר אֵין תְּפִילִּין לַעֲבוֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה פָּטוּר. חָמֵשׁ טוֹטָפוֹת לְהוֹסִיף עַל דִּבְרֵי סוֹפְרִים חַייָב. רִבִּי חֲנַנְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַדָּא בְּשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם בֵּירִבִּי חִייָא חֲמוּרִים דִּבְרֵי זְקֵנִים מִדִּבְרֵי נְבִיאִים דִּכְתִיב אַל תַּטִּיפוּ יַטִּיפוּן אַל יַטִּיפוּ לָאֵלֶּה לֹא יִסֹּג כְּלִימוֹת. וּכְתִיב אַטִּיף לְךָ לַיַּיִן וְלַשֵּׁכָר. נְבִיא וְזָקֵן לְמָה הֵן דּוֹמִין לַמֶּלֶךְ שֶׁשּׁוֹלֵחַ שְׁנֵי פַּלְמַטְרִין שֶׁלּוֹ לִמְדִינָה. עַל אֶחָד מֵהֶן כָּתַב אִם אֵינוֹ מַרְאֶה לָכֶם חוֹתָם שֶׁלִּי וְסַמַנְטֵירִין שֶׁלִּי אַל תַּאֲמִינוּ לוֹ. וְעַל אֶחָד מֵהֶן כָּתַב אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַרְאֶה לָכֶם חוֹתָם שֶׁלִּי הֶאֱמִינוּהוּ בְּלֹא חוֹתָם וְסַמַנְטֵירִין. כַּךְ בִּנְבִיא כְּתִיב וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת. בְּרַם הָכָא עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ.

הֲדָא דְתֵימַר מִשֶּׁיָּצָאת בַּת קוֹל. אֲבָל עַד שֶׁלֹּא יָצָאת בַּת קוֹל כָּל הָרוֹצֶה לְהַחְמִיר עַל עַצְמוֹ וְלִנְהוֹג כְּחוּמְרֵי בֵית שַׁמַּאי וּכְחוּמְרֵי בֵית הִלֵּל עַל זֶה נֶאֱמַר הַכְּסִיל בַּחוֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ. כְּקוּלֵי אֵילּוּ וְאֵילּוּ נִקְרָא רָשָׁע אֶלָּא אִי כְקוּלֵי וּכְחוּמְרֵי דְדֵין. אִי כְקוּלֵי וּכְחוּמְרֵי דְדֵין. הֲדֵין דְּתֵימַר עַד שֶׁלֹּא יָצָאת בַּת קוֹל. אֲבָל מִשֶּׁיָּצָאת בַּת קוֹל לָעוֹלָם הֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל וְכָל הָעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל חַיָּיב מִיתָה. תַּנִּי יָצָאת בַּת קוֹל וְאָמְרָת אֵילּוּ וְאֵילּוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים אֲבָל הֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵית הִלֵּל. אֵיכַן יָצָאת בַּת קוֹל. רִבִּי בִיבִי אָמַר בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן בְּיַבְנֶה יָצָאת בַּת קוֹל.

הלכה ה

משנה: בְּשַׁחַר מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ. בָּעֶרֶב מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם לְפָנֶיהָ וּשְׁתַּיִם לְאַחֲרֶיהָ. אַחַת אֲרוּכָה וְאַחַת קְצָרָה. מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהַאֲרִיךְ אֵינוֹ רַשַּׁאי לְקַצֵּר לְקַצֵּר אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַאֲרִיךְ. לַחֲתוֹם אֵינוֹ רַשַּׁאי שֶׁלֹּא לַחֲתוֹם. שֶׁלֹּא לַחֲתוֹם אֵינוֹ רַשַּׁאי לַחֲתוֹם.

הלכה: רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן עַל שֵׁם וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה שֶׁתְּהֵא הַגָּיִית הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה שָׁוִין. רִבִּי יוֹסֵי בְּרִבִּי אָבִין בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי עַל שֵׁם שֶׁבַּע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. רִבִּי נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי מָנִי כָּל הַמְקַיֵּים שֶׁבַּע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךְ כְּאִילּוּ קִיֵּים וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה.

מִפְּנֵי מַה קוֹרִין שְׁתֵּי פָּרָשִׁיּוֹת הַלָּלוּ בְכָל יוֹם. רִבִּי לֵוִי וְרִבִּי סִימוֹן. רִבִּי סִימוֹן אָמַר מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהֶן שְׁכִיבָה וְקִימָה. רִבִּי לֵוִי אָמַר מִפְּנֵי שֶׁעֲשָׂרֶת הַדִּבְּרוֹת כְּלוּלִין בָּהֶן. אָנֹכִי יי אֱלֹהֶיךָ. שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יי אֱלֹהֵינוּ. לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי. יי אֶחָד. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יי אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. וְאָהַבְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ. מַאן דְּרָחִים מַלְכָּא לֹא לִישְׁתַּבַּע בִּשְׁמֵיהּ וּמְשַׁקֵּר. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ. רִבִּי אוֹמֵר זוּ מִצְוַת שַׁבָּת שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה דִּכְתִיב וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ. כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ. לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם. לֹא תִרְצַח. וְאַבְדְתֶּם מְהֵרָה. מַאן דְּקַטֵּיל מִתְקַטֵּיל. לֹא תִנְאַף. לֹא תִגְנֹב. לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ. אֲחֵרִי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם. אָמַר רִבִּי לֵוִי לִיבָּא וְעֵינָא תְּרֵין סַרְסוּרֵי דְחַטָּאָה כְּתִיב תְּנָה בְנִי לִבְּךָ לִי וְעֵינֶיךָ דְּרָכַי תִּצֹּרְנָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִי יְהַבַת לִי לִיבָּךְ וְעֵינָךְ אֲנָא יָדַע דְּאִתְּ לִי. לֹא תִגְנֹב. וְאֶסְפְתָּ דְגָנֶךָ וְלֹא דְגָנוֹ שֶׁל חֲבֵרְךָ. לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם. וּכְתִיב וַיי אֱלֹהִים אֱמֶת. מַהוּ אֱמֶת אָמַר רִבִּי אַבּוּן שֶׁהוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם. אָמַר רִבִּי לֵוִי אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם הֵיעַדְתָּ לַחֲבֵירְךָ עֵדוּת שֶׁקֶר מַעֲלֶה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִילּוּ הֵיעַדְתָּ עָלַי שֶׁלֹּא בָרָאתִי שָׁמַיִם וָאָרֶץ. לֹא תַחְמוֹד בֵּית רֵעֶךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ. בֵּיתֶךָ וְלֹא בֵית חֲבֵירְךָ.

תַּמָּן תַּנֵּי אָמַר לָהֶן הַמְּמוּנֶּה בָּרְכוּ בְרָכָה אַחַת וְהֵן בֵּירְכוּ. מַה בֵּירְכוּ. רַב מַתְנָה אָמַר בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל זוּ בִּרְכַּת תּוֹרָה. וְקָרְאוּ עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים שְׁמַע וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ. וַיֹּאמֶר. רִבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאֵין הַבְּרָכוֹת מְעַכָּבוֹת. אָמַר רִבִּי בָּא אֵין מִן הַדָּא לֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם שֶׁעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת הֵן הֵן גּוּפָהּ שֶׁל שְׁמַע. דְּרַב מַתְנָה וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר תְּרוֵיהוֹן אָמְרִין בְּדִין הֲוָה שֶׁיְּהוּ קוֹרִין עֲשֶׂרֶת הַדִּיבְּרוֹת בְּכָל יוֹם וּמִפְּנֵי מַה אֵין קוֹרִין אוֹתָן מִפְּנֵי טַעֲנַת הַמִּינִין שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִין אֵלּוּ לְבַדָּם נִיתְּנוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוּדָה בַּר זְבוּדָא בְּדִין הָיָה שֶׁיְּהוּ קוֹרִין פָּרָשַׁת בָּלָק וּבִלְעָם בְּכָל יוֹם וּמִפְּנֵי מַה אֵין קוֹרִין אוֹתָם שֶׁלֹּא לְהַטְרִיחַ עַל הַצִּיבּוּר. רִבִּי חוּנָה אָמַר מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהּ שִׂכִּיבָה וְקִימָה. רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן אָמַר מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהֶן יְצִיאָה וּמַלְכוּת. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר מִפְּנֵי שֶׁכְּתוּבָה בַּתּוֹרָה בִּנְבִיאִים וּבִכְתוּבִים.

אָמַר לָהֶן הַמְּמוּנֶּה בָּרְכוּ בְרָכָה אַחַת וְהֵן בֵּירְכוּ. מַה בֵּירְכוּ. מַר רַב מַתְנָה אָמַר בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל זוּ בִּרְכַּת תּוֹרָה. וַהֲלֹא לֹא בֵּרְכוּ יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת. רִבִּי שְׁמוּאֵל אָחוּי דְּרִבִּי בְּרֶכְיָה עֲדַיִין לֹא יָצְאוּ הַמְּאוֹרוֹת וְתֵימַר יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת.

וּבְשַׁבָּת מוֹסִיפִין בְּרָכָה אַחַת לְמִשְׁמָר הַיּוֹצֵא. מַהוּ בְרָכָה. אָמַר רִבִּי חֶלְבּוֹ זוּ הִיא הַשּׁוֹכֵן בַּבַּיִת הַזֶּה יִטַּע בֵּינֵיכֶם אַהֲוָה וְאַהֲבָה שָׁלוֹם וְרֵיעוּת.

שְׁמוּאֵל אָמַר הַשְׁכִּים לְשַׁנּוֹת קוֹדֶם קְרִיַּת שְׁמַע צָרִיךְ לְבָרֵךְ. לְאַחַר קְרִיַּת שְׁמַע אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי בָּא וְהוּא שֶׁשָּׁנָה עַל אָתָר. רִבִּי חוּנָא אָמַר נִרְאִין הַדְּבָרִים מִדְּרַשׁ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. הֲלָכוֹת אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בֵּין מִדְרַשׁ בֵּין הֲלָכוֹת צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי נְהָגִין הֲוִינָן וְיָתְבִין קוֹמוֹי רַב בֵּין מִדְרַשׁ בֵּין הֲלָכוֹת זְקִיקִינָן לְמֵיבְרְכָה.

תַּנֵּי הַקּוֹרֵא עִם אַנְשֵׁי מַעֲמָד לֹא יָצָא כִּי מְאַחֲרִין הָיוּ. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי אַמִּי בְּיוֹמֵי דְרִבִּי יוֹחָנָן הֲוִינָן נַפְקִין לְתַעֲנִיתָא וְקָרוֹי שְׁמַע בָּתָר תְּלַת שָׁעִין וְלֹא הֲוָה מַמְחֵי בְיָדָן. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי אָחָא נַפְקָן לְתַעֲנִיתָא אָתָא צִיבּוּרָא וּמִיקְרֵי שְׁמַע בָּתָר תְּלַת שָׁעִין. בָּעָא רַב אָחָא מְחוּיֵי בְיָדָן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵה וַהֲלֹא כְּבַר קָרְאוּ אוֹתָהּ בְּעוֹנָתָהּ. כְּלוּם קוֹרִין אוֹתָהּ אֶלָּא כְּדֵי לַעֲמוֹד בִּתְפִילָּה מִתּוֹךְ דִּבַּר תּוֹרָה. אָמַר לֵיהּ מִפְּנֵי הַהֶדְיוֹטוֹת שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִין בְּעוֹנָתָהּ הֵן קוֹרִין אוֹתָהּ.

אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁמַּאֲרִיכִין בָּהֶן בִּרְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים וּבִרְכוֹת תַּעֲנִית צִיבּוּר. מִבִּרְכוֹתָיו אָדָם נִיכָּר אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא אִם בּוּר הוּא. אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁמְּקַצְּרִין בָּהֶן הַמְבָרֵךְ עַל הַמִּצְוֹת וְעַל הַפֵּירוֹת וּבִרְכַּת הַזִּימּוּן וּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אַחַר הַמָּזוֹן. הָא כָּל שְׁאָר הַבְּרָכוֹת אָדָם מַאֲרִיךְ. אָמַר חִזְקִיָּה מִן מַה דְתַנֵּי הַמַּאֲרִיךְ הֲרֵי זֶה מְגוּנֶּה וְהַמְקַצֵּר

הֲרֵי זֶה מְשׁוּבָּח הֲדָא אָמְרָה שֶׁאֵין זֶה כְּלָל. תַּנִּי צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּגוֹאֵל יִשְׂרָאֵל בְּתַעֲנִית. הָא בְשַׁשׁ שֶׁהוּא מוֹסִיף אֵינוֹ מַאֲרִיךְ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה שֶׁלֹּא תֹאמַר הוֹאִיל וְהוּא מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לֹא יַאֲרִיךְ בָּהּ. לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּגוֹאֵל יִשְׂרָאֵל בְּתַעֲנִית.

אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁשּׁוֹחֲחִין בָּהֶן בְּרֹאשׁוֹ תְּחִילָּה וְסוֹף. וּבְמוֹדִים תְּחִילָּה וְסוֹף. הַשּׁוֹחֵחַ עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה מְלַמְּדִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יְשׁוּחַ. רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כֹּהֵן גָּדוֹל שׁוֹחֵחַ עַל סוֹף כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. הַמֶּלֶךְ רֹאשׁ כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה וְסוֹף כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הַמֶּלֶךְ מְשֻׁהוּא כּוֹרֵעַ אֵינוֹ נִזְקָף עַד שֶׁהוּא מַשְׁלִים כָּל תְּפִילָּתוֹ. מַאי טַעֲמָא וַיְהִי כְּכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל אֶל יי אֶת כָּל הַתְּפִילָּה וְאֶת כָּל הַתְּחִינָּה הַזֹּאת קָם מִלִּפְנֵי מִזְבַּח יי מִכְּרוֹעַ עַל בִּרְכָּיו.

אֵי זוּ כְרִיעָה וְאֵי זוּ בְּרִיכָה. רִבִּי חִייָא רַבָּא הֲרָאָה בְּרִיכָה לִפְנֵי רִבִּי וְנִפְסַח וְנִתְרַפֵּא. רִבִּי לֵוִי בַּר סִיסִי הֲרָאָה כְּרִיעָה לִפְנֵי רִבִּי וְנִפְסַח וְלֹא נִתְרַפֵּא.

וְכַפָּיו פְּרוּשׂוֹת הַשָּׁמַיִם אָמַר רִבִּי אַייבוּ כְּגוֹן הֲדֵין נָקְרִיס הָיָה עוֹמֵד. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בַּר אֲבִינָא כַּכַּפַּיִם הַלָּלוּ שֶׁלֹּא נָטְפוּ בְּבִנְיַין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כְּלוּם.

תָּנָא רִבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן שָׁאוּל הַכֹּל שׁוֹחֲחִין עִם שְׁלִיחַ צִיבּוּר בְּהוֹדָאָה. רִבִּי זְעִירָא אָמַר וּבַלְבַד בְּמוֹדִים. רִבִּי זְעִירָא סָבַר לִקְרוֹבָה כְּדֵי לְשׁוּחַ עִמּוֹ תְּחִילָּה וְסוֹף. רִבִּי יוֹסֵא כַּד סַלִּיק לְהָכָא חַמְתֵּין גְּחָנִין וּמְלַחֲשִׁין. אָמַר לוֹן מַהוּ דֵין לְחִישָׁה וְלֹא שְׁמִיעַ דָּמַר רִבִּי חֶלְבּוֹ רִבִּי שְׁמוּעוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רִבִּי מָיְישָׁא רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי סִימַאי. וְאִית דְּאָמְרִין לֵיהּ חֲבֵרַיָּא בְּשֵׁם רִבִּי סִימַאי מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ אֲדוֹן כָּל הַבְּרִיּוֹת אֱלוֹהַּ הַתּוּשְׁבָּחוֹת צוּר עוֹלָמִים חֵי הָעוֹלָם יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית מְחַיֵּה הַמֵּתִים שֶׁהֶחֱייִתָנוּ וְקִייְמְתָנוּ וּזְכִיתָנוּ וְסִייְעְתָנוּ וְקֵרַבְתָּנוּ לְהוֹדוֹת לִשְׁמֶךָ בָּרוּךְ אַתָּה יי אֵל הָהוֹדָאוֹת. רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְּשֵׁם רַב מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁאָנוּ חַייְבִין לְהוֹדוֹת לִשְׁמֶךָ תְּרַנֶּנָה שְׂפָתַי כִּי אֲזַמְּרָה לָךְ וְנַפְשִׁי אֲשֶׁר פָּדִיתָ בָּרוּךְ אַתָּה יי אֵל הָהוֹדָאוֹת. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר [אִינְיָא] בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא הוֹדָייָה וּשְׁבָח לִשְׁמֶךָ לָךְ גְּדוּלָּה לָךְ גְּבוּרָה לָךְ תִּפְאֶרֶת יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּסְמְכֵינוּ מִנְּפִילָתֵינוּ וְתִזְקְפֵנוּ מִכְּפִיפָתֵינוּ כִּי אַתָּה הוּא סוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְזוֹקֵף כְּפוּפִים וּמַלֵּא רַחֲמִים וְאֵין עוֹד מִלְבַדֶּךָ בָּרוּךְ אַתָּה יי אֵל הָהוֹדָאוֹת. בַּר קַפָּרָא אָמַר לָךְ כְּרִיעָה לָךְ כְּפִיפָה לָךְ הִשְׁתַּחֲוָיָה כִּי לָךְ בְּרִיכָה לָךְ תִּכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן לָךְ יי הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֶּצַח וְהַהוֹד כִּי כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ יי הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ וְהָעוֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לַכֹּל וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמְהַלְלִים לְשֵׁם תִּפְאַרְתֶּךָ בכל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ מְשַׁתַּחֲוִים כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יי מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגּוֹזְלוֹ

בָּרוּךְ אַתָּה יי אֵל הַהוֹדָאוֹת. אָמַר רִבִּי יוּדָן נְהִגִּין רַבָּנִין אָמְרִין כּוּלְּהוֹן. וְאִית דְּאָמְרִין אוֹ הֲדָא אוֹ הֲדָא.

תַּנֵּי וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְשׁוּחַ יוֹתֵר מִדַּאי. אָמַר רִבִּי יִרְמְיָה וּבִלְחוּד דְּלֹא יַעֲבִיד כְּהֲדֵין חַרְדּוֹנָה אֶלָּא כָּל עַצְמוֹתָי תֹּאמַרְנָה יי מִי כָמוֹךָ. מֵילְתָא דְּחָנָן בַּר בָּא פְּלִיגָא דְּחָנָן בַּר בָּא אָמַר לַחֲבֵרַיָּא נֵימוֹר לְכוֹן מֵילְתָא טָבָא דְּחָמִית לָרב עָבִיד וָאָמְרִיתָהּ קוֹמֵי שְׁמוּאֵל וְקָם וְנָשַׁק עַל פּוּמִי. בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹחֵחַ. בָּא לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם זוֹקֵף. שְׁמוּאֵל אָמַר אֲנָא אָמְרִית טַעֲמָא יי זוֹקֵף כְּפוּפִים. אָמַר רִבִּי אַמִּי לֹא מִסְתַּבְּרָא אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁמֵי נִיחַת הוּא. אָמַר רִבִּי אָבוּן אִילּוּ הָיָה כְתִיב בִּשְׁמֵי נִיחַת הוּא יֵאוּת. לֵית כְּתִיב אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁמֵי נִיחַת הוּא. קוֹדֶם עַד שֶׁלֹּא הִזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם כְּבָר נִיחַת הוּא.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נָתָן בְּשֵׁם רִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁשִּׁחַח יוֹתֵר מִדַּאי וְהֶעֱבִירוּ רִבִּי. רִבִּי אַמִּי אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הֲוָה מַעֲבֵר. אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִייָא בַּר בָּא לֹא הֲוָה מַעֲבִיר אֶלָּא גּוֹעֵר.

אֵלּוּ בְּרָכוֹת שֶׁפּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ. כָּל הַבְּרָכוֹת פּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ וְאִם הָיְתָה בְּרָכָה סְמוּכָה לַחֲבֶירְתָהּ כְּגוֹן קְרִיַת שְׁמַע וּתְפִילָּה אֵין פּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ.

הָתִיב רִבִּי יִרְמְיָה הֲרֵי גְּאוּלָּה. שַׁנְיָיא הִיא. דָּמַר רִבִּי יוֹחָנָן הַלֵּל אִם שָׁמְעָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת יָצָא. הָתִיב רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי יוֹסֵה קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵה וַהֲא סוֹפָהּ. אָמַר לֵיהּ שְׁתַּיִם הֵנָּה אַחַת לְבֹא וְאַחַת לְשֶׁעָבַר.

הָתִיבוּן הֲרֵי הַבְדָּלָה. שַׁנְיָיא הִיא. דָּמַר רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא רִבִּי הָיָה מְפַזְּרָן וְחוֹזֵר וְכוֹלְלָן עַל הַכּוֹס. רִבִּי חִייָא רַבָּא הָיָה מְכַנְּסָן.

הָתִיבוּן הֲרֵי נְבָרֵךְ. שַׁנְיָיא הִיא. שֶׁאִם הָיוּ שְׁנַיִם יוֹשְׁבִין וְאוֹכְלִין שֶׁאֵינָן אוֹמְרִים נְבָרֵךְ. הֲרֵי הַזָּן אֶת הַכֹּל. קַשְׁיָא.

הֲרֵי הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. שַׁנְיָיא הִיא. דְּמַר רַב הוּנָא מִשֶּׁנִּיתְּנוּ הֲרוּגֵי בֵיתֵר לִקְבוּרָה נִקְבְּעָה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. הַטּוֹב שֶׁלֹּא נִסְרְחוּ. וְהַמֵּטִיב שֶׁנִּיתְּנוּ לִקְבוּרָה.

הָא קִדּוּשָׁה. שַׁנְיָיא הִיא. שֶׁאִם הָיָה יוֹשֵׁב וְשׁוֹתֶה מִבְּעוֹד יוֹם וְקִדֵּשׁ עָלָיו הַיּוֹם שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. וְהָא סוֹפָהּ. אָמַר רִבִּי מָנָא טוֹפֵשׁ בְּרָכוֹת כַּךְ הוּא. אָמַר רִבִּי יוּדָן מַטְבֵּעַ קָצַר פּוֹתֵחַ בָּהֶן בְּבָרוּךְ וְאֵינוֹ חוֹתֵם בָּהֶן בְּבָרוּךְ. מַטְבֵּעַ אָרוֹךְ פּוֹתֵחַ בּוֹ בְּבָרוּךְ וְחוֹתֵם בְּבָרוּךְ.

כָּל הַבְּרָכוֹת אַחַר חֲיתוּמֵיהֶן אֵין אוֹמְרִין בְּרָכָה פָּסוּק. הָתִיב רִבִּי יִצְחָק בַּר רִבִּי אֶלְעָזָר קוֹמוֹי רִבִּי יוֹסֵה מִכַּיוָן דְּתֵימַר אַחַר חֲיתוּמֵיהֶן אֵין אוֹמְרִין בְּרָכָה פָּסוּק. אָמְרִין חֲכִימֵי הָדֵין טַלְיָיא דְּהוּא סָבַר מַהוּ אַחַר חֲיתוּמֵיהֶן שֶׁאִם הָיָה עוֹמֵד בְּשַׁחֲרִית וְשָׁכַח וְהִזְכִּיר אֶת שֶׁל

עַרְבִית וְחָזַר וְחָתַם בְּשֶׁל שַׁחֲרִית יָצָא. אָמַר רִבִּי אָחָא כָּל הַבְּרָכוֹת כְּעֵין חוֹתְמוֹתֵיהֶן. וְאֵילֵּין דְּאָמְרִין צַהֲלִי וְרֹנִי יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן וְגוֹמֵר אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בְּרָכָה פָּסוּק.

הלכה ו

משנה: מַזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת. אָמַר לָהֶן רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא שֶׁנֶּאֱמַר לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ.

הלכה: אַף עַל פִּי שֶׁנִּכְנַס לִגְדוּלָּה הֶאֱרִיךְ יָמִים. הֲדָא אָמְרָה שֶׁהַגְּדוּלָּה מְקַצֶּרֶת יָמִים. תַּמָּן אָמְרִין לֹא יַתְחִיל וַיֹּאמֶר וְאִם הִתְחִיל גּוֹמֵר. וְרַבָּנָן [דְּהָכָא] אָמְרִין מַתְחִיל וְאֵינוֹ גּוֹמֵר. מַתְנִיתִין פְּלִיגָא עַל רַבָּנָן דְּהָכָא מַזְכִּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת. רִבִּי בָּא רַב יְהוּדָה בְשֵׁם רַב מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שֶׁהוֹצִאתָנוּ מִמִּצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים לְהוֹדוֹת לִשְׁמְךָ. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבָּנָן דְּתַמָּן וַיֹּאמֶר אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַיּוֹם כָּל פָּרָשַׁת וַיֹּאמֶר אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַיּוֹם. רִבִּי בָּא בַּר אָחָא נָחֵית לְתַמָּן חֲמֵיתוֹן מַתְחִילִין וְגוֹמְרִין וְלָא שְׁמִיעַ דְּתַמָּן אָמְרִין לֹא יַתְחִיל וַיֹּאמֶר וְאִם הִתְחִיל גּוֹמֵר. וְרַבָּנָן דְּהָכָא אָמְרִין מַתְחִיל וְאֵינוֹ גּוֹמֵר.

בָּעוּ קוֹמוֹי רִבִּי אֲחַיָּא בַּרִבִּי זְעִירָא הֵיךְ הֲוָה אֲבוּךְ נָהוּג עֲבִיד כְּרַבָּנָן דְּהָכָא אוֹ כְּרַבָּנָן דִּהָתָם. רִבִּי חִזְקִיָּה אָמַר כְּרַבָּנָן דְּהָכָא. רִבִּי יוֹסֵה אָמַר כְּרַבָּנָן דִּהָתָם. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא מִסְתַּבְּרָא דְּרִבִּי יוֹסֵה דְּרִבִּי זְעִירָא מַחְמִיר וְינוּן מַחְמִירִין וְהוּא עֲבַד נְהִיג דְּכְוָותְהוֹן.

תַּנֵּי הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע בַּבּוֹקֶר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בֶּאֱמֶת וְיַצִּיב. רִבִּי אוֹמֵר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בְּהּ מַלְכוּת. אֲחֵרִים אוֹמְרִים צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בְּהּ קְרִיעַת יַם סוּף וּמַכַּת בְּכוֹרִים. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אוֹמֵר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר אֶת כּוּלָּן וְצָרִיךְ לוֹמַר צוּר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ.

רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר לֹא הִזְכִּיר תּוֹרָה בָּאָרֶץ מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. מַה טַּעַם וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם מִפְּנֵי מַה בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חוּקָיו וְתוֹרוֹתָיו יִנְצֹרוּ. רִבִּי בָּא בְּרִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי אִם לֹא הִזְכִּיר בְּרִית בָּאָרֶץ אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר בְּבוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. אָמַר רִבִּי אִילָא אִם אָמַר מְנַחֵם יְרוּשָׁלַיִם יָצָא.

בַּר קַפָּרָא אָמַר הַקּוֹרֵא לְאַבְרָהָם אַבְרָם עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. רִבִּי לֵוִי אָמַר בַּעֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם הֲרֵי בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם הֲרֵי בַּעֲשֵׂה. הָתִיבוּן הֲרֵי אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה קָרְאוּ אוֹתוֹ אַבְרָם. אַתָּה הוּא יי הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בְּאַבְרָם. שַׁנְיָיא הִיא שֶׁעַד שֶׁהוּא אַבְרָם בָּחַרְתָּ בּוֹ.

וְדִכְוָותָהּ הַקּוֹרֵא לְשָׂרָה שָׂרַי עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. הוּא נִצְטַוָּה עָלֶיהָ. וְדִכְוָותָהּ הַקּוֹרֵא לְיִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. שֵׁינִי נִיתְוַסֵּף לוֹ הָרִאשׁוֹן לֹא נֶעֱקַר מִמֶּנּוּ.

וְלָמָּה נִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ שֶׁל אַבְרָהָם וּשְׁמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וּשְׁמוֹ שֶׁל יִצְחָק לֹא נִשְׁתַּנָּה. אֵילּוּ אֲבוֹתָן קָרְאוּ אוֹתָן בִּשְׁמָן. אֲבָל יִצְחָק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָאוֹ יִצְחָק שֶׁנֶּאֱמַר וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק. אַרְבָּעָה נִקְרְאוּ עַד שֶׁלֹּא נוֹלְדוּ וְאֵילּוּ הֵן. יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל יֹאשִׁיָּהוּ וּשְׁלֹמֹה. יִצְחָק וְקָרָאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק. יִשְׁמָעֵאל דִּכְתִיב וְקָרָאת אֶת שְׁמוֹ יִשְׁמָעֵאל. יֹאשִׁיָּהוּ הִנֵּה בֵן נוֹלָד לְבֵית דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ. שְׁלֹמֹה כִּי שְׁלֹמֹה יִהְיֶה שְׁמוֹ. עַד כְּדוֹן בְּצַדִּיקִים. אֲבָל בָּרְשָׁעִים זוֹרוּ רְשָׁעִים מֵרֶחֶם.

בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר עֲתִידִין הֵן יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם לְעָתִיד לָבוֹא וּמַה טַּעַם לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יי לֹא יֵאָמֵר עוֹד חַי יי אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי אִם חַי יי אֲשֶׁר הֶעֱלָה וַאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹן. אָמְרוּ לוֹ לֹא שֶׁיֵּעָקֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם אֶלָּא מִצְרַיִם מוֹסֵף עַל הַמַּלְכִיּוֹת. מַלְכִיּוֹת עִיקָּר וּמִצְרַיִם טְפֵילָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר לֹא יִקָּרֵא עוֹד שִׁמְךָ יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ. אָמְרוּ לֹא שֶׁיֵּעָקֵר שֵׁם יַעֲקֹב אֶלָּא יַעֲקֹב מוֹסֵף עַל יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל עִיקָּר וְיַעֲקֹב טָפֵל. וְכֵן הוּא אוֹמֵר אַל תִּזְכְּרוּ רִאשׁוֹנוֹת אֵילּוּ הַמִּצְרִיִּים וְקַדְמוֹנִיּוֹת אַל תִּתְבּוֹנָנוּ אֵלּוּ הַמַּלְכִיּוֹת. הִנְנִי עוֹשֶׂה חֲדָשָׁה עַתָּה תִצְמַח זוּ שֶׁל גּוֹג. מָשָׁלוּ מָשָׁל לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְאָחָד שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַע בּוֹ זְאֵב וְנִיצַל מִמֶּנּוּ. הִתְחִיל מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה הַזְּאֵב וְאַחַר כַּךְ פָּגַע בּוֹ הָאֲרִי וְנִיצַל מִיָּדוֹ. שְׁכַח מַעֲשֶׂה הַזְּאֵב הִתְחִיל מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה הָאֲרִי. וְאַחַר כַּךְ פָּגַע בּוֹ נָחָשׁ וְנִיצַל מִיָּדוֹ. שְׁכַח מַעֲשֶׂה שְׁנֵיהֶם וְהִתְחִיל לְסַפֵּר מַעֲשֶׂה הַנָּחָשׁ. כַּךְ הָיוּ יִשְׂרָאֵל הַצָּרוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת מְשַׁכְּחוֹת אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת.

פרק ב

הלכה א

משנה: הָיָה קוֹרֵא בַתּוֹרָה וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא אִם כִּיוֵּן לִבּוֹ יָצָא וְאִם לָאו לֹא יָצָא. וּבְפָרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמֵשִׁיב. וּבְאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב מִפְּנֵי הַכָּבוֹד. וּבְפָרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמֵשִׁיב שָׁלוֹם לְכָל אָדָם.

הלכה: אָמַר רַבִּי בָּא זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאֵין הַבְּרָכוֹת מְעַכְּבוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה אִם אוֹמֵר אַתְּ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְבָרֵךְ. בֵּירַךְ צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּין אֶת לִבּוֹ בְּכוּלָּן. הָתִיבוּן וְאֵינוֹ מַפְסִיק וְלֹא תַנִּינָתָהּ וְהָכָא אַף עַל גַּב דְּלֹא תַנִּינָתָהּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. זֹאת אוֹמֶרֶת צָרִיךְ לְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ בְּכוּלָּן. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא רַבִּי אַחַי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה אִם כִּיוֵּן לִבּוֹ בְּפָרָק רִאשׁוֹן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כִיוֵּן לִבּוֹ בְּפָרָק שֵׁינִי יָצָא.

מַה בֵּין פֶּרֶק רִאשׁוֹן וּמַה בֵּין פֶּרֶק שֵׁנִי. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא כָּל מָה שֶׁכָּתוּב בְּזֶה כָּתוּב בְּזֶה. מֵעַתָּה לֹא יִקָּרֵא אֶלָּא אֶחָד. אָמַר רִבִּי עִילָּא הָרִאשׁוֹן לְיָחִיד וְהַשֵּׁנִי לְצִיבּוּר. וְהָרִאשׁוֹן לְתַלְמוּד. וְהַשֵּׁנִי לְמַעֲשֶׂה.

בַּר קַפָּרָא אָמַר אֵין לָךְ צָרִיךְ כַּוָּונָה אֶלָּא שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים הָרִאשׁוֹנִים בִּלְבַד. וְתַנִּי כֵן וְשִׁנַּנְתָּם עַד כַּאן לְכַוָּונָה מִיכַּן וָאֵילַךְ לְשִׁינּוּן.

רִבִּי חוּנָה רִבִּי אוּרִי רַב יוֹסֵף רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל צָרִיךְ לְקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם מְעוּמָּד. מַה אִם הָיָה יוֹשֵׁב עוֹמֵד. לֹא אִם הָיָה מְהַלֵּךְ עוֹמֵד.

תַּנִּי צָרִיךְ לְהַאֲרִיךְ בְּאֶחָד. רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב אָמַר וּבִלְבַד בְּדִי. סוּמְכוֹס בַּר יוֹסֵף אוֹמֵר כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּאֶחָד מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו בְּטוֹבָה. רִבִּי יִרְמְיָה הֲוָה מַאֲרִיךְ סַגִּין. אָמַר לֵיהּ רִבִּי זְעִירָא לֵית אַתְּ צָרִיךְ כָּל הָכִין אֶלָּא כְּדֵי שֶׁתַּמְלִיכֵהוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וּבְאַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם.

רַב שְׁאֵיל לְרִבִּי חִייָא רַבָּא וְלֵינָא חָמֵי לְרִבִּי מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. אָמַר לֵיהּ כַּד תַּחֲמִינֵיהּ יָהֵיב יְדֵיהּ עַל אַפּוֹהִי הוּא מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. אָמַר לֵיהּ וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם. אָמַר לֵיהּ לֵית אֶיפְשַׁר דְּלָא יַתֵּי מִילָּה. רִבִּי טַבְיוֹמֵי שָׁאַל לְרִבִּי חִזְקִיָּה לֵית הָדָה אָמְרָה שֶׁאֵין לָךְ צָרִיךְ כַּוָּונָה אֶלָּא פָּסוּק הָרִאשׁוֹן בִּלְבַד. אָמַר לֵיהּ אָדָא יְתַנֶּה עַד וְשִׁנַּנְתָּם.

רִבִּי מָנִי אָמַר מִשּׁוּם רִבִּי יוּדָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אִם הִפְסִיק בָּהּ כְּדֵי לִקְרוֹת אֶת כּוּלָּהּ לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. רִבִּי בָּא רַב יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה כְּרִבִּי מִינָא שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רִבִּי יְהוּדָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי.

רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק אַף בְּהַלֵּל וּבְקְרִיאַת הַמְּגִילָּה כֵּן.

אַבָּא בַּר רַב הוּנָא וְרַב חִסְדָּא הֲווּ יָתְבִין אָמְרִין אַף בִּתְקִיעוֹת כֵּן. סָלְקוּן לְבֵית רַב וְשָׁמְעוּן רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב הוּנָא אֲפִילּוּ שְׁמָעָן עַד תֵּשַׁע שָׁעוֹת יָצָא. אָמַר רִבִּי זְעִירָא עַד דְּאָנָא תַמָּן צְרִיכָה לִי וְכַד סָלְקִית לְהָכָא שְׁמָעִית רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אֲפִילּוּ שְׁמָעָן כָּל הַיּוֹם יָצָא. וְהוּא שֶׁשָּׁמְעָן עַל הַסֶּדֶר. רִבִּי יוֹסֵה בָּעֵי הֲוָה זֶה צָרִיךְ פְּשׁוּטָה הָרִאשׁוֹנָה. וְזֶה צָרִיךְ פְּשׁוּטָה הָאַחֲרוֹנָה. תִּקִיעָה אַחַת מוֹצִיאָה יְדֵי שְׁתֵּיהֶן.

רִבִּי אָבִין בַּר חִייָא בָּעֵי קְרִיַּת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ הִיא וְלֹא בִרְכוֹתֶיהָ בִּרְכוֹתֶיהָ וְלֹא הִיא. הִפְסִיק שְׁלִישָׁהּ וְחָזַר וְהִפְסִיק שְׁלִישָׁהּ בְּקוֹרֵא מְשַׁעֲרִין. אוֹ בְכָל אָדָם מְשַׁעֲרִין. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָא מִסְתַּבְּרָא בְּקוֹרֵא.

רִבִּי אַבָּהוּ שָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן בְּגִין דַּאֲנָא קָרֵי שְׁמַע וְעָבַר בִּמְבוּאוֹת הַמְּטוּנָּפוֹת וּמַפְסִק נְפִיק אֲנָא יְדֵי חוֹבָתִי. אָמַר לֵיהּ אַבָּהוּ בְנִי אִם מַפְסִיק אַתְּ כְּדֵי לִקְרוֹת אֶת כּוּלָּהּ לֹא יָצָאת יְדֵי חוֹבָתָךְ.

רִבִּי אֶלְעָזָר סְלִיק מְבַקְּרָא לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא. אָמַר לֵיהּ בְּגִין דַּאֲנָא תְּשִׁישׁ וַאֲנָא קָרֵי שְׁמַע וּמִתְנַמְנֵם נְפִיק אֲנָא יְדֵי חוֹבָתִי. אָמַר לֵיהּ אִין. רִבִּי יִרְמְיָה בָּעָא קוֹמוֹי רִבִּי זְעִירָא בְּגִין דְּרִבִּי אֶלְיֶעֶזֶר יָדַע דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא מְדַקְדֵּק בְּמִצְוָותָא סַגִּין הוֹרֵי לֵיהּ אוֹ בְגִין דְּהוּא תָּשִׁישׁ הוֹרֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ בְּפֵירוּשׁ פְּלִיגִין רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר יָצָא. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֹא יָצָא. מַה פְלִיגִין בְּקְרִיַּת שְׁמַע מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה פְּרָקִים פְּרָקִים. אֲבָל בְּהַלֵּל וּבִקְרִיאַת הַמְּגִילָּה אוֹף רִבִּי אֶלְעָזָר מוֹדֵי.

תַּנֵּי הַשּׂוֹאֵל בְּשָׁלוֹם רַבּוֹ אוֹ בְמִי שֶׁהוּא גָדוֹל מִמֶּנּוּ בַּתּוֹרָה הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. הֲדָא אָמְרָה שֶׁאָדָם צָרִיךְ לִשְׁאוֹל בְּמִי שֶׁהוּא גָדוֹל מִמֶּנּוּ בַתּוֹרָה. וְעוֹד מִן הֲדָא דְתַנֵּי קָרֵע וְחָזָרָה בּוֹ נִשְׁמָה אִם עַל אֲתַר אֵינוֹ צָרִיךְ לִקְרוֹעַ. אִם לְאַחַר זְמַן צָרִיךְ לִקְרוֹעַ. וְכַמָּה הוּא עַל אֲתַר כְּדֵי דִבּוּר. וְכַמָּה הוּא כְדֵי דִיבּוּר. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כְּדֵי שְׁאִילַת שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ. אַבָּא בַּר בַּר חָנָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כְּדֵי שְׁאִילַת שָׁלוֹם בֵּין הָרַב לַתַּלְמִיד וְיֹאמֶר לוֹ שָׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי.

רִבִּי יוֹחָנָן הֲוָה מִיסְתַּמֵּיךְ עַל רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִּי וְהָיָה רִבִּי אֶלְעָזָר חָמֵי לֵיהּ וּמִיטָּמַר מִן קֳדָמוֹי. אָמַר הָא תַּרְתֵּי מִילִּין הָדֵין בַּבְלָיָיא עֲבִיד בִּי חָדָא דְלָא שָׁאֵל בִּשְׁלוֹמִי. וְחָדָא דְלֹא אָמַר שְׁמוּעָתָא מִשְּׁמִי. אָמַר לֵיהּ כַּךְ אִינּוּן נְהִגִּין גַּבֵּיהֶן. זְעִירָא לֹא שָׁאַל בִּשְׁלָמֵיהּ דְּרַבָּה דְּאִינּוּן מְקַיְּמִין רָאוּנִי נְעָרִים וְנֶחְבָּאוּ. מִי מְהַלְּכִין חָמֵי לֵיהּ חַד בֵּית הַמִּדְרָשׁ. אָמַר לֵיהּ הָכָא הֲוָה רִבִּי מֵאִיר יָתִיב דָּרֵשׁ וְאָמַר שְׁמוּעָתָא מִן שְׁמֵיהּ דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל וְלֹא אָמַר שְׁמוּעָתָא מִן שְׁמֵיהּ דְּרִבִּי עֲקִיבָה. אָמַר לֵיהּ כָּל עָלְמָא יָדְעִין דְּרִבִּי אֶלְעָזָר תַּלְמִידֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן. מִיהוּ מִיעֲבוֹר קוֹמֵי אַהֲדוּרֵי צִילְמָיה. אָמַר לֵיהּ מַה אִיתְפַּלִּיג לֵיהּ אִיקַר. אֶלָּא עֲבוֹר קוֹמוֹי וְסַמֵּי עֵינֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי אֶלְעָזָר יְאוּת עָבַד דְּלָא עָבַר קוֹמֵיךְ. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִּי יוֹדַע אַתְּ לְפַיֵּיס.

וְרִבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי דְּיֵימְרוּן שְׁמַעְתָּא מִן שְׁמֵיהּ. אַף דָּוִד בִּיקֵּשׁ עָלֶיהָ רַחֲמִים אָגוּרָה בְאָהֳלֶךָ עוֹלָמִים. רִבִּי פִּינְחָס רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וְכִי עָלַת עַל לֵב דָּוִד שֶׁהוּא חַי לְעוֹלָם אֶלָּא אָמַר דָּוִד אֲזָכֶה שֶׁיִּהוּ דְבָרַי נֶאֱמָרִין עַל שְׁמִי בְּבָתֵּי כְנֵיסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מְהַנְיָא לֵיהּ. לֵוִי בַּר נְזִירָא אָמַר כָּל הָאוֹמֵר שְׁמוּעָה מִשֵּׁם אוֹמְרָהּ שִׂפְתוֹתָיו רוֹחֲשׁוֹת עִמּוֹ בַקֶּבֶר. מַה טַעַם דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. כְּכוֹמֶר הַזֶּה שֶׁל עֲנָבִים שֶׁהוּא זָב מֵאֵילָיו. רִבִּי חֲנִינָא בַּר פַּפַּאי

וְרִבִּי סִימוֹן חַד אָמַר כְּהָדֵין דְּשָׁתֵי קוֹנְדִּיטוֹן. וְחָרְנָה אָמַר כְּהָדֵין דְּשָׁתֵי חֶמֶר עַתִּיק אַף עַל גַּב דְּהוּא שָׁתֵי לֵיהּ טַעֲמֵיהּ בְּפוּמֵיהּ.

אֵין דּוֹר שֶׁאֵין בּוֹ לֵיצָנִין. מַה הָיוּ פְּרִיצֵי הַדּוֹר עוֹשִׂין הָיוּ הוֹלְכִין אֶצֶל חֲלוֹנוֹתָיו שֶׁל דָּוִד וְאוֹמְרִין לוֹ דָּוִד אֵימַת יִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵימָתַי בֵּית יי נֵלֵךְ. וְהוּא אוֹמֵר אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְכַּוְּנִין לְהַכְעִיסֵנִי יָבֹא עָלַי שֶׁאֲנִי שָׂמֵחַ בְּלִבִּי. שָׂמַחְתִּי בְאוֹמְרִים לִי בֵּית יי נֵלֵךְ. וְהָיָה כִּי יִמְלְאוּ יָמֶיךָ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְדָוִד דָּוִד יָמִים מְלֵאִים אֲנִי מוֹנֶה לְךָ אֵינִי מוֹנֶה לְךָ יָמִים חֲסֵירִים. כְּלוּם שְׁלֹמֹה בְנָךְ בּוֹנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לֹא לְהַקְרִיב בּוֹ קָרְבָּנוֹת חֲבִיב עָלַי מִשְׁפָּט וּצְדָקָה שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה יוֹתֵר מִן הַקָּרְבָּנוֹת. וּמַה טַעַם עֲשֹׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחַר לַיי מִזָּבַח.

פיסקא. וּבְפָרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמֵשִׁיב. מִפְּנֵי מַה הוּא מֵשִׁיב מִפְּנֵי הַיִּרְאָה אוֹ מִפְּנֵי הַכָּבוֹד. נִשְׁמְעִינָא מִן הֲדָא וּבְאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב (מִפְּנֵי הַכָּבוֹד) דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. הָא בְקַדְמֵיתָא שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּמֵשִׁיב מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וּבְאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. מִפְּנֵי מַה הוּא מֵשִׁיב מִפְּנֵי הַיִּרְאָה אוֹ מִפְּנֵי הַכָּבוֹד. נִשְׁמְעִינָה מִן הֲדָא רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאֶמְצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב מִפְּנֵי הַכָּבוֹד. הָא קַדְמֵיתָא שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הַיִּרְאָה וּמֵשִׁיב מִפְּנֵי הַיִּרְאָה.

עַד כְּדוֹן בְּאֶמְצַע הַפָּרָשָׁה וַאֲפִילוּ בְאֶמְצַע הַפָּסוּק. רִבִּי יִרְמְיָה מְדַמֵּי. רִבִּי יוֹנָה מְשַׁתְּעֵי. רִבִּי חוּנָה רַב יוֹסֵף וְדַבָּרְתָּ בָּם מִיכָּן שֶׁיֵּשׁ לְךָ רְשׁוּת לְדַבֵּר בָּם.

הלכה ב

משנה: וְאֵלּוּ הֵן בֵּין הַפָּרָקִים בֵּין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה לִשְׁנִיָּיה. בֵּין שְׁנִיָּיה לִשְׁמַע. בֵּין שְׁמַע לְוֶהְיָה אִם שָׁמוֹעַ. בֵּין וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ לָוַיֹּאמֶר. בֵּין וַיֹּאמֶר לֶאֱמֹת וְיַצִּיב. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בֵּין וַיֹּאמֶר לֶאֱמֹת וְיַצִּיב לֹא יַפְסִיק.

הלכה: אָמַר רִבִּי לֵוִי טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי יוּדָה אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם. וּכְתִיב וַיי אֱלֹהִים אֱמֶת.

הלכה ג

משנה: אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה לָמָּה קָדְמָה שְׁמַע לִוְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִילָּה וְאַחַר כַּךְ עוֹל מִצְוֹת. וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ לָוַיֹּאמֶר שֶׁיְּהֵא אִם שָׁמוֹעַ נוֹהֵג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. וַיֹּאמֶר אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַיּוֹם.

הלכה: רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מַה טַעַם אָמְרוּ אָדָם לוֹבֵשׁ תְּפִילִּין וְקוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִילָּה מֻשְׁלָם. רַב אָמַר קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלוֹבֵשׁ אֶת תְּפִילָּיו וּמִתְפַּלֵּל. מַתְנִיתָא רַב פְּלִינָא עִילּוֹי. הֲרֵי שֶׁהָיָה עִסּוּק עִם הַמֵּת בְּקֶבֶר וְהִגִּיעַ עוֹנַת קְרִיַּת שְׁמַע הֲרֵי זֶה פּוֹרֵשׁ לְמָקוֹם טָהֳרָה וְלוֹבֵשׁ תְּפִילִּין וְקוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל.

מַתְנִיתָא מְסַיְיעָא לְרַב לֹא שֶׁאָדָם יְקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִילָּה וְאַחַר כָּךְ יְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מִצְוֹת.

אָמַר רִבִּי יַנַּאי תְּפִילִּין צְרִיכִין גּוּף נָקִי.

מִפְּנֵי מַה לֹא הֶחֱזִיקוּ בָהֶן. מִפְּנֵי הָרַמָּאִין. עוּבְדָּא הֲוָה בְחַד בַּר נַשׁ דְּאַפְקִיד גַּבֵּיהּ חַבְרֵיהּ וְכָפַר בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ לֹא לָךְ הֵימָנִית אֶלָּא לְאִילֵּין דִּבְרֵישֵׁךְ הֵימָנִית.

רִבִּי יַנַּאי הֲיָה לוֹבְשָׁן אַחַר חוֹלְיוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים לוֹמַר שֶׁהַחוֹלִי מְמָרֵק. מַה טַעַם הַסּוֹלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵיכִי הָרוֹפֵא לְכָל תַּחֲלוּאֵיכִי. רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי לֹא הֲווּ תְּפִילּוֹי זְעִין מִינֵּיהּ לֹא בְקַיְיטָא וְלֹא בְסִיתְוָא. וְכַךְ נָהֲג רִבִּי אֱלִיעֶזֶר תַּלְמִידוֹ אַחֲרָיו.

רִבִּי יוֹחָנָן בְּסִיתְוָא דַּהֲוָה חֲזִיק רֵישֵׁיהּ הֲוָה לְבֵישׁ תְּרֵוֵיהוֹן. בְּרַם בְּקַיְיטָא דִּלְא הֲוָה חֲזִיק רֵישֵׁיהּ לָא הֲוָה לְבֵישׁ אֶלָּא דְּאַדְּרָעֵיהּ. וְאֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם עֶרְוָה. אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אַפִּיקָרְסִין הֲיָה לוֹבֵשׁ מִבִּפְנִים. כַּד הֲוָה אָזִיל מַסְחֵי כֵּיוָן שֶׁהָיָה מַגִּיעַ אֶצֶל הָאוֹלְיָירִין הֲיָה חוֹלְצָן. אָמַר רִבִּי יִצְחָק עַד יַעֲקֹב תֶּרְמוֹסָרָה הֲיָה לוֹבְשָׁן. וְכַד הֲוָה נָפִיק מַסְחֵי הַוּוּ יְהָבִין לֵיהּ. וְכַד הֲווּ מַיְיתָן לֵיהּ אָמַר דָּא מִילְתָא שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת הֲיוּ מְהַלְכִין עִם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר אֲרוֹנוֹ שֶׁל חַי הָעוֹלָמִים וַאֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף. וְהָיוּ אוּמּוֹת הָעוֹלָם אוֹמְרִין כַּמָּה טִיבָן שֶׁל שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת הַלָּלוּ. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִין לָהֶן זֶה אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף עִם אֲרוֹנוֹ שֶׁל חַי הָעוֹלָמִים. וְהָיוּ אוּמּוֹת הָעוֹלָם מוֹנִין אֶת יִשְׂרָאֵל וְאוֹמְרִין וְכִי אֵיפְשָׁר לַאֲרוֹן הַמֵּת לְהִיוֹת מְהַלֵּךְ עִם אֲרוֹנוֹ שֶׁל חַי עוֹלָמִים. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִין עַל יְדֵי שֶׁשִּׁימֵּר זֶה מַה שֶּׁכָּתוּב בְּזֶה. וְלָמָּה הוּא אָמַר דָּא מִילְתָא. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא בְּגִין מֵימַר מִילָּא דְּאוֹרַיְיתָא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנָא וְהָכֵין לָא הֲוָה לֵיהּ מִילָּא דְּאוֹרַיְיתָא חוֹרִי לְמֵימַר אֶלָּא דָּא. אֶלָּא קַיְינְתּוֹרִין הֲווּן לוֹמַר יוֹסֵף לֹא זָכָה לְמַלְכוּת אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁשִּׁימֵּר מִצְוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָנוּ לֹא זָכִינוּ לְכָל הַכָּבוֹד הַזֶּה אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁשִּׁמַּרְנוּ מִצְוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאַתּוּן בָּעֵיי מְבַטְּלָה מִצְוָותָא מִינָּן.

בְּאֵי זֶה צַד הוּא מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. רִבִּי זְרִיקָן בְּשֵׁם רִבִּי יַעֲקֹב בְּרִבִּי אִידִי כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן עַל יָד מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִילִּין. כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן עַל רֹאשׁ מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת הַנָּחַת תְּפִילִּין. כְּשֶׁהוּא חוֹלְצָן מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לִשְׁמוֹר חוּקָיו. וַאֲתָיָא כְּמַאן דָּמַר בְּחוּקַּת תְּפִילִּין הַכָּתוּב מְדַבֵּר בְּרַם כְּמַאן דָּמַר בְּחוּקַּת הַפֶּסַח הַכָּתוּב מְדַבֵּר לֹא בְדָא.

רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר הַנּוֹתֵן תְּפִילִּין בַּלַּיְלָה עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. וּמַה טַעַם וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחוּקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים יָמִימָה. יָמִים וְלֹא לֵילוֹת. יָמִים פָּרַט לְשַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. וְהָא רִבִּי אַבָּהוּ יְתִיב מַתְנֵי בִּרְמְשָׁא וּתְפִילּוֹי עִילּוֹי. מִצַּדְדִין הֲוָה וּכְמִין פִּיקָדוֹן הֲיוּ בְיָדוֹ. אִית דְּבָעֵי מֵימַר לֹא אָמַר אֶלָּא הַנּוֹתֵן אֲבָל אִם הָיוּ עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם מוּתָּר. אִית דְּבָעֵי מֵימַר

נִשְׁמְעִינֵיהּ מִן הֲדָא וְהָיָה לְךָ לְאוֹת אֵת שֶׁהוּא לְךָ לְאוֹת פְּרָט לִימִים טוֹבִים וְשַׁבָּתוֹת שֶׁכּוּלָּן אוֹת. וְלֹא כֵן כָּתַב מִימִים יָמִימָה. לֵית לָךְ אֶלָּא כַּיי דְּמַר רִבִּי יוֹחָנָן כָּל מִילָּא דְּלֹא מְחוּוָּרָא מְסַמְּכִין לָהּ מִן אַתְרִין סַגִּי.

נָשִׁים מְנַיָּין וְלִמַּדְתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם וְלֹא אֶת בְּנוֹתֵיכֶם. אֵת שֶׁהוּא חַיָּיב בְּתַלְמוּד תּוֹרָה חַיָּיב בִּתְפִילִּין. נָשִׁים שֶׁאֵינָן חַיָּיבוֹת בְּתַלְמוּד תּוֹרָה אֵינָן חַיָּיבִין בִּתְפִילִּין. הָתִיבוּן הֲרֵי מִיכַל בַּת כּוּשִׁי הָיְתָה לוֹבֶשֶׁת תְּפִילִּין. וְאִשְׁתּוֹ שֶׁל יוֹנָה הָיְתָה עוֹלָה לְרִגְלִים וְלֹא מִיחוּ בְיָדֶיהָ חֲכָמִים. רִבִּי חִזְקִיָּה בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ אִשְׁתּוֹ שֶׁל יוֹנָה הוּשְׁבָה. מִיכַל בַּת כּוּשִׁי מִיחוּ בְיָדֶיהָ חֲכָמִים.

תַּנִּי נִכְנַס לְמֶרְחָץ מָקוֹם שֶׁבְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין לְבוּשִׁין יֵשׁ שָׁם מִקְרָא וּתְפִילִּין וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁאֵילַת שָׁלוֹם. נוֹתֵן תְּפִילִּין וְאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁלֹּא יַחֲלוֹץ. מָקוֹם שֶׁרוֹב בְּנֵי אָדָם רְגִילִין לִהְיוֹת עוֹמְדִין עֲרוּמִין אֵין שָׁם שְׁאֵילַת שָׁלוֹם וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִקְרָא וּתְפִילָּה וְחוֹלֵץ תְּפִילָּיו וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁלֹּא יִתֵּן. מִקְצָתָן עֲרוּמִין וּמִקְצָתָן לְבוּשִׁין יֵשׁ שָׁם שְׁאֵילַת שָׁלוֹם וְאֵין שָׁם לֹא מִקְרָא וְלֹא תְפִילָּה וְאֵינוֹ חוֹלֵץ תְּפִילָּיו וְאֵינוֹ נוֹתֵן. אֲבָל אֵינוֹ לוֹבְשָׁן עַד שֶׁיֵּצֵא מֵאוֹתָהּ רְשׁוּת שֶׁל כָּל אוֹתָהּ מֶרְחָץ. וְדָא מְסַיְּעָא כַּיי דְּמַר רִבִּי יִצְחָק בְּגִין רִבִּי יוֹחָנָן עַד יַעֲקֹב תּוֹרְמוֹסָרָה הָיָה לוֹבְשָׁן.

רִבִּי יִרְמְיָה בְּעָא קוֹמוֹי רִבִּי זְעִירָא הָיְתָה מֶרְחָץ מְרֻחֶצֶת בִּימוֹת הַחַמָּה וְאֵינָהּ מְרֻחֶצֶת בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים. אָמַר לֵיהּ מֶרְחָץ וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מְרֻחֶצֶת וּבֵית הַכִּסֵּא אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ צוֹאָה. מַר עוּקְבָּא אָמַר אֲהֵן חֲזִירָא בֵּית כִּסֵּא מְטוּלְטָל הֲוָה. רִבִּי יוֹנָה בְּעֵי אֲהֵן צְרָרָה דְּעַל גֵּיף יָמָא מַהוּ. אָמַר רִבִּי אַמִּי אַסְיָא הוֹרֵי רִבִּי יִרְמְיָה מַעֲבָר לֵיהּ בְּפִילִיוֹס וְלָא סָמְכִין עִילּוֹי. רִבִּי זְעִירָא בְשֵׁם אַבָּא בַּר יִרְמְיָה אוֹכֵל בָּהֶן אֲכִילַת עַרַאי. וְאֵינוֹ אוֹכֵל בָּהֶן אֲכִילַת קֶבַע. יָשֵׁן בָּהֶן שִׁינַת עַרַאי. וְאֵינוֹ יָשֵׁן בָּהֶן שִׁינַת קֶבַע. אִית תְּנַיֵּי תַנֵּי מְבָרֵךְ פַּעַם אַחַת. אִית תְּנַיֵּי תַנֵּי פַּעֲמַיִים. מַאן דָּמַר פַּעַם אַחַת נִיחָא. מַאן דָּמַר מְבָרֵךְ שְׁתֵּי פְעָמִים הָא אָכַל וְאֵינוֹן עִילּוֹי. אָמַר רִבִּי זְעִירָא קַיְימָא אַבָּא בַּר יִרְמְיָה בְּאוֹכֵל בָּהֶן אֲכִילַת עַרַאי.

רִבִּי זְעִירָא בְשֵׁם רִבִּי אַבָּא לֹא יִכָּנֵס אָדָם לְבֵית הַמַּיִם וּסְפָרָיו וּתְפִילָּיו בְּיָדָיו. רִבִּי יוֹחָנָן כַּד הֲוָה סִיפְרָא בְיָדֵיהּ הֲוָה יָהֵיב לֵיהּ לַחוֹרָן. כַּד הַוְיָין תְּפִילּוֹי עִילּוֹי הֲוָה קָאֵים בּוֹן. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל אַבָּא בַּר יִרְמְיָה נִכְנַס אָדָם לְבֵית הַמַּיִם וּסְפָרָיו וּתְפִילָּיו בְּיָדוֹ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא קַיְימָא אַבָּא בַּר יִרְמְיָה כַּאן בְּיָכוֹל לְלוֹבְשָׁן. כַּאן בְּשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְלוֹבְשָׁן. דְּלָכֵן מִצְוָה לֹא עֲבִיד בּוֹן. לָמָּה הוּא מְבַזֵּי לוֹן.

בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ נוֹתְנִין אוֹתָן לַחֲבֵירֵיהֶן וְהָיוּ נוֹטְלִין אוֹתָן וּבוֹרְחִין. הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מַנִּיחִין בְּחוֹרִין. וּכְשֶׁאֵירַע אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה הִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא אָדָם נִכְנָס וְהֵן בְּיָדוֹ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא

בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא אָמַר וְהוּא שֶׁיְּהֵא בַּיּוֹם כְּדֵי לְלוֹבְשָׁן. אֲבָל אִם אֵין בַּיּוֹם כְּדֵי לְלוֹבְשָׁן אָסוּר. דְּלֶכֶן מִצְוָה לֹא עָבֵיד בּוֹן. לָמָּה הוּא מְבַזֵּי לוֹן. מַיְישָׁא בַּר בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר מַאן דַּעֲבַד טַבָּאוּת עוֹשֶׂה לָהֶן כִּיס שֶׁל טֶפַח וְנוֹתְנָן עַל לִבּוֹ. מַה טַּעַם שִׁוִּיתִי יי לְנֶגְדִּי תָמִיד. תַּמָּן אָמְרִין כָּל שֶׁאֵינוֹ כֶּאֱלִישָׁע בַּעַל כְּנָפַיִם לֹא יִלְבַּשׁ תְּפִילִין.

רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר יִרְמְיָה לֹא יִכָּנֵס אָדָם לְבֵית הַקְּבָרוֹת וְיַעֲשֶׂה צְרָכָיו שָׁם. וְאִם עָשָׂה כֵן עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר לוֹעֵג לָרָשׁ חֵרֵף עוֹשֵׂהוּ. דֵּלְמָא רִבִּי חִייָא רוּבָּא וְרִבִּי יוֹנָתָן הֵיוּ מְהַלְכִין קוֹמֵי עַרְסִיהּ דְּרִבִּי [שְׁמְעוֹן] בַּר יוֹסֵי בַּר לַקוֹנְיָא וַהֲוָה רִבִּי יוֹנָתָן מַפְסֵעַ עַל קִיבְרֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי חִייָא רוּבָּא כְּדוֹן אִינּוּן מֵימַר לְמָחָר אִינּוּן גַּבָּן וְאִינּוּן מְעַיְקִין לָן. אָמַר לֵיהּ וְחַכְמִין אִינּוּן כְּלוּם לָא כֵן כְּתִיב וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה. אָמַר לֵיהּ לְקִרּוֹת אַתְּ יוֹדֵעַ. לְדְרוֹשׁ אֵין אַתְּ יוֹדֵעַ. כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שֶׁיָּמוּתוּ אֵילּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁאֲפִילּוּ בְּמִיתָתָן קְרוּיִין חַיִּים. וְהַמֵּתִים אֵינָם יוֹדְעִים מְאוּמָה אֵילּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁאֲפִילּוּ בְּחַייֵהֶן קְרוּיִים מֵתִים. מְנַיִין שֶׁהָרְשָׁעִים אֲפִילּוּ בְּחַייֵהֶן קְרוּיִין מֵתִים שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לֹא אֶחְפּוֹץ בְּמוֹת הַמֵּת. וְכִי הַמֵּת מֵת. אֶלָּא אֵילּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁאֲפִילּוּ בְּחַייֵהֶן קְרוּיִין מֵתִים. וּמְנַיִין שֶׁהַצַּדִּיקִים אֲפִילּוּ בְּמִיתָתָן קְרוּיִין חַיִּים. דִּכְתִיב וַיֹּאמֶר אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר לֵאמֹר. אָמַר לוֹ לְךָ וֶאֱמוֹר לָאֲבוֹת כָּל מַה שֶׁהִתְנֵיתִי לָכֶם עָשִׂיתִי לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם.

עִירֵב אֶת הָאוֹתִיּוֹת. אִית תְּנֵיי תַּנֵּי כְּשֵׁר. וְאִית תְּנֵיי תַּנֵּי פָּסוּל. רִבִּי אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מַן דָּמַר כְּשֵׁר מִלְּמַטָּן. מַן דָּמַר פָּסוּל מִלְּמַעֲלָן. כְּגוֹן אַרְצֵינוּ תִּפְאַרְתֵּינוּ. אַרְצְךָ צְרִיכָה. תִּפְאַרְתְּךָ צְרִיכָה.

רִבִּי אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרִבִּי יוֹסֵה לֹא יַעֲמוֹד אָדָם בְּמָקוֹם גְּבוֹהַּ וְיִתְפַּלֵּל. מַה טַּעַם אָמַר רִבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַב פַּפַּי מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ יי.

אָמַר רִבִּי אִידִי בְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לֹא יַעֲמוֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל וְצָרִיךְ לְנָקְבָיו. מַה טַּעַם הִכּוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי אַלֶכְסַנְדְּרִי שְׁמוֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים שְׁמוֹר עַצְמְךָ מִן הַטִּיפִּים הַיּוֹצְאוֹת מִבֵּין רַגְלֶיךָ. הֲדָא דְתֵימַר בְּדַקִּים. אֲבָל בְּגַסִּים אִם יָכוֹל לִסְבוֹל יִסְבּוֹל.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבַּיי בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא שְׁמוֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים שְׁמוֹר עַצְמְךָ כְּשֶׁתְּהֵא נִקְרָא אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים שֶׁתְּהֵא טָהוֹר וְנָקִי. אָמַר רִבִּי אַבָּא יְהִי מְקוֹרְךָ בָרוּךְ. יְהִי מִקְרָאֲךָ לַקֶּבֶר בָּרוּךְ. אָמַר רִבִּי בְּרֶכְיָה עַד לְלֶדֶת וְעַד לְמוּת. אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁשָּׁעַת מִיתָתוֹ כְּשָׁעַת לֵידָתוֹ. מַה שָׁעַת לֵידָתוֹ נָקִי כַּךְ בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ יְהֵא נָקִי.

הלכה ד

משנה: הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ (רבי יְהוּדָה אוֹמֵר) יָצָא. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לֹא יָצָא. קָרָא וְלֹא דִיקְדֵּק בְּאוֹתִיּוֹתֶיהָ רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יָצָא רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יָצָא. הַקּוֹרֵא לְמַפְרֵעַ לֹא יָצָא. קָרָא וְטָעָה יַחְזוֹר לְמָקוֹם שֶׁטָּעָה.

הלכה: רַב אוֹמֵר הֲלָכָה כִּדְבָרֵי שְׁנֵיהֶן לְהַקֵּל. דִּלְכֵן מַה כֵן אָמְרִין סְתָמָה וְרִבִּי יוֹסֵי הֲלָכָה כִּסְתָמָא. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יוּדָה הֲלָכָה כְּרִבִּי יוֹסֵי. וּמַה צְרִיכָה לְמֵימַר רַב הֲלָכָה כִּדְבָרֵי שְׁנֵיהֶן לְהַקֵּל. אֶלָּא בְּגִין שֶׁמַּע דְּתַנִּי לֵהּ רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי מֵאִיר לְפוּם כֵּן צְרִיךְ לְמֵימְרָא הֲלָכָה כִּדְבָרֵי שְׁנֵיהֶן לְהַקֵּל.

תַּנִּי נִתְפַּלֵּל וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יָצָא. לְמִי נִצְרְכָה לְרִבִּי יוֹסֵי. הַיְדִּין רִבִּי יוֹסֵי הֲדָא דְתַנִּינָן הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יָצָא. וְרִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לֹא יָצָא. אָמַר רַב מַתָּנָה דְּרִבִּי יוֹסֵי הִיא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הֲוִינָן סָבְרִין מֵימַר מַה פְּלִיגִין רַבָּנָן וְרִבִּי יוֹסֵי בִּשְׁמַע דִּכְתִיב בָּהּ שְׁמַע. הָא שְׁאָר כָּל הַמִּצְווֹת לֹא. מִן דָּמַר רַב מַתָּנָה דְּרִבִּי יוֹסֵי הִיא הֲוֵי הִיא שְׁאָר כָּל הַמִּצְווֹת. מַאי טַעֲמָא דְּרִבִּי יוֹסֵי. וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו. יִשְׁמְעוּ אָזְנֶיךָ מַה שֶּׁפִּיךָ מְדַבֵּר.

אָמַר רַב חִסְדָּא לֵית כַּן חֵרֵשׁ. הַשְׁגָּרַת לָשׁוֹן הִיא. מַתְנִיתָא לְרִבִּי יוּדָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מִסְתַּבְּרָא דְּיוֹדֵי רַב חִסְדָּא בִּתְרוּמוֹת דְּהִיא דְרִבִּי יוֹסֵי. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא דְּרִבִּי יוֹסֵי הִיא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בְּרִבִּי בוּן עַל כָּרְחֵיךְ אִיתְמַר דְּהִיא דְרִבִּי יוֹסֵי דְּתַנִּינָן חֲמִישָׁתָא קַדְמַיְיתָא וְלֹא תַנִּיתָהּ עִמָּהֶן אִם מִשּׁוּם שֶׁאֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. וְהָא תַנִּינָן חֲמִשְׁתֵּי אַחֲרַנְיָיתָא וְלֹא תַנִּיתָהּ עִמָּהֶן. הֲוֵי סוֹפָךְ מֵימַר דְּרִבִּי יוֹסֵי הִיא.

אֵלּוּ צְרִיךְ דִּיקְדּוּק. עַל לְבָבְךָ. עַל לְבָבֶכֶם. עֲשֵׂה בְּשָׁבְךָ. וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה. הַכָּנָף פְּתִיל. אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ. רִבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר חֲנִינָא בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָא יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חוֹשֶׁךְ. דְּלָא יֵימַר יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא נוֹגַהּ. רִבִּי חַגַּיי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא שָׁם שָׂרוּ לָךְ דְּלָא יֵימַר שָׁם הַלְלוּ לָךְ. רִבִּי לֵוִי רִבִּי אֶבְדִּימָא דְחֵיפָה בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי בַּר סִיסִי צָרִיךְ לְהַתִּיז לְמַעַן תִּזָּכְרוּ. רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא צָרִיךְ לְהַתִּיז כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. תַּנִּי אֵין מַעֲבִירִין לִפְנֵי הַתֵּיבָה לֹא חִיפָּנִין וְלֹא בֵּישָׁנִין וְלֹא טִיבְעוֹנִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן עוֹשִׂין הֵיהֵין חִיתִין וְעִיְינִין אֵאִין. אִם הָיָה לְשׁוֹנוֹ עָרוּךְ מוּתָּר.

פיסקא. הַקּוֹרֵא לְמַפְרֵעַ לֹא יָצָא. רִבִּי יוֹנָה אָמַר תַּנָּא רַב נַחְמָן בַּר אַדָּא רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר תַּנָּא נַחְמָן סַבָּא וְהִיא בְּדֶרֶךְ הֲוִיתָן יְהוּ. תַּנִּי אַף בְּהַלֵּל וּבְקְרִיאַת הַמְּגִילָּה כֵּן.

נִיחָא בְקְרִיאַת הַמְּגִילָּה דִּכְתִיב בָּהּ כִּכְתָבָם. בְּרַם בְּהַלֵּילָא בְּגִין דִּכְתִיב מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ וְעַד מְבוֹאוֹ מְהוּלָּל שֵׁם יי מַה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ אָמַר רִבִּי אָבוּן עוֹד הִיא אֲמוּרָה עַל סֵדֶר. בְּצֵאת

יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְשֶׁעָבַר. לֹא לָנוּ יי לֹא לָנוּ לְדוֹרוֹת הַלָּלוּ. אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יי אֶת קוֹלִי לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. אִסְרוּ חַג בָּעֲבוֹתִים לִימוֹת גּוֹג וּמָגוֹג. אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ לְעָתִיד לָבוֹא.
רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אַף מִי שֶׁהִתְקִין אֶת הַתְּפִילָּה הַזֹּאת עַל הַסֵּדֶר הִתְקִינָהּ. שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם וְהָאֶמְצָעִיּוֹת צָרְכָן שֶׁל בְּרִיּוֹת. חָנֵּינוּ דֵּיעָה. חָנַנְתָּנוּ דֵּיעָה רְצֵה תְשׁוּבָתֵינוּ. רָצִיתָ תְשׁוּבָתֵינוּ סְלַח לָנוּ. סָלַחְתָּ לָנוּ גָּאֲלֵינוּ. גְּאַלְתָּנוּ רָפָה חָלְיֵינוּ. רִיפִּיתָ חָלְיֵינוּ בָּרֵךְ שְׁנוֹתֵינוּ. בֵּירַכְתָּ שְׁנוֹתֵינוּ קַבְּצֵינוּ. קִיבַּצְתָּנוּ שׁוֹפְטֵנוּ בְצֶדֶק. שְׁפָטְתָנוּ בְצֶדֶק הַכְנַע קְמֵינוּ. הִכְנַעְתָּ קָמֵינוּ צַדְּקֵינוּ בַּמִּשְׁפָּט. צִידַּקְתָּנוּ בְּנֵה בֵיתְךָ וּשְׁמַע עֲתִירָתֵינוּ וּרְצֵינוּ בְתוֹכוֹ. לֵית צוּרְכָּוה דִּבְנֵה בֵיתְךָ וּשְׁמַע עֲתִירָתֵינוּ וּרְצֵינוּ בְתוֹכוֹ. אֶלָּא כְמַה דְּאִישְׁתְּעֵי קְרֵייָא כֵּן אִישְׁתְּעֵייָא מַתְנִיתָא וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִילָתִי.
אָמַר רִבִּי יִרְמְיָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים זְקֵנִים וּמֵהֶם שְׁמוֹנִים וְכַמָּה נְבִיאִים הִתְקִינוּ אֶת הַתְּפִילָּה הַזֹּאת. וּמַה רָאוּ לִסְמוֹךְ הָאֵל הַקָּדוֹשׁ לְחוֹנֵן הַדַּעַת עַל שֵׁם וְהִקְדִּישׁוּ אֶת קְדוּשׁ יַעֲקֹב. מַה כְתִיב בַּתֹּרָיהּ וְיֵדְעוּ תוֹעֵי רוּחַ בִּינָה. דֵּיעָה לְתִשׁוּבָה הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע וגו' עַד וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב. תְּשׁוּבָה לִסְלִיחָה וְיָשׁוֹב אֶל יי וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל אֱלֹהֵינוּ כִּי יַרְבֶּה לִסְלוֹחַ. סְלִיחָה לִגְאוּלָה הַסּוֹלֵחַ לְכָל עֲוֹנֵיכִי הָרוֹפֵא לְכָל תַּחֲלוּאָיְכִי הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַייֵכִי. וְיֹאמַר רוֹפֵא חוֹלִים קֶדְמֵי. אָמַר רִבִּי אָחָא מִפְּנֵי מַה הִתְקִינוּ גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל בְּרָכָה שְׁבִיעִית לְמַדְּךָ שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֶלָּא בְשִׁבִיעִית. רִבִּי יוֹנָה בְשֵׁם רִבִּי אָחָא שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יי אֶת שִׁבוּת צִיּוֹן שִׁירָה שְׁבִיעִית הִיא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֶלָּא בְשִׁבִיעִית. אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא מִפְּנֵי מַה הִתְקִינוּ רוֹפֵא חוֹלִים בְּרָכָה שְׁמִינִית כְּנֶגֶד הַמִּילָה שֶׁהִיא לִשְׁמוֹנָה. עַל שֵׁם בְּרִיתִי הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים. אָמַר רִבִּי אַלֶכְסַנְדְּרִי מִפְּנֵי מַה הִתְקִינוּ מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים בְּרָכָה תְשִׁיעִית כְּנֶגֶד קוֹל יי שׁוֹבֵר אֲרָזִים. שֶׁהוּא עָתִיד לְשַׁבֵּר כָּל בַּעֲלֵי שְׁעָרִים. רִבִּי לֵוִי בְשֵׁם רִבִּי אָחָא בַּר חָנִינָא מַה רָאוּ לִסְמוֹךְ מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים לִמְקַבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל. עַל שֵׁם וְאַתֶּם הָרֵי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תִּתְּנוּ וּפִרְיֵרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל. לָמָּה כִּי קָרְבוּ לָבוֹא. נִתְקַבְּצוּ הַגְּלִיּוֹת וְהַדִּין נַעֲשֶׂה הַזְּדִין נִכְנָעִין וְהַצַּדִּיקִים שְׂמֵחִים. וְתַנִּי עָלָהּ כּוֹלֵל שֶׁל מִינִים וְשֶׁל רְשָׁעִים בְּמַכְנִיעַ זֵדִים. וְשֶׁל גֵּרִים וְשֶׁל זְקֵינִים בְּמִבְטָח לַצַּדִּיקִים. וְשֶׁל דָּוִד בְּבוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. אַחַר יָשׁוּבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִקְשׁוּ אֶת יי אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דָּוִד מַלְכָּם.
רַבָּנָן אָמְרֵי אֱהֵן מַלְכָּא מְשִׁיחָא אִין [מָן] חַייָא הוּא דָּוִד שְׁמֵיהּ. אִין [מָן] דְּמָכְיָא הוּא דָּוִד שְׁמֵיהּ. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא אַנָּא אָמְרִית טַעֲמָא וְעוֹשֵׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד.
רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר צֶמַח שְׁמוֹ. רִבִּי יוּדָן בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַיְיבוּ אָמַר מְנַחֵם שְׁמוֹ. אָמַר חֲנַנְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ וְלֹא פְלִיגֵי חוּשְׁבְּנַיְהוּ דַּהֲדֵין כְּחוּשְׁבְּנַיְהוּ דַּהֲדֵין הוּא צֶמַח הוּא מְנַחֵם. וְדָא

מְסַיְּיעָא לָהּ דְּמַר רִבִּי יוּדָן בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַיְיבוּ עוּבְדָּא הֲוָה בְחַד יְהוּדָאֵי דַּהֲוָה קָאִים רְדִי [בְּהָדֵי בְקָעַת אַרְבֵּל] נָעַת תּוֹרְתֵיהּ קוֹמוֹי עָבַר חַד עַרְבָיי וּשְׁמַע קָלָהּ. אָמַר לֵיהּ בַּר יוּדָאֵי בַּר יוּדָאֵי שָׁרִי תּוֹרָךְ וְשָׁרִי קַנְקַנָּךְ דְּהָא חָרִיב בֵּית מוּקְדָּשָׁא. גָּעַת זְמַן תַּנְיִינוּת. אָמַר לֵיהּ בַּר יוּדָאֵי בַּר יוּדָאֵי קְטוֹר תּוֹרָיךְ וּקְטוֹר קַנְקַנָּיךְ דְּהָא יְלִיד מַלְכָּא מְשִׁיחָא. אָמַר לֵיהּ מַה שְׁמֵיהּ מְנַחֵם. אָמַר לֵיהּ וּמַה שְׁמֵיהּ דְּאָבוֹי אָמַר לֵיהּ חִזְקִיָּה. אָמַר לֵיהּ מָן הֵן הוּא. אָמַר לֵיהּ מִן בִּירַת מַלְכָּא דְּבֵית לֶחֶם יְהוּדָה. אָזַל זַבִּין תּוֹרוֹי וְזַבִּין קַנְקַנּוֹי וְאִיתְעַבִּיד זַבִּין לְבָדִין לְמַיינוּקָא וַהֲוָה עַיִּיל קְרָיֶיה וְנַפְקָא קִירְיֶיה. עַד דְּעָל לְהַהוּא קַרְתָּא וְהַוְיִין כָּל נְשָׁיֶיא זָבְנָן וְאִימֵּהּ דְּמְנַחֵם לָא זָבְנָה. שְׁמַע קָלָן דִּנְשָׁיֶיא אָמְרִין אִימֵּיהּ דְּמְנַחֵם אִימֵּיהּ דְּמְנַחֵם אַיְתֵיי זוֹבְנִין לְבָרְךְ. אָמְרָא בְּעָיֶיא אֲנָא מֵיחְנְקוּנֵיהּ סַנְאֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל דְּבְיוֹמָא דְּאִיתְיַלִּיד אִיחְרוּב בֵּית מוּקְדָּשָׁא. אָמַר לָהּ רְחִיצֵיא אֲנָן דְּבָרְגְלֵיהּ חָרִיב וּבָרְגְלֵיהּ מִתְבְּנֵיי. אָמְרָה לֵיהּ לֵית לִי פְּרִיטִין. אָמַר לָהּ וּמַה אִיכְפַּת לֵיךְ אַיְתֵיי זוֹבְנִין לֵיהּ אִין לֵית קוֹמֵךְ יוֹמָא דֵין בָּתַר יוֹמֵי אֲנָא אָתֵי וְנָסִיב. בָּתַר יוֹמִין עָאַל לְהַהוּא קַרְתָּא אָמַר לָהּ מַהוּ מֵיינוּקָא עָבִיד. אָמְרָה לֵיהּ מִן שַׁעְתָּא דַחֲמִיתָנִי אָתוּן רוּחִין וְעַלְעוֹלֵיהּ וְחַטְפִינֵיהּ מִן יָדַיי. אָמַר רִבִּי בּוּן מַה לָנוּ לִלְמוֹד מִן הָעַרְבִי הַזֶּה וְלֹא מִקְרָא מָלֵא הוּא וְהַלְבָנוֹן בְּאַדִּיר יִפּוֹל. מַה כְתִיב בַּתְרֵיהּ וְיָצָא חוֹטֶר מִגֶּזַע יִשַׁי.

אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא מִפְּנֵי מַה הִתְקִינוּ שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה בְּרָכָה חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה כְּנֶגֶד יי לַמַּבּוּל יָשַׁב שֶׁהוּא כוֹלֶה אֶת הַפּוּרְעָנוּת מִלְּבוֹא לָעוֹלָם.

עֲבוֹדָה לְהוֹדָיֶיה זוֹבֵח תּוֹדָה יְכַבְּדָנְנִי וְשָׁם דֶּרֶךְ אַרְאֶנּוּ בְּיֶשַׁע אֱלֹהִים. וְחוֹתֵם בְּשָׁלוֹם שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת חוֹתְמִיהֶן שָׁלוֹם. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חַלְפּוּתָא אֵין לְךָ כֵּלִי שֶׁמַּחְזִיק בְּרָכָה יוֹתֵר מִן הַשָּׁלוֹם וּמַה טַעַם יי עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יי יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם.

קָרָא וְטָעָה יַחְזוֹר לְמָקוֹם שֶׁטָּעָה. טָעָה בֵּין כְּתִיבַת הָרִאשׁוֹנָה לִשְׁנִיָּיה חוֹזֵר לִכְתִיבַת הָרִאשׁוֹנָה. טָעָה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן טָעָה יַחְזוֹר כְּבַתְּחִילָּה לְמָקוֹם הַבָּרוּר לוֹ. דִּלְמָא רִבִּי חִייָא רִבִּי יַסָּא רִבִּי אַמִּי סַלְקוּן מֵיעֲבַד גְּנוּנְיָה דְּרִבִּי אֶלְעָזָר. שְׁמְעֵין קָלֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אִי מִחַדֵּית מִילָּה. אָמְרִין מַן נָחֵית שְׁמַע לָהּ מִינֵיהּ. אָמְרִין וְייֵחוּת רִבִּי אֶלְעָזָר דְּהוּא זָרִיז סַגִּין. נָחֵית וְסַלִּיק אָמַר לוֹן כֵּן אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן קָרָא וּמָצָא עַצְמוֹ בִּלְמַעַן חֲזָקָה כּוּיִן.

רִבִּי לֵיְא רִבִּי יָסָה בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא רוּבָּא נִתְפַּלֵּל וּמָצָא עַצְמוֹ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה חֲזָקָה כּוּיִן. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר נִתְפַּלֵּל וְלֹא כְוִין לִבּוֹ אִם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא חוֹזֵר וּמְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ יִתְפַּלֵּל וְאִם לָאו אַל יִתְפַּלֵּל. אָמַר רִבִּי חִייָא רוּבָּא אֲנָא מִן יוֹמֵיי לֹא כַיְונִית אֶלָּא חַד זְמָן בְּעֵי מְכַוְונָה וְהִרְהֲרִית בְּלִבִּי וְאָמְרִית מַאן עֲלֵיל קוֹמֵי מַלְכָּא קְדָמֵי אַרְקַבָּסָה אִי רֵישׁ גְּלוּתָא.

שְׁמוּאֵל אָמַר אֲנָא מָנִית אֶפְרוֹחַיָּא. רִבִּי בּוּן בַּר חִייָא אָמַר אֲנָא מָנִית דֵּימוֹסְיָא. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָה אֲנָא מְחַזֵּק טִיבוּ לְרֹאשִׁי דְּכַד הֲוָה מָטֵי מוֹדִים הוּא כָּרַע מִגַּרְמֵיהּ.

הלכה ה

משנה: הָאוּמְנִין קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאִילָן אוֹ בְרֹאשׁ הַנִּדְבָךְ מַה שֶּׁאֵין רְשָׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן בִּתְפִילָּה.

הלכה: [כֵּינִי] מַתְנִיתָה הַפּוֹעֲלִין קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאִילָן וְהָאוּמְנִין בְּרֹאשׁ הַנִּדְבָךְ.

וְתַנֵּי כֵן מִתְפַּלְּלִין בְּרֹאשׁ הַזַּיִת וּבְרֹאשׁ הַתְּאֵנָה. הָא בִשְׁאָר כָּל הָאִילָנוֹת יוֹרֵד וּמִתְפַּלֵּל לְמַטָּן. וּבַעַל הַבַּיִת לְעוֹלָם יוֹרֵד וּמִתְפַּלֵּל לְמַטָּן. וְלָמָּה בְּרֹאשׁ הַזַּיִת וּבְרֹאשׁ הַתְּאֵינָה. רִבִּי אַבָּא וְרִבִּי סִימוֹן תְּרַוֵּיהוֹן אָמְרִין מִפְּנֵי שֶׁטִּרְחוֹתָן מְרוּבָּה.

תַּנֵּי הַכַּתָּף אַף עַל פִּי שֶׁמַּשָּׂאוֹ עַל כְּתֵיפוֹ הֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע אֲבָל לֹא יַתְחִיל לֹא בְשָׁעָה שֶׁהוּא פוֹרֵק וְלֹא בְשָׁעָה שֶׁהוּא טוֹעֵן מִפְּנֵי שֶׁאֵין לִבּוֹ מְיוּשָּׁב. בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ אַל יִתְפַּלֵּל עַד שָׁעָה שֶׁיִּפְרוֹק. וְאִם הָיָה עָלָיו מַשָּׂאוֹי שֶׁל אַרְבָּעָת קַבִּין מוּתָּר. אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן וְהוּא שֶׁשִּׁיקֵּל. מַהוּ שֶׁשִּׁיקֵּל תְּרֵין חֲלָקִים לַחוֹרוֹיֵי וְחַד לְקוֹמוֹיֵי.

תַּנֵּי לֹא יְהֵא מְרַמֵּז בְּעֵינָיו וְקוֹרֵא.

תַּנֵּי הַפּוֹעֲלִין שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת הֲרֵי אֵילּוּ מְבָרְכִין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה וְכוֹלְלִין שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם וְשֶׁל אֶרֶץ וְחוֹתְמִין בְּשֶׁל אֶרֶץ. אֲבָל אִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ בְּסָעוּדָן אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת אוֹכֵל עִמָּהֶן הֲרֵי אֵילּוּ מְבָרְכִין אַרְבַּע. אָמַר רִבִּי מָנָא זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּשָׁעָה שֶׁיְּבָרֵךְ. דִּלְכֵן מַה אֲנָן אָמְרִין יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וִיבָרֵךְ.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בְּשֵׁם רַב חוּנָה לֹא יַעֲמוֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל וּמִין מַטְבֵּעַ בְּיָדוֹ. לְפָנָיו אָסוּר לְאַחֲרָיו מוּתָּר. רִבִּי יָסָא הֲיָה צוֹרְרָן וְתוֹפְשָׁן בְּיָדוֹ. וְלִמְדַּת הַדִּין אָמַר רִבִּי יִצְחָק וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ. וּבִלְבַד בְּיָדֶךָ. רִבִּי יוֹסֵי בַּר אֲבוּן הוֹרֵי לְרִבִּי הִלֵּל חַתְנֵיהּ כֵּן.

רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא הֲווּ יָתְבִין בְּחַד אֲתָר וַהֲוָה גַבֵּי רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא פְּרִיטִין. אֲתַת עִנְתָא דִצְלוֹתָא וְשָׁרְתוּן וְיהָבוּן לְרִבִּי חִזְקִיָּה. קְטַר פּוּרְתֵּיהּ לְפוּרְתֵּיהּ. וְשָׁרְתוּן וְעָרַק. אָמַר לֵיהּ וּמַה בְּיָדְךָ.

אָמַר רִבִּי חֲנִינָא אַף מִי שֶׁהָיוּ מֵימָיו עַל כְּתֵיפוֹ הֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמִתְפַּלֵּל. רַב חוּנָא אָמַר קְרִיַּת שְׁמַע וּתְפִילָּה אֵינָן צְרִיכוֹת כַּוָּונָה. אָמַר רִבִּי מָנָא קִשְׁיְיתָהּ קוֹמֵי רִבִּי פִּינְחָס וַאֲפִילּוּ תֵּימַר קְרִיַּת שְׁמַע צְרִיכָה כַּוָּונָה תְּפִילָּה אֵינָהּ צְרִיכָה כַּוָּונָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי קַיְימְתִּיהּ כְּיֵי דָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הִגִּיעוּךְ סוֹף מְלֶאכֶת הַמִּים שֶׁאֵינָם מְחֻוָּורִים דְּבַר תּוֹרָה.

הלכה ו

משנה: חָתָן פָּטוּר מִקְרִיַת שְׁמַע לֵילָה רִאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה. מַעֲשֶׂה בְרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁנִּשָּׂא וְקָרָא לֵילָה הָרִאשׁוֹן. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שֶׁחָתָן פָּטוּר. אָמַר לָהֶם אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם לְבַטֵּל מִמֶּנִּי מַלְכוּת שָׁמַיִם אֲפִילוּ שָׁעָה אַחַת.

הלכה: רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן אַנְטִיגְנוֹס בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי יַנַּאי זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁמּוּתָּר לִבְעוֹל בְּעִילָה בְּתְחִילָה בְּשַׁבָּת. אָמַר רִבִּי חַגַּיי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵה תִּיפְתַּר בְּאַלְמָנָה שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה חֲבוּרָה. אָמַר לֵיהּ וְהָא תַּנִּינָן אַרְבָּעָה לֵילוֹת. אִית לָךְ לְמֵימַר אַרְבָּעָה לֵילוֹת בְּאַלְמָנָה. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי קַשְׁיְתָהּ קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי מַה בֵּינָהּ לְבֵין שׁוֹבֵר אֶת הֶחָבִית לָאֲכוֹל מִמֶּנָּה גְּרוֹגָרוֹת. אָמַר לֵיהּ וָמוֹר דְּבַתְרָהּ וּבְלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ כֵּלִי. וְכָאן שֶׁמִּתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ בְּעוּלָּה כְּמִי שֶׁמִּתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ כֵּלִי. רַב יִצְחָק בַּר רַב מְשַׁרְשְׁיָא אוֹ מַקְשֵׁי מַה בֵּינָהּ לְמֵיפֵס מוּרְסָא בְּשַׁבָּת. אָמַר לֵיהּ וָמוֹר דְּבַתְרָהּ וּבְלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ פֵּה. וְכָאן מִתְכַּוֵּין שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ בְּעוּלָּה כְּמִי שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּין לַעֲשׂוֹתָהּ כֵּלִי.

תַּנִּי לֹא יִבְעוֹל אָדָם בְּעִילָה לְכַתְּחִילָה בְּשַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חֲבוּרָה וְאֶחָרִים מַתִּירִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן טַעֲמוֹן דְּאֶחָרִים לְמַלַּאכְתּוֹ הוּא מִתְכַּוֵּין. מֵאֵילֶיהָ נַעֲשָׂה חֲבוּרָה. אַסִּי אָמַר אָסוּר. בְּנָימִן גְּנָזַכְיֵיהּ נָפַק וַמוֹר מְשַׁמֵּיהּ דְּרַב מוּתָּר. שְׁמַע שְׁמוּאֵל וְאִיקְפַּד עִילּוֹי וּמִית וְקָרֵי עִילּוֹי בְּרוּךְ שֶׁנְּגָפוֹ. וְעַל רַב קָרֵי לֹא יְאוּנָּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן.

שְׁמוּאֵל אָמַר כָּל הַהִיא הִילְכְתָא דְּרִישַׁיהּ דְּפִירְקָא אֲחָרְיָא דְּנִידָּה לַהֲלָכָה אֲבָל לֹא לְמַעֲשֶׂה. רִבִּי יַנַּיי עָרַק אֲפִילּוּ מִתִּינוֹקֶת שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת וְנִישְׁאַת. בָּעוּן קוֹמוֹי רִבִּי יוֹחָנָן מַהוּ לִבְעוֹל בְּעִילָה שְׁנִייָה. אָמְרִין לִתְלוֹת בְּדַם הַמַּכָּה לֹא הוֹרֵי וְלִבְעוֹל בְּעִילָה שְׁנִייָה הוּא מוֹרֶייָא. מַה צְרִיכָה לָהּ בְּשֶׁבָּאוּ לֵיהּ יְמֵי הֶפְסֵק יְמֵי טָהֳרָה בֵּינָתַיִם. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ שׁוּשְׁבִינֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא הֲוִינָא שְׁאֵלִית לְרִבִּי אֶלְעָזָר מַהוּ לִבְעוֹל בְּעִילָה שְׁנִייָה וְשָׁרָא לֵיהּ דְּהוּא סָבַר כַּהֲדָא דִשְׁמוּאֵל. דִּשְׁמוּאֵל אָמַר פִּירְצָה דְחוּקָה נִכְנָסִין בָּהּ בְּשַׁבָּת אֲפִילּוּ מִשָּׁרֶת צְרוֹרוֹת. אָמַר רִבִּי חַגַּי שׁוּשְׁבִינֵיהּ דְּרִבִּי שְׁמוּאֵל קַפּוֹדְקִיָּא הֲוִינָא שְׁאֵילִית לְרִבִּי יֹאשִׁיָּה וְשָׁרַע מִינֵיהּ. שְׁאֵילִית לְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר לִי מֵעַתָּה אִי זֶה דָם נִידָּה וְאִי זֶה דָם בְּתוּלִים. תַּנִּי כַּלָּה אֲסוּרָה לְבִיתָהּ כָּל שִׁבְעָה וְאָסוּר לִיטּוֹל מִמֶּנָּה כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. מַאי טַעֲמָא דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר אִי אֶיפְשַׁר שֶׁלֹּא יֵצֵא דָם נִידָּה עִם דַּם בְּתוּלִים.

הלכה ז

משנה: רָחַץ לֵילָה רִאשׁוֹן שֶׁמֻּתָּה אִשְׁתּוֹ. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּנוּ שֶׁאָבֵל אָסוּר לְרָחוֹץ. אָמַר לָהֶן אֵינִי כִּשְׁאָר כָּל בְּנֵי אָדָם אִיסְטְנִיס אֲנִי.

הלכה: מַאן תַּנָּא אָבֵל אָסוּר בְּרְחִיצָה כָּל שִׁבְעָה רִבִּי נָתָן. רִבִּי אַמִּי הֲוָה לֵיהּ עוּבְדָא וְשָׁאַל לְרִבִּי חִייָא בַּר בָּא וְהוֹרֵי לֵיהּ כָּל שִׁבְעָה כְּרִבִּי נָתָן. רִבִּי יוֹסֵי הֲוָה לֵיהּ עוּבְדָא וְשָׁאַל לְרִבִּי בָּא בַּר כֹּהֵן לְגַבֵּי רִבִּי אָחָא אָמַר לֵיהּ לֹא כֵן [אִלְפֵּן רִבִּין]. רִבִּי אַמִּי הֲוָה לֵיהּ עוּבְדָא וְשָׁאַל לְרֵישׁ לָקִישׁ וְהוֹרֵי לֵיהּ כְּרִבִּי נָתָן כָּל שִׁבְעָה. אָמַר לֵיהּ דִּילְמָא תְּרֵין עוּבְדִּין אִינּוּן. אֲנָן אָמְרִין לֵיהּ עַל דְּרִבִּי חִייָא בַּר בָּא. וַאֲתוּן אָמְרִין לֵיהּ עַל דְּרֵישׁ לָקִישׁ. וְעוֹד מִן הָדָא רִבִּי חָמָא אָבוֹי דְּרִבִּי אוֹשַׁעְיָא הֲוָה לֵיהּ עוּבְדָא שָׁאַל לְרַבָּנָן וְאָסְרוּן.

רִבִּי יוֹסֵי בָּעֵי אִייֶלֵּן רַבָּנָן. רַבָּנָן דְּהָכָא אוֹ רַבָּנָן דְּרוֹמַיָּא. אִין תֵּימַר רַבָּנָן דְּהָכָא נִיחָא. אִין תֵּימַר רַבָּנָן דְּרוֹמַיָּא. רַבְּרַבַּיָּא קוֹמוֹי וְהוּא שָׁאַל לִזְעִירַיָּא. אִין תֵּימַר רַבָּנָן דְּרוֹמַיָּא אִינּוּן שָׁרְיָין וְאִינּוּן אָסְרִין. דְּתַנִּי מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַרְחִיץ אַחַר הַמִּיטָּה מַרְחִיצִין וּבְדָרוֹם מַרְחִיצִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן מִי שֶׁהוּא מַתִּיר אֶת הָרְחִיצָה הַזֹּאת עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בַּאֲכִילָה וּשְׁתִייָה.

הָדָא דְתֵימַר בִּרְחִיצָה שֶׁל תַּעֲנוּג. אֲבָל בִּרְחִיצָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל תַּעֲנוּג מוּתָּר. כַּהֲדָא דִשְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא עָלוּ בוֹ חַטָּטִין אָתוּן שַׁיְילוּן לְרִבִּי יָסָא מַהוּ דְיִסְחֵי. אָמַר לוֹן דְּלָא יַסְחֵי מַיִית הוּא. אִין בָּעֵי אֲפִילוּ בְתִשְׁעָה בְאָב. אִין בָּעֵי אֲפִילוּ בְיוֹם הַכִּיפּוּרִים.

רִבִּי יוֹסֵי בְּרִבִּי חֲנִינָא רָאוּ אוֹתוֹ טוֹבֵל. אִם לְקֶרוּיוֹ לֹא יָדְעִין אִם לְהֶקֵר גּוּפוֹ שֶׁאֵין רְחִיצַת צוֹנֶן רְחִיצָה לֹא יָדְעִין.

הוֹרֵי רִבִּי בָּא כְּהֵין תַּנְיָא. הוֹרֵי רִבִּי אָחָא בְּבָא מִן הַדֶּרֶךְ וְהָיוּ רַגְלָיו קֵיהוֹת עָלָיו שֶׁמּוּתָּר לְהַרְחִיצָן בַּמַּיִם.

תַּנִּי אָבֵל וּמְנוּדֶּה שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ מוּתָּרִין בִּנְעִילַת הַסַּנְדָּל. לִכְשֶׁיְּבוֹאוּ אֶל הָעִיר יַחֲלוֹצוּ. וְכֵן בְּתִשְׁעָה בְאָב וְכֵן בְּתַעֲנִית צִיבּוּר.

תַּנִּי בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִשְׁאוֹל אֲבֵילִים בְּשַׁבָּת שׁוֹאֲלִין. וּבְדָרוֹם שׁוֹאֲלִין. רִבִּי הוֹשַׁעְיָא רוּבָּא אָזַל לְחַד אֲתָר וַחֲזָא אֲבֵילַיָּא בְשׁוּבְתָּא וּשְׁאִיל בּוֹן. אָמַר לוֹן אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ מִנְהַג מְקוֹמְכֶם. אֶלָּא שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם כְּמִנְהַג מְקוֹמֵינוּ. רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי חֲלַפְתָּא מְשַׁבֵּחַ בְּדָרְבֵי מֵאִיר קוֹמֵי צִיפּוֹרְאֵי אָדָם גָּדוֹל אָדָם קָדוֹשׁ אָדָם צָנוּעַ. חַד זְמָן חָמָא אֲבֵלַיָּיא בְשׁוּבְתָּא וּשְׁאַל בּוֹן. אָמְרִין לֵיהּ אֲהֵן דְּאִתְּ מַתְנֵי שְׁבָחֵיהּ. אָמַר לוֹן מַה עִיסְקֵיהּ. אָמְרִין לֵיהּ חָמָא אֲבֵילַיָּיא בְשׁוּבְתָּא וּשְׁאַל בּוֹן. אָמַר לוֹן בָּעֲאִי אִתּוּן מֵידַע מַהוּ חֵילֵיהּ בָּא לְהוֹדִיעֲכֶם שֶׁאֵין אֲבֵל בְּשַׁבָּת. הָדָא הִיא דְּכְתִיב בִּרְכַת יי הִיא תַּעֲשִׁיר זוּ בִּרְכַת שַׁבָּת. וְלֹא יוֹסִיף עֶצֶב עִמָּהּ זוּ אֲבֵילוּת. כְּמָה דְתֵימָא נֶעֱצַב הַמֶּלֶךְ עַל בְּנוֹ.

הלכה ח

משנה: וּכְשֶׁמֵּת טֶבִי עַבְדּוֹ קִיבֵּל עָלָיו תַּנְחוּמִין. אָמְרוּ לוֹ לֹא לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּנוּ שֶׁאֵין מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין עַל הָעֲבָדִים. אָמַר לָהֶן אֵין טֶבִי עַבְדִּי כְּשְׁאָר עֲבָדִים כָּשֵׁר הָיָה.

הלכה: הָא בְנֵי חוֹרִים אֲחֵרִים מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין עֲלֵיהֶן. כֵּינִי מָתְנִיתָה אֵין מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין עַל הָעֲבָדִים.

תַּנִּי מַעֲשֶׂה שֶׁמֵּתָה שִׁפְחָתוֹ שֶׁל רִבִּי אֱלִיעֶזֶר וְנִכְנְסוּ תַלְמִידָיו לְנַחֲמוֹ וְלֹא קִיבֵּל. נִכְנַס מִפְּנֵיהֶם לְחֻצָּר וְנִכְנְסוּ אֲחֵרָיו. לְבֵית וְנִכְנְסוּ אֲחֵרָיו. אָמַר לָהֶן כְּמִדּוּמֶּה הָיִיתִי שֶׁאַתֶּם נִיכְוִין בְּפוֹשְׁרִין וְאִי אַתֶּם נִכְוִין אֲפִילוּ בְרוֹתְחִין. וַהֲלֹא אָמְרוּ אֵין מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין עַל הָעֲבָדִים מִפְּנֵי שֶׁהָעֲבָדִים כִּבְהֵמָה. אִם עַל בְּנֵי חוֹרִין אֲחֵרִים אֵין מְקַבְּלִין תַּנְחוּמִין כָּל שֶׁכֵּן עַל הָעֲבָדִים. מִי שֶׁמֵּת עַבְדּוֹ אוֹ בְהֶמְתּוֹ אוֹמֵר לוֹ הַמָּקוֹם יְמַלֵּא חֶסְרוֹנָךְ.

כַּד דָּמַךְ רִבִּי חִיָּיא בַּר אָדָא בַּר אַחְתֵּיהּ דְּבַר קַפָּרָא קִבֵּיל רֵישׁ לָקִישׁ עִילּוֹי דַּהֲוָה רַבֵּיהּ נַיְמָא תַּלְמִידֵיהּ דְּבַר נַשָּׁא חָבִיב עֲלֵיהּ כִּבְרֵיהּ עָאַל וְאִיפְטַר עִילּוֹי דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לַעֲרוּגֹת הַבֹּשֶׂם לִרְעוֹת בַּגַּנִּים. לֹא צוּרְכָה אֶלָּא דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לִרְעוֹת בַּגַּנִּים. דּוֹדִי זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. יָרַד לְגַנּוֹ זֶה הָעוֹלָם. לַעֲרוּגֹת הַבֹּשֶׂם אֵילּוּ יִשְׂרָאֵל. לִרְעוֹת בַּגַּנִּים אֵילּוּ אוּמּוֹת הָעוֹלָם. וְלִלְקוֹט בַּשּׁוֹשַׁנִּים אֵילּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁמְּסַלְקָן מִבֵּינֵיהֶן. מָשָׁלוּ מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵן וְהָיָה חָבִיב עָלָיו יוֹתֵר מִדַּאי. מַה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ נָטַע לוֹ פַּרְדֵּס. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה הַבֵּן עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ שֶׁל אָבִיו הָיָה מְחַזֵּר בְּכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ וְרוֹאֶה אֵי זוֹ נְטִיעָה יָפָה בָעוֹלָם וְנוֹטְעָהּ בְּתוֹךְ פַּרְדֵּיסוֹ. וּבְשָׁעָה שֶׁהָיָה מַכְעִיסוֹ הָיָה מְקַצֵּץ כָּל נְטִיעוֹתָיו. כַּךְ בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְחַזֵּר בְּכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ וְרוֹאֶה אֵי זֶה צַדִּיק בְּאוּמּוֹת הָעוֹלָם וּמֵבִיאוֹ וּמְדַבְּקוֹ לְיִשְׂרָאֵל. כְּגוֹן יִתְרוֹ וְרָחָב. וּבְשָׁעָה שֶׁהֵן מַכְעִיסִין אוֹתוֹ הָיָה מְסַלֵּק הַצַּדִּיקִים שֶׁבֵּינֵיהֶן.

דִּלְמָא. רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא וַחֲבוּרָתֵיהּ. וְאִית דָּמְרִין רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי חַלַפְתָּא וַחֲבוּרָתֵיהּ. וְאִית דָּמְרִין רִבִּי עֲקִיבָה וַחֲבוּרָתֵיהּ. הֲווּ יָתְבִין לְעֵיי בְּאוֹרַיְתָא תְּחוֹת חָדָא תְּאֵינָה וַהֲוָה מָרָא דְתְּאֵינְתָא קָרֵיץ וְלָקֵיט לָהּ בְּכָל יוֹם. אָמְרֵי שְׁמָא הוּא חוֹשְׁדֵינִי. נַחְלוֹף אֶת מְקוֹמֵינוּ. לְמָחָר אַתְיָא מָרָהּ דְּתְּאֵינְתָא גַּבּוֹן אָמַר לוֹן מָרֵיי אַף חָדָא מִצְוָה דַּהֲוֵיתֶן נָהֲגִין וְעָבְדִין עִמַּי מְנַעְתּוּנִין מִינִּי. אָמְרוּן לֵיהּ אָמְרִינָן דִּילְמָא דְאַחְשַׁד לָן. בְּצַפְרָא אָתֵי מוֹדָעָא יַתְהוֹן זָרְחָה עֲלֵיהוֹן הַחַמָּה וְהִתְלִיעוּ תְּאֵינוֹתֵיהּ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמְרוּ בַּעַל הַתְּאֵנָה יוֹדֵעַ אֵימָתַי עוֹנָתָן שֶׁל צַדִּיקִים לְסַלֵּק תְּאֵינָה לְלִקּוֹט וְהָיָה לוֹקְטָהּ. כַּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ אֵימָתַי עוֹנָתָן שֶׁל צַדִּיקִים לְסַלֵּק מִן הָעוֹלָם וְהוּא מְסַלְּקָן.

כַּד דָּמַךְ רִבִּי בּוּן בַּר רִבִּי חִיָּיא עַל רִבִּי זְעִירָא וְאַפְטַר עִילּוֹי מְתוּקָה שְׁנַת הָעוֹבֵד. יָשֵׁן אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא אִם מְעַט אִם הַרְבֵּה יֹאכַל. לְמַה הָיָה רִבִּי בּוּן בַּר רִבִּי חִיָּיא דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׂכַר פּוֹעֲלִים הַרְבֵּה וְהָיָה שָׁם פּוֹעֵל אֶחָד וְהָיָה מִשְׁתַּכֵּר בְּמַלַאכְתּוֹ יוֹתֵר מִדַּאי. מַה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ נָטְלוֹ וְהָיָה מְטַיֵּיל עִמּוֹ אֲרוּכוֹת וּקְצָרוֹת. לְעִיתּוֹתֵי עֶרֶב בָּאוּ אוֹתָם פּוֹעֲלִים לִיטוֹל שְׂכָרָן וְנָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ עִמָּהֶן מֻשְׁלָם. וְהָיוּ הַפּוֹעֲלִים מִתְרַעֲמִין וְאוֹמְרִין אָנוּ יָגַעְנוּ כָל הַיּוֹם וְזֶה לֹא יָגַע אֶלָּא שְׁתֵּי שָׁעוֹת וְנָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ עִמָּנוּ מֻשְׁלָם. אָמַר לָהֶן הַמֶּלֶךְ יָגַע זֶה לִשְׁתֵּי שָׁעוֹת יוֹתֵר מִמַּה שֶׁלֹּא יָגַעְתֶּם אַתֶּם כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. כְּךְ יָגַע רִבִּי בּוּן בַּתּוֹרָה לְעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה שָׁנָה מַה שֶּׁאֵין תַּלְמִיד וָותִיק יָכוֹל לִלְמֹד לְמֵאָה שָׁנָה.

כַּד דָּמַךְ רִבִּי סִימוֹן בַּר זְבִיד עָאַל רִבִּי לֵיא וַאֲפְטַר עִילּוֹי אַרְבָּעָה דְּבָרִים תַּשְׁמִישׁוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכוּלָּן אִם אָבְדוּ יֵשׁ לָהֶן חֲלִיפִּין כִּי יֵשׁ לַכֶּסֶף מוֹצָא וּמָקוֹם לַזָּהָב יָזוֹקוּ בְּרָזֶל מֵעָפָר יוּקַח וְאֶבֶן יָצוּק נְחוּשָׁה. אֵילּוּ אִם אָבְדוּ יֵשׁ לָהֶן חֲלִיפִּין. אֲבָל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁמֵּת מִי מֵבִיא לָנוּ חֲלִיפָתוֹ. מִי מֵבִיא לָנוּ תְמוּרָתוֹ. וְהַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא וְאֵי זֶה מָקוֹם בִּינָה וְנֶעֱלְמָה מֵעֵינֵי כָּל חָי. אָמַר רִבִּי לֵוִי מָה אִם אַחֵי יוֹסֵף עַל שֶׁמְּצָאוּ מְצִיאָה יָצָא לִבָּם דִּכְתִיב וַיֵּצֵא לִבָּם. אָנוּ שֶׁאָבַדְנוּ אֶת רִבִּי סִימוֹן בַּר זְבִיד עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

כַּד דָּמַךְ רִבִּי לֵוִי בַּר סִיסִי עָל אֲבִיו דִּשְׁמוּאֵל וַאֲפְטַר עִילּוֹי סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא. לְמַה הָיָה לֵוִי בֶּן סִיסִי דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ כֶּרֶם וְהָיוּ בוֹ מֵאָה גְפָנִים וְהָיוּ עוֹשׂוֹת כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה מֵאָה חָבִיּוֹת שֶׁל יַיִן. עָמַד עַל חֲמִשִּׁים עָמַד עַל אַרְבָּעִים עָמַד עַל שְׁלֹשִׁים עָמַד עַל עֶשְׂרִים עָמַד עַל עֶשֶׂר עָמַד עַל אֶחָד וְהָיָה עוֹשֶׂה מֵאָה חָבִיּוֹת שֶׁל יַיִן. וְהָיָה אוֹתוֹ הַגֶּפֶן חָבִיב עָלָיו כְּכָל הַכֶּרֶם כּוּלּוֹ. כַּךְ הָיָה רִבִּי לֵוִי בַּר סִיסִי חָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּכָל אָדָם. הֲדָא הוּא דִכְתִיב כִּי זֶה כָּל הָאָדָם כִּי זֶה כְּכָל הָאָדָם.

כַּהֲנָא הֲוָה עוּלֶם סַגִּין כַּד סְלִיק לְהָכָא חַמְתֵּיהּ חַד בַּר פַּחִין. אָמַר לֵיהּ מַה קָלָא בִשְׁמַיָּא. אָמַר לֵיהּ גְּזַר דִּינֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא מִיחְתָם. וְכֵן הֲוָות לֵיהּ. וּמִתְפַּגַּע בֵּיהּ. חַמְתֵּיהּ חַד חָרָן. אָמַר לֵיהּ מַה קָלָא בִשְׁמַיָּא. אָמַר לֵיהּ גְּזַר דִּינֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא מִיחְתָם. וְכֵן הֲוָות לֵיהּ. אָמַר מַה סְלִיקִית מְזַכֵּי וַאֲנָא אִיחֲטֵי. מַה סְלִיקִית לְמִיקְטְלָה בְנֵי אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל נִיזּוֹל וְנִיחוּת לִי מִן הֵן דִּסְלִיקִית. אֲתָא לְגַבֵּי רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֵיהּ בַּר נַשׁ דְּאִימֵּיהּ מְבַסְּרָא לֵיהּ וְאִיתְתֵּיהּ דַּאֲבוּהִי מוֹקְרָא לֵיהּ לְהֵן יֵיזֵיל לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ יֵיזֵיל לְהוֹן דְּמוֹקְרִין לֵיהּ. נָחַת לֵיהּ כַּהֲנָא מִן הֵן דִּסְלִיקִית. אֲתוּן אָמְרִין לֵיהּ לְרִבִּי יוֹחָנָן הָא נְחִית כַּהֲנָא לְבָבֶל. אָמַר מַה הֲוָה מֵיזַל לֵיהּ דְּלָא מֵיסַב רְשׁוּתָא. אָמְרִין לֵיהּ הַהִיא מִילְתָא דְאָמַר לָךְ הִיא הֲוָה נְטִילַת רְשׁוּת דִּידֵיהּ.

רִבִּי זְעִירָא כַּד סָלַק לְהָכָא אָזַל אַקִּיז דָּם. אֲזַל בָּעֵי מִיזְבּוֹן חָדָא לִיטְרָא דְקוּפָּד מִן טַבְחָא. אָמַר לֵיהּ בְּכַמָּה הָדֵין לִיטְרָתָא אָמַר לֵיהּ בְּחַמְשִׁין מָנֵיי וְחַד קוּרְסָם. אָמַר לֵיהּ סַב לָךְ שִׁיתִּין

וְלָא קְבִיל עִילּוֹי. סַב לָךְ שִׁבְעִין וְלָא קְבִיל עִילּוֹי. סַב לָךְ תְּמַנִּין. סַב לָךְ תִּשְׁעִין. עַד דְּמָטָא מֵאָה וְלָא קְבִיל עִילּוֹי. אָמַר לֵיהּ עֲבִיד כְּמִנְהָגָךְ. בְּרוּמְשָׁא נְחִית לְבֵית וַועֲדָא. אָמַר לוֹן רַבָּנָן מַה בִּישׁ מִנְהָגָא דְהָכָא דְּלָא אָכִיל בַּר נַשׁ לֵיטְרָא דְקוּפְּד עַד דְּמָחוֹ לֵיהּ חַד קוּרְסָם. אָמְרִין לֵיהּ וּמַה הוּא דֵין. אָמַר לוֹן פַּלְן טַבְּחָא. שָׁלְחוּן בָּעֵיי מֵייְתֵיתֵיהּ וְאַשְׁכְּחוּן אֲרוֹנֵיהּ נַפְקָא. אָמְרִין לֵיהּ רִבִּי כָּל הָכִין אָמַר [לוֹן] וְייֵתֵי עֲלַיי דְּלָא כַעֲסִית עִילּוֹי מִי סָבְרַת דְּמִנְהָגָא כֵן. רִבִּי יָסָא כַד סְלִיק לְהָכָא אֲזַל סְפַר. בָּעֵי מַסְחֵי בְּאַהֲוֵן דֵּימוֹסִן דְּטִיבֶּרְיָא. פָּגַע בֵּיהּ חַד לֵיצָן וְיָהֵב לֵיהּ פּוּרְקְדָל חַד. אָמַר לֵיהּ עַד כְּדוֹן [עָנוּבְתָּא] דְּהַהוּא גַבְרָא רַפְיָא. וְהֲוָה אַרְכוֹנָא קָאִים דְּאִין אֶחָד לֵיסְטֵיס וְאָזַל קָם לֵיהּ גָּחֵיךְ כָּל קִבְלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ אַרְכוֹנָא מָאן הֲוָה עִמָּךְ תְּלָה עֵינוֹי וְחָמָא דְהוּא גָחֵיךְ אָמַר לֵיהּ אֲהֵן דְּגָחֵיךְ הֲוָא עִמִּי. נְסָבֵיהּ וְדָנֵיהּ וְאוֹדֵי לֵיהּ עַל חַד קְטֵיל. מִי נַפְקִין תְּרֵוֵיהוֹן טְעֵינִין תַּרְתֵּי שֵׁרִין דְּעָבַד רִבִּי יָסָא מַסְחֵי. אָמַר לֵיהּ [הַהִיא עָנוּבְתָּא] דַּהֲוָת רַפְיָא כְּבָר שִׁנְצַת. אָמַר לֵיהּ בִּישׁ גַּדָּא דְהַהוּא גַבְרָא וְלָא כְתִיב וְעַתָּה אַל תִּתְלוֹצָצוּ פֶּן יֶחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם. רִבִּי פִּינְחָס רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק קָשָׁה הִיא הַלֵּיצָנוּת שֶׁתְּחִילָּתָהּ יִיסּוּרִין וְסוֹפָן כְּלָיָיה. תְּחִילָּתָהּ יִיסּוּרִין דִּכְתִיב וְעַתָּה אַל תִּתְלוֹצָצוּ פֶּן יֶחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם. וְסוֹפָן כְּלָיָיה דִּכְתִיב כִּי כָלָה וְנֶחֱרָצָה שָׁמַעְתִּי מֵאֵת יי צְבָאוֹת עַל כָּל הָאָרֶץ.

הלכה ט

משנה: חָתָן אִם רוֹצֶה לִקְרוֹת אֶת שְׁמַע בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן קוֹרֵא. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא כָל הָרוֹצֶה לִיטּוֹל אֶת הַשֵּׁם יִטּוֹל.

הלכה: תַּנִּי כָּל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל צַעַר כָּל הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ יָחִיד עוֹשֶׂה. תַּלְמִיד חָכָם עוֹשֶׂה וְתָבוֹא לוֹ בְּרָכָה. וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל שִׂבְחָ לֹא כָּל הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ יָחִיד עוֹשֶׂה. תַּלְמִיד חָכָם עוֹשֶׂה אֶלָּא אִם כֵּן מִינּוּ אוֹתוֹ פַּרְנָס עַל הַצִּיבּוּר.

תַּנִּי מְסַתַּלְקִין לְצָדָדִין מִפְּנֵי יְתֵידוֹת דְּרָכִים. וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא מִשְׁתַּקֵּעַ אֲפִילּוּ בְּשָׁדֶה שֶׁהִיא מְלֵיאָה כּוּרְכְּמִין. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהָיוּ בַדֶּרֶךְ וְהָיוּ מְסַתַּלְקִין לְצָדָדִין מִפְּנֵי יְתֵידוֹת דְּרָכִים וְרָאוּ אֶת רִבִּי יְהוּדָה בֶּן פַּפּוֹס שֶׁהָיָה מִשְׁתַּקֵּעַ וּבָא כְנֶגְדָּן. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִי הוּא זֶה שֶׁמַּרְאֶה עַצְמוֹ בְּאֶצְבַּע אָמַר לוֹ יְהוּדָה בֶּן פַּפּוֹס הוּא שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו לִשְׁוּם שָׁמַיִם. אָמַר לֵיהּ וְלָא כֵן תַּנִּי כָל דָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל שִׂבְחָ לֹא כָל הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ יָחִיד עוֹשֶׂה. תַּלְמִיד חָכָם עוֹשֶׂה אֶלָּא אִם כֵּן מִינּוּ אוֹתוֹ פַּרְנָס עַל הַצִּיבּוּר. אָמַר לֵיהּ וְהָא תַּנִּי כָּל דָּבָר שֶׁל צַעַר כָּל הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ יָחִיד עוֹשֶׂה. תַּלְמִיד חָכָם עוֹשֶׂה וְתָבוֹא עָלָיו בְּרָכָה. אָמַר רִבִּי זְעִירָא וּבִלְחוּד דְּלָא יְבַזֶּה חוֹרָנִין.

דִּלְמָא. רִבִּי [מַיְישָׁא] וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק הֲווּ יָתְבִין אָכְלִין בְּחַדָּא מִן אִילֵּין כְּנִישְׁתָּא עִלַּיְיתָא. אִתַּת עוֹנָתָהּ דְצָלוּתָא וְקָם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מַצְלֵייָא. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מַיְישָׁא לָא כֵן אַלְפָן רַבִּי אִם הִתְחִילוּ אֵין מַפְסִיקִין. וְתַנֵּי חִזְקִיָּה כָּל מִי שֶׁהוּא פָּטוּר מִדָּבָר וְעוֹשֵׂהוּ נִקְרָא הֶדְיוֹט. אָמַר לֵיהּ וְהָא תַנִּינָן חָתָן פָּטוּר. חָתָן אִם רוֹצֶה. אָמַר לֵיהּ וְלָא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל הִיא. אָמַר לֵיהּ יָכִיל אַנָּא פָּתַר כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל אָמַר אֵינִי שׁוֹמֵעַ לְכֶם לְבַטֵּל מִמֶּנִּי מַלְכוּת שָׁמַיִם.

פרק ג

הלכה א

משנה: מִי שֶׁמֵּתוֹ מוּטָל לְפָנָיו פָּטוּר מִקְרִיַת שְׁמַע וּמִן הַתְּפִילִּין. נוֹשְׂאֵי הַמִּיטָּה וְחִילּוּפֵיהֶן וְחִילּוּפֵי חִילּוּפֵיהֶן אֶת שֶׁלְּפָנֵי הַמִּיטָּה וְאֶת שֶׁלְּאַחַר הַמִּיטָּה. אֶת שֶׁהַמִּיטָּה צוֹרֶכֶת בָּהֶן פְּטוּרִין. וְאֶת שֶׁאֵין הַמִּיטָּה צוֹרֶכֶת בָּהֶן חַיָּיבִין. אֵילּוּ וְאֵילּוּ פְּטוּרִין מִן הַתְּפִילָּה.

הלכה: תַּנֵּי וּמִן הַתְּפִילִּין. אֲבָל בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן אֵינוֹ נוֹתֵן תְּפִילִּין. בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי הוּא נוֹתֵן תְּפִילִּין. וְאִם בָּאוּ פָּנִים חֲדָשׁוֹת הוּא חוֹלְצָן כָּל שִׁבְעָה דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר בָּרִאשׁוֹנָה וּבַשֵּׁנִי אֵינוֹ נוֹתֵן תְּפִילִּין בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הוּא נוֹתֵן תְּפִילִּין וְאִם בָּאוּ פָּנִים חֲדָשׁוֹת אֵינוֹ חוֹלְצָן. אִם בַּיּוֹם הַשֵּׁינִי אֵינוֹ נוֹתֵן תְּפִילִּין צוּרְכָה מֵימַר מִי שֶׁמֵּתוֹ מוּטָל לְפָנָיו. אֶלָּא בְּגִין דְּתַנָּא דָא תַּנָּא דָא.

רִבִּי זְעִירָה רַב יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּנְתִינָה וּכְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בַּחֲלִיצָה. רִבִּי זְעִירָא בָּעֵי נָתַן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה רִבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁלֹּא לַחְלוֹץ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן וְכֵינִי נָתַן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר נַעֲשֶׂה רִבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁלֹּא לַחְלוֹץ וְאֵין כֵּינִי נֵימָא הֲלָכָה כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר.

אָמַר רִבִּי בּוּן כְּתִיב לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יָמִים שֶׁאַתְּ עוֹסֵק בָּהֶן בַּחַיִּים. וְלֹא יָמִים שֶׁאַתְּ עוֹסֵק בָּהֶן בַּמֵּתִים.

תַּנֵּי אִם רָצָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמוֹ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. לָמָּה מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל מֵת. אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ מִי שֶׁיִּשָּׂא מַשּׂוֹאוֹ. מַה [נָפִיק] מִבֵּינֵיהוֹן הָיָה לוֹ מִי שֶׁיִּשָּׂא מַשּׂוֹאוֹ. וְאִין תֵּימַר מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל מֵת אָסוּר. וְאִם תֹּאמַר מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ מִי שֶׁיִּשָּׂא מַשּׂוֹאוֹ הֲרֵי יֵשׁ לוֹ מִי שֶׁיִּשָּׂא מַשּׂוֹאוֹ. וְהָתַנֵּי פָּטוּר מִנְּטִילַת לוּלָב. תִּיפְתַּר בְּחוֹל. וְהָתַנֵּי פָּטוּר מִתְּקִיעַת שׁוֹפָר. אִית לָךְ מֵימַר בְּחוֹל לֹא בְיוֹם טוֹב. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא מִכֵּיוָן שֶׁהוּא זָקוּק לוֹ לְהָבִיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין כְּיֵי דְּתַנִּינָן תַּמָּן מַחְשִׁיכִין עַל הַתָּחוּם לְפַקֵּחַ עַל עִיסְקֵי הַכַּלָּה וְעַל עִיסְקֵי הַמֵּת לְהָבִיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין חֲלִילִים וּמְקוֹנְנוֹת כְּמִי שֶׁהוּא נוֹשֵׂא מַשּׂוֹאוֹ.

מֵאֵימָתַי כוֹפִין אֶת הַמִּיטוֹת מִשֶּׁיָּצָא הַמֵּת מִפֶּתַח הֶחָצֵר דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר מִשֶּׁיִּסְתֹּם הַגּוֹלֶל. וּכְשֶׁמֵּת רַבָּן גַּמְלִיאֵל כִּיוָן שֶׁיָּצָא מִפֶּתַח הֶחָצֵר אָמַר רִבִּי אֱלִיעֶזֶר לְתַלְמִידָיו כִּפּוּ אֶת הַמִּיטוֹת. וּכְשֶׁנִּסְתַּם הַגּוֹלֶל אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ כִּפּוּ אֶת הַמִּיטוֹת. אָמְרוּ לוֹ כְּבָר [כִּפִּינוּם] עַל פִּי הַזְּקֵן. בְּעֶרֶב שַׁבָּת הוּא זוֹקֵף אֶת מִיטָתוֹ. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת הוּא כוֹפָן. תַּנֵּי דַּרְגֵּשׁ נִזְקֶפֶת וְאֵינָהּ נִכְפֶּפֶת. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר שׁוֹמֶט קלבינטרין שֶׁלָּהּ וְדַיּוֹ. רִבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי מִיטָּה שֶׁנִּיקְלִיטָיהּ עוֹלִין וְיוֹרְדִין בָּהּ שׁוֹמְטָן וְדַיּוֹ.

אִי זוֹ הִיא מִיטָּה וְאֵי זֶה הוּא דַרְגֵּשׁ. אָמַר רִבִּי יִרְמְיָה כָּל שֶׁמִּסְרְגִין עַל גּוּפָּהּ זוֹ הִיא מִיטָּה וְכָל שֶׁאֵין מְסָרְגִין עַל גּוּפָּהּ זֶהוּ דַרְגֵּשׁ. וְהָא תַּנִּינָן הַמִּיטָּה וְהָעֲרֵסָה מִשֶּׁיִּשּׁוֹפָם בְּעוֹר הַדֹּג. אִם מְסָרֵג הוּא עַל גּוּפָּהּ לְאֵי זֶה דָּבָר הוּא שָׁפָּה. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר תִּיפְתָּר בְּאֵילֵּין עַרְסָתָא קֵיסַרְיֵיתָא דְּאִית לָהֶן נְקָבִין.

מְנַיִין לִכְפַיַּית הַמִּיטָּה. רִבִּי קִרְיסְפָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וַיֵּשְׁבוּ אִתּוֹ לָאָרֶץ. עַל הָאָרֶץ אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא וַיֵּשְׁבוּ אִתּוֹ לָאָרֶץ. דָּבָר שֶׁהוּא סָמוּךְ לָאָרֶץ. מִיכַּן שֶׁהָיוּ יְשֵׁנִין עַל גַּבֵּי מִיטוֹת כְּפוּפוֹת. בַּר קַפָּרָא אָמַר אֵיקוֹנִין אַחַת טוֹבָה הָיָה לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִךְ וּגְרַמְתָּנִי לְכוֹפְפָהּ. אַף אַתְּ כְּפֵה מִיטָּתֵךְ. וְאִית דְּמַפְקִין לִישְׁנָא וְיִכְפֶּה כְּפֵה הַסַּרְסוּר. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי תְּרַוֵּיהוֹן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ חַד אָמַר מִפְּנֵי מַה הוּא יָשֵׁן בְּמִיטָּה כְּפוּיָה שֶׁיְּהֵא נוֹעֵר בַּלַּיְלָה וְנִזְכָּר שֶׁהוּא אָבֵל. וְחָרָנָה אָמַר מִתּוֹךְ שֶׁהוּא יָשֵׁן עַל מִיטָּה כְּפוּיָה הוּא נוֹעֵר בַּלַּיְלָה וְנִזְכָּר שֶׁהוּא אָבֵל.

אָבֵל כָּל זְמַן שֶׁמֵּתוֹ מוּטָּל לְפָנָיו אוֹכֵל אֵצֶל חֲבֵירוֹ וְאִם אֵין לוֹ חָבֵר אוֹכֵל בְּבֵית אַחֵר. וְאִם אֵין לוֹ בַּיִת אַחֵר עוֹשֶׂה מְחִיצָה וְאוֹכֵל. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה הוֹפֵךְ אֶת פָּנָיו לַכּוֹתֶל וְאוֹכֵל. וְלֹא מֵיסַב וְלֹא אוֹכֵל כָּל צוֹרְכוֹ וְלֹא שׁוֹתֶה כָּל צוֹרְכוֹ. וְלֹא אוֹכֵל בָּשָׂר וְלֹא שׁוֹתֶה יַיִן. וְאֵין מְזַמְּנִין עָלָיו. וְאִם בֵּירַךְ אֵין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן. וַאֲחֵרִים שֶׁבֵּירְכוּ אֵינוֹ עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן. הֲדָא דְתֵימַר בְּחוֹל. אֲבָל בְּשַׁבָּת מֵיסַב וְאוֹכֵל. וְאוֹכֵל בָּשָׂר וְשׁוֹתֶה יַיִן. וְאוֹכֵל כָּל צוֹרְכוֹ וְשׁוֹתֶה כָּל צוֹרְכוֹ. וּמְזַמְּנִין עָלָיו. וְאִם בֵּירַךְ עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן. וַאֲחֵרִים שֶׁבֵּירְכוּ עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הוֹאִיל וְהִתַּרְתִּי לוֹ אֶת כָּל אֵילּוּ חַיְּבֵהוּ בִּשְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁל תּוֹרָה. אִם חַיֵּי שָׁעָה הִתַּרְתָּ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם לֹא כָל שֶׁכֵּן. רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.

נִמְסַר לָרַבִּים אוֹכֵל בָּשָׂר וְשׁוֹתֶה יַיִן. נִמְסַר לַכַּתְּפִים כְּמִי שֶׁנִּמְסַר לָרַבִּים.

כַּד דָּמְךְ רִבִּי יָסָא קְבֵיל רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוה אֲבֵילוֹי וְאַיְיכְלוֹן בָּשָׂר וְאַשְׁקִיתוּן חֲמַר. כַּד דָּמְךְ רִבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא קְבֵיל רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אֲבֵילוֹי וְאַיְיכְלוֹן בָּשָׂר וְאַשְׁקִיתוּן חֲמַר.

כַּד דָּמָךְ רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק קְבֵיל רִבִּי זְעִירָא אֲבֵילוֹי וְאַיְיכְלוּן טְלוֹפְחִין מֵימַר כְּמַה דְהוּא מְנָהֲגָא. רִבִּי זְעִירָא מִידָּמָךְ פָּקִיד וַמַר לֹא תְקַבְּלוּן עֲלַי יוֹמָא הֵן אֲבָלָא לְמָחָר מַזְרְחַיָּיא. רִבִּי יִצְחָק בְּרֵיהּ דְּרִבִּי [חִייָא] כָּתוֹבָה מָטְתֵיהּ אוֹנֵס. וְעָלוּן לְגַבֵּיהּ רִבִּי מָנָא וְרִבִּי יוּדָן וַהֲוָה חֲמַר טָב וְאִישְׁתּוּן סַגִּין וְגָחְכִין. לְמָחָר אָתוּן בַּעְיַין מֵיעוּל גַּבֵּיהּ. אָמַר לוֹן רַבָּנָן אָכֵן בַּר נָשׁ עֲבֵיד לְחַבְרֵיהּ. לָא הֲוִינָן חֲסִרִין אֶתְמֹל אֶלָּא מֵיקוּם וּמֵירְקוֹד.

תַּנֵּי עֲשָׂרָה כּוֹסוֹת שׁוֹתִין בְּבֵית הָאָבֵל שְׁנַיִם לִפְנֵי הַמָּזוֹן וַחֲמִשָּׁה בְתוֹךְ הַמָּזוֹן. וּשְׁלֹשָׁה לְאַחַר הַמָּזוֹן. אֵילּוּ שְׁלֹשָׁה שֶׁל אַחַר הַמָּזוֹן. אֶחָד לְבִרְכַת הַמָּזוֹן וְאֶחָד לִגְמִילוּת חֲסָדִים. וְאֶחָד לְתַנְחוּמֵי אֲבֵילִים. וּכְשֶׁמֵּת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן עוֹד שְׁלֹשָׁה אֶחָד לְחַזֵּן הַכְּנֶסֶת וְאֶחָד לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת וְאֶחָד לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל. וְכֵיוָן שֶׁרָאוּ בֵּית דִּין שֶׁהֵיוּ מִשְׁתַּכְּרִין וְהוֹלְכִין גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן וְהֶחֱזִירוּם לִמְקוֹמָן.

כֹּהֵן מַהוּ שֶׁיִּטְמָא לִכְבוֹד רַבּוֹ. רִבִּי יַנַּאי זְעִירָא דְמָךְ חָמוֹי. הוּא הֲוָה חָמוֹי וְהוּא הֲוָה רַבֵּיהּ. שָׁאַל לְרִבִּי יוֹסֵי וְאָסַר לֵיהּ. שָׁמַע רִבִּי אָחָא וַמַר יִטָּמְאוּ לוֹ תַּלְמִידָיו. רִבִּי יוֹסֵי נִטְמְאוּ לוֹ תַּלְמִידָיו וְאָכְלוּ בָשָׂר וְשָׁתוּ יַיִן. אָמַר לוֹן רִבִּי מָנָא חָדָא מִן תַּרְתֵּי לָא פְלָטַת לְכוֹן. אִם אֲבֵילִים אַתֶּם לָמָּה אֲכַלְתֶּם בָּשָׂר וְלָמָּה שְׁתִיתֶם יַיִן. וְאִם אֵין אַתֶּם מִתְאַבְּלִין לָמָּה נִטְמְאתֶם. מַהוּ שֶׁיִּטְמָא כֹּהֵן לִכְבוֹד תּוֹרָה. רִבִּי יוֹסֵי הֲוָה יָתִיב מַתְנֵי וְאָעַל מִיתָא. מִן דְּנָפִיק לֵיהּ לֹא אָמַר לֵיהּ כְּלוּם. וּמִן דְּיָתִיב לֵיהּ לֹא אָמַר לֵיהּ כְּלוּם.

רִבִּי נְחוּמְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אָמַר אַבָּא לֹא הָיָה עָבוֹר תְּחוֹת כַּפָּתָהּ דְּקֵיסָרִין. רִבִּי אַמִּי רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי כֹּהֵן וְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא הֲווּ מְטַיְילִין בְּאֵילֵּין פְּלָטְיוּתָא דְצִיפּוֹרִי. הִגִּיעוּ לְכִיפָּה וּפֵירֵשׁ רִבִּי כֹּהֵן. הִגִּיעוּ לְמָקוֹם טַהֲרָה וְחָזַר אֶצְלָן. אָמַר לוֹן בְּמַה עַסְקִין. אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה לְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא לֹא תֵימוֹר לֵיהּ כְּלוּם. אֵין מְשׁוּם דְּבָאִישׁ לֵיהּ דְּפָרַשׁ שֶׁמִּטָּמֵא לְתַלְמוּד תּוֹרָה לֹא יָדְעִין. וְאֵין מְשׁוּם דַּהֲוָה [גּוּיְיסָן] לֹא יָדְעִין.

תַּנֵּי מִטָּמֵא כֹּהֵן וְיוֹצֵא חוּצָה לָאָרֶץ לְדִינֵי מְמוֹנוֹת וּלְדִינֵי נְפָשׁוֹת וּלְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ וּלְעִיבּוּר שָׁנָה. לְהַצִּיל שָׂדֶה מִן הַגּוֹי וְאֲפִילוּ לִיטּוֹר יוֹצֵא וְעוֹרֵר עָלֶיהָ. לִלְמוֹד תּוֹרָה וְלִישָּׂא אִשָּׁה. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ לוֹ מֵאֵיכָן לִלְמוֹד אַל יִטָּמֵא. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אֲפִילּוּ יֵשׁ לוֹ מֵאֵיכָן לִלְמוֹד תּוֹרָה יִטָּמֵא שֶׁלֹּא מִכָּל אָדָם זוֹכֶה לִלְמוֹד. אָמְרוּ עָלָיו עַל יוֹסֵף הַכֹּהֵן שֶׁהָיָה מִטָּמֵא וְיוֹצֵא אַחַר רַבּוֹ לְצִידָן. אֲבָל אָמְרוּ אַל יֵצֵא כֹּהֵן לְחוּץ לָאָרֶץ אֶלָּא אִם כֵּן הִבְטִיחוּ לוֹ אִשָּׁה. מַהוּ שֶׁיִּטָּמֵא כֹּהֵן לִנְשִׂיאַת כַּפַּיִם. [גְּדִילָה] אַחֲוֵי דְרִבִּי אַבָּא בַּר כֹּהֵן אָמַר קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא מִטָּמֵא כֹּהֵן לִנְשִׂיאַת כַּפַּיִם. שָׁמַע רִבִּי אָחָא וַמַר אֲנָא לָא אָמְרִית לֵיהּ כְּלוּם. חָזַר וְאָמַר אוֹ דִילְמָא לָא שָׁמַע מִינִּי אֶלָּא כְּיֵי דָמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר. כָּל

כֹּהֵן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. וְסָבַר מֵימַר שֶׁמִּצְוֹת עֲשֵׂה דּוֹחֶה לְמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה. אֲנָא לָא אָמְרִית לֵיהּ כְּלוּם. אַיְיתוּנֵיהּ וַאֲנָא אַלְקוּנֵיהּ.

רִבִּי אַבָּהוּ הֲוָא יָתִיב מַתְנֵי בִּכְנִישְׁתָּא מֶרְדְּתָה בְּקֵיסָרִין וַהֲוָה תַמָּן מֵיתָא. אָתַת עָנְתָא דְּנְשִׂיאוּת כַּפַּיִם וְלָא שָׁאֲלוּן לֵיהּ. אָתַת עָנְתָא דְּמֵיכְלָא וְשָׁאֲלוּן לֵיהּ. אָמַר לוֹן עַל נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם לָא שְׁאִילְתּוּן לִי וּלְמֵיכְלָא שָׁאֲלְתּוּן לִי. כֵּיוָן דְּשָׁמְעוּן כֵּן הֲוָה כָל חַד וְחַד שָׁבַק גַּרְמֵיהּ וְעָרַק.

אָמַר רִבִּי יַנַּאי מִטָּמֵא כֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת הַמֶּלֶךְ. כַּד סְלִיק דּוֹקְלֶטְיַינוֹס מַלְכָּא לְהָכָא חָמוּן לְרִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא מִיפְסַע עַל קֵיבְרֵיהּ דְּצוֹר בְּגִין מֵיחְמֵיניֵיהּ. רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מִצְוָה לִרְאוֹת גְּדוֹלֵי מַלְכוּת לְכִשֶׁתָּבוֹא מַלְכוּת בֵּית דָּוִד יְהֵא יוֹדֵעַ לְהַפְרִישׁ בֵּין מַלְכוּת לְמַלְכוּת.

מַהוּ שֶׁיִּטָּמֵא כֹּהֵן לִכְבוֹד הַנָּשִׂיא. כַּד דָּמַךְ רִבִּי יוּדָן נְשִׂיאָה אַכְרִיז רִבִּי יַנַּאי וַמַר אֵין כְּהוּנָּה הַיּוֹם. כַּד דָּמַךְ רִבִּי יוּדָה נְשִׂיאָה בַּר בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יוּדָה נְשִׂיאָה דָּחַף רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא לְרִבִּי זְעִירָא בִּכְנִישְׁתָּא דְּגוּפְנָה דְּצִיפּוֹרִין וּסְאָבֵיהּ. כַּד דָּמְכַת נְהוֹרַאי אַחְתֵּיהּ דְּרִבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה שָׁלַח רִבִּי חֲנִינָה בָּתַר רִבִּי מָנָא וְלָא סְלִיק. אָמַר לֵיהּ אִם בְּחַיֵּיהֶן אֵין מְטַמְּאִין לָהֶן כָּל שֶׁכֵּן בְּמִיתָתָן. אָמַר רִבִּי נָסָא בְּמִיתָתָן עָשׂוּ אוֹתָן כְּמֵת מִצְוָה.

מַהוּ שֶׁיִּטָּמֵא כֹּהֵן לִכְבוֹד אָבִיו וְאִמּוֹ. רִבִּי יָסָא שָׁמַע דְּאָתַת אִימֵּיהּ לְבוֹצְרָה. אָתָא שָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן מַהוּ לָצֵאת. אָמַר לֵיהּ אִי מִפְּנֵי סַכָּנַת דְּרָכִים צֵא. אִי מִשּׁוּם כְּבוֹד אָבִיו וְאִמּוֹ אֵינִי יוֹדֵעַ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק עוֹד הִיא צְרִיכָה. אַטְרַח רִבִּי יוֹחָנָן עָלוֹי וַמַר אִם גָּמְרָתְּ לָצֵאת תְּבֹא בְשָׁלוֹם. שָׁמַע רִבִּי אֶלְעָזָר וַמַר אֵין רְשׁוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ.

מַהוּ שֶׁיִּטָּמֵא כֹּהֵן לִכְבוֹד הָרַבִּים. תַּנֵּי הָיוּ שָׁם שְׁתֵּי דְּרָכִים מַתְאִימוֹת אַחַת רְחוֹקָה וּטְהוֹרָה וְאַחַת קְרוֹבָה וּטְמֵאָה. אִם הָיוּ הָרַבִּים הוֹלְכִין בָּרְחוֹקָה הוֹלֵךְ בָּרְחוֹקָה אִם לָאו הוֹלֵךְ בַּקְּרוֹבָה מִפְּנֵי כְבוֹד הָרַבִּים. עַד כְּדוֹן בְּטוּמְאָה שֶׁל דִּבְרֵיהֶם אֲפִילּוּ טוּמְאָה שֶׁהִיא מִדִּבְרֵי תוֹרָה. מִן מַה דָּמַר רִבִּי זְעִירָא גָּדוֹל הוּא כְבוֹד הָרַבִּים שֶׁהוּא דוֹחֶה מִצְוָה בְלֹא תַעֲשֶׂה שָׁעָה אַחַת. אֲדָא אָמְרָה אֲפִילּוּ בְּטוּמְאָה שֶׁהִיא מִדִּבַּר תּוֹרָה.

רִבִּי יוֹנָה רִבִּי יוֹסֵי גְּלִילָיָא בְּשֵׁם רִבִּי יָסָא בַּר חֲנִינָא אֵין שׁוֹאֲלִין הֲלָכָה לִפְנֵי מִיטָּתוֹ שֶׁל מֵת. וְהָא רִבִּי יוֹחָנָן שָׁאַל לְרִבִּי יַנַּאי קוֹמֵי עַרְסֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק הִקְדִּישׁ עוֹלָתוֹ לְבֶדֶק הַבַּיִת וַהֲוָה מְגִיב לֵיהּ. נֵימַר כַּד הֲוָה רָחִיק אוֹ כַד הֲווּן מְסָקְרִין לֵיהּ לְסִדְרָה. וְהָא רִבִּי יִרְמְיָה שָׁאַל לְרִבִּי זְעִירָא קוֹמֵי עַרְסֵיהּ דְּרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. נֵימַר כַּד הֲוָה רָחִיק הֲוָה מְגִיב לֵיהּ. כַּד הֲוָה קָרִיב לָא הֲוָה מְגִיב לֵיהּ.

תַּנֵּי הַכַּתָּפִים אֲסוּרִין בִּנְעִילַת הַסַּנְדָּל שֶׁמָּא יִפְסוֹק סַנְדָּלוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן וְנִמְצָא מִתְעַכֵּב מִן הַמִּצְוָה.

רִבִּי זְעִירָא שָׁרָע בְּדִיבּוּרָא אָתוּן בָּעַיִן מֵיזְקְפָנֵיהּ וְאַשְׁכְּחוּנֵיהּ אִיעָנֵי. אָמְרוּ לֵיהּ מַהוּ כֵן אָמַר לוֹן לָכֵן דְּאָתִינָן עַל שֵׁם וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ.

הלכה ב

משנה: קָבְרוּ אֶת הַמֵּת וְחָזְרוּ אִם יְכוֹלִין לְהַתְחִיל וְלִגְמוֹר עַד שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ לְשׁוּרָה יַתְחִילוּ וְאִם לָאו לֹא יַתְחִילוּ. הָעוֹמְדִין בְּשׁוּרָה הַפְּנִימִיִּין פְּטוּרִין וְהַחִיצוֹנִין חַיָּבִין.

הלכה: תַּנֵּי אֵין מוֹצִיאִין אֶת הַמֵּת סָמוּךְ לְקְרִיַת שְׁמַע אֶלָּא אִם כֵּן הִקְדִּימוּ שָׁעָה אַחַת. אוֹ אִם אִיחֲרוּ שָׁעָה אַחַת כְּדֵי שֶׁיִּקְרְאוּ וְיִתְפַּלְּלוּ. וְהָא תַנִּינָן קָבְרוּ אֶת הַמֵּת וְחָזְרוּ. תִּיפְתָּר בְּאֵילֵּין דַּהֲווֹן סָבְרִין דְּאִית בֵּיהּ עִנָּה וְלֵית בֵּיהּ עִנָּה.

תַּנֵּי [הַמְהַסְפֵּד] וְכָל הָעוֹסְקִין בַּהֶסְפֵּד מַפְסִיקִין לְקְרִיַת שְׁמַע וְאֵין מַפְסִיקִין לִתְפִילָּה. מַעֲשֶׂה הָיָה וְהִפְסִיקוּ רִבּוֹתֵינוּ לְקְרִיַת שְׁמַע וְלִתְפִילָּה. וְהָא תַנִּינָן אִם יְכוֹלִין לְהַתְחִיל וְלִגְמוֹר. מַתְנִיתָא בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן. וּמַה דְתַנֵּי תַּנָּא בְּיוֹם הַשֵּׁנִי.

אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֲבְדּוּמָא זֶה שֶׁהוּא נִכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמָצָאן עוֹמְדִין וּמִתְפַּלְּלִין. אִם יוֹדֵעַ הוּא מַתְחִיל וְגוֹמֵר עַד שֶׁלֹּא יַתְחִיל שְׁלִיחַ צִיבּוּר כְּדֵי לַעֲנוֹת אַחֲרָיו אָמֵן יִתְפַּלֵּל וְאִם לָאו אַל יִתְפַּלֵּל. בְּאֵי זֶה אָמֵן אָמְרוּ תְּרֵין אֲמוֹרָאִין חַד אָמַר בְּאָמֵן שֶׁל הָאֵל הַקָּדוֹשׁ. וְחַד אָמַר בְּאָמֵן שֶׁל שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס וְלֹא פְלִיגִי. מַאן דְּמַר בְּאָמֵן שֶׁל הָאֵל הַקָּדוֹשׁ בְּשַׁבָּת. וּמַאן דְּמַר בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה בְּחוֹל.

תַּנֵּי רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר הָיוּ כוּלָּם שׁוּרָה אַחַת הָעוֹמְדִין מִשּׁוּם כָּבוֹד חַיָּבִין. מִשּׁוּם אֵבֶל פְּטוּרִין. יָרְדוּ לְסֶפֶד הָרוֹאִים פְּנִים פְּטוּרִין. וּשְׁאֵינָן רוֹאִין פְּנִים חַיָּבִין. הֲוֵי הָדָא דְתַנִּינָן הָעוֹמְדִין בַּשּׁוּרָה הַפְּנִימִיִּים פְּטוּרִין וְהַחִיצוֹנִים חַיָּבִין מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה. הָדָא דְתַנֵּי הָעוֹמְדִין מִשּׁוּם כָּבוֹד חַיָּבִין. מִשּׁוּם אֵבֶל פְּטוּרִין מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה. וְהֵיי דְתַנִּינָן תַּמָּן וּכְשֶׁהוּא מְנַחֵם אֶת אֲחֵרִים דֶּרֶךְ כָּל הָעָם עוֹבְרִין זֶה אַחַר זֶה. וְהַמְמוּנֶּה מְמַצְּעוֹ בֵּינוֹ לְבֵין הָעָם מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה. ס״א ראשונה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מִשְׁפָּחוֹת עוֹמְדוֹת וַאֲבֵלִים עוֹבְרִין. מִשֶּׁרָבַת תַּחֲרוּת בְּצִיפּוֹרִין הִתְקִין רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲלַפְתָּא שֶׁיִּהוּ הַמִּשְׁפָּחוֹת עוֹבְרוֹת וְהָאֲבֵלִים עוֹמְדִין. אָמַר רִבִּי [שְׁמוּאֵל תּוֹסֶפְתָּה] חָזְרוּ הַדְּבָרִים לְיוֹשְׁנָן.

הלכה ג

משנה: נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים פְּטוּרִין מִקְּרִיַת שְׁמַע וּמִן הַתְּפִילִּין וְחַיָּבִין בִּתְפִילָּה וּבִמְזוּזָה וּבִבִרְכַּת הַמָּזוֹן.

הלכה: נָשִׁים מְנַיִין וְלִמַּדְתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם. אֶת בְּנֵיכֶם וְלֹא אֶת בְּנוֹתֵיכֶם.

עֲבָדִים מְנַיִין שֶׁנֶּאֱמַר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יי אֱלֹהֵינוּ יי אֶחָד. אֶת שֶׁאֵין לוֹ אָדוֹן אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָצָא הָעֶבֶד שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָדוֹן אַחֵר.

קְטַנִּים מְנַיִין לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יי בְּפִיךָ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא תָדִיר בָּהּ.

וְחַיָּיבִין בִּתְפִילָּה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ.

וּבְמָזוּזָה דִּכְתִיב וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ.

וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן דִּכְתִיב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ.

תַּמָּן תַּנִּינָן כָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָהּ אֲנָשִׁים חַיָּיבִין וְהַנָּשִׁים פְּטוּרוֹת. וְכָל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא הַזְּמַן גְּרָמָהּ אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים חַיָּיבִין. אֵי זֶהוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָהּ כְּגוֹן סוּכָּה לוּלָב שׁוֹפָר וּתְפִילִּין. וְאֵי זוּ הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁאֵין הַזְּמַן גְּרָמָהּ כְּגוֹן אֲבִידָה וְשִׁילּוּחַ הַקֵּן מַעֲקֶה וְצִיצִית. רִבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר אֶת הַנָּשִׁים מִמִּצְוַת צִיצִית שֶׁהוּא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָהּ. שֶׁהֲרֵי כְסוּת לַיְלָה פָּטוּר מִן הַצִּיצִית. אָמַר רִבִּי לְיֵיאָ טַעֲמוֹן דְּרַבָּנָן שֶׁכֵּן אִם הָיְתָה מְיוּחֶדֶת לוֹ לְיוֹם וּלְלַיְלָה שֶׁהִיא חַיֶּיבֶת בְּצִיצִית.

תַּנִּי כָּל מִצְוֹת שֶׁאָדָם פָּטוּר אָדָם מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן חוּץ מִבִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וְהָא דְתַנִּינָן כָּל שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב בַּדָּבָר אֵין מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. הָא אִם הָיָה חַיָּיב אֲפִילּוּ אִם יָצָא מוֹצִיא. אָמַר רִבִּי לְיֵיאָ שַׁנְיֵיא הִיא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן דִּכְתִיב בָּהּ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ. מִי שֶׁאָכַל הוּא יְבָרֵךְ. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי הֲווּ [יָתְבִין וְאָמְרִין] לָא מִסְתַּבְּרָא בְקוּרַיִת שְׁמַע שֶׁיְּהֵא כָל אֶחָד וְאֶחָד מְשַׁנֵּן בְּפִיו. לָא מִסְתַּבְּרָא בִתְפִילָּה שֶׁיְּהֵא כָל אֶחָד וְאֶחָד מְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ.

מַה בֵּין סוּכָּה וּמַה בֵּין לוּלָב. סוּכָּה אֵינָהּ טְעוּנָה בָּרָכָה אֶלָּא לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן בַּלְּבַד. לוּלָב טָעוּן בְּרָכָה כָּל שִׁבְעָה. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי אַחָא הֲווּ יָתְבִין אָמְרִין מַה בֵּין סוּכָּה וּמַה בֵּין לוּלָב. סוּכָּה נוֹהֶגֶת בַּלֵּילוֹת וּבְיָמִים. לוּלָב אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַיּוֹם. הָתִיב רִבִּי יַעֲקֹב דְּרוֹמַיָּא הֲרֵי תַּלְמוּד תּוֹרָה נוֹהֵג בַּלֵּילוֹת כְּבַיָּמִים. מַיי כְדוֹן סוּכָּה אֵיפְשַׁר לָהּ לִיבָּטֵל. תַּלְמוּד תּוֹרָה אֵיפְשַׁר לוֹ שֶׁלֹּא לִיבָּטֵל.

תַּנִּי אֲבָל אָמְרוּ אִשָּׁה מְבָרֶכֶת לְבַעְלָהּ וְעֶבֶד מְבָרֵךְ לְרִבּוֹ וְקָטָן לְאָבִיו. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בַּר נְהוֹרַאי כָּל שֶׁאָמְרוּ בְקָטָן כְּדֵי לְחַנְּכוֹ. תִּיפְתָּר בְּעוֹנָה אַחֲרֵיהֶן (אמן). כְּיֵי דְתַנִּינָן תַּמָּן מִי שֶׁהָיָה עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה אוֹ קָטָן מַקְרִין אוֹתוֹ עוֹנָה אַחֲרֵיהֶן מַה שֶׁהֵן אוֹמְרִין וְתִהֵא לוֹ מְאֵירָה. אֲבָל אָמְרוּ תָּבוֹא מְאֵירָה לְבֶן עֶשְׂרִים שֶׁצָּרִיךְ לְבֶן עֶשֶׂר.

הלכה ד

משנה: בַּעַל קֶרִי מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ וְעַל הַמָּזוֹן מְבָרֵךְ לְאַחֲרֶיהָ וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְבָרֵךְ לִפְנֵיהֶן וּלְאַחֲרֵיהֶן.

הלכה: מַהוּ מְהַרהֵר בְּרָכוֹת.
מַתְנִיתָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מַיִם וּכְרִבֵּי מֵאִיר דְּתַנִּי בַּעַל קֶרִי שֶׁאֵין לוֹ מַיִם לִטְבּוֹל הֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְאֵינוֹ מַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים אוֹמְרִין קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמַשְׁמִיעַ לְאָזְנָיו וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ.
תַּנִּי בַּעַל קֶרִי חוֹלֶה שֶׁנִּפְלוּ עָלָיו תִּשְׁעָת קַבִּין מַיִם וְטָהוֹר שֶׁנִּפְלוּ עַל רֹאשׁוֹ וְעַל רוּבּוֹ שְׁלִשָּׁה לוֹגִין מַיִם שְׁאוּבִים טְהוֹר לְעַצְמוֹ אֲבָל אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן עַד שֶׁיִּבְאוּ בְּאַרְבָּעִים סְאָה. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר אַרְבָּעִים סְאָה מִכָּל מָקוֹם.
רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אֵין קֶרִי אֶלָּא מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. רַב חוּנָא אָמַר וַאֲפִילוּ רָאָה אֶת עַצְמוֹ נָאוֹת בַּחֲלוֹם. הֲווּן בָּעַיִין מֵימַר וּבִלְבַד מֵאִשָּׁה. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי תְּרוַיְהוֹן אָמְרִין וַאֲפִילוּ מִדָּבָר אַחֵר. תַּמָּן תַּנִּינָן יוֹם הַכִּיפּוּרִים אָסוּר בַּאֲכִילָה וּשְׁתִייָה וּבִרְחִיצָה וְסִיכָה וּבִנְעִילַת הַסַּנְדָּל וּבְתַשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. וְתַנִּי עָלָהּ בַּעֲלֵי קֶרְיִין טוֹבְלִין כְּדַרְכָּן בְּצִינְעָה בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים. וְלֵית הָדָא פְלִינָא עַל רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר אֵין קֶרִי אֶלָּא מִתַּשְׁמִישׁ הַמִּיטָּה. פְּתַר לָהּ בְּשֶׁשִּׁימֵּשׁ מִיטָּתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם וְשָׁכַח וְלֹא טָבַל. וְהָתַנִּי מַעֲשֶׂה בְּרִבִּי יוֹסֵה בֶּן חֲלַפְתָּא שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ טוֹבֵל בְּצִינְעָה בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים. אִית לְךָ מֵימַר עַל אוֹתוֹ הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ בִּשּׁוֹכַח.
אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָבוּן כָּל עַצְמָן לֹא הִתְקִינוּ אֶת הַטְּבִילָה הַזֹּאת אֶלָּא שֶׁלֹּא יְהוּ יִשְׂרָאֵל כְּתַרְנְגוֹלִין הַלָּלוּ מְשַׁמְּשִׁ מִיטָּתוֹ וְעוֹלֶה וְיוֹרֵד וְאוֹכֵל.
רִבִּי חֲנִינָא הֲוָה עָבַר עַל תַּרְעֵי דֵימוֹסִין בִּקְרִיצְתָּא וַאֲמַר מַה טוֹבְלֵי שַׁחֲרִית עוֹשִׂין פֹּה יֵיזְלוּן וְיִתְנוּן. בְּהַהִיא דְצַפְּרָא הֲוָה אָמַר מַאן דְּאִית לֵיהּ עֲבִידָא יֵיזִיל וַעֲבַד.
מַהוּ לְהַרְהֵר בְּבֵית הַכִּסֵּא. חִזְקִיָּה אָמַר מוּתָּר. רִבִּי יָסָא אָמַר אָסוּר. אָמַר רִבִּי זְעוּרָא כָּל סֵבֶר קְשֵׁי דַּהֲוָה לִי תַּמָּן סְבֵירְתֵּיהּ. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בַּר שִׁמְעוֹן כָּל הַהוּא סְבָרָא קַשְׁיָא דְּטָבוּל יוֹם תַּמָּן סְבֵירְתֵּיהּ.
רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם תַּנְחוּם בַּי רִבִּי חִייָא בְּיוֹמוֹי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בִּיקְשׁוּ לַעֲקוֹר אֶת הַטְּבִילָה הַזֹּאת מִפְּנֵי נַשֵּׁי הַגְּלִיל שֶׁהָיוּ נֶעֱקָרוֹת מִפְּנֵי הַצִּינָה. אָמַר לָהֶן רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דָּבָר שֶׁהוּא גוֹדֵר אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֵירָה אַתֶּם מְבַקְּשִׁים לַעֲקוֹר אוֹתוֹ. מַהוּ גוֹדֵר מִן הָעֲבֵירָה. מַעֲשֶׂה בְּשׁוֹמֵר כְּרָמִים אֶחָד שֶׁבָּא לְהִיזָּקֵק עִם אֵשֶׁת אִישׁ. עַד שֶׁהֵן מִתְקִינִין לָהֶן מָקוֹם אֵיכָן הֵן טוֹבְלִין עָבְרוּ הָעוֹבְרִין וְהִשְׁבִּין וּבְטָלָה הָעֲבֵירָה. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁבָּא לְהִיזָּקֵק עִם שִׁפְחָתוֹ שֶׁל רִבִּי. אָמְרָה לוֹ אִם אֵין גְּבִירְתִּי טוֹבֶלֶת אֵינִי טוֹבֶלֶת. אָמַר לָהּ וְלֹא כִבְהֵמָה אַתְּ. אָמְרָה לוֹ וְלֹא שָׁמַעְתָּ בְּבָא עַל הַבְּהֵמָה שֶׁהוּא נִסְקָל שֶׁנֶּאֱמַר כָּל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת.

אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר וָוה כָּל עַצְמָן לֹא הִתְקִינוּ אֶת הַטָּבִילָה הַזֹּאת אֶלָּא מִפְּנֵי תַלְמוּד. שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר לוֹ שֶׁהוּא מוּתָּר אַף הוּא אוֹמֵר אַף אֲנִי אֵלֵךְ וְאֶעֱשֶׂה צָרְכִי וּבָא וְשׁוֹנֶה כָּל צוֹרְכוֹ וּמִתּוֹךְ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר אָסוּר הוּא בָּא וְשׁוֹנֶה כָּל צוֹרְכוֹ. תַּמָּן אָמְרִין אֲפִילוּ לִשְׁמוֹעַ דִּבְרֵי תוֹרָה אָסוּר.

אָמַר רִבִּי יוּדָה בַּר טִיטָס רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר כַּתְּחִילָּה וְהָיוּ נְכוֹנִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה.

תַּנֵּי זְבִין וְזַבוֹת נִדּוֹת וְיוֹלְדוֹת קוֹרִין בַּתּוֹרָה וְשׁוֹנִין מִדְרָשׁ וַהֲלָכוֹת וְהַגָּדוֹת. וּבַעַל קֶרִי אָסוּר בְּכוּלָּן. רִבִּי אַבָּא בַּר אָחָא בְשֵׁם רִבִּי שׁוֹנֶה הֲלָכוֹת וְאֵינוֹ שׁוֹנֶה הַגָּדוֹת. תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי שׁוֹנֶה הִילְכוֹת רְגִילִיּוֹת וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַצִּיעַ אֶת הַמִּשְׁנָה. אִית דְּבָעֵי מֵימַר וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַזְכִּיר אַזְכָּרוֹת. רִבִּי זְעִירָא בָּעֵי קוֹמוֹי רִבִּי יָסָא לֵית רִבִּי פְּשֵׁט בֵּי עִם רִבִּי בִּין פִּירְקֵיהּ בַּלַּיְלְיָא. אָמַר לֵיהּ אִין. רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא פָּשֵׁט עִם רִבִּי נְחֶמְיָה בְּרֵיהּ פִּירְקֵיהּ בַּלַּיְלְיָא. בְּהַהִיא צַפְרָא הֲוָה מַר מַה דְּאִית לֵיהּ עֲבִידָא יֵיזִיל עֲבִיד.

מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁעָמַד לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה בִּנְצִיבִין כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְהַזְכָּרָה הִתְחִיל מְגַמְגֵּם בָּהּ. אָמַר לוֹ רִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה פְּתַח פִּיךָ וְיֵאִירוּ דְבָרֶיךָ שֶׁאֵין דִּבְרֵי תוֹרָה מְקַבְּלִין טוּמְאָה.

אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וּנְהִגִּין תַּמָּן כְּרִבִּי אֶלְעָאִי בְּרֵאשִׁית הַגֵּז וּכְרִבִּי יֹאשִׁיָּה בְּכֹלְאֵי הַכֶּרֶם וּכְרִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה בְּבַעֲלֵי קֶרְיִין. כְּרִבִּי אֶלְעָאִי בְּרֵאשִׁית הַגֵּז דְּתַנָּא רִבִּי אֶלְעָאִי אָמַר אֵין רֵאשִׁית הַגֵּז אֶלָּא בָּאָרֶץ. כְּרִבִּי יֹאשִׁיָּה בְּכֹלְאַיִם דְּתַנֵּי רִבִּי יֹאשִׁיָּה אוֹמֵר לְעוֹלָם אֵינוֹ חַייָב עַד שֶׁיִּזְרַע חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְחַרְצָן בְּמַפָּלֶת יָד. כְּרִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה בְּבַעֲלֵי קֶרְיִין דְּתַנֵּי רִבִּי יְהוּדָה [בֶּן בְּתֵירָה] אוֹמֵר אֵין דִּבְרֵי תוֹרָה מְקַבְּלִין טוּמְאָה.

רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא הֲוָה אָתֵי בְּאֵיסְמְטָא בַּלַּיְלְיָא וַהֲוָה חַמָּרָא מְהַלֵּךְ בַּתְרֵיהּ עַל חַד בֵּית שִׁיחַ. אֲמַר לֵיהּ הַהוּא גַבְרָא בָּעֵי מִסְחֵי. אֲמַר לֵיהּ לָא תִסְכֵּן נַפְשָׁךְ. אֲמַר לֵיהּ מִן נְדָה וּמִן אֵשֶׁת אִישׁ הַהוּא גַבְרָא בָּעֵי לְמִיסְחֵי. אֲפִילוּ כֵן אֲמַר לֵיהּ לֹא תִסְכֵּן בְּנַפְשָׁךְ. כֵּיוָן דְּלֹא שְׁמַע לֵיהּ אֲמַר לֵיהּ יֵיחוֹת הַהוּא גַבְרָא וְלָא יְסוֹק. וְכֵן הֲוָות לֵיהּ.

רִבִּי יוֹסֵי בֵּן יוֹסֵי הֲוָה אָתֵי בְּאֵילְפָא חֲמָא חַד קְטָר גַּרְמֵיהּ בְּחַבְלָא מֵיחוֹת וּמִיסְחֵי. אֲמַר לֵיהּ לָא תִסְכֵּן בְּנַפְשָׁךְ. אֲמַר לֵיהּ הַהוּא מֵיכַל בָּעֵינָא. אֲמַר לֵיהּ אֲכֵיל. הַהוּא גַבְרָא בָּעֵי מִישְׁתָא. אֲמַר לֵיהּ שְׁתֵי. כֵּיוָן דְּמָטוּן לְלְמֵינָה. אֲמַר לֵיהּ תַּמָּן לָא שָׁרֵי לָךְ אֶלָּא בְּגִין סְכַנְתָּא דְנַפְשָׁא בְּרַם הָכָא אָסוּר לְהַהוּא גַבְרָא לְמִיטְעַם כְּלוּם עַד שַׁעְתָּא דְיִסְחֵי.

אָמַר רִבִּי יַנַּאי שָׁמַעְתִּי שֶׁמְּקִילִין וּמַחְמִירִין בָּהּ. וְכָל הַמַּחְמִיר בָּהּ מַאֲרִיךְ יָמִים בְּטוֹבָה. מְקִיל בָּהּ לִרְחוֹץ בְּמַיִם שְׁאוּבִין מַחְמִירִין בָּהּ לִטְבּוֹל בְּמַיִם חַיִּים.

הלכה ה

משנה: הָיָה עוֹמֵד בִּתְפִילָּה וְנִזְכַּר שֶׁהוּא בַּעַל קֶרִי לֹא יַפְסִיק אֶלָּא יְקַצֵּר. יָרַד לִטְבּוֹל אִם יָכוֹל לַעֲלוֹת וּלְהִתְכַּסּוֹת וְלִקְרוֹת עַד שֶׁלֹּא תֵנֵץ הַחַמָּה יַעֲלֶה וְיִתְכַּסֶּה וְיִקְרָא וְאִם לָאו יִתְכַּסֶּה בַמַּיִם וְיִקְרָא. לֹא יִתְכַּסֶּה לֹא בַמַּיִם הָרָעִים וְלֹא בְמֵי הַמִּשְׁרָה עַד שֶׁיְּטַיֵּיל לְתוֹכָן מַיִם. וְכַמָּה יְרַחִיק מֵהֶן וּמִן הַצּוֹאָה אַרְבַּע אַמּוֹת.

הלכה: מַתְנִיתָא בְּרַבִּים אֲבָל בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ מַפְסִיק וּכְרַבִּי מֵאִיר. בְּרַם כְּרַבִּי יְהוּדָה אֲפִילוּ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ אֵינוֹ מַפְסִיק. בְּשֶׁאֵין לוֹ מַיִם לִטְבּוֹל. אֲבָל יֵשׁ לוֹ מַיִם לִטְבּוֹל אַף רַבִּי יוּדָה מוֹדֵי שֶׁהוּא מַפְסִיק.

חוֹלֶה שֶׁשִּׁימֵּשׁ מִיטָּתוֹ אָמַר רִבִּי אַמִּי אִם הוּא גָּרַם לְעַצְמוֹ יִטְבּוֹל וְיָמוּת. וְאִם בְּאוֹנֶס אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו. רִבִּי חַגַּי בְשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו. חוֹלֶה מַרְגִּיל צָרִיךְ תִּשְׁעָת קַבִּין. בָּרִיא מַרְגִּיל צָרִיךְ אַרְבָּעִים סְאָה. חוֹלֶה מֵאוֹנֶס אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו. בָּרִיא מֵאוֹנֶס צָרִיךְ תִּשְׁעָת קַבִּין.

רִבִּי זַבְדָיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְשֵׁם רִבִּי יוֹנָה עִיר שֶׁמַּעֲיֵינָהּ רָחוֹק הֲרֵי זֶה קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְיוֹרֵד וְטוֹבֵל וְעוֹלֶה וּמִתְפַּלֵּל. אִם הוּא אָדָם מְסוּיָּם עֲשׂוּ אוֹתוֹ כְּמַעֲיַין רָחוֹק.

פִּיסְקָא. וְאִם לָאו יִתְכַּסֶּה בַמַּיִם וְיִקְרָא. מַתְנִיתָא בַּעֲכוּרִין אֲבָל בִּצְלוּלִין אָסוּר. וְאִם הוּא יָכוֹל לַעֲכוֹר בְּרַגְלָיו יַעֲכוֹר.

תַּנֵּי מַרְחִיקִין מִצּוֹאַת אָדָם אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִצּוֹאַת כְּלָבִים אַרְבַּע אַמּוֹת וּבְשָׁעָה שֶׁהוּא נוֹתֵן לְעוּרוֹת. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי זְעוּרָה נְבֵילָה שֶׁנִּסְרְחָה צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִמֶּנָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי אֲבִינָא וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. וְכַמָּה יְרַחִיק מֵהֶן וּמִן הַצּוֹאָה אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי אַמִּי אָמַר רִבִּי שַׁמַּאי תִּיפְתָּר בְּמִישְׁרָה שֶׁל כּוּבְסִין. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנִי אִם בְּמִישְׁרָה שֶׁל כּוּבְסִין הָא תַנִּינָן לֹא בַמַּיִם הָרָעִים וְלֹא בְמֵי הַמִּשְׁרָה.

תַּנֵּי קָטָן שֶׁהוּא יָכוֹל לֶאֱכוֹל כְּזַיִת דָּגָן פּוֹרְשִׁין מִצּוֹאָתוֹ וּמִמֵּימֵי רַגְלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לֶאֱכוֹל כְּזַיִת דָּגָן אֵין פּוֹרְשִׁין לֹא מִצּוֹאָתוֹ וְלֹא מִמֵּימֵי רַגְלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת. בָּעֵי קוֹמֵי רִבִּי אַבָּהוּ מִפְּנֵי מַה פּוֹרְשִׁין מִצּוֹאָתוֹ וּמִמֵּימֵי רַגְלָיו. אָמַר לוֹן מִפְּנֵי שֶׁמַּחְשְׁבוֹתָיו רָעוֹת. אָמְרִין לֵיהּ וְלֹא קָטָן הוּא. אָמַר לוֹן וְלָא כְתִיב כִּי יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעוּרָיו. אָמַר רִבִּי יוּדָן מִנְּעָרָיו כְּתִיב. מִשָּׁעָה שֶׁהוּא נִנְעָר וְיוֹצֵא לְעוֹלָם.

רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אָמַר מַרְחִיקִין מִגַּלְלֵי בְהֵמָה אַרְבַּע אַמּוֹת. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמַר בְּרַכִּים וּבִלְבַד בְּשֶׁל חֲמוֹר. רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אָמַר בְּבָא מִן הַדֶּרֶךְ. לְוִי אָמַר מַרְחִיקִין מִצּוֹאַת חֲזִיר אַרְבַּע אַמּוֹת. וְתַנֵּי כֵן מַרְחִיקִין מִצּוֹאַת חֲזִיר אַרְבַּע אַמּוֹת. וּמִצּוֹאַת הַנִּמְיָיה

אַרְבַּע אַמּוֹת. וּמְצוֹאַת הַתַּרְנְגוֹלִין אַרְבַּע אַמּוֹת. רִבִּי יוֹסֵי בְּרִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רַב חוּנָא וּבִלְבַד בַּאֲדוֹמִים.

תַּנֵּי מַרְחִיקִין מֵרֵיחַ רַע אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי אַמִּי מְסוֹף רֵיחַ רַע אַרְבַּע אַמּוֹת. הֲדָא דְאָמַר לְאַחֲרָיו אֲבָל לְפָנָיו עַד מָקוֹם שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת אוֹתוֹ. כַּהֲדָא רִבִּי לֵיְיא וַחֲבֵרָיָא הֲווּ יָתְבִין קוֹמֵי פּוֹנְדָקְיָא בְּרַמְשָׁא. אָמְרִין מַהוּ מֵימַר מִילַּיָיא דְּאוֹרָיְתָא. אָמַר לוֹן מִכֵּיוָן דְּאִילּוּ הֲוָה אִימְמָא הֲוִינָן חָמְיִין מַה קוֹמַיְנָן. בְּרַם כְּדוֹן אָסוּר.

תַּנֵּי גֶּרֶף אֶחָד שֶׁל רִיעִי וְאֶחָד שֶׁל מַיִם צָרִיךְ לְהַרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְשֶׁלְפָנֵי הַמִּטָּה נָתַן לְתוֹכוֹ מַיִם כָּל שֶׁהוּא יִקָּרֵא וְאִם לָאו לֹא יִקָּרֵא. רִבִּי זַכַּאי אָמַר נָתַן לְתוֹכוֹ רְבִיעִית מַיִם יִקָּרֵא וְאִם לָאו לֹא יִקָּרֵא. וּמַהוּ כְדֵי רְבִיעִית רְבִיעִית בְּתוֹךְ רְבִיעִית. אֶחָד כְּלֵי קָטוֹן וְאֶחָד כֶּלִי גָּדוֹל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר שֶׁלְּאַחַר הַמִּיטָּה יִקָּרֵא שֶׁלְּפָנֵי הַמִּיטָּה לֹא יִקָּרֵא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אֲפִילּוּ טְרִקְלִין עָשֶׂר עַל עָשֶׂר לֹא יִקָּרֵא עַד שֶׁיְּכַסֶּנּוּ אוֹ עַד שֶׁיְּנִיחֶנּוּ תַּחַת הַמִּיטָּה. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי חִייָא בַּר וָוא הוֹרֵי רִבִּי חֲנִינָא תּוֹרְתַיָּה כְּהָדָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר.

רִבִּי בְּנְיָמִן בַּר יֶפֶת בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן צוֹאָה כָּל שֶׁהִיא מְבַטֶּלֶת בְּרוֹק. רִבִּי זְעוּרָא רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי הֲווּ יָתְבִין חָמִין צוֹאָתָה. קָם רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי רָקַק עַלָּהּ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי זְעוּרָא מִן יַמָּא לְטִיגְנָא.

תֵּיבָה שֶׁהִיא מְלֵיאָה סְפָרִים נוֹתְנָהּ מְרַאֲשׁוֹתֵי הַמִּיטָּה וְאֵינָהּ נוֹתְנָהּ מַרְגְּלוֹת הַמִּיטָּה. רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָא וְהוּא שֶׁתְּהֵא גְּבוֹהָּ הַמִּיטָּה גְּבוֹהָּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ חֲבָלֶי הַמִּיטָּה נוֹגְעִין בַּתֵּיבָה. הוֹרֵי רִבִּי יָסָא בְּמִקּוֹמֵיהּ דְּרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק כְּהָדָא דְּרִבִּי חוּנָה.

לֹא יְשַׁמֵּשׁ אָדָם מִיטָּתוֹ וְסֵפֶר תּוֹרָה עִמּוֹ בַּבַּיִת. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ אִם הָיָה כָּרוּךְ בְּמַפָּה אוֹ שֶׁהָיָה נָתוּן בְּחַלּוֹן שֶׁהוּא גְּבוֹהָּ עֲשָׂרָה טְפָחִים מוּתָּר. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי עוֹשֶׂה לוֹ כִּילְיוֹן.

לֹא יֵשֵׁב אָדָם עַל גַּבֵּי סַפְסָל שֶׁסֵּפֶר תּוֹרָה נָתוּן עָלָיו. מַעֲשֶׂה בְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל גַּבֵּי סַפְסָל שֶׁסֵּפֶר תּוֹרָה נָתוּן עָלָיו וְהִרְתִּיעַ מִלְּפָנָיו כְּמַרְתִּיעַ מִלְּפָנֵי הַנָּחָשׁ. אִם הָיָה נָתוּן עַל גַּבֵּי דָבָר אַחֵר מוּתָּר. עַד הֵיכָן. רִבִּי אַבָּא בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָא טָפַח. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי זְעוּרָא אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא.

דְּיִיסַקִּי שֶׁהִיא מְלֵיאָה סְפָרִים אוֹ שֶׁהָיוּ בְתוֹכָהּ עַצְמוֹת הַמֵּת הֲרֵי זֶה מִפְשִׁילָן מֵאֲחוֹרָיו וְרוֹכֵב.

תְּפִילִין תּוֹלֶה אוֹתָן מְרַאֲשׁוֹת הַמִּיטָּה וְאֵינוֹ תוֹלֶה אוֹתָם מַרְגְּלוֹת הַמִּיטָּה. רִבִּי שְׁמוּאֵל רִבִּי אַבָּהוּ רִבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא רִבִּי הָיָה תּוֹלֶה אֶת הַתְּפִילִין בְּמַרְאֲשׁוֹת הַמִּיטָּה. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ וּבִלְבַד דְּלָא יַעֲבִיד כְּהֲדֵין דְּייֵקְלָרָא אֶלָּא תְּפִילִין מִלְמַעְלָן וּרְצוּעוֹת מִלְמַטָּן.

תַּנָּא רִבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן שָׁאוּל הָעוֹטֵשׁ בִּתְפִילָּתוֹ סִימָן רַע לוֹ. הֲדָא דְאַתְּ אָמַר מִלְמַטָּה אֲבָל מִלְמַעֲלָה לֹא. אַתְיָא דְּמַר רִבִּי חֲנִינָא אֲנִי רָאִיתִי אֶת רִבִּי מְפַהֵק וּמְעַטֵּשׁ וְנוֹתֵן יָדָיו עַל פִּיו אֲבָל לֹא רוֹקֵק. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֲפִילּוּ רוֹקֵק כְּדֵי שֶׁיְּהֵא כוֹסוֹ נָקִי. לְפָנָיו אָסוּר לְאַחֲרָיו מוּתָּר. לִימִינוֹ אָסוּר לִשְׂמֹאלוֹ מוּתָּר. הֲדָא הִיא דִכְתִיב יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף. כָּל עַמָּא מוֹדַיי בְּהֶהֵין דְּרָקַק אִיצְטְלִין דְּהוּא אָסוּר. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר הָרוֹקֵק בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּרוֹקֵק בְּבָבַת עֵינוֹ. רִבִּי יוֹנָה רָקַק וְשִׁייֵף. רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר חֲלַפְתָּא בְּשֵׁם [רַב] אָדָא בַּר אַחֲוָה הַמִּתְפַּלֵּל אַל יָרוֹק עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי אָבוּן וְכֵן הָרוֹקֵק אַל יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת.

תְּנֵי הַמִּתְפַּלֵּל אַל יָטִיל אֶת הַמַּיִם עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְכֵן הַמַּטִיל מַיִם אַל יִתְפַּלֵּל עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא לֹא סוֹף דָּבָר עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. אֶלָּא אֲפִילּוּ שָׁהָא כְּדֵי הֵילּוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי אַמִּי אִם אוֹמֵר אַתָּה עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת יְהֵא אָסוּר אֲנִי אוֹמֵר אַחֵר בָּא וְהִטִּיל שָׁם.

רִבִּי אַבָּא בְּשֵׁם רַב צוֹאָה עַד שֶׁתִּיבַּשׁ כְּעֶצֶם. מַיִם כָּל זְמָן שֶׁהֵן מַטְפִּיחִין. גְּנִיבָא אָמַר מַיִם כָּל זְמָן שֶׁרִישׁוּמָן נִיכָּר. שְׁמוּאֵל אָמַר עַד שֶׁיִּקָּרְמוּ פָּנֶיהָ. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן עַד שֶׁיִּקָּרְמוּ פָּנֶיהָ. רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם רַב צוֹאָה אֲפִילּוּ עֲשׂוּיָה כְעֶצֶם אָסוּרָה. שְׁמוּאֵל אָמַר עַד שֶׁיִּקָּרְמוּ פָּנֶיהָ. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא אָמַר בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן עַד שֶׁיִּקָּרְמוּ פָּנֶיהָ. אָמַר חִזְקִיָּה רִבִּי אַבָּא מַחְמִיר בְּמַיִם יוֹתֵר מִן הַצוֹאָה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנָא מִן הֲדָא דְּגְנִיבָה. אָמַר לֵיהּ אֲפִילּוּ עֲשׂוּיָה כְעֶצֶם אָסוּרָה מִפְּנֵי שֶׁמַּמְשָׁהּ קַיָּים מַיִם אֵין מַמְשָׁהּ קַיָּים.

הלכה ו

משנה: זָב שֶׁרָאָה קֶרִי וְנִדָּה שֶׁפָּלְטָה שִׁכְבַת זֶרַע וְהַמְשַׁמֶּשֶׁת שֶׁרָאֲתָה נִדָּה צְרִיכָה טְבִילָה וְרִבִּי יוּדָה פּוֹטֵר.

הלכה: עַד כְּדוֹן זָב שֶׁרָאָה קֶרִי וַאֲפִילּוּ קֶרִי שֶׁרָאָה זוֹב מוֹעִיל הוּא שֶׁהוּא טוֹבֵל. נִשְׁמְעִנָּהּ מִן הֲדָא הַמְשַׁמֶּשֶׁת שֶׁרָאֲתָה נִדָּה צְרִיכָה טְבִילָה. וְרִבִּי יוּדָה פּוֹטֵר.

מַה טַעַם דְּרִבִּי יוּדָה מִשָּׁם מַה מוֹעִיל הוּא שֶׁהוּא טוֹבֵל שֶׁאִם שֵׁם לְטוּמְאָה קָלָה אֵצֶל טוּמְאָה חֲמוּרָה. מַה נָפַק מְבֵּינֵיהוֹן רָאָה קֶרִי אֵין תֵּימַר מַה מוֹעִיל שֶׁהוּא טוֹבֵל מוֹעִיל הוּא הֲוֵי לֵית טַעֲמֵיהּ דְּלָא מִשּׁוּם שֶׁאֵין שֵׁם לְטוּמְאָה קָלָה אֵצֶל טוּמְאָה חֲמוּרָה.

עַד כְּדוֹן כְּשֶׁבָּאת לוֹ טוּמְאָה קַלָּה בְּסוֹף. אֲפִילוּ בָּאת לוֹ טוּמְאָה חֲמוּרָה בְּסוֹף. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֲדָא וְהַמְשַׁמֶּשֶׁת שֶׁרָאֲתָה נִדָּה צְרִיכָה טְבִילָה וְרִבִּי יוּדָה פּוֹטֵר. הֲדָא אָמְרָה הִיא הֲדָא הִיא אֲדָא.

פרק ד

הלכה א

משנה: תְּפִילַּת הַשַּׁחַר עַד חֲצוֹת. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת. תְּפִילַּת הַמִּנְחָה עַד הָעֶרֶב. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד פְּלָג הַמִּנְחָה. תְּפִילַּת הָעֶרֶב אֵין לָהּ קֶבַע. וְשֶׁל מוּסָפִין כָּל הַיּוֹם.

הלכה: כְּתִיב לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם וְכִי יֵשׁ עֲבוֹדָה בְּלֵב. וְאֵי זוּ זוּ תְפִילָּה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר אֱלָהָךְ דִּי אַנְתְּ פָּלַח לֵיהּ בְּתְדִירָא הוּא יְשֵׁיזְבִינָּךְ. וְכִי יֵשׁ פּוּלְחָן בְּבָבֶל. וְאֵי זוּ זוּ תְּפִילָּה.

יָכוֹל יְהֵא מִתְפַּלֵּל שְׁלֹשְׁתָּן כְּאַחַת פִּירֵשׁ בְּדָנִיֵּאל וְזִימְנִין תְּלָתָא בְיוֹמָא הוּא בָּרֵךְ עַל בִּרְכּוֹהִי וְגוֹמֵר. יָכוֹל יְהֵא מִתְפַּלֵּל לְכָל רוּחַ שֶׁיִּרְצֶה. תַּלְמוּד לוֹמַר וְכַוִּין פְּתִיחִין לֵיהּ בְּעִילְּיֹתֵיהוֹן נֶגֶד יְרוּשְׁלֶם. יָכוֹל מִשֶּׁבָּאוּ לַגּוֹלָה כֵּן תַּלְמוּד לוֹמַר כָּל קְבֵל דַּהֲוָה עָבִיד מִן קַדְמַת דְּנָא. יָכוֹל יְהֵא מִתְפַּלֵּל שְׁלֹשְׁתָּן בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצֶה. כְּבַר פִּירֵשׁ דָּוִד עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם. יָכוֹל יְהֵא מַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ וּמִתְפַּלֵּל. פִּירֵשׁ בְּחַנָּה וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ. יָכוֹל יְהֵא מְהַרְהֵר בְּלֵב. תַּלְמוּד לוֹמַר רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת. הָא כֵיצַד מַרְחִישׁ בְּשִׂפְתוֹתָיו.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא מִן הַפָּסוּק הַזֶּה אַתְּ לָמֵד אַרְבָּעָה דְּבָרִים. וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ. מִיכַּן שֶׁהַתְּפִילָּה צְרִיכָה כַּוָּנָה. רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת. מִיכַּן שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַרְחִישׁ בְּשִׂפְתוֹתָיו. וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמַע. מִיכַּן שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם מַגְבִּיהַּ אֶת קוֹלוֹ וְיִתְפַּלֵּל. וַיְחְשְׁבֶהָ עֵלִי לְשִׁכּוֹרָה. מִיכַּן שֶׁהַשִּׁכּוֹר אָסוּר לְהִתְפַּלֵּל.

מֵילְתָא דְּחָנָן בַּר אַבָּא פְּלִיגָא דְּחָנָן בַּר וָוא אָמַר לַחֲבֵרְיָא נֵימָר לְכוֹן מִילְתָא טָבְתָּא דְּחָמִית לְרַב עָבִיד וַאֲמְרָתָהּ קוֹמֵי שְׁמוּאֵל וְקָם וְנָשַׁק עַל [פּוּמֵי]. בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹחֵחַ. בָּא לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם זוֹקֵף. שְׁמוּאֵל אָמַר וַנָּא אֲמָרִית טַעֲמָא יי זוֹקֵף כְּפוּפִים. אָמַר רִבִּי אַמִּי לֹא מִסְתַּבְּרָא דְּלָא אֲמַר אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁמִי נִיחַת הוּא. אָמַר רִבִּי אָבוּן אִלּוּ הֲוָה כְתִיב בִּשְׁמִי נִיחַת הוּא הֲוָה יֵאוּת. לֵית כְּתִיב אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁמִי נַחַת הוּא. קוֹדֶם עַד שֶׁלֹּא הִזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם כְּבָר נַחַת הוּא. רִבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא מַצְלֵי בָקְלָא. רִבִּי יוֹנָה כַּד הֲוָה מַצְלֵי בִּכְנִישְׁתָּא הֲוָה מַצְלֵי בִלְחִישָׁה. כַּד הֲוָה מַצְלֵי בְּבֵיתָא הֲוָה מַצְלֵי בָקְלָא עַד דְּיֵילְפוּן בְּנֵי בֵייתֵיהּ צְלוֹתָא מִינֵּיהּ. אָמַר רִבִּי מָנָא וּבְנֵי בֵיתֵיהּ דְּאַבָּא יָלְפָא צְלוֹתָא מִינֵּיהּ.

מֵאֵיכָן לָמְדוּ שָׁלֹשׁ תְּפִילוֹת. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שֶׁהַיּוֹם מִשְׁתַּנֶּה עַל הַבְּרִיּוֹת. בְּשַׁחַר צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁהוֹצֵאתָנִי מֵאֶפֵילָה לְאוֹרָה. בְּמִנְחָה צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי כְּשֵׁם שֶׁזִּכִּיתָנִי לִרְאוֹת הַחַמָּה בְּמִזְרָח כַּךְ זְכִיתִי לִרְאוֹת בְּמַעֲרָב. בָּעֶרֶב צָרִיךְ לוֹמַר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי כְּשֵׁם שֶׁהָיִיתִי בָּאֶפֵילָה וְהוֹצֵאתָנִי לְאוֹרָה כַּךְ תּוֹצִיאֵנִי מֵאֶפֵילָה לְאוֹרָה.

רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר תְּפִילוֹת מֵאָבוֹת לְמָדוּם. תְּפִילַת הַשַּׁחַר מֵאַבְרָהָם אֲבִינוּ וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם לִפְנֵי יי. וְאֵין עֲמִידָה אֶלָּא תְּפִילָה כְּמָה דְתֵימַר וַיַּעֲמוֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל. תְּפִילַת הַמִּנְחָה מִיִּצְחָק אֲבִינוּ. וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה וְאֵין שִׂיחָה אֶלָּא תְּפִילָה. כְּמָה דְתֵימַר תְּפִילָה לֶעָנִי כִּי יַעֲטוֹף וְלִפְנֵי יי יִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ. תְּפִילַת הָעֶרֶב מִיַּעֲקֹב אֲבִינוּ וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיָּלֶן שָׁם. וְאֵין פְּגִיעָה אֶלָּא תְּפִילָה כְּמָה דְתֵימַר יִפְגְּעוּ נָא בַּיי צְבָאוֹת. וְאוֹמֵר אַל תִּשָּׂא בַּעֲדָם רִינָּה וּתְפִילָּה וְאַל תִּפְגַּע בִּי.

וְרַבָּנָן אָמְרוּ תְּפִילוֹת מִתְּמִידִין גָּמְרוּ. תְּפִילַת הַשַּׁחַר מִתָּמִיד שֶׁל שַׁחַר. אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר. תְּפִילַת הַמִּנְחָה מִתָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם. וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם. תְּפִילַת הָעֶרֶב לֹא מָצְאוּ בַּמֶּה לְתָלוֹתָהּ וְשָׁנוּ אוֹתָהּ סְתָם. הֲדָא הִיא דְתַנִּינָן תְּפִילַת הָעֶרֶב אֵין לָהּ קֶבַע וְשֶׁל מוּסָפִין כָּל הַיּוֹם. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא עוֹד הִיא קְבָעוּ אוֹתָהּ כְּנֶגֶד אֵיפּוּל אֵיבָרִים וּפְדָרִים שֶׁהָיוּ מִתְאַכְּלִין עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה.

מִדִּבְרֵי תוֹרָה לְמַד רִבִּי יְהוּדָה. דְּתַנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל וְחַם הַשָּׁמֶשׁ וְנָמַס בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. אַתָּה אוֹמֵר בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר כְּחוֹם הַיּוֹם הֲרֵי שֵׁשׁ אָמוּר. הָא מַה אֲנִי מְקַיֵּים וְחַם הַשֶּׁמֶשׁ וְנָמַס בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. וְאֹתָּ דְּרִישׁ בַּבּוֹקֶר בַּבּוֹקֶר. מַה בַּבּוֹקֶר שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלֵּן בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. אַף בַּבּוֹקֶר שֶׁנֶּאֱמַר כַּאן בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. בְּאַרְבַּע שָׁעִין שְׁמָשָׁא חֲמִין וְטוּלָא קָרִיר. בְּשִׁית שָׁעִין שְׁמָשָׁא חֲמִין וְטוּלָא חֲמִין. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא מַהוּ כְּחוֹם הַיּוֹם. בְּשָׁעָה שֶׁאֵין צֵל לְכָל בְּרִייָה.

רִבִּי יָסָא מַצָּלֵי בִּתְלַת שָׁעִין. רִבִּי חִייָא בַּר וָוא מַצָּלֵי בִּתְלַת שָׁעִין. רִבִּי בְּרֶכְיָה חֲמוּנֵיהּ קָרֵי קְרִית שְׁמַע וּמַצָּלֵי בָּתָר תְּלַת שָׁעִין. וְהָא תַנִּינָן הַקּוֹרֵא מִיכַּן וְאֵילַךְ לֹא הִפְסִיד כְּאָדָם שֶׁהוּא קוֹרֵא בַּתּוֹרָה. נֵימַר כְּבָר קִיבֵּל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּעוֹנָתָהּ.

אִי מֵעֲדוּת לָמַד רִבִּי יוּדָה דְּמַר רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בִּימֵי מַלְכוּת יָוָן הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין לָהֶן שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְהָיוּ מַעֲלִין לָהֶן שְׁנֵי טְלָיִים. פַּעַם אַחַת שִׁילְשְׁלוּ לָהֶן שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְהָיוּ מַעֲלִין לָהֶן שְׁנֵי גְדָיִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הֵאִיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

עֵינֵיהֶם וּמָצְאוּ שְׁנֵי טְלָיִים מְבוּקָּרִים בְּלִשְׁכַּת הַטְּלָאִים. עַל אוֹתָהּ שָׁעָה הֵעִיד רִבִּי יוּדָה בַּר אַבָּא עַל תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר שֶׁקָּרֵב בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת.

אָמַר רִבִּי לֵוִי אַף בִּימֵי מַלְכוּת רִשְׁעָה הַזֹּאת הָיוּ מְשַׁלְשְׁלִין לָהֶן שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְהָיוּ מַעֲלִין לָהֶן שְׁנֵי כְּבָשִׂים. וּבְסוֹף שִׁלְשְׁלוּ לָהֶם שְׁתֵּי קוּפּוֹת שֶׁל זָהָב וְעָלוּ לָהֶן שְׁנֵי חֲזִירִין. לֹא הִסְפִּיקוּ לְהַגִּיעַ לְחַצִּי חוֹמָה עַד שֶׁנַּעֲץ הַחֲזִיר בַּחוֹמָה וְנִזְדַּעְזְעָה הַחוֹמָה וְקָפַץ אַרְבָּעִים פַּרְסָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גָּרְמוּ הָעֲוונוֹת וּבָטֵל הַתָּמִיד וְחָרֵב הַבַּיִת.

מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנָן. שְׁנַיִם לַיּוֹם. חֲלוֹק אֶת הַיּוֹם. טַעֲמָא דְּרִבִּי יוּדָה שְׁנַיִם לַיּוֹם חוֹבָה לַיּוֹם. שְׁנַיִם לַיּוֹם שְׁנֵי פָּרָקְלִיטִין לַיּוֹם. שְׁנַיִם לַיּוֹם. שֶׁתְּהֵא שְׁחִיטָתָן לְשֵׁם הַיּוֹם.

שְׁנַיִם לַיּוֹם. שֶׁתְּהֵא שְׁחִיטָתָן כְּנֶגֶד הַיּוֹם. הֲדָא הִיא דְתַנִּינָן תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן מַעֲרָבִית צְפוֹנִית עַל טַבַּעַת שְׁנִייָה כְּנֶגֶד הַיּוֹם וְשֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם הָיָה נִשְׁחָט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מִזְרָחִית עַל טַבַּעַת שְׁנִייָה כְּנֶגֶד הַיּוֹם. וְהוּא שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ אֵי זֶה מֵהֶן נִשְׁחַט בְּשַׁחֲרִית וְאֵי זֶה מֵהֶן נִשְׁחַט בָּעֲרָבִית.

רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן תְּפִילַּת הַמִּנְחָה וּתְפִילַּת הַמּוּסָף תְּפִילַּת הַמִּנְחָה קוֹדֶמֶת. הָוון בָּעִין מֵימַר כְּשֶׁאֵין בַּיּוֹם כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל שְׁנֵיהֶן אֲבָל אִם יֵשׁ בַּיּוֹם כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל שְׁנֵיהֶן תְּפִילַּת מוּסָף קוֹדֶמֶת. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וַאֲפִילוּ יֵשׁ בַּיּוֹם כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל שְׁתֵּיהֶן תְּפִילַּת הַמִּנְחָה קוֹדֶמֶת. רִבִּי נָתָן בַּר טוֹבִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אֲפִילוּ יֵשׁ בַּיּוֹם כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל שְׁתֵּיהֶן תְּפִילַּת הַמִּנְחָה קוֹדֶמֶת. וְהַתַּנּוּ הִקְדִּים תְּפִילַּת הַמִּנְחָה לִתְפִילַּת הַמּוּסָפִין יָצָא. לְשֶׁעָבַר הָא בַּתְּחִילָּה לָא בְּדָא. פְּתַר לָהּ בְּשֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִילָּה. כַּהֲדָא רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מְפַקֵּד לְתַלְמִידָיו אֵין הֲוָה לְכוֹן אֲרִיסְטוֹן וּמָטָא יוֹמָא לְשִׁית שָׁעִין עַד דְּלָא תִסְקוּן לַאֲרִיסְטוֹן תְּהֲווּן מַצְלוּן דְּמִנְחָתָא עַד דְּלָא תִסְקוּן.

וְכַמָּה הוּא פְּלֶג הַמִּנְחָה אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת חָסֵר רְבִיעַ.

תַּמָּן תַּנִּינָן תָּמִיד נִשְׁחַט בִּשְׁמוֹנָה וּמֶחֱצָה וְקָרֵב בְּתֵשַׁע וּמֶחֱצָה. עֶרֶב פְּסָחִים נִשְׁחַט בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה וְקָרֵב בִּשְׁמוֹנָה וּמֶחֱצָה בֵּין בְּחוֹל בֵּין בְּשַׁבָּת. רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי הָכָא אַתְּ עָבַד מִנְחָה שְׁתֵּי שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה וְהָכָא אַתְּ עָבִיד מִנְחָה שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לֹא הוּקְשָׁה תְּפִילַּת הַמִּנְחָה לְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם אֶלָּא לִקְטוֹרֶת. מַה טַּעַם תִּכּוֹן תְּפִילָתִי קְטוֹרֶת לְפָנֶיךָ מַשְׂאַת כַּפַּי מִנְחַת עֶרֶב. צֵא שָׁעָה אַחַת לְעִיסּוּקוֹ וְאַתְּ עָבַד מִנְחָה שְׁתֵּי שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה.

רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא הָיָה מִתְפַּלֵּל עִם דִּמְדּוּמֵי חַמָּה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא עָלָיו מוֹרָא שָׁמַיִם כָּל הַיּוֹם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא וְיִהֵא חֶלְקִי עִם הַמִּתְפַּלְּלִים עִם דִּמְדּוּמֵי חַמָּה מַה טַּעַם עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֵלֶיךָ לְעֵת מְצוֹא. מַהוּ לְעֵת מְצוֹא לְעֵת מִיצּוּיוֹ שֶׁל יוֹם.

אַחוּי דְּאִימֵּיהּ דְּרִבִּי אָדָא הֲוָה מְצַיֵּיץ גּוּלְתֵּיהּ דְּרַב בְּצוֹמָא רַבָּא. אֲמַר לֵיהּ כַּד תִּיחְמֵי שִׁימְשָׁא בְּרִישׁ דִּיקְלֵי תִּיהַב לִי גּוּלְתִּי דְּמִנְחָתָא. וְשִׁמְשָׁא בְּרִישׁ דִּיקְלֵי תַּמָּן אַיְמָמָא הוּא. הכא דָּמַר רִבִּי יוֹחָנָן הָאוֹמֵר לְצוּלָה חֳרָבִי זוּ בָּבֶל שֶׁהִיא זוֹטוֹ שֶׁל עוֹלָם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ צוּלָה שֶׁשָּׁם צָלְלוּ מֵיתֵי דּוֹר הַמַּבּוּל. גַּם בָּבֶל לִנְפּוֹל חַלְלֵי יִשְׂרָאֵל גַּם בָּבֶל נָפְלוּ חַלְלֵי כָל הָאָרֶץ. כְּתִיב וַיִּמְצְאוּ בְקִעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ שִׁנְעָר שֶׁשָּׁם נִנְעֲרוּ מֵיתֵי דּוֹר הַמַּבּוּל. דְּבָר אַחֵר שֶׁהֵם מֵתִים בְּתַשְׁנוּק בְּלֹא נֶר בְּלֹא מֶרְחָץ. דְּבָר אַחֵר שִׁנְעָר שֶׁהֵן מְנוּעָרִין מִן הַמְּצוֹת בְּלֹא תְרוּמָה וּבְלֹא מַעֲשֵׂר. דְּבָר אַחֵר שִׁנְעָר שֶׁשָּׁרִיהָ מֵתִים נְעָרִים. דְּבָר אַחֵר שִׁנְעָר שֶׁהֶעֱמִידָה שׁוֹנֵא וְעָר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֵי זֶה זֶה נְבוּכַדְנֶצַּר הָרִשָׁע.

רַב כְּרִבִּי יוּדָה. אֵין תַּעֲבְדִינֵיהּ כְּרַבָּנָן לֵית רִבִּי יוּדָה מוֹדֵי. אֵין תַּעֲבְדִינֵיהּ כְּרִבִּי יוּדָה אוֹף רַבָּנָן מוֹדוּ.

מְנַיִין לִנְעִילָה. אָמַר רִבִּי לֵוִי גַּם כִּי תַרְבּוּ תְפִלָּה. מִכָּאן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִתְפִילָּה נֶעֱנֶה. מֻחְלָּפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי לֵוִי תַּמָּן אָמַר רִבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי פַּפַּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִכְנִין בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי בְּכָל עֲצֶב יִהְיֶה מוֹתָר וּדְבַר שְׂפָתַיִם אַךְ לְמַחְסוֹר. חַנָּה עַל יְדֵי שֶׁרִיבְּתָ בִתְפִילָּה קִצָּרָה בְיָמָיו שֶׁל שְׁמוּאֵל שֶׁאָמְרָה וְיֵשֶׁב שָׁם עַד עוֹלָם וַהֲלֹא אֵין עוֹלְמוֹ שֶׁל לֵוִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים שָׁנָה. דְּכְתִיב וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבוֹדָה. וְהַוְיָין לֵיהּ חֲמִשִּׁין וְתַרְתִּין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן שְׁתַּיִם שֶׁגִּמְלַתּוּ. וְכָה אָמַר הָכֵן. אִי אָמְרָה כֵּן לְיַחִיד כֵּן לְצִיבּוּר. רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא בְּשֵׁם רִבִּי מֵאִיר וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל אֶל יי. מִיכַּן שֶׁכָּל הַמַּרְבֶּה בִתְפִילָּה נֶעֱנֶה.

אֵימָתַי הִיא נְעִילָה רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין אִיתְפַּלְגּוּן רַב וְרִבִּי יוֹחָנָן. רַב אָמַר בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי הֵיכָל. אָמַר רִבִּי יוּדָן [אַנְתּוֹרְדָיָא] מַתְנִיתָא מְסַיְיעָא לְרִבִּי יוֹחָנָן. בִּשְׁלָשָׁה פְּרָקִים הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם אַרְבַּע פְּעָמִים בַּיּוֹם. בְּשַׁחֲרִית. בְּמוּסָף. בִּמְנָחָה. וּבִנְעִילַת שְׁעָרִים. בְּתַעֲנִיּוֹת. וּבְמַעֲמָדוֹת. וּבְיוֹם הַכִּיפּוּרִים. אִית לָךְ מֵימַר נְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם בַּיּוֹם.

אַחוּי דְּאִימֵּיהּ דְּרִבִּי אָדָא הֲוָה צַייֵר גּוּלְתֵּיהּ דְּרַב בְּצוֹמָא רַבָּא. אָמַר לֵיהּ כַּד תִּיחְמֵי שִׁימְשָׁא בְּרִישׁ דִּיקְלֵי תִּיהַב לִי גּוּלְתִּי דְּנַצְלֵי נְעִילַת שְׁעָרִים. מֻחְלָּפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרַב תַּמָּן הוּא אָמַר בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם. וְכֹה אָמַר בִּנְעִילַת שַׁעֲרֵי הֵיכָל. אָמַר רַב מַתָּנָה עַל יְדֵי דַּהֲוָה מַאֲרִיךְ רַב בְּצְלוֹתֵיהּ סַגִּין הֲוָה מַגִּיעַ לִנְעִילַת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם.

נְעִילָה מַהוּ שֶׁתִּפְטוֹר שֶׁל עֶרֶב. רִבִּי אַבָּא וְרַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. אָמַר לֵיהּ רִבִּי אַבָּא לְרַב הוּנָא הֵיאַךְ הוּא מַזְכִּיר שֶׁל הַבְדָּלָה. אָמַר רִבִּי יוֹנָה לְרִבִּי אַבָּא הֵיאַךְ

יְהוֹ שָׁבַע פּוֹטְרוֹת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. אָמַר לֵיהּ וְלֹא כְבָר אִיתְתִּבַת. אָמַר לֵיהּ בְּגִין דְּאִיתְתִּבַת תִּיבְטִיל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מַה דְּאַקְשֵׁי רִבִּי אַבָּא קָשֶׁה יְאוּת. מַה דְּאַקְשֵׁי רִבִּי יוֹנָה לָא קָשֶׁה יְאוּת. קַל הֵיקִלוּ עָלָיו מִשּׁוּם תַּעֲנִיתוֹ שֶׁיְּהוּ שָׁבַע פּוֹטְרוֹת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רִבִּי אַבָּא בַּר מָמָל אָמַר לַחֲבֵרַיָּיא מָרַיי מִן כּוּלְכוֹן שַׁמְעִית שֶׁאֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּרִבִּי בּוּן וְתַנֵּי רִבִּי חִייָא בְּכָל יוֹם אָדָם מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים וּבְמוֹצָאֵי תַעֲנִית צִיבּוּר. רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי יוֹם הַכִּיפּוּרִים שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נְעִילָה בְּשַׁבָּת מַזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת בִּנְעִילָה. אוֹסְפִין עָלֶיהָ רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּתַעֲנִית צִיבּוּר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נְעִילָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בִּנְעִילָה. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שַׁבָּת שֶׁחָלָה לִהְיוֹת בַּחֲנוּכָּה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוֹסְף בַּחֲנוּכָּה מַזְכִּיר שֶׁל חֲנוּכָּה בְּמוֹסָף. אוֹסְפִין עָלֶיהָ רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּתוֹכָהּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מוֹסְף בַּחֲנוּכָּה מַזְכִּיר שֶׁל חֲנוּכָּה בְּמוֹסָף.

רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּתַעֲנִית הֵיאַךְ מַזְכִּיר הוּא שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. רִבִּי זְעוֹרָא אָמַר בְּהוֹדָיָה. רִבִּי אַבָּא בַּר מָמָל אָמַר בַּעֲבוֹדָה. רִבִּי אֲבִינָא אָמַר אוֹמֵר בְּרָכָה רְבִיעִית. אָמַר רִבִּי אַבָּא מַה מָצִינוּ בְּכָל מָקוֹם אוֹמְרִהּ בְּרָכָה רְבִיעִית. אַף כַּאן אוֹמְרִהּ בְּרָכָה רְבִיעִית. וְכֵן נָפַק עֲבַדָּא כַּהֲדָא דְרִבִּי אַבָּא.

בְּמַה קוֹרִין. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר קוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנָא כְּגוֹן מוֹדַעְתּוּן [בּוֹ] תַּעֲנִית רְבִיעִין עַל מַעֲיהוֹן וְלֹא יְדְעִין דְּהִיא תַעֲנִיתָא. אָמַר לֵיהּ לְהוֹדִיעֲךְ שֶׁקּוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. רִבִּי יוּדָן קַפּוֹדְקִיָּא אָמַר קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. קָם רִבִּי יוֹסֵי עִם רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי. אָמַר לֵיהּ אַתְּ שָׁמַעְתָּ מֵאֲבוּךְ הֲדָא מִילְתָא. אָמַר לֵיהּ אַבָּא לֹא הֲוָה אָמַר כֵּן אֶלָּא בְּעֵין טָב עַל יְדֵי דְּאִינּוּן יָדְעִין דְּהוּא רֵישׁ יַרְחָא קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. הָא שְׁאָר כָּל הַמְּקוֹמוֹת קוֹרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת.

יִרְמְיָה סַפְרָא שָׁאַל לְרִבִּי יִרְמְיָה רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת בְּמַה קוֹרִין. אָמַר לֵיהּ קוֹרִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי חֶלְבּוֹ קוֹמֵי רִבִּי אַמִּי וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן לַכֹּל מַפְסִיקִין לְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים לְחֲנוּכָּה וּלְפוּרִים.

יִצְחָק סְחוֹרָא שָׁאַל לְרִבִּי יִצְחָק רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לִהְיוֹת בַּחֲנוּכָּה בְּמַה קוֹרִין. אָמַר לֵיהּ קוֹרִין שְׁלֹשָׁה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאֶחָד בַּחֲנוּכָּה. רִבִּי פִּינְחָס וְרִבִּי סִימוֹן רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא מָטוּ בָהּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶבְדִּימָא דְּמִן חֵיפָא קוֹרִין שְׁלֹשָׁה בַּחֲנוּכָּה וְאֶחָד בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. לְהוֹדִיעֲךְ שֶׁלֹּא בָא הָרִבִּיעִי אֶלָּא מַחְמַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ. בַּר שֶׁלֶמְיָא סַפְרָא שָׁאַל לְרִבִּי מָנָא הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁחָל

רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁל חֲנוּכָּה לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת וְלֹא שִׁבְעָה אִינּוּן קוֹרִין. אִית לָךְ לְמֵימַר שֶׁלֹּא בָּא הָרְבִיעִי אֶלָּא מַחְמַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ. שְׁאִילְתִּינְהוּ לְסַפְרָא אָמַר לֵיהּ וַהֲדָא שְׁאִלְתָּא דְּסָפָר.
רִבִּי מִפְקֵד לְאַבְדָּן אֱמוֹרֵיהּ אַכְרִיז קוֹמֵי צִיבּוּרָא מַאן דְּמַצְלִי יַצְלִי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָאִים.
רִבִּי חִייָא בַּר וָוה מִפְקֵד לַאֲמוֹרֵיהּ אַכְרִיז קוֹמֵי צִיבּוּרָא מַאן דְּמַצְלִי יַצְלִי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָאִים. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא מָשְׁכֵנִי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּי רִבִּי יוֹסֵי אֲצָל פּוּנְדּוּק אֶחָד אָמַר לִי כַּאן נִתְפַּלֵּל אַבָּא שֶׁל לֵילֵי שַׁבָּת בְּעֵרֶב שַׁבָּת. אָמַר רִבִּי אַמִּי רִבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג וְלָא הֲוָה צָרִיךְ מִפְּלָגָה עַל הֲדָא לָמָּה שֶׁכֵּן מוֹסִיפִין מֵחוֹל עַל קוֹדֶשׁ. וְעוֹד דְּסַלְקוּן חוֹמְרַייָא מִן עָרֶב לְצִיפּוֹרִין וְאָמְרִין כְּבַר שַׁבָּת רִבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא בְּעִירוֹ. וְיֵידָה אָמְרָה דָּא דְּאָמַר רִבִּי חֲנִינָא מָשְׁכֵנִי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּי רִבִּי יוֹסֵי אֲצָל פּוּנְדּוּק אֶחָד אָמַר לִי כַּאן נִתְפַּלֵּל אַבָּא שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת בְּשַׁבָּת וַאֲפִילּוּ אַף עֲלֵיהּ לָא הֲוָה צָרִיךְ מִיפְלָגָה דְּרִבִּי מִפְקֵד לְאַבְדָּן אֱמוֹרֵיהּ אַכְרִיז קוֹמֵי צִיבּוּרָא מַאן דְּמַצְלִי יַצְלִי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָאִים. רִבִּי חִייָא בַּר וָוה מִפְקֵד לַאֲמוֹרֵיהּ אַכְרִיזוּ קוֹמֵי צִיבּוּרָא מַאן דְּמַצְלִי יַצְלִי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קָאִים. דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי אָמְרִין עָלָה אָדָם עַל מִיטָּתוֹ אֵין מַטְרִיחִין אוֹתוֹ לֵירֵד. אָמַר רִבִּי זְעוּרָא כָּל מַאן דַּהֲוִינָא עֲבַד כֵּן הֲוִינָא מְפַחֵד בַּלֵּילְיָא. לִית לָךְ אֶלָּא כַּהֲדָא דְּרִבִּי מִפְקֵד לְאַבְדָּן אֱמוֹרֵיהּ אַכְרִיז קוֹמֵי צִיבּוּרָא מַאן דְּמַצְלִי יַצְלִי דְּרַמְשָׁא עַד יוֹמָא קַיָּים. רִבִּי חִייָא בַּר וָוא מִפְקֵד לַאֲמוֹרֵיהּ כוי.
אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא תַּנֵּיי תַּמָּן תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַהוּ. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר חוֹבָה. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר רְשׁוּת. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא אַתְיָין אִילֵּין פַּלְגְּוותָא כְּאִינּוּן פַּלְגְּוותָא מָאן דְּמַר חוֹבָה אֵין נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב. וּמָאן דְּמַר רְשׁוּת נְעִילָה פּוֹטֶרֶת שֶׁל עֶרֶב.
מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד שֶׁבָּא וְשָׁאַל אֶת רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַהוּ. אָמַר לֵיהּ רְשׁוּת. בָּא וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַהוּ. אָמַר לֵיהּ חוֹבָה. אָמַר לוֹ וְהָא רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לִי רְשׁוּת. אָמַר לוֹ לְמָחָר כְּשֶׁאֶכָּנֵס לְבֵית הַוַּועַד עָמוֹד וּשְׁאוֹל אֶת הַהֲלָכָה הַזֹּאת. לְמָחָר עָמַד אוֹתוֹ תַּלְמִיד וְשָׁאַל אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל תְּפִילַּת הָעֶרֶב מַהוּ. אָמַר לוֹ חוֹבָה. אָמַר לוֹ הָא רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר לִי רְשׁוּת. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אַתְּ הוּא אוֹמֵר רְשׁוּת אָמַר לֵיהּ לָאו. אָמַר לוֹ עֲמוֹד עַל רַגְלֶיךָ וְיַעִידוּךָ. וְהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ עוֹמֵד עַל רַגְלָיו עַד שֶׁרִינְנוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ לְרִבִּי חֲצְפִית הַתּוּרְגְּמָן הַפְטֵר אֶת הָעָם. אָמְרוּ לְרִבִּי זֵינוֹן הַחֲזָן אֱמוֹר הַתְחֵיל וְאָמַר הַתְחִילוּ. וְעָמְדוּ כָל הָעָם עַל רַגְלֵיהֶם וְאָמְרוּ לוֹ כִּי עַל מִי לֹא עָבְרָה רָעָתְךָ תָּמִיד. הָלְכוּ וּמִינוּ אֶת רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְנִתְמַלֵּא כָּל רֹאשׁוֹ שֵׂיבוֹת. וְהָיָה רִבִּי עֲקִיבָא יוֹשֵׁב וּמְצַטָּעֵר וְאָמַר לֹא שֶׁהוּא בֶּן תּוֹרָה יוֹתֵר מִמֶּנִּי אֶלָּא שֶׁהוּא בֶּן גְּדוֹלִים יוֹתֵר מִמֶּנִּי. אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁזָּכוּ לוֹ אֲבוֹתָיו אַשְׁרֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יָתֵד בְּמִי לְהִתָּלוֹת בָּהּ. וְכִי מַה הָיְתָה יְתֵידָתוֹ שֶׁל רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה שֶׁהָיָה דּוֹר עֶשְׂירִי

לְעֻזָּרָא. וְכַמָּה סַפְסָלִין הֲיוּ שָׁם. רִבִּי יַעֲקֹב בֶּן סִיסִי אָמַר שְׁמוֹנִים סַפְסָלִים הָיוּ שָׁם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים חוּץ מִן הָעוֹמְדִין לַאֲחוֹרֵי הַגֶּדֶר. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי אָבוּן אָמַר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָיוּ שָׁם חוּץ מִן הָעוֹמְדִין לַאֲחוֹרֵי הַגֶּדֶר. כְּיֵי דְּתַנִּינָן תַּמָּן בְּיוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּ אֶת רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה. תַּמָּן תַּנִּינָן זֶה מִדְרָשׁ דָּרַשׁ רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה לִפְנֵי חֲכָמִים בְּכֶרֶם בְּיַבְנֶה. וְכִי כֶרֶם הָיָה שָׁם אֶלָּא אֵילּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִין שׂוּרוֹת שׂוּרוֹת כְּכֶרֶם. מִיַּד הָלַךְ לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפַיְּיסוֹ בְּבֵיתוֹ. אֲזַל גַּבֵּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אַשְׁכְּחֵיהּ יְתִיב עֲבִיד מְחָטִין. אָמַר לֵיהּ אִילֵּין אַתְּ חַיֵּי. אָמַר לֵיהּ וְעַד כְּדוֹן אַתְּ בָּעֵי מִידְעֵי. אוֹי לוֹ לְדוֹר שֶׁאַתָּה פָּרְנָסוֹ. אָמַר לוֹ נֶעֱנֵיתִי לְךָ. וְשָׁלְחוּן גַּבֵּי רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה חַד קַצָּר. וְאִית דְּמָרִין רִבִּי עֲקִיבָא הֲוָה. אָמַר לוֹ מִי שֶׁהוּא מַזֶּה בֶּן מַזֶּה יֶזֶה מִי שֶׁאֵינוֹ לֹא מַזֶּה וְלֹא בֶּן מַזֶּה יֵימַר לְמַזֶּה בֶּן מַזֶּה מֵימֶיךָ מֵי מְעָרָה וְאֶפְרְךָ אֵפֶר מַקֶּלָה. אָמַר לוֹ נִתְרַצֵּיתָם אֲנִי וְאַתֶּם נַשְׁכִּים לְפִתְחוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל. אַף עַל פִּי כֵן לֹא הוֹרִידוּ אוֹתוֹ מִגְּדוּלָּתוֹ אֶלָּא מִינּוּ אוֹתוֹ אַב בֵּית דִּין.

הלכה ב

משנה: רִבִּי נְחוֹנְיָא בֶּן הַקָּנָה הָיָה מִתְפַּלֵּל בִּכְנִיסָתוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּבִיצִיאָתוֹ תְּפִילָּה קְצָרָה. אָמְרוּ לוֹ מַה טִיבָהּ שֶׁל תְּפִילָּה זוֹ. אָמַר לָהֶן בִּכְנִיסָתִי אֲנִי מִתְפַּלֵּל שֶׁלֹּא תֵּאָרַע תַּקָּלָה עַל יָדִי וּבִיצִיאָתִי אֲנִי נוֹתֵן הוֹדָיָה עַל חֶלְקִי.

הלכה: בִּכְנִיסָתוֹ מַהוּ אוֹמַר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁלֹּא אַקְפִּיד כְּנֶגֶד חֲבֵרַי וְלֹא חֲבֵרַי יַקְפִּידוּ כְּנֶגְדִּי. שֶׁלֹּא נְטַמֵּא אֶת הַטָּהוֹר וְלֹא נְטַהֵר אֶת הַטָּמֵא. שֶׁלֹּא נֵאָסוֹר אֶת הַמּוּתָּר וְלֹא נַתִּיר אֶת הָאָסוּר. וְנִמְצֵאתִי מִתְבַּיֵּישׁ לְעוֹלָם הַזֶּה וּלְעוֹלָם הַבָּא. וּבִיצִיאָתוֹ מַהוּ אוֹמַר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁנָּתַתָּ חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ וּבָתֵּי כְנֵיסִיּוֹת וְלֹא נָתַתָּ חֶלְקִי בְּבָתֵּי תֵּרְטִיּוֹת וּבְבָתֵּי קִרְקָסִיּוֹת שֶׁאֲנִי עָמֵל וְהֵן עָמֵלִין. אֲנִי שׁוֹקֵד וְהֵן שׁוֹקְדִין. אֲנִי עָמֵל לִירֵשׁ גַּן עֵדֶן. וְהֵן עָמֵלִין לִבְאֵר שַׁחַת שֶׁנֶּאֱמַר כִּי לֹא תַעֲזוֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת.

רִבִּי פְּדָת בְּשֵׁם רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי רִבִּי אֶלְעָזָר הָיָה מִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ תְּפִילּוֹת. לְאַחַר תְּפִילָּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁלֹּא תַעֲלֶה שִׁנְאָתֵינוּ עַל לֵב אָדָם וְלֹא שִׁנְאַת אָדָם תַּעֲלֶה עַל לִבֵּינוּ. וְלֹא תַעֲלֶה קִנְאָתֵינוּ עַל לֵב אָדָם וְלֹא קִנְאַת אָדָם תַּעֲלֶה עַל לִבֵּינוּ. וּתְהֵא תוֹרָתְךָ מְלַאכְתֵּינוּ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ וְיִהְיוּ דְבָרֵינוּ תַּחֲנוּנִים לְפָנֶיךָ. רִבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא מוֹסִיף וּתְיַיחֵד לְבָבֵינוּ לְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ וּתְרַחֲקֵינוּ מִכָּל מַה שֶּׁשָּׂנֵאתָ וּתְקָרְבֵינוּ לְכָל מַה שֶּׁאָהַבְתָּ וְתַעֲשֶׂה עִמָּנוּ צְדָקָה לְמַעַן שְׁמֶךָ.

דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי אָמְרִין הַנּוֹעֵר מִשְׁנָתוֹ צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ אַתָּה יי מְחַיֵּה הַמֵּתִים. רִבּוֹנִי חָטָאתִי לָךְ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי שֶׁתִּתֵּן לִי לֵב טוֹב חֵלֶק טוֹב יֵצֶר טוֹב סֵבֶר טוֹב שֵׁם טוֹב עַיִן טוֹבָה וְנֶפֶשׁ טוֹב וְנֶפֶשׁ שְׁפֵלָה וְרוּחַ נְמוּכָה. אַל יִתְחַלֵּל שִׁמְךָ בָּנוּ וְאַל תַּעֲשֵׂינוּ שִׂיחָה בְּפִי כָל הַבְּרִיּוֹת וְאַל תְּהִי אַחֲרִיתֵינוּ לְהַכְרִית וְלֹא תִקָּווֹתֵינוּ לְמַפַּח נֶפֶשׁ. וְאַל תַּצְרִיכֵינוּ לִידֵי מַתְּנוֹת בָּשָׂר וָדָם וְאַל תְּמַסּוֹר מְזוֹנוֹתֵינוּ בִּידֵי בָשָׂר וָדָם שֶׁמַּתְּנָתָם מְעוּטָה וְחֶרְפָּתָם מְרוּבָּה. וְתֵן חֶלְקֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עִם עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ. בְּנֵה בֵיתְךָ הֵיכָלְךָ עִירְךָ וּמִקְדָּשְׁךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. רִבִּי חִייָא בַּר וָוא מַצְלִי יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּתֵּן בְּלִבֵּינוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵימָה לְפָנֶיךָ שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ מֵאֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם הַבָּא. רִבִּי יוּדָן בֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל קָבַע לֵהּ לַאֲמוֹרֵיהּ דְּיֵימַר בְּתַר פְּרִשָׁתֵיהּ כֵּן.

רִבִּי תַּנְחוּם בַּר אִיסְכּוֹלַסְטִיקָא מַצְלִי יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתִּשְׁבּוֹר וְתַשְׁבִּית עוּלּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע מִלִּבֵּינוּ שֶׁכְּבָר בְּרָאתָנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ וְאָנוּ חַיָּיבִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ אַתְּ חָפֵץ וְאָנוּ חֲפֵיצִים וּמִי מְעַכֵּב שְׁאוֹר שֶׁבָּעִיסָּה גָּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנֶיךָ שֶׁאֵין בָּנוּ כֹחַ לַעֲמוֹד בּוֹ. אֶלָּא יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּשְׁבִּיתֵהוּ מֵעָלֵינוּ וְתַכְנִיעֵהוּ וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנֵינוּ בְּלֵבָב שָׁלֵם.

רִבִּי יוֹחָנָן הֲוָה מַצְלִי יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּשְׁכֵּן בְּפִי וּרְיֵינוּ אַהֲבָה וְאַחֲוָה שָׁלוֹם וְרֵעוּת וְתַצְלִיחַ סוֹפֵינוּ אַחֲרִית וְתִקְוָה וְתַרְבֵּה גְּבוּלֵינוּ בְּתַלְמִידִים וְנָשִׂישׂ בְּחֶלְקֵינוּ בְּגַן עֵדֶן וְתַקְנֵינוּ לֵב טוֹב וְחֶבֶר טוֹב וְנַשְׂכִּים וְנִמְצָא יֵיחוּל לְבָבֵינוּ וְתָבוֹא לְפָנֶיךָ קוֹרַת נַפְשֵׁינוּ לְטוֹבָה.

וּבִיצִיאָתִי אֲנִי נוֹתֵן הוֹדָיָיה עַל חֶלְקִי. אָמַר רִבִּי אִבּוּן לָאֵל שֶׁחָלַק לִי דֵּיעָה וּמַעֲשֶׂה טוֹב.

הלכה ג

משנה: רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר בְּכָל יוֹם אָדָם מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אִם שִׁגְּרָה תְּפִילָּתוֹ בְּפִיו מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וְאִם לָאו מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה.

הלכה: וְלָמָּה שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אוֹמֵר כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה עָשָׂר מִזְמוֹרוֹת שֶׁכָּתוּב מֵרֹאשׁוֹ שֶׁל תִּילִּים עַד יַעַנְךָ יי בְּיוֹם צָרָה. אִם יֹאמַר לָךְ תְּשַׁע עֶשְׂרֵה הֵן אֱמוֹר לוֹ לָמָּה רָגַשׁוּ גּוֹיִם לֵית הוּא מִינּוֹן. מִיכַּן אָמְרוּ הַמִּתְפַּלֵּל וְלֹא נֶעֱנָה צָרִיךְ תַּעֲנִית. אָמַר רִבִּי מָנָא רֶמֶז לְתַלְמִיד חָכָם שֶׁאָדָם צָרִיךְ לוֹמַר לְרִבּוֹ תִּשְׁמַע תְּפִילָּתָךְ.

אָמַר רִבִּי סִימוֹן כְּנֶגֶד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה חוּלְיוֹת שֶׁבִּשְׁדְרָה שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאָדָם עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל צָרִיךְ לְשׁוּחַ בְּכוּלָּן. מַה טַעַם כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה יי מִי כָמוֹךָ.

אָמַר רִבִּי לֵוִי כְּנֶגֶד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה הַזְּכָרוֹת שֶׁכָּתוּב בְּהֶבוּ לַיי בְּנֵי אֵלִים. אָמַר רִבִּי חוּנָה אִם יֹאמַר לָךְ אָדָם שְׁבַע עֶשְׂרֵה אֵינוּן. אֱמוֹר לוֹ שֶׁל מִינִין כְּבַר קִבְּעוּ חֲכָמִים בְּיַבְנֶה. הָתִיב רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי יוֹסֵי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי וְהָכְתִיב אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים. אָמַר לֵיהּ וְהָתַנִּי כּוֹלֵל שֶׁל מִינִים וְשֶׁל פּוֹשְׁעִים בְּמַכְנִיעַ זֵידִים. וְשֶׁל זְקֵינִים וְשֶׁל גֵּרִים בְּמִבְטָח לַצַּדִּיקִים וְשֶׁל דָּוִד בְּבוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם. אִית לָךְ מַסְפְּקָא לְכָל חָדָא וְחָדָא מִינְהוֹן אַדְכָּרָה.

רִבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רִבִּי פִּינְחָס כְּנֶגֶד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה פְּעָמִים שֶׁאָבוֹת כְּתוּבִין בַּתּוֹרָה. אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב. אִם יֹאמַר לָךְ אָדָם תְּשַׁע עֶשְׂרֵה הֵן אֱמוֹר לוֹ וְהִנֵּה יי נִצָּב עָלָיו לֵית הוּא מִינְהוֹן. אִם יֹאמַר לָךְ אָדָם שְׁבַע עֶשְׂרֵה הֵן אֱמוֹר לוֹ וְיִקְרָא בָהֶם שְׁמִי וְשֵׁם אֲבוֹתַי אַבְרָהָם וְיִצְחָק מִינּוֹן.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כְּנֶגֶד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה צִיווּיִין שֶׁכָּתַב בְּפָרָשַׁת מִשְׁכָּן שֵׁינִי. אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר וָוא וּבִלְבַד מִן וְאִתּוֹ אֱלֹהֵיכֶם בֶּן אַחִיסָמָךְ עַד סוֹפֵיהּ דְּסִיפְרָא.

שֶׁבַע שֶׁל שַׁבָּת מְנַיִין. אָמַר רִבִּי יִצְחָק כְּנֶגֶד שִׁבְעָה קוֹלוֹת שֶׁכָּתוּב בְּהֶבוּ לַיי בְּנֵי אֵלִים. אָמַר רִבִּי יוּדָן עַנְתּוֹרָיָא כְּנֶגֶד שִׁבְעָה אַזְכָּרוֹת שֶׁכָּתוּב בְּמִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת.

תֵּשַׁע שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה מְנַיִין. אָמַר רִבִּי אַבָּא קַרְטִיגֵנָיָא כְּנֶגֶד תֵּשַׁע אַזְכָּרוֹת שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת חַנָּה. וּכְתִיב בְּסוֹפָהּ יי יָדִין אַפְסֵי אָרֶץ.

עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה שֶׁל תַּעֲנִיּוֹת מְנַיִין. רִבִּי חֶלְבּוֹ וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב נַחְמָן תְּרוֵיהוֹן אָמְרִין כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פְּעָמִים שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשָׁה שֶׁל שְׁלֹמֹה רִינָּה וּתְפִילָּה וּתְחִינָּה.

רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה יָחִיד בְּתַעֲנִית צִיבּוּר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. אֵיכָן הוּא אוֹמְרָהּ בֵּין גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל לִרוֹפֵא חוֹלִים. וּמַהוּ אוֹמֵר עַנֵּינוּ יי עַנֵּינוּ בָּעֵת וּבְעוֹנָה הַזֹּאת כִּי בְצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתְּחִינָּתֵנוּ כִּי אַתָּה יי עוֹנֶה בְעֵת צָרָה פּוֹדֶה וּמַצִּיל בְּכָל עֵת מְצוּקָה וַיִּצְעֲקוּ אֶל יי בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יוֹצִיאֵם. בָּרוּךְ אַתָּה יי עוֹנֶה בְּעֵת צָרָה. רִבִּי יַנַּיי [בַּרְבִּי] יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם בֵּית רִבִּי יַנַּיי אוֹמֵר בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה.

רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב אֲפִילוּ יָחִיד שֶׁגָּזַר תַּעֲנִית עַל עַצְמוֹ צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. אֵיכָן הוּא אוֹמְרָהּ. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב הוּנָא כְּלֵילוֹ שַׁבָּת וּכְיוֹמוֹ. אָמַר רִבִּי מָנִי אֲנָא דְּלָא בְּדַקְתָּהּ אֵין כַּהֲדָא דְּרַב יִרְמְיָה. אֵין כַּהֲדָא דְּרִבִּי יַנַּאי [בְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל] סָלְקִית לְסִדְרָה וְשָׁמְעִית רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב אֲפִילוּ יָחִיד שֶׁגָּזַר עַל עַצְמוֹ תַּעֲנִית צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. הָתִיב רִבִּי יוֹסֵי וְהָא מַתְנִיתָא פְּלִיגָא. בְּכָל יוֹם אָדָם מִתְפַּלֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים וּבְמוֹצָאֵי תַּעֲנִית צִיבּוּר. מִן מַה דְּמַר רִבִּי יוֹסֵי מַתְנִיתָא פְּלִיגָא. הֲוָה כֵן אִיתְתָּבַת בֵּין גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל לִרוֹפֵא חוֹלִים.

אָמַר רִבִּי אָחָא בַּר יִצְחָק בְּשֵׁם רִבִּי [הוּנָא רַבָּא] דְּצִיפּוֹרִין יָחִיד בְּתִשְׁעָה בְּאַב צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. מַהוּ אוֹמֵר. רַחֵם יי אֱלֹהֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲסָדֶיךָ הַנֶּאֱמָנִים עָלֵינוּ וְעַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַם עִירֶךָ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל הֵעִיר הָאֲבֵילָה וְהַחֲרֵיבָה וְהֶהָרוֹסָה וְהַשּׁוֹמֶמָה הַנִּתּוּנָה בְיַד זָרִים הָרְמוּסָה בְיַד עָרִיצִים וַיִּירְשׁוּהָ לְגִיּוֹנוֹת וַיְחַלְּלוּהָ עוֹבְדֵי פְסִילִים וּלְיִשְׂרָאֵל עַמְּךָ נָתַתָּה נַחֲלָה וּלְזֶרַע יְשׁוּרוּן יְרוּשָׁה הוֹרַשְׁתָּה כִּי בְאֵשׁ הֱיצַתָּה וּבָאֵשׁ אַתָּה עָתִיד לִבְנוֹתָהּ כָּאָמוּר וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהּ נְאֻם יי חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ.

רִבִּי אֶבְדַּימָא דְּצִיפּוֹרִין בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי מָנָא אֵיכַן אוֹמְרָהּ. אָמַר לוֹ וְאַדַּיִין אֵין אַתְּ לָזוּ. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא לְבֹא אוֹמְרָהּ בָּעֲבוֹדָה. וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא לְשֶׁעָבַר אוֹמְרָהּ בְּהוֹדָאָה. וּמַתְנִיתָא אָמְרָה וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשֶׁעָבַר וְצוֹעֵק לְעָתִיד לָבוֹא.

אֵי זוֹ הִיא שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רַב אָמַר סוֹף כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר רֹאשׁ כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה. אִית תְּנֵיי תַּנֵּי שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. וְאִית תְּנֵיי תַּנֵּי שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. מָאן דָּמַר שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מְסַיֵּיעַ לִשְׁמוּאֵל וּמָאן דָּמַר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מְסַיֵּיעַ לְרַב.

רִבִּי זְעוֹרָא שָׁלַח לְרִבִּי נָחוּם גַּבֵּי רִבִּי יַנַּיי בֵּירִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר לֵיהּ אֵי זוֹ הִיא שֶׁבַע מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה דִּשְׁמוּאֵל. אָמַר לֵיהּ הֲבִינֵינוּ רְצֵה תְּשׁוּבָתֵינוּ סְלַח לָנוּ גּוֹאֲלֵינוּ רְפָא חֳלָיֵינוּ בָּרֵךְ שְׁנוֹתֵינוּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי אִם הָיוּ גְשָׁמִים אוֹמְרִים [בְּגִשְׁמֵי] בְּרָכָה. אִם הָיוּ טְלָלִים אוֹמְרִים בְּטַלְלֵי בְרָכָה. כִּי מְפוּזָּרִים אַתָּה מְקַבֵּץ וְתוֹעִים עָלֶיךָ לִשְׁפּוֹט וְעַל הָרִשְׁעִים תָּשִׂית יָדְךָ וְיִשְׂמְחוּ כָּל חוֹסֵי בָךְ בְּבִנְיַן עִירֶךָ וּבְחִידּוּשׁ בֵּית מִקְדָּשֶׁךָ וּבְצֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ כִּי טֶרֶם נִקְרָא אַתָּה תַּעֲנֶה כָּאָמוּר וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע בָּרוּךְ אַתָּה יי שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. וְאוֹמֵר שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת רִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת. וְאוֹמֵר בָּרוּךְ יי כִּי שָׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנָי.

הלכה ד

משנה: רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה תְּפִילָּתוֹ קֶבַע אֵין תְּפִילָּתוֹ תַּחֲנוּנִים. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר הַמְהַלֵּךְ בְּמָקוֹם הַסַּכָּנָה מִתְפַּלֵּל תְּפִילָּה קְצָרָה מֵעֵין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה וְאוֹמֵר הוֹשִׁיעָה יי אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל פָּרָשַׁת הָעִיבּוּר יִהְיוּ צָרְכֵיהֶם לְפָנֶיךָ. בָּרוּךְ אַתָּה יי שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה וְתַחֲנוּנִים.

הלכה: רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה תְּפִילָּתוֹ קֶבַע אֵין תְּפִילָּתוֹ תַּחֲנוּנִים. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא כְּקוֹרֵא בְּאִיגֶּרֶת. רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ בָּהּ דָּבָר בְּכָל יוֹם. אֲחִיתוֹפֶל הָיָה מִתְפַּלֵּל שָׁלֹשׁ תְּפִילוֹת חֲדָשׁוֹת בְּכָל יוֹם. אָמַר רִבִּי זְעוֹרָא כָּל

זְמַן דַּהֲוֵינָא עָבִיד כֵּן הֲוֵינָא טָעֵי. וְלֵית לָךְ אֶלָּא כַּיי דְּמַר רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא כְקוֹרֵא בְּאִגֶּרֶת. רִבִּי אֶלְעָזָר הָיָה מִתְפַּלֵּל תְּפִילָּה חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם. רִבִּי אַבָּהוּ הָיָה מְבָרֵךְ בְּרָכָה חֲדָשָׁה בְּכָל יוֹם.

רִבִּי יוֹסֵי צַיְידָנָיָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לְפָנֵי תְפִילָּתוֹ הוּא אוֹמֵר יי שְׂפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יַגִּיד תְּהִילָּתֶךָ. לְאַחַר תְּפִילָּתוֹ הוּא אוֹמֵר יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יי צוּרִי וְגוֹאֲלִי. רִבִּי יוּדָן אֲמַר תְּרַוֵּיהוֹן קוֹמֵי צְלוּתֵיהּ.

הָיָה עוֹמֵד וְנִזְכַּר שֶׁהִתְפַּלֵּל רַב אָמַר חוֹתְמֵךְ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵינוֹ חוֹתֵךְ. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וּוְלָוַאי שֶׁיִּתְפַּלֵּל אָדָם כָּל הַיּוֹם. לָמָּה שֶׁאֵין תְּפִילָּה מַפְסֶדֶת. רִבִּי זְעִירָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי לֵית מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמְרָה סָפֵק נִתְפַּלֵּל סָפֵק לֹא נִתְפַּלֵּל אַל יִתְפַּלֵּל. וְלֹא אֲגִיבֵיהּ. אָתָא רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן סָפֵק נִתְפַּלֵּל סָפֵק לֹא נִתְפַּלֵּל אַל יִתְפַּלֵּל. רִבִּי חֲנִינָא לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא בְּעַיִן קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן סָפֵק נִתְפַּלֵּל סָפֵק לֹא נִתְפַּלֵּל אֲמַר לוֹן וּוְלָוַאי שֶׁמִּתְפַּלְּלִין כָּל הַיּוֹם. לָמָּה שֶׁאֵין תְּפִילָּה מַפְסֶדֶת.

הָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל בְּשַׁבָּת וְשָׁכַח שֶׁל שַׁבָּת וְהִזְכִּיר שֶׁל חוֹל. רִבִּי חוּנָא אֲמַר אִיתְפַּלְגוּן רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב וְרַב שֵׁשֶׁת. חַד אָמַר חוֹתֵךְ אֶת הַבְּרָכָה. וְחָרָנָה אָמַר גּוֹמֵר אֶת הַבְּרָכָה. הַכֹּל מוֹדִים בְּחוֹנֵן הַדַּעַת שֶׁהוּא גּוֹמְרָהּ. וְתָא כְּרִבִּי דְּרִבִּי אָמַר תְּמִיָּה אֲנִי הֵיאַךְ בִּטְלוּ חוֹנֵן הַדַּעַת בְּשַׁבָּת. אִם אֵין דֵּיעָה מְנַיִין תְּפִילָּה. אָמַר רִבִּי יִצְחָק גְּדוֹלָה הִיא הַדֵּיעָה שֶׁהִיא מְמוּצַעַת בֵּין שְׁתֵּי הַזְּכָרוֹת שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אֵל דֵּיעוֹת יי. אִית דְּבָעֵי מַשְׁמְעִינָהּ מִן הַדָּא אָז תָּבִין יִרְאַת יי וְדַעַת [אֱלֹהִים] תִּמְצָא.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא כָּל הַדָּרֵךְ בְּחֶזְקַת סַכָּנָה. רִבִּי יַנַּיי כַּד הֲוָה נְפִיק לְאַכְסַנְיָא הֲוָה מְפַקֵּד גַּו בֵּיתֵיהּ. רִבִּי מָנָא כַּד הֲוָה אָזִיל מַסְחֵי בְּמֶרְחָץ שֶׁהִיא נִיסּוֹקֶת הֲוָה מְפַקֵּד גַּו בֵּיתֵיהּ. רִבִּי חֲנִינָא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כָּל הַחוֹלִי בְּחֶזְקַת הַסַּכָּנָה.

רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי אַסָּא כָּל מַה שֶׁשָּׁלִיחַ צִיבּוּר עוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְתוֹבֵעַ צָרְכֵי עַמְּךָ לְפָנֶיךָ. רִבִּי פִּינְחָס רִבִּי לֵוִי רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם מְנַחֵם דְּגַלְיָיא זֶה שֶׁעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה אֵין אוֹמֵר לוֹ בּוֹא וְהִתְפַּלֵּל אֶלָּא בּוֹא וְקָרֵב עֲשֵׂה קְרֵבֵינוּ עֲשֵׂה צָרְכֵינוּ עֲשֵׂה מִלְחֲמוֹתֵינוּ. פַּייֵס בַּעֲדֵינוּ. אֲחֵרִים אָמְרוּ צוֹרְכֵי עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מְרוּבִּין וְדַעְתָּן קְצָרָה אֶלָּא יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּתֵּן לְכָל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה צָרְכֶיהָ וּלְכָל גְּוִיָּה וּגְוִיָּה דֵּי מַחְסוֹרָהּ. בָּרוּךְ יי כִּי שָׁמַעְתָּ קוֹל תַּחֲנוּנָיי. בָּרוּךְ אַתָּה יי שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. רַב חִסְדָּא אָמַר הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים. רַב חִסְדָּא אָמַר שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת וְשָׁלֹשׁ הָאַחֲרוֹנוֹת.

אית תַּנֵּיי תַּנֵּי מִתְפַּלֵּל וְאַחַר כַּךְ תּוֹבֵעַ צָרְכָיו. וְאִית תַּנֵּיי תַּנֵּי תּוֹבֵעַ צָרְכָיו וְאַחַר כַּךְ מִתְפַּלֵּל. מַאן דְּמַר מִתְפַּלֵּל וְאַחַר כַּךְ תּוֹבֵעַ צָרְכָיו תְּפִילָה לָעָנִי כִּי יַעֲטוֹף וְאַחַר כַּךְ וְלִפְנֵי יי יִשְׁפּוֹךְ שִׂיחוֹ. וּמַאן דְּמַר תּוֹבֵעַ צָרְכָיו וְאַחַר כַּךְ מִתְפַּלֵּל לִשְׁמוֹעַ אֶל הָרִינָּה וְאַחַר כַּךְ אֶל הַתְּפִילָה. דִּבְרֵי חֲכָמִים. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב חוּנָה יָחִיד תּוֹבֵעַ צָרְכָיו בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָה.

רִבִּי אַבָּא רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן צָרִיךְ אָדָם לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מְיוּחָד לִתְפִילָה. וּמַה טַעַם בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי. אֲשֶׁר תַּזְכִּיר אֶת שְׁמִי אֵין כָּתוּב כַּאן אֶלָּא בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִינָא צָרִיךְ אָדָם לְיַיחֵד לוֹ מָקוֹם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל. וּמַה טַעַם וַיְהִי דָוִד בָּא עַד הָרֹאשׁ אֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוָה שָׁם לֵאלֹהִים אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לֵאלֹהִים.

רִבִּי יָסָא רִבִּי חֶלְבּוֹ. רִבִּי בֶּרֶכְיָה רִבִּי חֶלְבּוֹ מָטֵי בָּהּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶבְדּוּמָא דִּמִן חֵיפָא צָרִיךְ אָדָם לְהַסֵּב פָּנָיו לַכּוֹתֶל לְהִתְפַּלֵּל. מַה טַעַם וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר. בְּאֵי זֶה קִיר נָשָׂא עֵינָיו. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר בְּקִירָהּ שֶׁל רָחָב נָשָׂא עֵינָיו כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה. אָמַר לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם רָחָב הַזּוֹנָה שְׁתֵּי נְפָשׁוֹת הִצִּילָה לָךְ רְאֵה כַּמָּה נְפָשׁוֹת הִצַּלְתָּ לָהּ. הֲדָא הִיא דִכְתִיב וַיָּבֹאוּ הַנְּעָרִים וְגוֹמֵר. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אֲפִילוּ הָיְתָה בְּמִשְׁפַּחְתָּהּ מָאתַיִם אֲנָשִׁים וְהָלְכוּ וְדָבְקוּ בְּמָאתַיִם מִשְׁפָּחוֹת כּוּלְּהֶם נִיצּוֹלוּ בִּזְכוּתָהּ. אֲבוֹתַי שֶׁקִּירְבוּ לְךְ כָּל הַגְּרִים הָאֵילּוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. רִבִּי חִינְנָא בַּר פַּפָּא אָמַר בְּקִירוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נָשָׂא עֵינָיו. בְּתִתָּם סִפִּם אֶת סִיפַּי וּמְזוּזוֹתָם אֵצֶל מְזוּזוֹתָי וְהַקִּיר בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם. בְּנֵי אָדָם גְּדוֹלִים הָיוּ וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לַעֲלוֹת וּלְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּכָל שָׁעָה וְהָיוּ מִתְפַּלְּלִין בְּתוֹךְ בָּתֵּיהֶם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה עֲלֵיהֶם כְּאִילּוּ מִתְפַּלְּלִין בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבוֹתַי שֶׁעָשׂוּ לְךְ אֶת כָּל הַשַּׁבָּח הַזֶּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר בְּקִירָהּ שֶׁל שׁוּנְמִית נָשָׂא עֵינָיו שֶׁנֶּאֱמַר נַעֲשֶׂה נָּא עֲלִיַּית קִיר קְטַנָּה. אָמַר לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הַשּׁוּנְמִית קִיר אַחַת עָשְׂתָה לֶאֱלִישָׁע וְהֶחֱיֵיתָ אֶת בְּנָהּ. אֲבוֹתַי שֶׁעָשׂוּ לְךְ אֶת כָּל הַשַּׁבָּח הַזֶּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה תִּתֵּן לִי נַפְשִׁי. וְרַבָּנָן אָמְרֵי בְּקִירוֹת לִבּוֹ נָשָׂא עֵינָיו. מֵעַיי מֵעַיי אוֹחִילָה קִירוֹת לִבִּי הוֹמָה לִי. אָמַר לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם חִיזַּרְתִּי עַל רוֹמְמוֹתֶיךָ אֵיבָרִים שֶׁנָּתַתָּ בִּי וְלֹא מָצָאתִי שֶׁהִכְעַסְתִּיךְ בְּאַחַת מֵהֶן עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה תִּינָּתֶן לִי נַפְשִׁי.

הלכה ה

משנה: הָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר יֵרֵד וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לֵירֵד יַחֲזִיר אֶת פָּנָיו וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֶת פָּנָיו יְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. הָיָה רוֹכֵב בִּסְפִינָה אוֹ בַּאֲסָדָא יְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים.

הלכה: תַּנֵּי הָיָה רָכוּב עַל הַחֲמוֹר אִם יֵשׁ לוֹ מִי לֶאֱחוֹז בַּחֲמוֹרוֹ. יוֹרֵד וּמִתְפַּלֵּל לְמַטָּן. וְאִם לַאו מִתְפַּלֵּל בְּמְקוֹמוֹ. רִבִּי אוֹמֵר בֵּין כַּךְ וּבֵין כַּךְ מִתְפַּלֵּל בְּמְקוֹמוֹ שֶׁכַּךְ לִבּוֹ מְיוּשָּׁב. רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כְּרִבִּי.

אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא תְּנֵיי תַּמָּן לְכָל הָרוּחוֹת אֵין מַחֲזִירִין חוּץ מֵרוּחַ מִזְרָחִית. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר אָבוּן בַּתְּחִילָּה אֲחוֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל יי וּפְנֵיהֶם קֶדְמָה וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם קֶדְמָה לַשֶּׁמֶשׁ.

תַּנֵּי סוּמָא וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְכַוֵּין אֶת הָרוּחוֹת הֲרֵי אֵילּוּ מִתְפַּלְּלִין כְּלַפֵּי לְמַעֲלָן שֶׁנֶּאֱמַר וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל יי. הָעוֹמְדִים וּמִתְפַּלְּלִין בְּחוּצָה לָאָרֶץ הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶן כְּלַפֵּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּמַה טַּעַם וְהִתְפַּלְּלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ [אַרְצָם] אֲשֶׁר נָתַתָּ לַאֲבוֹתָם. הָעוֹמְדִין וּמִתְפַּלְּלִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוֹפְכִין אֶת פְּנֵיהֶן כְּלַפֵּי יְרוּשָׁלַיִם. וּמַה טַּעַם וְהִתְפַּלְּלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּהּ. הָעוֹמְדִים וּמִתְפַּלְּלִין בִּירוּשָׁלַם הוֹפְכִין פְּנֵיהֶן כְּלַפֵּי הַר הַבַּיִת. שֶׁנֶּאֱמַר וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנִיתִי לִשְׁמְךָ. הָעוֹמְדִים וּמִתְפַּלְּלִין בְּהַר הַבַּיִת הוֹפְכִין פְּנֵיהֶן כְּלַפֵּי בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. וּמַה טַּעַם וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְאַתָּה תִּשְׁמַע אֶל מְכוֹן שִׁבְתְּךָ אֶל הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ וְסָלַחְתָּ. נִמְצְאוּ הָעוֹמְדִין בַּצָּפוֹן פְּנֵיהֶן לְדָרוֹם. הָעוֹמְדִין לַדָּרוֹם. הָעוֹמְדִים בַּמִּזְרָח פְּנֵיהֶן לְמַעֲרָב. לְמַעֲרָב פְּנֵיהֶן לְמִזְרָח. נִמְצְאוּ כָל יִשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִין אֶל מָקוֹם אֶחָד. הֲדָא הִיא דִכְתִיב כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִילָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הוּא הַהֵיכָל לִפְנֵי לִפְנִים. הֵיכָל שֶׁכָּל הַפָּנִים פּוֹנִין לוֹ. עַד כְּדוֹן בְּבִינְיָינוֹ. בְּחוּרְבָּנוֹ מְנַיִין. אָמַר רִבִּי אָבוּן בָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת. תֵּל שֶׁכָּל הַפִּיּוֹת מִתְפַּלְּלִין עָלָיו. בְּבָרְכָה בְּקְרִית שְׁמַע וּבִתְפִילָּה. בְּבָרְכָה בוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. בִּתְפִילָּה אֱלֹהֵי דָוִד וּבוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם. בְּקְרִית שְׁמַע פּוֹרֵשׂ סוּכַּת שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל [מְנַחֵם צִיּוֹן וּבוֹנֶה] יְרוּשָׁלַיִם.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר אֵלֶיךָ וְאָשׁוּבָה אֶל מְקוֹמִי. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים. הָא כֵיצַד פָּנָיו לְמַעְלָה וְעֵינָיו וְלִבּוֹ לְמַטָּה.

וְאִם לָאו יְכַוֵּין אֶת לִבּוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. לְאֵי זֶה בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים. רִבִּי חִייָא רַבָּא כְּנֶגֶד קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים שֶׁל מַעְלָן. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא אָמַר כְּנֶגֶד בֵּית קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים שֶׁל מַטָּן. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס לָא פְלִיגִין בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים שֶׁלְמַטָּן מְכוּוָּן כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים שֶׁלְמַעְלָן. מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ. מְכוּוָּן כְּנֶגֶד שִׁבְתְּךָ.

הַר הַמּוֹרִיָּה. רִבִּי חִייָא רוּבָּא וְרִבִּי יַנַּיי חַד אָמַר שֶׁמִּמֶּנָּה הוֹרָיָה יוֹצְאָה לָעוֹלָם. וְחָרְנָה אָמַר שֶׁמִּמֶּנָּה יִרְאָה יוֹצְאָה לָעוֹלָם. אָרוֹן רִבִּי חִייָא רוּבָּא וְרִבִּי יַנַּאי חַד אָמַר שֶׁמִּמֶּנָּה אוֹרָה יוֹצְאָה

לָעוֹלָם. וְחָרְנָה אָמַר שֶׁמִּמֶּשֶׁם אֲרִירָה יוֹצְאָה לָעוֹלָם. דְּבִיר רִבִּי חִיָּיא וְרִבִּי יַנַּאי חַד אָמַר שֶׁמִּמֶּשֶׁם דִּבֵּר יוֹצֵא לָעוֹלָם. וְחָרְנָה אָמַר שֶׁמִּמֶּשֶׁם דִּיבְּרוֹת יוֹצְאִין לָעוֹלָם.
הִיא אַסָּדָא הִיא אִסְכַּדְיָא הִיא רַפְסוֹדוֹת. וּנְבִיאֵם לְךָ רַפְסוֹדוֹת אֶל יַם יָפוֹ.

הלכה ו

משנה: רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אֵין תְּפִילַּת הַמּוּסָפִין אֶלָּא בְּחֶבֶר עִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֶבֶר עִיר וּשְׁלֹא בְּחֶבֶר עִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוֹ כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֶבֶר עִיר הַיָּחִיד פָּטוּר מִתְּפִילַּת הַמּוּסָפִין.

הלכה: רִבִּי בִּיבִי בְּשֵׁם רִבִּי חָנָה אָמַר הֲלָכָה כְּרִבִּי יוּדָה שֶׁאָמַר מְשׁוּם רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. מִילְּתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל אָמַר כֵּן דִּשְׁמוּאֵל אָמַר אֲנָא מִן יוֹמֵיי לָא צְלִית דְּמוּסָפָא אֶלָּא חַד זְמָן דְּמִית בְּרֵיהּ דְּרֵישׁ גְּלוּתָא וְלָא צָלוּ צִיבּוּרָא וּצְלִיית.
מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן פְּלִיגָן. דְּמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא בְּרוֹעִים וּבְקַיָּיצִים. הָא מַתְנִיתָא לָא אָמַר [אֶלָּא] בְּרוֹעִים וּבְקַיָּיצִים הָא שְׁאָר כָּל אָדָם חַיָּיבִין. מִילְּתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר כֵּן דְּמַר רִבִּי יוֹחָנָן אֲנִי רָאִיתִי אֶת רִבִּי יַנַּאי עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל בְּשׁוּק שֶׁל צִיפּוֹרִין וּמְהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִתְפַּלֵּל שֶׁל מוּסָף. וְאֵין חֶבֶר עִיר בְּצִיפּוֹרִין. אַתְּ שְׁמַע מִינַּהּ תְּלָת. אַתְּ שְׁמַע מִינַּהּ שֶׁשּׁוּקֵי שֶׁל צִיפּוֹרִין כְּצִיפּוֹרִין. אַתְּ שְׁמַע מִינַּהּ חֲלוּקִין עַל רִבִּי יְהוּדָה שֶׁאָמַר מְשׁוּם רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. אַתְּ שְׁמַע מִינַּהּ שֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל וּמְהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִתְפַּלֵּל שֶׁל מוּסָף. אָמַר רִבִּי אַבָּא וְלֹא סוֹף דָּבָר עַד שֶׁיְּהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת אֶלָּא אֲפִילּוּ שֶׁהָא כְּדֵי הִילּוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת.
רַב אָמַר צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ בָּהּ דָּבָר. וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵין צָרִיךְ לְחַדֵּשׁ בָּהּ דָּבָר. רִבִּי זְעִירָא בְּעִי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי מַהוּ לְחַדֵּשׁ בָּהּ דָּבָר. אָמַר לֵיהּ אֲפִילּוּ אָמַר וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידֵי יוֹם וְקָרְבַּן מוּסָף יָצָא.
רִבִּי שֵׁילָא בְּשֵׁם רַב נִתְפַּלֵּל וּמָצָא עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם מִתְפַּלְּלִין מִתְפַּלֵּל עִמָּהֶן. רִבִּי זְעוֹרָא וְרַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב הֲווּ יָתְבִין. מִן דְּמַצְלוֹן אוֹתַת צָלוֹתָא קָם רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב מַצְלִיא. אֲמַר לֵיהּ רִבִּי זְעוֹרָא וְלָא כְבָר צְלוֹנָן. אֲמַר לֵיהּ מַצְלִי אֲנָא וַחֲזַר וּמַצְלִי. דְּמַר רִבִּי שֵׁילָא בְּשֵׁם רַב נִתְפַּלֵּל וּמָצָא עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם מִתְפַּלְּלִין מִתְפַּלֵּל עִמָּהֶן.
רִבִּי אָחָא רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רִבִּי זְעוֹרָא נִתְפַּלֵּל שֶׁל שַׁחֲרִית וּבָא וּמְצָאָן מִתְפַּלְּלִין שֶׁל מוּסָף מִתְפַּלֵּל עִמָּהֶן. לֹא נִתְפַּלֵּל שֶׁל שַׁחֲרִית וּבָא וּמְצָאָן מִתְפַּלְּלִין שֶׁל מוּסָף. אִם יוֹדֵעַ הוּא שֶׁהוּא מַתְחִיל וְגוֹמֵר עַד שֶׁלֹּא יַתְחִיל שְׁלִיחַ צִיבּוּר כְּדֵי לַעֲנוֹת אַחֲרָיו אָמֵן יִתְפַּלֵּל וְאִם לָאו אַל יִתְפַּלֵּל. בְּאֵי זֶה אָמֵן אָמְרוּ. תְּרֵין אֲמוֹרָאִין חַד אָמַר בְּאָמֵן שֶׁל הָאֵל הַקָּדוֹשׁ. וְחָרְנָה אָמַר

בְּאָמֵן שֶׁל שׁוֹמֵעַ תְּפִילָה. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס וְלֹא פְלִיגוֹן. מַאן דְּמַר בְּאָמֵן שֶׁל הָאֵל הַקָּדוֹשׁ בְּשַׁבָּת. וּמַאן דְּמַר בְּאָמֵן שֶׁל שׁוֹמֵעַ תְּפִילָה בְּחוֹל.

תַּמָּן תַּנִּינָן רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר שְׁלֹשׁ צִיבּוּר מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים יְדֵי חוֹבָתָן. רִבִּי הוּנָא רַבָּא דְצִיפּוֹרִין בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּאִילֵּין תְּקִיעָתָא. רִבִּי זְעוֹרָא וְרַב חִסְדָּא הֲווּ יָתְבִין תַּמָּן בְּאִילֵּין תְּקִיעָתָא. מִן דְּצָלוֹן אֲתַת צָלוּתָא קֳדָם רַב חִסְדָּא מַצְלִיא. אֲמַר לֵיהּ רִבִּי זְעוֹרָא וְלָא כְבָר צָלִינָן. אֲמַר לֵיהּ מַצְלִי אֲנָא וַחֲזַר וּמַצְלִי. דְּנַחְתִּין מַעֲרָבָאֵי לְתַמָּן וְאָמְרִין בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל בְּאִילֵּין תְּקִיעָתָא. וַאֲנָא דְלָא כְוָונִית הָא אִלּוּ כְוָונִית הֲוִינָא נְפִיק יְדֵי חוֹבָתִי. אָמַר רִבִּי זְעוֹרָא וְיֵאוּת כָּל תְּנָאֵי תַּנֵּי בְּשֵׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל. וְרִבִּי הוֹשַׁעְיָא תַּנֵּי לָהּ בְּשֵׁם חֲכָמִים. רִבִּי אָדָא דְקֵיסָרִין בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה שָׁם מֵרֹאשׁ הַתְּפִילָּה. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יִרְמְיָה וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן סֶדֶר בְּרָכוֹת אוֹמֵר אָבוֹת וּגְבוּרוֹת וּקְדוּשַׁת הַשֵּׁם.

פרק ה

הלכה א

משנה: אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל אֶלָּא מִתּוֹךְ כּוֹבֶד רֹאשׁ. חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִין שָׁעָה אַחַת וּמִתְפַּלְּלִין כְּדֵי שֶׁיְּכַוְּנוּ אֶת לִבָּם. אֲפִילוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹמוֹ לֹא יְשִׁיבֶנּוּ. וַאֲפִילוּ נָחָשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵבוֹ לֹא יַפְסִיק.

הלכה: רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא הַבָּא מִן הַדֶּרֶךְ אָסוּר לְהִתְפַּלֵּל. וּמַה טַעַם לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּיה וּשְׁכוּרַת וְלֹא מִיָּין. רִבִּי זְרִיקָן רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הַמֵּיצַר אָסוּר לְהִתְפַּלֵּל לֹא מִסְתַּבְּרָא אֶלָּא מִן הַדִּין קְרִיָּין לָכֵן שִׁמְעִי נָא זֹאת עֲנִיָּיה וּשְׁכוּרַת וְלֹא מִיָּין.

תַּנִּי לֹא יַעֲמוֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל לֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵילִין אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה וְכֵן אַל יִפָּטֵר אָדָם מִתּוֹךְ חֲבֵירוֹ לֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה וְלֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ דְּבָרִים בְּטֵילִים אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בִּנְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ חוֹתְמִין אֶת דִּבְרֵיהֶן בְּדִבְרֵי שֶׁבַח וּבְדִבְרֵי נֶחָמוֹת. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר חוּץ מִיִּרְמְיָהוּ שֶׁחָתַם בְּדִבְרֵי תוֹכָחוֹת. אָמַר לוֹ רִבִּי יוֹחָנָן עוֹד הוּא בְּדִבְרֵי נֶחָמוֹת חָתַם וְאָמַר כָּכָה תִּשְׁקַע בָּבֶל. לְפִי שֶׁהָיָה יִרְמְיָה חוֹזֵר וּמִתְנַבֵּא עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. יָכוֹל בְּחוּרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ חָתַם. תַּלְמוּד לוֹמַר עַד הֵנָּה דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בְּמַפּוֹלֶת שֶׁל מַחֲרִיבָיו חָתַם. לֹא חָתַם בְּדִבְרֵי תוֹכָחוֹת. וְהָכְתִיב וְהָיוּ דֵרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר. בַּגּוֹיִם הִיא עָסִיקִינָן. וְהָכְתִיב כִּי מָאוֹס מְאַסְתָּנוּ. הֲשִׁיבֵינוּ תַחַת כִּי מָאוֹס מְאַסְתָּנוּ. אַף אֱלִיָּהוּ לֹא

נִפְטַר מֵאֱלִישָׁע אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה. וַיְהִי הֵמָּה הוֹלְכִים הָלוֹךְ וְדַבֵּר. בְּמַה הָיוּ עוֹסְקִין רִבִּי אַחָוָא בְּרִבִּי זְעִירָא אָמַר בְּקִרְיַת שְׁמַע הָיוּ עוֹסְקִין. הֵיךְ מַה דְּאָמַר אָמַר וְדִבַּרְתָּ בָּם. רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי אָמַר בִּבְרִיאַת עוֹלָם הָיוּ עוֹסְקִין. [הֵיךְ מַה] דְּאָמַר בִּדְבַר יי שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. רִבִּי יוּדָן בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַיְיבוּ אָמַר בְּנֶחָמוֹת יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ עוֹסְקִין. כְּמַה דְּאָמַר דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַיִם. וְרַבָּנִן אָמְרִין בַּמֶּרְכָּבָה הָיוּ עוֹסְקִין. הֵיךְ מַה דְּאַתְּ אָמַר וְהִנֵּה רֶכֶב אֵשׁ וְסוּסֵי אֵשׁ וגו׳.

רַב יִרְמְיָה אָמַר לֹא יַעֲמוֹד אָדָם וְיִתְפַּלֵּל אֶלָּא מִתּוֹךְ דִּין שֶׁל הֲלָכָה. רַב יִרְמְיָה אָמַר הָעוֹסֵק בְּצוֹרְכֵי צִיבּוּר כְּעוֹסֵק בְּדִבְרֵי תוֹרָה. רַב חוּנָה אָמַר הָרוֹאֶה טִיפָּה כְּעֵין הַחַרְדָּל יוֹשֶׁבֶת וּמְשַׁמֶּרֶת עָלֶיהָ שִׁבְעָה נְקִיִּים וְקָאִים וּמַצְלִי. זְעוֹר בַּר חִינְנָא אָמַר הַמַּקִּיז דָּם בַּקָּדְשִׁים מָעַל. עוֹד הוּא מֵהֲלָכוֹת קְצוּבוֹת. תַּנֵּי בַּר קַפָּרָא אָמַר אַחַד עָשָׂר יוֹם שֶׁבֵּין נִידָּה לְנִידָּה הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. תַּנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָה מַרְבֶּה אָדָם דָּגָן בְּתֶבֶן וּמַעֲרִים עָלָיו לְפוֹטְרוֹ מִן הַמַּעְשְׂרוֹת. אַבָּדָן שֶׁאַל לְרִבִּי כַּמָּה מַעֲלוֹת בַּקּוֹדֶשׁ. וְהוּא אָמַר לֵיהּ אַרְבַּע. וְכַמָּה מַעֲלוֹת בִּתְרוּמָה. וְהוּא אָמַר לֵיהּ שָׁלֹשׁ וְקָאִים וּמַצְלִי.

רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לְעוֹלָם אַל יְהֵא הַפָּסוּק הַזֶּה זָז מִתּוֹךְ פִּיךְ יי צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה. רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וַחֲבֵרָייָא יי צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ.

רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּצִּילֵנוּ מִשָּׁעוֹת הַחֲצוּפוֹת הַקָּשׁוֹת הָרָעוֹת הַיּוֹצְאוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם.

אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל אֶלָּא מִתּוֹךְ כּוֹבֶד רֹאשׁ. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר הִשְׁתַּחֲווּ לַיי בְּהַדְרַת קוֹדֶשׁ בְּחֶרְדַת קוֹדֶשׁ. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חִנְינָא אָמַר עִבְדוּ אֶת יי בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִרְעָדָה. אָמַר רִבִּי אַחָא לְכְשֶׁיָּבוֹא יוֹם רְעָדָה תָּגִילוּ.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל צָרִיךְ לֵישֵׁב שְׁתֵּי יְשִׁיבוֹת. אַחַת עַד שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל וְאַחַת מִשֶּׁיִּתְפַּלֵּל. עַד שֶׁלֹּא יִתְפַּלֵּל אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ. וְאַחַת מִשֶּׁיִּתְפַּלֵּל אַךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לִשְׁמֶךָ יֵשְׁבוּ יְשָׁרִים אֶת פָּנֶיךָ.

חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִין שָׁעָה אַחַת וּמִתְפַּלְּלִין שָׁעָה וְשׁוֹהִין שָׁעָה אַחַת לְאַחַר תְּפִילָּתָן. אֵימָתַי עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה. אֵימָתַי עוֹסְקִין בְּמַלַאכְתָּן. אָמַר רִבִּי יִצְחָק בֵּי רִבִּי אֶלְעָזָר עַל יְדֵי שֶׁהָיוּ חֲסִידִים הָיְתָה בְרָכָה נִיתֶּנֶת בְּתוֹרָתָן וּבְרָכָה נִיתֶּנֶת בְּמַלַאכְתָּן.

חוּנָה אָמַר הַמִּתְפַּלֵּל אֲחוֹרֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת נִקְרָא רָשָׁע. שֶׁנֶּאֱמַר סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלֵּכוּן. רַב חוּנָה אָמַר כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ נִכְנָס בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בָּעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ נִכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת לָעָתִיד לָבוֹא. מַה טַּעַם סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלֵּכוּן.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הַמִּתְפַּלֵּל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ כְּאִילּוּ מַקִּיפוֹ חוֹמָה שֶׁל בַּרְזֶל. מֵחֻלְפָּה שֶׁיִּטָּתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן. תַּמָּן אָמַר רִבִּי אַבָּא אָמַר רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן צָרִיךְ לְאָדָם לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מְיוּחָד לִתְפִילָּה. וְכָה אָמַר אָכֵן. וְכַאן בְּיָחִיד כַּאן בְּצִיבּוּר.

רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָא הַמִּתְפַּלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּאִילּוּ מַקְרִיב מִנְחָה טְהוֹרָה. מַה טַעַם כַּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּנְחָה בִּכְלִי טָהוֹר בַּיִת יי. רִבִּי [יִרְמְיָה] בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ דִּרְשׁוּ אֶת יי בְּהִמָּצְאוֹ. אֵיכָן הוּא מָצוּי. בְּבָתֵּי כְנֵיסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. קְרָאוּהוּ בְּהִיוֹתוֹ קָרוֹב. אֵיכַן הוּא קָרוֹב. [בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת.] אָמַר רִבִּי יִצְחָק בַּי רִבִּי אֶלְעָזָר וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁאֱלֹהֵיהֶן עוֹמֵד עַל גַּבָּן. מַאי טַעְמָא אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפּוֹט. רַב חִסְדָּא אָמַר זֶה שֶׁנִּכְנַס לְבֵית הַכְּנֶסֶת צָרִיךְ לְהַכְנִס מִשְּׁנֵי דְלָתוֹת. מַה טַעַם אַשְׁרֵי אָדָם שׁוֹמֵעַ לִי לִשְׁקוֹד עַל דַּלְתוֹתַי יוֹם יוֹם. דַּלְתוֹתַי וְלֹא דַּלְתִּי. מְזוּזוֹת וְלֹא מְזוּזַת. אִם עָשָׂה כֵן מַה כְתִיב תַּמָּן כִּי מוֹצְאַי מָצָא חַיִּים.

רַב חוּנָא אָמַר זֶה שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת צָרִיךְ לְהַקֵּל אֶת רַגְלָיו. מַה טַעַם נֶדֶעָה נִרְדְּפָה לָדַעַת אֶת יי. וּכְשֶׁהוּא יוֹצֵא צָרִיךְ לְהַלֵּךְ קִימְעָא. מַה טַעַם כִּי אַתָּה צְעָדַי תִּסְפּוֹר.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בְּרִית כְּרוּתָה הִיא הַיָּגֵעַ תַּלְמוּדוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לֹא בִמְהֵרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ. אָמַר רִבִּי [חֲנִינָא עֲנָתֲנָיֶיה] בְּרִית כְּרוּתָה הִיא הַיָּגֵעַ תַּלְמוּדוֹ בְצִנְעָה לֹא בִמְהֵרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ. מַה טַעַם וְאֶת צְנוּעִים חָכְמָה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בְּרִית כְּרוּתָה הִיא הַלָּמֵד אֲגָדָה מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר לֹא בִמְהֵרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם הַסּוֹבֵר תַּלְמוּדוֹ לֹא בִמְהֵרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ. מַה טַעַם פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ.

רִבִּי יוֹנָה בְשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם בַּי רִבִּי חִייָא זֶה שֶׁהוּא רוֹאֶה חֲלוֹם קָשֶׁה צָרִיךְ לוֹמַר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁיְּהוּ כָּל חֲלוֹמוֹתַי שֶׁחָלַמְתִּי בֵּין בַּלַּיְלָה הַזֶּה בֵּין בִּשְׁאָר הַלֵּילוֹת בֵּין שֶׁחָלַמְתִּי אֲנִי וּבֵין שֶׁחָלְמוּ לִי אֲחֵרִים. אִם טוֹבִים הֵם יִתְקַיְּמוּ עָלַי לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה לִבְרָכָה וּלְחַיִּים. וְאִם לְדָבָר אַחֵר כְּשֵׁם שֶׁהַפַּכְתָּ אֶת מֵי הַמָּרָה לִמְתִיקָה וּמֵי יְרִיחוֹ עַל יְדֵי אֱלִישָׁע לִמְתִיקָה. וְאֶת קִלְלַת בָּן בְּעוֹר לִבְרָכָה כֵּן תַּהֲפוֹךְ אֶת כָּל חֲלוֹמוֹת הַקָּשִׁין. וּמַה שֶׁחָלְמוּ לִי אֲחֵרִים לְטוֹבָה לִבְרָכָה וְלִרְפוּאָה וּלְחַיִּים לְשִׂמְחָה וּלְשָׂשׂוֹן וּלְשָׁלוֹם. הָפַכְתָּ מִסְפְּדִי לְמָחוֹל לִי פִּיתַּחְתָּ שַׂקִּי וַתְּאַזְּרֵינִי שִׂמְחָה. לְמַעַן יְזַמֶּרְךָ כָּבוֹד וְלֹא יִדֹּם יי אֱלֹהַי לְעוֹלָם אוֹדֶךָּ. וְלֹא אָבָה יי אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמוֹעַ אֶל בִּלְעָם וַיַּהֲפוֹךְ יי אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַקְּלָלָה לִבְרָכָה כִּי אֲהֵבְךָ יי אֱלֹהֶיךָ. אָז תִּשְׂמַח בְּתוּלָה בְמָחוֹל וּבָחוּרִים וּזְקֵנִים יַחְדָּיו וְהָפַכְתִּי אֶבְלָם לְשָׂשׂוֹן וְנִיחַמְתִּים וְשִׂמַּחְתִּים מִיגוֹנָם.

אֲפִילּוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בִּשְׁלוֹמוֹ לֹא יְשִׁיבֶנּוּ. אָמַר רִבִּי אָחָא הֲדָא דְּאָמַר בְּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּמַלְכֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם מֵשִׁיב שְׁאֵילַת שָׁלוֹם. תַּנִּי הָיָה כּוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם אֲפִילּוּ מֶלֶךְ שׁוֹאֵל

בְּשָׁלוֹמוֹ לֹא יִשְׁיבֶנּוּ. הָיָה כוֹתֵב שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת כְּגוֹן אֵל אֱלֹהִים יי הֶרִי זֶה גּוֹמֵר אֶת אֶחָד מֵהֶן וּמַשִּׁיב שְׁאֵילַת שָׁלוֹם.

רִבִּי יוֹחָנָן הֲוָה יְתִיב קְרִי קוֹמֵי כְּנִישְׁתָּא דְּבָבֶל בְּצִיפּוֹרִין עָבַר אַרְכוֹנָא וְלָא קָם לֵיהּ מִקּוֹמוֹי אָתוּן בְּעַיָין מִימְחוֹנֵיהּ. אֲמַר לוֹן אַרְפּוֹנֵיהּ בְּנִימוֹסָא דְּבָרְיֵיהּ הוּא עָסִיק. רִבִּי חֲנִינָא וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי עָלוּן קוֹמֵי אַנְטִיפּוּתָא דְּקֵיסָרִין חֲמָתוּן וְקָם מִן קוֹמֵיהוֹן. אָמְרוּ לֵיהּ מִן קוֹמוֹי אִילֵּין יְהוּדָאֵי אַתְּ קָאִים. אֲמַר לוֹן אַפֵּיהוֹן דְּמַלְאָכִין חֲמִית. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי עָלוּן קוֹמֵי אִילֵּין יְהוּדָאֵי אַתְּ קָאִים. אָמְרִין לֵיהּ מִן קוֹמוֹי אִילֵּין יְהוּדָאֵי אַתְּ קָאִים לְךְ. אֲמַר לוֹן אַפֵּיהוֹן דְּהַנֵּי אֲנָא חָזֵי בְקֶרְבָּא וּנְצַח. רִבִּי אָבוּן עַל קוֹמוֹי מַלְכוּתָא כִּי נָפְקִין הַפַּךְ קְדָל. אָתוּן בְּעַיּוּן מִיקְטְלוּנֵיהּ וַחֲמוּן תְּרֵין זִיקוּקִין דְּנוּר נָפְקִין מִקֶּדְלֵיהּ וְשָׂבְקוּהּ. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יי נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ.

תַּנִּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יי נִקְרָא עָלֶיךָ. כֹּל אֲפִילּוּ רוּחוֹת אֲפִילּוּ שֵׁידִים. רִבִּי יַנַּיי וְרִבִּי יוֹנָתָן הֲווּ מְטַיְילִין בְּאַסְלְטִין חַמְתּוּן חַד וְשָׁאַל בְּהוֹן אֲמַר לְהוֹן שְׁלַמְכוּן רַבָּיָיא. אָמְרִין אֲפִילּוּ תּוֹאַר חֲבֵרוּת אֵין עָלֵינוּ לָרָעָה.

[רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ מִיהֲגִי] בְּאוֹרַיְתָא סַגִּין הֲוָה נְפִיק לֵיהּ לְבַר מִתְּחוֹמָא דְּשַׁבָּתָא וְהוּא לָא יָדַע לְקַיֵּים מָה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָמִיד. רִבִּי יוּדָן בֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל [מַיְהֲגִי] בְּאוֹרַיְתָא סַגִּין הֲוָות גּוּלְתֵּיהּ שְׂרָעָה מִינֵּיהּ [וְהוּא לָא יָדַע לְקַיֵּים מָה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּאַהֲבָתָהּ תִּשְׁגֶּה תָמִיד. רִבִּי לְעָזָר בֵּירְבִי שִׁמְעוֹן מַיְהֲגִי בְּאוֹרַיְתָא סַגִּין הֲוָות גּוּלְתֵּיהּ שְׂרָעָה מִינֵּיהּ] וַחֲכִינָא מְזַדְּהֲרָא לֵהּ. אָמְרִין לֵיהּ תַּלְמִידוֹי רִבִּי הָא גּוּלְתֵּךְ שְׂרִיעָה. אֲמַר לוֹן וְלֵית הַהִיא רְשִׁיעְתָא זְהִירָא לָהּ.

אֲפִילּוּ נָחָשׁ כָּרוּךְ עַל עֲקֵיבוֹ לֹא יַפְסִיק. רִבִּי חוּנָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי לֹא שָׁנוּ אֶלָּא נָחָשׁ. אֲבָל עַקְרָב מַפְסִיק. לָמָּה דְּמָחְיֵיא וְחָזְרָה וּמָחְיֵיא. רִבִּי אִילָא אָמַר לֹא אָמְרוּ אֶלָּא כָּרוּךְ אֲבָל אִם הָיָה מַרְתִּיעַ וּבָא כְּנֶגְדּוֹ הֲרֵי זֶה מַסְתִּיר מִלְּפָנָיו. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַפְסִיק אֶת תְּפִילָּתוֹ. תַּנִּי הָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל בְּאִסְרָטֵיָא אוֹ בִּפְלָטֵיָא הֲרֵי זֶה מַעֲבִיר מִפְּנֵי הַחֲמוֹר וּמִפְּנֵי הַקָּרוֹן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַפְסִיק אֶת תְּפִילָּתוֹ.

אָמְרִין עָלָיו עַל רִבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל וּבָא חֲבַרְבָּר וְהִכִּישׁוֹ וְלֹא הִפְסִיק אֶת תְּפִילָּתוֹ וְהָלְכוּ וּמָצְאוּ אוֹתוֹ חֲבַרְבָּר מֵת מוּטָל עַל פִּי חוֹרוֹ. אָמְרוּ אִי לוֹ לְאָדָם שֶׁנִּשְׁכוֹ חֲבַרְבָּר. וְאִי לוֹ לַחֲבַרְבָּר שֶׁנִּשַּׁךְ אֶת רִבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא. מַה עִיסְקֵיהּ דְּהָדֵין חֲבַרְבָּרָא כַּד הֲווּת נְכִית לְבַר נַשָּׁא אִין בַּר נַשָּׁא קְדִים לְמַיָּא חֲבַרְבָּרָא מַיִית. וְאִין חֲבַרְבָּרָא קְדִים לְמַיָּא בַּר נַשָּׁא מָיִית. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי לֹא הִרְגַּשְׁתָּ. אָמַר לָהֶן יָבֹא עָלַי מִמָּה שֶׁהָיָה לְרִבִּי

מִתְכַּוֵּין בִּתְפִילָּה אִם הִרְגַּשְׁתִּי. אָמַר רִבִּי יִצְחָק בַּר אֶלְעָזָר בָּרָא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲיַין תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלָיו לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר רְצוֹן יְרֵיאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת שַׁוְועָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם.

הלכה ב

משנה: מַזְכִּירִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים וְשׁוֹאֲלִין גְּשָׁמִים בְּבִרְכַת הַשָּׁנִים וְהַבְדָּלָה בְחוֹנֵן הַדָּעַת. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אוֹמְרָהּ בְּרָכָה רְבִיעִית בִּפְנֵי עַצְמָהּ. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה.

הלכה: כְּשֵׁם שֶׁתְּחִיַּית הַמֵּתִים חַיִּים לָעוֹלָם כַּךְ יְרִידַת גְּשָׁמִים חַיִּים לָעוֹלָם. רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא שְׁמַע לַהּ מִן הָדָא יְחַיֵּינוּ מִיּוֹמַיִם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקַיְּמֵנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו. נַדְעָה נִרְדְּפָה לָדַעַת אֶת יי כְּשַׁחַר נָכוֹן מוֹצָאוֹ.

כְּתִיב וַיֹּאמֶר אֱלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתּשְׁבֵי גִלְעָד אֶל אַחְאָב חַי יי [אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו] אִם [יִהְיֶה] הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְבָרִי. רִבִּי בֶּרֶכְיָה אָמַר רִבִּי יָסָה וְרַבָּנָן חַד אָמַר בֵּין עַל הַטַּל וּבֵין עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ וְחָרְנָא אָמַר עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ וְעַל הַטַּל לֹא נִשְׁמַע לוֹ. מִן הָדָא לֵךְ הֵרָאֶה אֶל אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר וְגוֹמֵר. וּמַן דָּמַר בֵּין עַל הַטַּל בֵּין עַל הַמָּטָר נִשְׁמַע לוֹ. אִיכֵן הוּתַּר נִדְרוֹ שֶׁל טַל. אָמַר רִבִּי תַּנחוּמָא [אֲדַרְעַיָּא] סָבְרִין מֵימַר נֶדֶר שֶׁהוּתַּר מִכְּלָלוֹ הוּתַּר כּוּלּוֹ. אִית דְּבָעֵי מֵימַר בִּבְנָהּ שֶׁל צָרְפִית וַיִּקְרָא אֶל יי וַיֹּאמַר יי אֱלֹהָי וְגוֹמֵר. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי לְאָחַד שֶׁנִּנַּב נַרְתִּיקוֹ שֶׁל רוֹפֵא. עִם כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא נִפְצַע בְּנוֹ. חָזַר אֶצְלוֹ אָמַר לוֹ אֲדוֹנִי הָרוֹפֵא רְפָא אֶת בְּנִי. אָמַר לוֹ לֵךְ וְהַחְזֵר אֶת הַנַּרְתִּק שֶׁכָּל מִינֵי רְפוּאוֹת נְתוּנִין בּוֹ וַאֲנִי מְרַפֵּא אֶת בְּנְךָ. כַּךְ אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאֵלִיָּהוּ לֵךְ וְהַחֵר נִדְרוֹ שֶׁל טַל שֶׁאֵין הַמֵּתִים חַיִּים אֶלָּא בְּטַלָּלִים וַאֲנִי מְחַיֶּה אֶת בְּנָהּ שֶׁל צָרְפִית. וּמְנַיִין שֶׁאֵין הַמֵּתִים חַיִּין אֶלָּא בְּטַלָּלִים. יְחִיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר כִּי טַל אוֹרוֹת טַלֶּיךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם אֶדְרֶעַיָּא וְאַרְעָא תַּפְקִידֵיהּ תְּפַלֵּט.

רִבִּי יַעֲקֹב דִכְפַּר חָנָן בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ בְּשָׁעָה שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם זְקֵינָן רְצוֹנִי נִשְׁבַּעְתִּי לוֹ שֶׁאֵינִי זָז טַל מִבָּנָיו לְעוֹלָם מַה טַעַם לְךָ טַל יַלְדוּתֶיךָ. וּכְתִיב בַּתֵּרֵיהּ נִשְׁבַּע יי וְלֹא יִנָּחֵם. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּדַיְיתֵיקִי נְתַתִּיו לְאַבְרָהָם בְּמַתָּנָה נְתַתִּיו לוֹ. וְיִתֵּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל בָּאִין לִידֵי עֲבֵירָה וּמַעֲשִׂים רָעִים הַגְּשָׁמִים נֶעֱצָרִין הֵן מְבִיאִין לְהֶן זָקֵן אֶחָד כְּגוֹן רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְהוּא מַפְגִּיעַ בַּעֲדָם וְהַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין אֲבָל הַטַּל אֵינוֹ יוֹרֵד בִּזְכוּת בְּרַיְיהּ מַה טַעַם כְּטַל מֵאֵת יי כִּרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב אֲשֶׁר לֹא יְקַוֶּה לְאִישׁ וְלֹא יְיַחֵל לִבְנֵי אָדָם.

רִבִּי זְעִירָה בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא הָיָה עוֹמֵד בְּגֶשֶׁם וְהִזְכִּיר שֶׁל טַל אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. בְּטַל וְהִזְכִּיר שֶׁל גֶּשֶׁם מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְהָתַנִּי בְּטַל וּבְרוּחוֹת לֹא חִייְבוּ חֲכָמִים לְהַזְכִּיר וְאִם רָצָה לְהַזְכִּיר מַזְכִּיר. לֹא דָמִי לְהַהוּא דְּמֵיקַל לְהַהוּא דְּלָא מֵיקַל. בְּגֶשֶׁם וְהִזְכִּיר שֶׁל טַל אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְהָתַנִּי אִם לֹא שָׁאַל בִּבְרָכַת הַשָּׁנִים אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. בְּהַהוּא דְּלָא אִדְכַּר לָא טַל וְלָא מָטָר.

רִבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָה אִם לֹא שָׁאַל בִּבְרָכַת הַשָּׁנִים אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. וּדְכְוָותָהּ אִם לֹא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. מַה אִם שְׁאֵלָה שֶׁהִיא מִדּוֹחֶק אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. אַזְכָּרָה שֶׁהִיא מֵרֵיוַח לֹא כָּל שֶׁכֵּן. וְהָתַנִּי אִם לֹא שָׁאַל בִּבְרָכַת הַשָּׁנִים אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. אָמַר רִבִּי אֶבְדַּימִי אַחֲוֵי דְּרִבִּי יוֹסֵי בְּשֶׁלֹּא אָמַר בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה.

אֵיכַן הוּא חוֹזֵר. כְּדַמַּר רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ אִם עָקַר אֶת רַגְלָיו חוֹזֵר לְכַתְּחִילָּה וְאִם לָאו חוֹזֵר לַעֲבוֹדָה. אַף הָכָא אִם עָקַר אֶת רַגְלָיו חוֹזֵר לְכַתְּחִילָּה.

וְאִם לָאו חוֹזֵר לָעֲבוֹדָה בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. בְּנִינְוֵה צָרְכוּן מִיעֲבֵד תַּעֲנִית בָּתַר פִּסְחָא. אֲתוּן שַׁיְילוּן לְרִבִּי אָמַר לוֹן רִבִּי לְכוּ וַעֲשׂוּ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְשַׁנּוּ מַטְבֵּיעָהּ שֶׁל תְּפִילָּה. אֵיכַן הוּא אוֹמְרָהּ. רִבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי לֹא כֵן אָמַר רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב חוּנָה אִם לֹא שָׁאַל בִּבְרָכַת הַשָּׁנִים אוֹ שֶׁלֹּא הִזְכִּיר גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים מַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. וְמַר לוֹן רִבִּי לְכוּ וַעֲשׂוּ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְשַׁנּוּ מַטְבֵּיעָהּ שֶׁל תְּפִילָּה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵי אֵיכַן הוּא אוֹמְרָהּ. בְּשֵׁשׁ שֶׁהוּא מוֹסִיף. עַד כְּדוֹן צִיבּוּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁשׁ. יָחִיד שֶׁאֵין לוֹ שֵׁשׁ מְנַיִין אָמַר רִבִּי חֲנִינָא לֹא כֵן אָמַר רִבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם רַב חוּנָה יָחִיד שׁוֹאֵל צָרָכָיו בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה וְאֵילּוּ צָרָכָיו הֵן.

וְהַבָּדְלָה בָּחוֹנֵן הַדַּעַת. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן דָּבָר שֶׁהוּא נוֹהֵג וּבָא חֲכָמִים חוֹלְקִין עָלָיו. אָמַר לוֹ עַל יְדֵי שֶׁעִיקְּרָהּ בְּכוֹס שְׁכָחוּהָ בִּתְפִילָּה. מִילְּתֵיהּ אָמְרָה שֶׁעִיקְּרָהּ בְּכוֹס. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק רוּבָּא אָמְרָהּ בְּכוֹס אָמְרָהּ בִּתְפִילָּה בִּשְׁבִיל לְזַכּוֹת אֶת הַתִּינוֹקוֹת. מִילְּתֵיהּ אָמְרָה שֶׁעִיקְּרָהּ בִּתְפִילָּה. רִבִּי זְעוּרָא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אָמְרָהּ בְּכוֹס אָמְרָהּ בִּתְפִילָּה אוֹמְרָהּ בִּתְפִילָּה אוֹמְרָהּ בְּכוֹס. מִילְּתֵיהּ אָמְרָה שֶׁעִיקְּרָהּ כַּאן וְכַאן.

רִבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר בְּהוֹדָיָיה. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי מַטְיָן כְּרִבִּי אֶלְיעֶזֶר בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מֵיָּד. רִבִּי יִצְחָק רַבָּה בְּשֵׁם רִבִּי הֲלָכָה כְּרִבִּי אֶלְיעֶזֶר בְּיוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל הֲלָכָה כְּרִבִּי אֶלְיעֶזֶר לְעוֹלָם. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר הֲלָכָה כְּרִבִּי אֶלְיעֶזֶר לְעוֹלָם. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא לְאוֹ בְּגִין

דַּאֲתוּן תַּרְתֵּיי שְׁמוּעִין אֲלָּא בְּגִין דְּרִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן וְרִבִּי אֶלְעָזָר תְּרַוֵּיהוֹן בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלִיאֵל הֲלָכָה כְּרִבִּי אֶלִיעֶזֶר לְעוֹלָם.

וְאַבְדָּלָה בְּחוֹנֶן הַדַּעַת דִּבְרֵי חֲכָמִים רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אוֹמְרָהּ בְּרָכָה רְבִיעִית בְּעַצְמָהּ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אוֹמֵר בְּרָכָה רְבִיעִית. אָמַר רִבִּי יוּדָן אוֹמֵר מַטְבֵּעַ בְּרָכָה וְאַחַר כַּךְ מַבְדִּיל. וַתְיָיא כְּרִבִּי דְּרִבִּי אָמַר תְּמִיהֵנִי הֵיאַךְ בִּיטְּלוּ חוֹנֶן הַדַּעַת בְּשַׁבָּת אִם אֵין דֵּיעָה תְּפִילָּה מְנַיִין. וְכֹה אִם אֵין דֵּיעָה הַבְדָּלָה מְנַיִין. אָמַר רִבִּי יִצְחָק בַּר אֶלְעָזָר מַבְדִּיל וְאַחַר כַּךְ אוֹמֵר מַטְבֵּעַ בְּרָכָה.

רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רִבִּי הוֹשַׁעְיָה וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְחוֹת מִשָּׁלֹשׁ אַבְדָּלוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אָמְרוּ הַפּוֹחֵת לֹא יִפְחוֹת מִשָּׁלֹשׁ וְהַמּוֹסִיף לֹא יוֹסִיף יוֹתֵר מִשִּׁבְעָה אַבְדָּלוֹת. לֵוִי אָמַר וּבִלְבַד מֵאַבְדָּלוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. נָחוּם בֵּירִבִּי סִימַאי נָפַק וְמַר בְּשֵׁם אָבוּי וַאֲפִילוּ אַבְדָּלָה אַחַת. וְאָמַר רִבִּי אַבָּהוּ וְצָרִיךְ לַחְתּוֹם בְּהַבְדָּלָה. רִבִּי מָנָא בְעִי מֵעַתָּה אֲפִילוּ פָּתַח בְּמַבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל וְחוֹזֵר וְחוֹתֵם בְּמַבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בוּן וְלֹא מִבָּרְכוֹת שֶׁפּוֹתְחִין בָּהֶן בְּבָרוּךְ וְחוֹתְמִין בְּבָרוּךְ הֵן.

רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן אַנְטִיגְנוֹס בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּירִבִּי יַנַּאי זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה עַד שֶׁיְּבַדֵּיל. כְּמַה דְּאָמַר אָמַר אָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה עַד שֶׁיַּבְדִּיל. וְדִכְוָתָהּ אָסוּר לוֹ לְאָדָם לִתְבּוֹעַ צָרְכָיו עַד שֶׁיַּבְדִּיל.

רִבִּי זְעִירָא רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן אַנְטִיגְנוֹס [בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר] בֵּירִבִּי יַנַּאי בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בְּרִיבִּי אִם לֹא הִבְדִּיל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מַבְדִּיל אֲפִילוּ בַּחֲמִישִׁי בְּשַׁבָּת. הֲדָא דְּאַתְּ אָמַר בְּמַבְדִּיל בֵּין קוֹדֶשׁ לְחוֹל. אֲבָל בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ אוֹמְרָהּ מִיָּד.

רִבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה רִבִּי אַבָּא בְּשֵׁם אַבָּא בַּר יִרְמְיָה אֲפִילוּ יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּאֶמְצַע שַׁבָּת אוֹמֵר בֵּין יוֹם הַשִּׁבִיעִי לְשִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. אָמַר רִבִּי זְעוּרָא לְרַב יְהוּדָה וְכִי שִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה לְפָנָיו. אָמַר לֵיהּ וְכִי יֵשׁ טוּמְאָה וְטָהֳרָה לְפָנָיו.

רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב חִייָא בַּר אַשִׁי צָרִיךְ לוֹמַר הַחֵל עָלֵינוּ אֶת הַיָּמִים שִׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה הַבָּאִים לִקְרָאתֵינוּ לְשָׁלוֹם. רִבִּי אַבָּא מוֹסִיף וְהַשְׁמִיעֵנוּ בָּהֶן שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה הֲבִינֵנוּ וְלַמְּדֵינוּ. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה הָעוֹנִין אָמֵן צְרִיכִין לִיתֵּן עֵינֵיהֶן בַּכּוֹס וְעֵינֵיהֶן בַּנֵּר. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה אַרְבַּעַת מִינִין שֶׁבְּלוּלָב נִיטָּלִין דֶּרֶךְ גִּידוּלֵיהֶן.

הלכה ג

משנה: הָאוֹמֵר עַל קֶן צִפּוֹר יַגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ וְעַל טוֹב יִזָּכֵר שִׁמְךָ מוֹדִים מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְטָעָה יַעֲבוֹר אַחֵר תַּחְתָּיו וְלֹא יְהֵא סַרְבָּן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. וּמֵאַיִן הוּא מַתְחִיל מִתְּחִילַת בְּרָכָה שֶׁטָּעָה זֶה.

הלכה: רִבִּי [פִּינְחָס] בְּשֵׁם רִבִּי סִימוֹן כְּקוֹרֵא תִּינֹק עַל מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַל קֶן צִיפּוֹר הִגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ וְעַל אוֹתוֹ הָאִישׁ לֹא הִגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי סִימוֹן בְּנוֹתֵן קִצְבָּא לְמִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. עַד קֶן צִיפּוֹר הִגִּיעוּ רַחֲמֶיךָ. אִית תְּנַיֵּי תַּנֵּי עַל. וְאִית תְּנַיֵּי תַּנֵּי עַד. מַאן דְּמַר עַל מְסַיֵּיעַ לְרִבִּי פִּינְחָס. וּמַן דְּמַר עַד מְסַיֵּיעַ לְרִבִּי יוֹסֵי. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן לָא עָבְדִין טָבוּת שֶׁעוֹשִׂין לְמִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים. וְאֵילֵּין דְּמִתַּרְגְּמִין עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָה דַּאֲנָא רַחֲמָן בִּשְׁמַיָּא כַּךְ תֶּהֱווּן רַחֲמָנִין בְּאַרְעָא. תּוֹרְתָא אוֹ רְחֵילָה יָתָהּ וְיַת בָּרָהּ לָא תִּיכְסוּן תְּרַוֵּיהוֹן בְּיוֹמָא חַד לָא עָבְדִין טָבָאוּת שֶׁהֵן עוֹשִׂין מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַחֲמִים.

מוֹדִים מוֹדִים מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק כִּי יִסְכֹּר פִּי דוֹבְרֵי שֶׁקֶר. הֲדָא דְאָמַר בְּצִיבּוּר. אֲבָל בְּיָחִיד תַּחֲנוּנִים הֵן.

הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְטָעָה. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה בְּשֵׁם רִבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל טָעָה בְּשֶׁלֹּשׁ בְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת חוֹזֵר בַּתְּחִילָּה. אָדָא בַּר בַּר חָנָה גַּנִּיבָה בְּשֵׁם רַב טָעָה בְּשֶׁלֹּשׁ בְּרָכוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת חוֹזֵר לָעֲבוֹדָה. רִבִּי חֶלְבּוֹ רַב חוּנָה בְּשֵׁם רַב טָעָה בְּשֶׁלֹּשׁ בְּרָכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת חוֹזֵר בַּתְּחִילָּה. בְּשֶׁלֹּשׁ בְּרָכוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת חוֹזֵר לָעֲבוֹדָה. טָעָה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיכָן טָעָה חוֹזֵר לְמָקוֹם הַבָּרוּר לוֹ.

רִבִּי אָחָא וְרִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי יָתְבִין בְּחַד כְּנִישְׁתָּא אָתֵי עֲבַר חַד קוֹמֵי תֵּיבוּתָא וְאַשְׁגַּר חַד בְּרָכָה. אֲתוּן וְשַׁיְילוּן לְרִבִּי סִימוֹן. אָמַר לוֹן רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שְׁלִיחַ צִיבּוּר שֶׁהִשְׁגִּיר שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. אַשְׁכַּח תְּנֵי וּפְלִיג. לַכֹּל אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ חוּץ מִמִּי שֶׁלֹּא אָמַר מְחַיֵּה הַמֵּתִים וּמַכְנִיעַ זֵדִים וּבוֹנֶה יְרוּשָׁלַיִם. אֲנִי אוֹמֵר מִין הוּא. שְׁמוּאֵל הַקָּטָן עָבַר קוֹמֵי תֵּיבוּתָא וְאַשְׁגַּר מַכְנִיעַ זֵדִים בְּסוֹפָהּ שְׁרֵי מַשְׁקִיף עֲלֵיהוֹן. אָמְרִין לֵיהּ לֹא שִׁיעֲרוּ חֲכָמִים [בָּךְ].

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר סָפֵק הִזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חוֹדֶשׁ סָפֵק לֹא הִזְכִּיר מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. לְאֵיכָן הוּא חוֹזֵר. שִׁמְעוֹן בַּר וָוא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אִם עָקַר אֶת רַגְלָיו חוֹזֵר לְכַתְּחִילָּה. וְאִם לָאו חוֹזֵר לָעֲבוֹדָה. אָמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי הִסִּיעַ דַּעַת כְּמִי שֶׁעָקַר אֶת רַגְלָיו. וְאֵילֵּין תַּחֲנוּנַיָּא צְרִיכָה.

רִבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הָיָה קוֹרֵא בַתּוֹרָה וְנִשְׁתַּתֵּק זֶה שֶׁהוּא עוֹמֵד תַּחְתָּיו יַתְחִיל מִמָּקוֹם שֶׁהִתְחִיל הָרִאשׁוֹן. אִם אֹמֵר אַתְּ מִמָּקוֹם שֶׁפָּסַק הָרִאשׁוֹנִים נִתְבָּרְכוּ לִפְנֵיהֶן וְלֹא נִתְבָּרְכוּ לְאַחֲרֵיהֶן. וְהָאַחֲרוֹנִים נִתְבָּרְכוּ לְאַחֲרֵיהֶן וְלֹא נִתְבָּרְכוּ לִפְנֵיהֶן וּכְתִיב תּוֹרַת יי תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ. שֶׁתְּהֵא כוּלָּהּ תְּמִימָה.

תַּנִּי לֹא יְהוּ שְׁנַיִם קוֹרִין בַּתּוֹרָה וְאֶחָד מְתַרְגֵּם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא מִפְּנֵי הַבְּרָכָה. וְהָתַנִּי לֹא יְהוּ שְׁנַיִם מְתַרְגְּמִין וְאֶחָד קוֹרֵא אִית לָךְ מֵימַר מִפְּנֵי הַבְּרָכָה אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁאֵין שְׁנֵי קוֹלוֹת נִכְנָסִין לְתוֹךְ אוֹזֶן אַחַת.

תַּנִּי שְׁנַיִם קוֹרִין בַּתּוֹרָה וְאֵין שְׁנַיִם מַפְטִירִין בְּנָבִיא. אָמַר רִבִּי עוּלָּא קְרוּיוֹת בַּתּוֹרָה וְאֵין קְרוּיוֹת בְּנָבִיא.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּרוֹמָיָא שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים רוּבָּן וּמִיעוּטָן רַע וּבִינוֹנִיתָן יָפֶה הַשְׁאוֹר וְהַמֶּלַח וְהַסָּרוּב. בַּתְּחִילָּה מְסָרֵב שְׁנַייָה מְעַמְּעֵם. וּבַשְּׁלִישִׁית רָץ וּבָא. רִבִּי חוּנָא הֲוָה יְתִיב בְּחַד כְּנִישְׁתָּא עָאַל חָזָנָא וְאַטְרַח עַל חַד דְּיֵיעוֹל וְלָא קְבִיל עִילּוֹי. בְּסוֹפָא אֲתָא לְגַבֵּי רִבִּי אֶלְעָזָר אֲמַר לֵיהּ לָא יְכִעוֹס מָרִי עָלַי בְּגִין דְּלָא הֲוִינָא מִיתְעַר לָא עָלִית. אֲמַר לֵיהּ עָלָךְ לָא כְּעַסִית אֶלָּא עַל הַדַּיִן דְּאַטְרַח.

בְּטִיטַיי אִישְׁתַּתַּק בְּאוֹפָנַייָה אֲתוּן וְשַׁיְילוּן לְרִבִּי אָבוּן. אֲמַר לוֹן רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זֶה שֶׁעוֹבֵר תַּחְתָּיו יַתְחִיל מִמָּקוֹם שֶׁפָּסַק. אָמְרִין לֵיהּ וְהָא תַּנִּינָן מַתְחִיל הַבְּרָכָה שֶׁטָּעָה זֶה. אֲמַר לוֹן מִכֵּיוָן דַּעֲנִיתוּן קְדוּשְׁתָּא כְּמִי שֶׁהוּא תְּחִילַת בְּרָכָה.

הלכה ד

משנה: הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה לֹא יַעֲנֶה אַחַר הַכֹּהֲנִים אָמֵן מִפְּנֵי הַטְּירוּף. וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֶלָּא הוּא לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו. וְאִם הֶבְטַחְתּוֹ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וְחוֹזֵר לְתְפִילָּתוֹ רְשָׁאִי.

הלכה: תַּנִּי הַפּוֹרֵס אֶת שְׁמַע וְהָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְהַנּוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וְהַקּוֹרֵא בַתּוֹרָה וְהַמַּפְטִיר בְּנָבִיא וְהַמְבָרֵךְ עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה לֹא יַעֲנֶה אַחַר עַצְמוֹ אָמֵן. וְאִם עָנָה הֲרֵי זֶה בּוּר. אִית תְּנַיֵי תַּנֵּי הֲרֵי זֶה בּוּר. וְאִית תְּנַיֵי תַּנֵּי הֲרֵי זֶה חָכָם. אָמַר רַב חִסְדָּא מַאן דָּמַר הֲרֵי זֶה חָכָם בְּעוֹנֶה בְּסוֹף. וּמַאן דָּמַר הֲרֵי זֶה בּוּר בְּעוֹנֶה עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה.

אָמַר רִבִּי חֲנִינָא שְׁנַיִם יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כֹּהֵן מְמַצְּעִין אֶת הַכֹּהֵן. אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁכּוּלָּם שָׁוִין. אֲבָל אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן תַּלְמִיד חָכָם מְמַצְּעִין אֶת הֶחָבֵר.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מִימַי לֹא בֵּרַכְתִּי לִפְנֵי כֹהֵן וְלֹא הִנַּחְתִּי יִשְׂרָאֵל לְבָרֵךְ לְפָנַי.

רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר כָּל כֹּהֵן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֵינוֹ נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי כַּד הֲוָה תְּשִׁישׁ הֲוָה חָזִיק רֵישֵׁיהּ וְקָאִים לֵיהּ אֲחוֹרֵי עַמּוּדָא. רִבִּי אֶלְעָזָר נְפִיק לֵיהּ לִבְרָא.

רִבִּי אָחָא רִבִּי תַנְחוּמָא בֵּרִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְלַאי עִיר שֶׁכּוּלָּהּ כֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶן. לְמִי הֵן מְבָרְכִין לַאֲחֵיהֶן שֶׁבְּצָפוֹן לַאֲחֵיהֶם שֶׁבְּדָרוֹם לַאֲחֵיהֶם שֶׁבְּמִזְרָח לַאֲחֵיהֶם שֶׁבְּמַעֲרָב. וּמִי עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן הַנָּשִׂים וְהַטַּף.

תַּנָּא אַבַּיי בֵּי רִבִּי בִּנְיָמִן הָעוֹמְדִים לַאֲחוֹרֵי הַכֹּהֲנִים אֵינָן בִּכְלַל בְּרָכָה. הָעוֹמְדִין לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר וָוא אֲפִילוּ חוֹמָה שֶׁל בַּרְזֶל הַבְּרָכָה מַפְסֶקֶתָהּ. הָעוֹמְדִין מִן הַצְּדָדִין נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֶדָּא נִתְכַּוֵּון לְהַזּוֹת לְפָנָיו וְהִזָּה לְאַחֲרָיו. לְאַחֲרָיו וְהִזָּה לְפָנָיו הַזָּיְיתוֹ פְּסוּלָה. לְפָנָיו וְהִזָּה עַל הַצְּדָדִין שֶׁלְּפָנָיו הַזָּיְיתוֹ כְּשֵׁירָה. הֶדָּא אָמְרָה אַף הָעוֹמְדִין מִן הַצְּדָדִין בִּכְלָל בְּרָכָה הֵן.

אָמַר רַב חִסְדָּא וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא הַחָזָן יִשְׂרָאֵל. רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב אָמַר אִם הָיָה כֹּהֵן אֶחָד אוֹמֵר כֹּהֵן אִם הָיוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים כֹּהֲנִים. אָמַר רַב חִסְדָּא אֲפִילוּ כֹּהֵן אֶחָד אוֹמֵר כֹּהֲנִים שֶׁאֵינוֹ קוֹרֵא אֶלָּא לַשֵּׁבָט.

הלכה ה

משנה: הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה סִימָן רַע לוֹ. וְאִם שְׁלִיחַ צִיבּוּר הוּא סִימָן רַע לְשׁוֹלְחָיו שֶׁשְּׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ. אָמְרוּ עָלָיו עַל רִבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלִים וְאוֹמֵר זֶה חַי וְזֶה מֵת. אָמְרוּ לוֹ מְנַיִין אַתָּה יוֹדֵעַ. אָמַר לָהֶן אִם שְׁגוּרָה תְּפִילָּתִי בְּפִי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקוּבָּל. וְאִם לָאו יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְטוּרָף.

הלכה: רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר וּבִלְבַד בְּאָבוֹת.

מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁחָלָה בְנוֹ וְשָׁלַח שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים אֵצֶל רִבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא בְּעִירוֹ. אָמַר לוֹן הַמְתִּינוּ לִי עַד שֶׁאֶעֱלֶה לַעֲלִייָה וְעָלָה לַעֲלִייָה וְיָרַד אָמַר לָהֶן בְּטוּחַ אֲנִי שֶׁנִּינוּחַ בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל מֵחֳלְיוֹ וְסִיְּימוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה תָּבַע מָזוֹן. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בֵּרִבִּי נַחְמָנִי אִם כִּוְונְתָּה אֶת לִבְּךָ בִּתְפִילָּה תְּהֵא מְבוּשָּׁר שֶׁנִּשְׁמְעָה תְּפִילָּתְךָ. וּמַה טַעַם תָּכִין לִבָּם תַּקְשִׁיב אָזְנֶיךָ. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אִם עָשׂוּ שִׁפְתוֹתָיו שֶׁל אָדָם תְּנוּבָה יְהֵא מְבוּשָּׁר שֶׁנִּשְׁמְעָה תְּפִילָּתוֹ. מַה טַעַם בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתַיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יי וּרְפָאתִיו.

פרק ו

הלכה א

משנה: כֵּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפֵּירוֹת עַל פֵּירוֹת הָאִילָן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. חוּץ מִן הַיַּיִן שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. וְעַל פֵּירוֹת הָאָרֶץ הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה.

חוּץ מִן הַפַּת שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. וְעַל הַיְרָקוֹת הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בּוֹרֵא מִינֵי דְשָׁאִים.

הלכה: כְּתִיב לַיי הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תְּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ. הַנֶּהֱנֶה כְּלוּם מִן הָעוֹלָם מָעַל עַד שֶׁיַּתִּירוּ לוֹ הַמִּצְוֹת. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ כְּתִיב פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם. הָעוֹלָם כּוּלּוֹ וּמְלוֹאוֹ עָשׂוּי כְּכֶרֶם. וּמַהוּ פִּדְיוֹנוֹ בְּרָכָה. רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי אִבוּן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַרְתְּ לַיי יי אַתָּה טוֹבָתִי בַל עָלֶיךָ. אִם אָכַלְתָּ וּבֵירַכְתָּ כְּבָיְכוֹל כְּאִילּוּ מִשֶּׁלְּךָ אָכַלְתָּ. דָּבָר אַחֵר טוֹבָתִי בַל עָלֶיךָ מְבַלֶּה אֲנִי טוֹבָתִי בְּגוּפְךָ. דָּבָר אַחֵר טוֹבָתִי בַל עָלֶיךָ. יְבַלְּלוּ כָל הַטּוֹבוֹת וְיָבוֹאוּ עָלֶיךָ. אָמַר רִבִּי אָחָא מַהוּ בַל עָלֶיךָ. שֶׁאֵינִי מֵבִיא טוֹבָה עַל הָעוֹלָם מִבַּלְעָדֶיךָ. כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר וּבַלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיא קוֹדֶשׁ הֵילּוּלִים מְלַמֵּד שֶׁהוּא טָעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. מִיכַּן הָיָה רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר לֹא יִטְעוֹם אָדָם כְּלוּם עַד שֶׁיְּבָרֵךְ.

רִבִּי חַגַּיי וְרִבִּי יִרְמְיָה סָלְקוּן לְבֵי חַנָּוותָא קָפַץ רִבִּי חַגַּיי וּבֵירַךְ עֲלֵיהֶן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יִרְמְיָה יְאוּת עָבְדַת שֶׁכָּל הַמִּצְוֹת טָעוּנוֹת בְּרָכָה. וּמְנַיִין שֶׁכָּל הַמִּצְוֹת טָעוּנוֹת בְּרָכָה. רִבִּי תַּנְחוּמָא רִבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת לוּחוֹת הָאֶבֶן הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה. הִקִּישׁ תּוֹרָה לְמִצְוָה. מַה תּוֹרָה טְעוּנָה בְּרָכָה אַף מִצְוָה טְעוּנָה בְּרָכָה.

רִבִּי יוֹחָנָן נְסַב זֵייתָא וּבֵירַךְ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו וַהֲוָה רִבִּי חִיָּיא בַּר וָוא מְסַתַּכֵּל בֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן בַּבְלָיָא לָמָּה אַתְּ מְסַתַּכֵּל בִּי. לֵית לָךְ כָּל שֶׁהוּא מִמִּין שִׁבְעָה טָעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. אִית לֵיהּ. וּמַה צָרִיכָה לֵיהּ. מִפְּנֵי שֶׁגִּלְעִינָתוֹ מְמַעַטְתּוֹ. וְלֵית לֵיהּ לְרִבִּי יוֹחָנָן שֶׁגִּלְעִינָתוֹ מְמַעַטְתּוֹ. מַה עָבַד לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם בִּירְיָיה. מֵילְתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמְרָה שֶׁכֵּן אֲפִילּוּ אֲכַל פְּרִידָה אַחַת שֶׁל שֶׁל עֲנָב אוֹ פְּרִידָה אַחַת שֶׁל רִימּוֹן שֶׁהוּא טָעוּן בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ.

יַיִן בִּזְמַן שֶׁהוּא כְּמוֹת שֶׁהוּא אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ וְאֵין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם. בִּזְמַן שֶׁהוּא מָזוּג אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן וְנוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בֵּין חַי בֵּין מָזוּג אוֹמְרִים עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן וְנוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לַיָּדַיִם. אָמַר רִבִּי אַבָּא אֵין בּוֹ מִשּׁוּם אוֹבְדִין אוֹכְלִין.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ שָׁמָן זַיִת אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. אָמַר רִבִּי חִיָּיא בַּר פַּפָּא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. חוּץ מִן הַיַּיִן שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן. וְיַיִן לָאו שָׁחוּק הוּא. לָא מַר אֶלָּא חוּץ מִן הַיַּיִן הָא שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁחוּקִין בְּעֵיינָן הֵן.

רִבִּי אַבָּא אָמַר רַב וּשְׁמוּאֵל תְּרַוֵּיהוֹן אָמְרִין יֶרֶק שֶׁלּוּק אוֹמֵר עָלָיו שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. רִבִּי זְעוּרָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל רָאשֵׁי לִפְתּוֹת שֶׁשָּׁלְקָן אִם בְּעֵינָן הֵן אוֹמֵר עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. שְׁחָקָן אוֹמֵר עֲלֵיהֶן שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וּמַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. חוּץ מִן הַפַּת שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. וּפַת לָאו שְׁחוּקָה הִיא. לָא מַר אֶלָּא חוּץ מִן הַפַּת הָא שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁחוּקִין בְּעֵינָן הֵן.

רִבִּי חִייָא בַּר וָוא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן זַיִת כָּבוּשׁ אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. רִבִּי בְּנָיְמִן בַּר יֶפֶת בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן יֶרֶק שֶׁלּוּק אוֹמֵר עָלָיו שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מַתְנִיתָא מְסַיְיעָא לְרִבִּי בְּנָיְמִן בַּר יֶפֶת. אֲבָל לֹא כְּבוּשִׁין וְלֹא שְׁלוּקִין וְלֹא מְבוּשָּׁלִין אִם בְּעֵיינָן הֵן אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח. אָמַר רִבִּי זְעוּרָא מַאן יָדַע מַשְׁמַע מִן רִבִּי יוֹחָנָן יֵאוּת רִבִּי חִייָא בַּר וָוא [אוֹ] רִבִּי בְּנָיְמִן בַּר יֶפֶת. לֹא רִבִּי חִייָא בַּר וָוא. וְעוֹד מִן הָדָא מִן מַה דַּאֲנָן חָמְיִין רַבָּנָן רַבְרָבֵיָא עָלוֹן לְאַבְרַיְיתָא וְנָסְבִין תּוּרְמוּסִין וּמְבָרְכִין עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. וְתוּרְמוּסִין לָאו שְׁלוּקִין הֵן. אֵין תֵּימַר שַׁנְיָיא הִיא שֶׁאָמְרָה הַתּוֹרָה מְרוֹרִין תּוּרְמוּסִין כֵּיוָן שֶׁשָּׁלְקָן בָּטְלָה מָרְתָן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן וְלֹא פְלִיגִין. זַיִת עַל יְדֵי שֶׁדַּרְכּוֹ לֵאָכֵל חַי אַף עַל פִּי שֶׁכָּבוּשׁ בְּעֵינוֹ הוּא. יֶרֶק כֵּיוָן שֶׁשָּׁלְקוֹ נִשְׁתַּנָּה.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אָמַר אִיתְפַּלְגוּן רִבִּי [נְחֶמְיָה] וְרַבָּנָן. רִבִּי [נְחֶמְיָה] אָמַר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. וְרַבָּנָן אָמְרֵי מוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. אַתְיָיא אִילֵּין פְּלוּגְוותָא כְּאִינּוּן פְּלוּגְוותָא. לֶפֶת רִבִּי חִינְנָא בַּר יִצְחָק וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אִימִּי חַד אָמַר לֶפֶת לָא פַּת הֲיָתָה. וְחָרְנָה אָמַר לֶפֶת לָא פַּת הִיא עֲתִידָה לִהְיוֹת. יְהִי פִּיסַּת בַּר בָּאָרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים. רִבִּי יִרְמְיָה בְּרִיךְ קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ וְקַלְסֵיהּ. מַה כְּרִבִּי נְחֶמְיָה שֶׁלֹּא לְעֶרֶב רָאשֵׁי אוֹתִיּוֹת. מֵעַתָּה הַמִּן הָאָרֶץ. שֶׁלֹּא לְעֶרֶב רָאשֵׁי אוֹתִיּוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי [נְחֶמְיָה] הַבּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. וְעַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנָן בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן.

רִבִּי זְרִיקָן אָמַר רִבִּי זְעוּרָא בָּעֵי אֲהֵן דִּנְסַב תּוּרְמוּסָא וּמְבָרֵךְ עִילּוֹי וְנָפַל מִינֵּיהּ מַהוּ מְבָרְכָה עִילּוֹי זְמָן תִּנְיָינוּת. מַה בֵּינוֹ לְבֵין אַמַּת הַמַּיִם. אָמְרִין תַּמָּן לְכָךְ כִּיוֵּן דַּעְתּוֹ מִתְּחִילָּה. בְּרַם הָכָא לֹא לְכָךְ כִּיוֵּן דַּעְתּוֹ מִתְּחִילָּה. תַּנֵּי רִבִּי חִייָא אֵין מְבָרְכִין עַל הַפַּת אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהוּא פּוֹרֵס. אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר וָוא הֲדָא אָמְרָה אֲהֵן דִּנְסַב עִיגּוּלָא וּמְבָרֵךְ עִילּוֹי וְהָכָא לֹא אָתֵי בְיֵדֵיהּ צָרִיךְ מְבָרְכָה עִילּוֹי זְמָן תִּנְיָינוּת. אָמַר רִבִּי בַּנְחוּם בַּר יוּדָן צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה.

עַד כַּמָּה יִפְרוֹס. רִבִּי חִנְנָא וְרִבִּי מָנָא חַד אָמַר עַד כְּזַיִת. וְחָרְנָה אָמַר עַד פָּחוֹת מִכְּזַיִת. מַאן דַּמַר כְּזַיִת. כְּיֵי דְּתַנִּינָן תַּמָּן וְכוּלָּן פְּתִיתִין כְּזַיִת. מַאן דַּמַר עַד פָּחוֹת מִכְּזַיִת תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אֲפִילּוּ מַחֲזִירָהּ לְסוֹלְתָהּ. תַּנֵּי כָּל שֶׁאוֹמֵר אַחֲרָיו שְׁלֹשָׁה בְּרָכוֹת אוֹמֵר לְפָנָיו הַמּוֹצִיא לֶחֶם

מִן הָאָרֶץ. וְכָל שֶׁאֵין אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת אֵין אוֹמֵר לְפָנָיו הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. הֶתִּיבוּן הֲרֵי פָּחוֹת מִכְּזַיִת הֲרֵי אֵין אוֹמֵר לְאַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. מֵעַתָּה לֹא יֹאמְרוּ לְפָנָיו הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר לִשְׁאָר הַמִּינִין נִצְרָכָה.

רִבִּי אַבָּא בְּשֵׁם רַב מְסוּבִּין אֲסוּרִין לִטְעוֹם כְּלוּם עַד שֶׁיִּטְעוֹם הַמְבָרֵךְ. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר שׁוֹתִין אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁתָה. מַה פְּלִיג. מַה דָּמַר רַב כְּשֶׁהָיוּ כוּלָּם זְקוּקִין לְכַכָּר אֶחָד מַה דָּמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּשֶׁהָיָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד כּוֹסוֹ בְיָדוֹ.

תַּנֵּי הַמְבָרֵךְ פּוֹשֵׁט יָדוֹ תְּחִילָּה אֲבָל אִם רָצָה לַחֲלוֹק לוֹ כָּבוֹד לְרַבּוֹ אוֹ לְמִי שֶׁגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בַּתּוֹרָה הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ. רַב כַּד הֲוָה קָצֵי הֲוָה טָעֵים בְּשִׂמְאלֵיהּ וּמַפְלִיג בִּימִינֵיהּ. רַב הוּנָא אָמַר אֲהֵן דָּמַר סַב בְּרִיךְ סַב בְּרִיךְ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם הֶפְסֵק בְּרָכָה. הַב אַחֲוִונָא לְתוֹרְיָיא יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם הֶפְסֵק בְּרָכָה.

רַב הוּנָא אָמַר הֲדָא שְׁתִיתָא וַהֲדָא מוֹרְתָא שְׁחִיקְתָּא אוֹמֵר עָלָיו שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִדְבָרוֹ.

רַב הוּנָא אָמַר הֲרֵי שֶׁנָּתַן לְתוֹךְ פִּיו וְשָׁכַח וְלֹא בֵירֵךְ אִם הָיוּ מַשְׁקִין פּוֹלְטָן. אִם הָיוּ אוֹכְלִין מְסַלְּקָן לְצָדָדִין. רִבִּי יִצְחָק בַּר מָרִי קוֹמוֹי רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אֲפִילּוּ אוֹכְלִין פּוֹלְטָן דִּכְתִיב יְמַלֵּא פִי תְּהִילָּתֶךָ כָּל הַיּוֹם תִּפְאַרְתֶּךָ.

הַכּוֹסֵס אֶת הַחִטִּים אוֹמֵר עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא מִינֵי זֶרְעוֹנִין. אָפָיִין וּבִישְׁלָן בִּזְמַן שֶׁהַפְּרוּסוֹת קַיָּימוֹת אוֹמֵר עֲלֵיהֶן הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ וּמְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. אִם אֵין הַפְּרוּסוֹת קַיָּימוֹת אוֹמֵר עֲלֵיהֶן בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּמְבָרֵךְ אַחֲרָיו בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. עַד כַּמָּה יְהוּ פְרוּסוֹת. רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן בַּר מַלְכִּיָּה בְּשֵׁם רַב עַד כְּזֵיתִים.

הַכּוֹסֵס אֶת הָאוֹרֶז אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי זֶרְעוֹנִים. אָפָיוּ וּבִישְׁלוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהַפְּרוּסוֹת קַיָּימוֹת אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וְאֵינוֹ צָרִיךְ אַחֲרָיו לְבָרֵךְ. רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה. בַּר מְרִינָה בְּרִיךְ קוֹמֵי רִבִּי זְעוּרָא וְקוֹמֵי רִבִּי חִייָא בַּר וָוא שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ. רִבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא אוֹמֵר בּוֹרֵא מִינֵי מַעֲדָנִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי אָבוּן וְלָא פְלִיגִין מַאן דָּמַר בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת בְּהַהִיא דַּעֲבִיד בּוּל. מַאן דָּמַר בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה בְּהַהוּא דִּבְרִיר. מַאן דָּמַר שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ בְּהַהוּא דִּשְׁלִיק. וּמַאן דָּמַר בּוֹרֵא מִינֵי מַעֲדָנִים בְּהַהוּא דִּטְרִיף.

עַד כְּדוֹן בַּתְּחִילָּה. בְּסוֹף רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא אֲשֶׁר בָּרָא מִינֵי מַעֲדָנִים לְעַדֵּן בָּהֶן נֶפֶשׁ כָּל חַי בָּרוּךְ אַתָּה יי עַל הָאָרֶץ וְעַל מַעֲדָנֶיהָ.

רִבִּי אַבָּא בַּר יַעֲקֹב בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק רוּבָּא רִבִּי כְּשֶׁהָיָה אוֹכֵל בָּשָׂר אוֹ בֵיצָה הָיָה אוֹמֵר אֲשֶׁר בָּרָא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת לְהַחֲיוֹת בָּהֶן נֶפֶשׁ כָּל חַי. בָּרוּךְ אַתָּה יי חֵי הָעוֹלָמִים.

עַד כְּדוֹן בְּתְחִילָּה אָמַר רִבִּי חַגַּיי בּוֹרֵא מִינֵי נְפָשׁוֹת. הָתִיב רִבִּי יוֹסֵי וְהָא מַתְנִיתָא פְּלִיגָא. עַל הַחוֹמֶץ וְעַל הַגּוֹבָיֵי וְעַל הַנּוֹבְלוֹת הוּא אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ. וְהָדֵין גּוֹבָיֵי לֹא מִין נֶפֶשׁ הוּא.

אַתְיָא דְרִבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא כְּרִבִּי וְדִבְרֵי שְׁנֵיהֶן כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל. דְּתַנִּי זֶה הַכְּלָל שֶׁהָיָה רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל כָּל שֶׁהוּא מִמִּין שִׁבְעָה וְאֵינוֹ מִמִּין דָּגָן מִין דָּגָן וְלֹא אָפָאוֹ פַּת רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּרָכָה אַחַת. וְכָל שֶׁאֵינוֹ מִמִּין שִׁבְעָה וְלֹא מִמִּין דָּגָן רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מְבָרֵךְ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים לְפָנָיהּ וְלֹא לְאַחֲרֶיהָ.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא כָּל שֶׁהוּא כְּעֵין סוֹלֶת וּכְעֵין חֲלִיטָה וּמַחֲמֶשֶׁת הַמִּינִין אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּמְבָרֵךְ לְאַחֲרָיהּ בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. וְכָל שֶׁהוּא כְּעֵין סוֹלֶת וּכְעֵין חֲלִיטָה וְאֵינוֹ מֵחֲמֶשֶׁת הַמִּינִין. אָמַר רִבִּי יוֹנָה שָׁלַח רַב זְעוּרָא גַּב אִילֵּין דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי וְאָמְרוּן לִי. לֵית אֲנָא יָדַע מַה אָמְרוּן לִי. מִי כְדוֹן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מִסְתַּבְּרָא שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי הֲדֵין דְּאָכַל סוֹלֶת מַהוּ לְמִיבְרְכָה בְּסוֹפָהּ. אֲמַר רִבִּי יוֹסֵי וְהָכֵן לָא אֲכַל רִבִּי יִרְמְיָה סוֹלֶת מִן יוֹמוֹי. לֵית צוֹרְכָה דְּאִי לֹא.

לָמָּה הוּא חוֹתֵם בָּהּ בָּאָרֶץ. נַעֲשֵׂית כְּבִרְכַּת פּוֹעֲלִים. דְּתַנִּי הַפּוֹעֲלִים שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה עִם בַּעַל הַבַּיִת הֲרֵי אֵלּוּ מְבָרְכִין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה וְכוֹלְלִין שֶׁל יְרוּשָׁלַם בְּשֶׁל אֶרֶץ וְחוֹתְמִין בְּשֶׁל אֶרֶץ. אֲבָל אִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ בִּסְעוּדָן אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת אוֹכֵל עִמָּהֶן הֲרֵי אֵלּוּ מְבָרְכִין אַרְבַּע. דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי עָבְדִין לָהּ כְּמַטְבֵּעַ בְּרָכָה.

מַהוּ לְהַזְכִּיר בָּהּ מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. אָמַר רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא רִבִּי זְעִירָא הֲוָה מַזְכִּיר בָּהּ מֵעֵין הַמְּאוֹרָע. אָמַר רִבִּי יִרְמְיָה הוֹאִיל וְחָשׁ לָהּ רִבִּי זְעִירָא צְרִיכִין אָנוּ מֵיחוּשׁ.

תַּנִּי מְבָרְכִין עַל הַדָּגָן כְּשֶׁהוּא מִן הַמּוּבְחָר. קְלוּסְקִין וּשְׁלֵימָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר עַל הַקְּלוּסְקִין. פְּרוּסָה שֶׁל קְלוּסְקִין וּשְׁלֵימָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר עַל הַשְּׁלֵימָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. פַּת חִיטִּין וּפַת שְׁעוֹרִין אוֹמֵר עַל שֶׁל חִיטִּין. פְּרוּסָה שֶׁל חִטִּים וּשְׁלֵימָה שֶׁל שְׁעוֹרִים אוֹמֵר עַל הַפְּרוּסָה שֶׁל חִטִּין. פַּת שְׁעוֹרִין וּפַת כּוּסְמִין אוֹמֵר עַל שֶׁל שְׁעוֹרִין. וַהֲלֹא שֶׁל כּוּסְמִין יָפָה מִמֶּנָּה. אֶלָּא שֶׁזּוּ מִמִּין שִׁבְעָה וְזוּ אֵין מִמִּין שִׁבְעָה. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי זְעוּרָא דְּרִבִּי יוּדָה הִיא דְּרִבִּי יוּדָה אָמַר אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׁבְעָה עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ. פַּת טְמֵאָה וּפַת טְהוֹרָה רִבִּי חִייָא בַּר וָוא אָמַר אוֹמֵר עַל הַטְּהוֹרָה. פַּת נָקְיָיה טְמֵאָה וּפַת קִיבָּר טְהוֹרָה. רִבִּי חִייָא בַּר אַדָּא בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא עַל אֵי זֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה יְבָרֵךְ.

קוֹרָא רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ. תַּנָּא רִבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן שָׁאוּל שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ. תַּנֵּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בּוֹרֵא מִינֵי דְּשָׁאִים. מַתְנִיתָא דְּרִבִּי אוֹשַׁעְיָא פְּלִיגָא עִילּוֹי וְאֵילּוּ הֵן מִינֵי דְּשָׁאִים הַקִּינַרְס וְהַחֲלִימָה וְהַדְּמוּעַ וְהָאָטָד.

הלכה ב

משנה: בֵּירַךְ עַל פֵּירוֹת הָאִילָן בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה יָצָא. עַל פֵּירוֹת הָאֲדָמָה בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ לֹא יָצָא. וְעַל כּוּלָּם אִם אָמַר שֶׁהַכֹּל יָצָא.

הלכה: רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא דְּרִבִּי יוּדָה הִיא דְּרִבִּי יוּדָא עָבִיד אֶת הָאִילָנוֹת כְּקִשּׁוּאִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא פֵּירוֹת הָאִילָן בִּכְלַל פֵּירוֹת הָאֲדָמָה. וְאֵין פֵּירוֹת הָאֲדָמָה בִּכְלַל פֵּירוֹת הָעֵץ. רַב הוּנָא אָמַר חוּץ מִן הַיַּיִן וּמִן הַפַּת. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן חוּץ מִן הַיַּיִן שֶׁעַל הַיַּיִן הוּא אוֹמֵר בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. חוּץ מִן הַפַּת שֶׁעַל הַפַּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

תַּנֵּי רִבִּי רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל הַמְּשַׁנֶּה עַל הַמַּטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר כָּל שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִבְּרִייָתוֹ וְלֹא שִׁינָּה בִּרְכָתוֹ לֹא יָצָא. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֲפִילּוּ אָמַר בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא הַחֵפֶץ הַזֶּה. מַה נָּאֶה הוּא זֶה יָצָא. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרִבִּי מֵאִיר. מֵילְתֵיהּ דְּרַב אָמְרָה כֵּן. חַד פַּרְסוֹי אִתָּא לְגַבֵּי רַב בְּגִין דַּאֲנָא אֲכַל פִּיסְתִּי וְלָא אֲנָא חֲכִים מְבָרְכָא עֲלֵיהּ וַאֲנָא אֲמַר בָּרוּךְ דְּבָרָא הָדֵין פִּסָּא נְפִיק אֲנָא יְדֵי חוֹבָתִי. אֲמַר לֵיהּ אִין. רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם אַבָּא בַּר בַּר חָנָה בַּר קַפָּרָא וּתְרֵין תַּלְמִידוֹי נִתְאָרְחוּ אֵצֶל בַּעַל הַבַּיִת בְּהָדֵין פּוּנְדָּקָא דְּבִרְכָתָא אַפִּיק קוֹמַיְהוֹן פְּרָגִן וְאַחְוָנְיָיא וְקַפַּלּוֹטִין. אָמְרֵי נְבָרֵךְ עַל קַפַּלּוֹטָה דּוּ פְּטַר אַחְוָנְיָתָא וְלֹא פְּטַר פְּרָגִיתָא. נְבָרֵךְ עַל אַחְוָנְיָיתָא לָא פְּטַר לֹא דֵין וְלָא דֵין. קָפַץ חַד וּבֵירַךְ עַל פְּרָגִיתָא שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ. גָּחִיךְ לֵיהּ חַבְרִיהּ. אָמַר לֵיהּ בַּר קַפָּרָא לֹא לָזֶה גּוֹרְגְּרָן אֶלָּא לְךָ לוֹגְלָגָן. זֶה עָשָׂה בְּגַרְגְּרָנוּתוֹ אַתָּה לָמָּה לִגְלַגְתָּה. וְלָזֶה אָמַר חָכָם אֵין כַּאן זָקֵן אֵין כַּאן. אָמְרוּ לֹא יָצְאָה שְׁנָתָן עַד שֶׁמֵּתוּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הָא אִזְלִינָן תְּרֵין וְלֹא שְׁמָעִינָן מִינָּהּ כְּלוּם. מַיי כְדֵין מִסְתַּבְּרָא מְבָרֵךְ עַל הַקַּפַּלּוֹט שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ טְפֵילָה לְיֶרֶק .

הלכה ג

משנה: עַל דָּבָר שֶׁאֵין גִּידּוּלָיו מִן הָאָרֶץ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ. עַל הַחוֹמֶץ וְעַל הַגּוֹבָיי וְעַל הַנּוֹבָלוֹת הוּא אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שֶׁהוּא מִין קִלְקָלָה אֵין מְבָרְכִין עָלָיו.

הלכה: הֶחְמִיץ יֵינוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיָּין הָאֱמֶת. בָּא לְאוֹכְלוֹ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ. רָאָה גוֹבַיי אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיָּין הָאֱמֶת. בָּא לְאוֹכְלָן אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ. רָאָה נוֹבָלוֹת שֶׁנִּשְׁרוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיָּין הָאֱמֶת. בָּא לְאוֹכְלָן אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִדְבָרוֹ.

הלכה ד

משנה: הָיוּ לְפָנָיו מִינִין הַרְבֵּה רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׁבְעָה עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עַל אֵי זֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה.

הלכה: רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר מַה פְּלִיגִן רִבִּי יוּדָה וְרַבָּנָן. כְּשֶׁהָיָה בְדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת. אֲבָל אֵין בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת כָּל עַמָּא מוֹדוֹיי שֶׁאִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׁבְעָה עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי אַבָּא צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּסוֹף. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הֲדָא דְּרִבִּי בָּא פְּלִיגָא עַל דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר מַה פְּלִיגִין רִבִּי יוּדָה וְרַבָּנָן בְּשֶׁהָיָה בְדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת אֲבָל אִם אֵין בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁאִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׁבְעָה עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ. וַמַר רִבִּי בָּא וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּסוֹף לֹא בֵירַךְ נַעֲשָׂה טְפֵילָה. דְּתַנִּינָן תַּמָּן כָּל שֶׁהוּא עִיקָּר וְעִמּוֹ טְפֵילָה מְבָרֵךְ עַל הָעִיקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵילָה.

הֲדָא גָרִיזְמָתָה רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי אַמִּי מְבָרֵךְ עַל תּוּרְמוּסָה. אָמַר רִבִּי לֵוִי עַל שֵׁם אַל תִּגְזוֹל דָּל כִּי דַל הוּא.

עַד כְּדוֹן בְּשֶׁיֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת. לֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל פַּת לָא בְדָה. רַבָּן גַּמְלִיאֵל זוּגָה סְלַק גַּבֵּי אִילֵּין דְּבִית רִבִּי יַנַּאי חַמַּתְהוֹן נָסְבִין זֵיתָא וּמְבָרְכִין לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. אָמַר לוֹן וַעֲבָדִין כְּדוֹן. רִבִּי זְעִירָא שְׁלַח שָׁאַל לְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן רִבִּי כָּהֲנָא בְּשֵׁם רִבִּי אֲבִינָא כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁאִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מִמִּין שִׁבְעָה עָלָיו הוּא מְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא וְיָאוּת. מִן מַאן דַּאֲנָן חָמְיִין רַבָּנָן סָלְקִין לְרֵישׁ יְרֵחָא וְאָכְלִין עֲנָבִין וְלָא מְבָרְכִין בְּסוֹפָהּ. לֹא בְּשֶׁיֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכוֹל פַּת.

הָיוּ לְפָנָיו מִינִין שִׁבְעָה עַל אֵי זֶה מֵהֶן הוּא מְבָרֵךְ. תַּמָּן אָמְרִין כָּל הַקּוֹדֵם לְמִקְרָא קוֹדֵם לִבְרָכָה וְכָל הַסָּמוּךְ לְאֶרֶץ קוֹדֵם לַכֹּל.

הלכה ה

משנה: בֵּירַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. בֵּירַךְ עַל הַפַּרְפֶּרֶת שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. בֵּירַךְ עַל הַפַּת פָּטַר אֶת הַפַּרְפֶּרֶת. בֵּירַךְ עַל הַפַּרְפֶּרֶת לֹא פָטַר אֶת הַפַּת. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אַף לֹא מַעֲשֶׂה קְדֵירָה.

הלכה: אָמַר רַב חִסְדָּא לֹא תַנִּינָן אֶלָּא בֵּירַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. אֲבָל אִם בֵּירַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן לֹא פָטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. תַּמָּן אָמְרִין אֲפִילּוּ בֵּירַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן לֹא פָטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. וְהָא תַנִּינָן בֵּירַךְ עַל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן פָּטַר אֶת הַיַּיִן שֶׁלְּאַחַר הַמָּזוֹן. רַב הוּנָא וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. [חַד אָמַר] בְּהֲדֵין דְּשָׁתֵי קוֹנְדִּיטוֹן. וְחָרְנָה אָמַר בְּהֲדֵין דְּשָׁתֵי חֲמַר בָּתַר בַּיְלָנֵי.

רִבִּי חֶלְבּוֹ רַב הוּנָא רַב בְּשֵׁם רִבִּי חִיָּיא רוּבָּא פַּת הַבָּאָה כִּיסְנִין אַחַר הַמָּזוֹן טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. אָמַר רִבִּי אַמִּי רִבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג. אָמַר רִבִּי מָנָא לְרִבִּי חִזְקִיָּה בְּמַה הוּא פְלִיג. כְּשֶׁאָכַל מֵאוֹתוֹ הַמָּזוֹן בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן. אָמַר לֵיהּ אֲפִילוּ לֹא אָכַל מֵאוֹתוֹ הַמִּין בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן. אָתָא רַב חַגַּי בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא אֲפִילוּ לֹא אָכַל מֵאוֹתוֹ הַמִּין בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן.

אָמַר רִבִּי חֲנִינָא בַּר סִיסַיי הֲווּ אִילֵּין דִּנְשַׂיָּא מְשַׁלְּחִין לֵיהּ נִיקְלָווֹסִין וַהֲוָה שְׁבַח לוֹן בָּתָר מְזוֹנֵיהּ וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן תְּחִילָּה וְסוֹף. רַב חוּנָה אָכַל תְּמָרִין עִם פִּיסְתֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי פְּלִיג אַתְּ עַל רַבָּךְ שׁוֹבְקִין בָּתָר מְזוֹנָךְ וְאַתְּ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן תְּחִילָּה וְסוֹף. אָמַר לֵיהּ אִינִין אִינִין עִיקַּר נְגִיסָתִי. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי סָלְקוּן לְמִישְׁתִּיתֵיהּ דְּרִבִּי חֲנִינָא עַנְתְּנַיָּיא אַפִּיק קוֹמַיְהוֹן פַּת הַבָּאָה בְּכִיסְנִין לְאַחַר הַמָּזוֹן. אָמְרִין נִישְׁבּוֹק אוּלְפָּנָה וְנֵיתֵי לָן לְמַתְנִיתָא. דְּתַנֵּי רִבִּי מָנָא אָמַר מִשּׁוּם רִבִּי יוּדָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי פַּת הַבָּאָה כִּיסְנִין לְאַחַר הַמָּזוֹן טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ. אָמְרֵי מִכֵּיוָן דְּהֵן יְחִידֵּיי וְרַבָּנָן פְּלִיגִין עֲלוֹי נַעֲבִיד כְּרַבָּנָן.

אֲמַר מָרִינוֹס בֵּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֲהֵן אֲכַל גְּרִיזְמִי וְסֶלִית אַף עַל גַּב דְּהוּא מְבָרֵךְ עַל גְּרִיזְמָתָה בְּסוֹפָהּ לֹא פָטַר סוּלְתָא. מַה כְּבֵית שַׁמַּאי דְּבֵית שַׁמַּאי אוֹמֵר אַף לֹא מַעֲשֵׂה קְדֵרָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי דִּבְרֵי הַכֹּל הֵיא. בֵּירַךְ עַל הַפַּת פָּטַר אֶת הַפִּרְפֶּרֶת וְאֶת מַעֲשֵׂה קְדֵירָה. כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים לֹא פָטַר אֶת מַעֲשֵׂה קְדֵירָה. אֲבָל אִם בֵּירַךְ עַל הַפִּרְפֶּרֶת תְּחִילָּה כָּל עַמָּא מוֹדוֹי דְּלֹא פָטַר אֶת הַפַּת וְלֹא מַעֲשֵׂה קְדֵירָה. רִבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי פַּפַּי בְּעֵי. אֲהֵן דְּאָכַל סוֹלֶת וּבְדַעְתֵּיהּ מֵיכוֹל פִּיתָא מַהוּ מְבָרְכָה עַל סוּלְתָא בְּסוֹפָהּ. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין פַּשְׁטִין לָהּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּסוֹף.

הלכה ו

משנה: הָיוּ יוֹשְׁבִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הֵיסִיבוּ אֶחָד מְבָרֵךְ לְכוּלָּן. בָּא לָהֶן יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן כָּל אֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ לְאַחַר הַמָּזוֹן אֶחָד מְבָרֵךְ לְכוּלָּן. וְאוֹמֵר עַל הַמּוּגְמָר.

הלכה: רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר בִּשְׁבוּעַ הַבֵּן הִיא מַתְנִיתָא. הָא בַּעַל הַבַּיִת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לֹא. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיא אֲפִילוּ בַּעַל הַבַּיִת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ.

תַּנֵּי סֵדֶר סְעוּדָה אוֹרְחִין נִכְנָסִין וְיוֹשְׁבִין עַל הַסַּפְסָלִין וְעַל הַקַּתֶּדְרָיוֹת עַד שֶׁכּוּלָּן מִתְכַּנְּסִין. הֵבִיאוּ לָהֶן יַיִן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. הֵבִיאוּ לָהֶן לְיָדִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת. הֵבִיאוּ לָהֶן פַּרְפֶּרֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. עָלוּ וְהֵיסֵבוּ הֵבִיאוּ לָהֶן יַיִן אַף עַל פִּי שֶׁבֵּירַךְ עַל הָרִאשׁוֹן צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַשֵּׁנִי. וְאֶחָד מְבָרֵךְ עַל יְדֵי כוּלָּם. הֵבִיאוּ לָהֶן לְיָדִים אַף עַל פִּי שֶׁנָּטַל יָדוֹ אַחַת צָרִיךְ לִיטוֹל שְׁתֵּי יָדָיו. הֵבִיאוּ לָהֶם פַּרְפֶּרֶת אֶחָד מְבָרֵךְ עַל יְדֵי כוּלָּן. וְאֵין רְשׁוּת לְאוֹרֵחַ לִיכָּנֵס אַחַר שָׁלֹשׁ פַּרְפְּרָאוֹת.

תַּמָּן תַּנִּינָן סוּכָּה שִׁבְעָה כֵּיצַד. גָּמַר מִלֶּאֱכוֹל לֹא יַתְּיר אֶת סוּכָּתוֹ אֲבָל מוֹרִיד הוּא אֶת הַכֵּלִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעֲלָה בְּשַׁבִּיל כְּבוֹד יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן. רִבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא רַב חִיָּיא בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם רַב צָרִיךְ אָדָם לִפְסוֹל סוּכָּתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל קִידֵּשׁ בְּבֵית זֶה וְנִמְלַךְ לֶאֱכוֹל בְּבֵית אַחֵר צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ. רִבִּי אָחָא רִבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רִבִּי [הוֹשַׁעְיָא] מִי שֶׁסּוּכָּתוֹ עֲרֵיבָה עָלָיו מְקַדֵּשׁ לֵילֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְעוֹלֶה וְאוֹכֵל בְּתוֹךְ סוּכָּתוֹ. אָמַר רִבִּי אָבִין וְלֹא פְלִיגִין. מַה דְּמַר רַב בְּשֶׁלֹּא הָיָה בְדַעְתּוֹ לֶאֱכוֹל בְּבֵית אַחֵר. וּמַה דְּמַר שְׁמוּאֵל בְּשֶׁהָיָה בְדַעְתּוֹ לֶאֱכוֹל בְּבֵית אַחֵר. אָמַר רִבִּי מָנָא אַתְיָא דִשְׁמוּאֵל כְּרִבִּי חִיָּיא וּדְרִבִּי הוֹשַׁעְיָא כְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אָמַר רִבִּי אִמִּי זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁנֶּחְלָקִין בַּפֵּירוֹת.

שָׁאֲלוּ אֶת בֶּן זוֹמָא מִפְּנֵי מַה בָּא לָהֶן יַיִן בְּתוֹךְ הַמָּזוֹן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. אָמַר לָהֶן מִפְּנֵי שֶׁאֵין בֵּית הַבְּלִיעָה פָּנוּי. אָמַר רִבִּי מָנָא הֲדָא אָמְרָה אֲהֵן דְּעָטִישׁ גַּו מֵיכְלָא אֲסִיר לְמֵימַר לֵיהּ יֵיס בְּגִין סַכַּנְתָּא דְּנַפְשָׁא.

וְאוֹמֵר עַל הַמּוּגְמָר. מַה בֵּין מוּגְמָר וּבֵין יַיִן. מוּגְמָר כּוּלָּן מֵרִיחִין. יַיִן אֶחָד הוּא טוֹעֵם. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה מוּגְמָר כֵּיוָן שֶׁהֶעֱלָה עָשָׁן צָרִיךְ לְבָרֵךְ. רִבִּי יִרְמְיָה בְּעָא מֵיבְדּוֹק לְרִבִּי זְעוּרָא. אָמַר לֵיהּ כֵּיצַד הוּא אוֹמֵר עַל שֶׁמֶן עָרֵב. אָמַר לֵיהּ אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בְּשֶׁמֶן עָרֵב. אָמַר לֵיהּ אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְשָׂמִים. יִצְחָק בַּר אַבָּא בַּר מְחַסְיָה וְרַב חֲנַנְאֵל הֲווֹן יָתְבִין חַד אָמַר בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְשָׂמִים. וְחָרָנָה אָמַר בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן רֵיחַ טוֹב בְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ. מָתִיב מַן דְּמַר בְּעֵשֶׂב הָאָרֶץ לְמָן דְּמַר בַּעֲצֵי בְשָׂמִים. וְכִי עֵצִים הֵן. אָמַר לֵיהּ וְהָכְתִיב וַתִּטְמֶנָּם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ. וְכִי עֵצִים הֵן. סָלְקִין לְבֵית רַב וְשָׁמְעוֹן [רַב] חוּנָה בְּשֵׁם רַב אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְשָׂמִים. גְּנִיבָא אָמַר שֶׁמֶן לְזוּהֲמָה אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי יוּדָן וַאֲפִילּוּ קָווּי לְתוֹךְ יָדוֹ. רִבִּי חֶלְבּוֹ רַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב הַמְרַבֵּץ אֲלֵינְתִּית בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אָמַר רַב חִסְדָּא עַל כּוּלָּן הוּא אוֹמֵר אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בַּעֲצֵי בְשָׂמִים. בָּר מִן אֲהֵן מוֹסְכִין דְּיֵימַר אֲשֶׁר נָתַן רֵיחַ טוֹב בְּמִינֵי בְשָׂמִים.

הלכה ז

משנה: הֶבִיאוּ לְפָנָיו מְלִיחַ וּפֵת עִמּוֹ מְבָרֵךְ עַל הַמְּלִיחַ וּפוֹטֵר אֶת הַפַּת שֶׁהַפַּת טְפֵילָה לוֹ. זֶה הַכְּלָל כָּל שֶׁהוּא עִיקָּר וְעִמּוֹ טְפֵילָה מְבָרֵךְ עַל הָעִיקָּר וּפוֹטֵר אֶת הַטְּפֵילָה.

הלכה: רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן מַתְנִיתָא עַד שֶׁלֹּא לָמְדוּ סְעוּדַת מְלָכִים וּבְמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין אֶת הַמְּלִיחַ עִיקָּר. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶת הַמְּלִיחַ עִיקָּר לֹא בָדָא. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב פִּיתָא וּפֵרוּר אוֹמֵר עַל הַפֵּירוּר בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין אֶת הַפֵּירוּר עִיקָּר. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶת הַפֵּירוּר עִיקָּר לָא בָדָא. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ

שְׁקִיזְמִי וּפִיתָּא אוֹמֵר עַל הַשְּׁקִיזְמִי בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂין אֶת הַשְּׁקִיזְמִי עִיקָּר. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶת הַשְּׁקִיזְמִי עִיקָּר לָא בָדָא.

הלכה ח

משנה: אָכַל תְּאֵנִים וַעֲנָבִים וְרִימּוֹנִים מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת דִּבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. רִבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲפִילּוּ אָכַל שֶׁלֶק וְהוּא מְזוֹנוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. הַשּׁוֹתֶה מַיִם לְצָמְאוֹ אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. רִבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת.

הלכה: רִבִּי סִימוֹן רִבִּי תַּדַּאי בְּשֵׁם רִבִּי [הוֹשַׁעְיָא] אָכַל בְּמִזְרָחוֹ שֶׁל תְּאֵינָה וּבָא לֶאֱכוֹל בְּמַעֲרָבָהּ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אַבָּא בַּר רַב חוּנָא אָמַר יַיִן יָשָׁן יַיִן חָדָשׁ צָרִיךְ לְבָרֵךְ. שִׁינּוּי יַיִן אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. שִׁינּוּי מָקוֹם צָרִיךְ לְבָרֵךְ. הִסִּיעַ דַּעְתּוֹ כְּמִי שֶׁהוּא שִׁינּוּי מָקוֹם. רִבִּי עַל כָּל חָבִית וְחָבִית שֶׁהָיָה פּוֹתֵחַ הָיָה מְבָרֵךְ עָלֶיהָ. וּמַה הָיָה אוֹמֵר. רִבִּי יִצְחָק רוּבָּה בְּשֵׁם רִבִּי בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. מַעֲשֶׂה בְּרִבִּי עֲקִיבָה שֶׁעָשָׂה מִשְׁתֶּה לְשִׁמְעוֹן בְּנוֹ עַל כָּל חָבִית וְחָבִית שֶׁהָיָה פּוֹתֵחַ הָיָה מְבָרֵךְ עָלֶיהָ וְאוֹמֵר חַמְרָא טָבָא לְחַיֵּי רַבָּנָן וּלְתַלְמִידֵיהוֹן.

הַשּׁוֹתֶה מַיִם לְצָמְאוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹנָה חוּץ מִמֵּי דְקָרִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וּלְכָל מַיִם שֶׁהוּא צָמֵא לָהֶן. אָמַר רִבִּי אָבוּן הַשּׁוֹתֶה מֵי דְקָרִים מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא מֵי רְפוּאוֹת. אִית תְּנַיֵי תַנֵּי מֵי דְקָרִים. וְאִית תְּנַיֵי תַנֵּי מֵי דְקָלִים. מַאן דְּמַר מֵי דְקָרִים שֶׁהֵן דּוֹקְרִין אֶת הַמָּרָה. וּמַן דְּמַר מֵי דְקָלִים שֶׁהֵן יוֹצְאִין מִבֵּין שְׁנֵי דְקָלִים.

פרק ז

הלכה א

משנה: שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת חַיָּבִין לְזַמֵּן. אָכַל דְּמַאי וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּיטְּלָה תְרוּמָתוֹ וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּיפְדּוּ וְהַשַּׁמָּשׁ שֶׁאָכַל כְּזַיִת וְהַכּוּתִי מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶן. אֲבָל אִם אָכַל טֶבֶל וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִיטְּלָה תְרוּמָתוֹ וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִיפְדּוּ וְהַשַּׁמָּשׁ שֶׁאָכַל פָּחוֹת מִכְּזַיִת וְהַנָּכְרִי אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶן.

הלכה: הָכָא אִיתְמַר אֵין רְשָׁאִין לְחַלֵּק. וְכָה אִיתְמַר חַיָּבִין לְזַמֵּן. שְׁמוּאֵל אָמַר כַּאן בִּתְחִילָּה כַּאן בְּסוֹף. אֵי זֶהוּ בִּתְחִילָּה וְאֵי זֶהוּ בְּסוֹף. תְּרֵין אֲמוֹרָין חַד אָמַר נָתְנוּ דַּעַת לֶאֱכוֹל זֶהוּ בִּתְחִילָּה. אָכְלוּ כְּזַיִת זֶהוּ בְּסוֹף. וְחָרָנָה אָמַר אָכְלוּ כְּזַיִת זֶהוּ בִּתְחִילָּה. גְּמָרוּ אֲכִילָתָן זֶהוּ בְּסוֹף.

רִבִּי אַבָּא בְּשֵׁם רַב חוּנָא רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם אַבָּא בַּר יִרְמְיָה שְׁלֹשָׁה חוֹבָה שְׁנַיִם רְשׁוּת. אָמְרָהּ רִבִּי זְעִירָא קוֹמֵי רִבִּי יָסָא. אָמַר לֵיהּ אֲנִי אֵין לִי אֶלָּא מִשְׁנָה שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת חַיָּבִין

לְזַמֵּן. רַבָּנָן דְּהָכָא כְּדַעְתּוֹן. וְרַבָּנָן דְּהָתָם כְּדַעְתּוֹן. שְׁמוּאֵל אָמַר שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינָן דִּין אֶלָּא שֶׁהוּא נִקְרָא בֵּית דִּין חָצוּף. רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ תְּרַוֵיהוֹן אָמְרִין אֲפִילוּ שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ אֵין דִּינָן דִּין.

רַב חוּנָא אָמַר שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְנִתְעָרְבוּ מְזַמְּנִין. רַב חִסְדָּא אָמַר וְהֵן שֶׁבָּאוּ מִשָּׁלֹשׁ חֲבוּרוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זֵירָא וַחֲבוּרָתֵיהּ וְהֵן שֶׁאָכְלוּ שְׁלֹשָׁה כְּאַחַת. רִבִּי יוֹנָה עַל הָדָא דְּרַב חוּנָא הִטְבִּיל שְׁלֹשָׁה אֵיזוֹבוֹת זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְנִתְעָרְבוּ מַיָּה בָהֶן. רַב חִסְדָּא אָמַר וְהֵן שֶׁבָּאוּ מִשָּׁלֹשׁ חֲבִילוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעִירָא וַחֲבוּרָתֵיהּ וְהוּא שֶׁהִטְבִּיל שְׁלָשְׁתָּן כְּאַחַת. אֵין תֵּימַר אֵין לְמֵידִין אֲזוֹב מִבְּרָכָה. וַאֲנָן חָזִינָן רַבָּנָן קַיָּימִין בְּסוּכָּה וְיַלְפִּין מִטִּיט הַנָּרוּק. כְּיֵי דְתַנִּינָן תַּמָּן הֶרְחִיק אֶת הַסִּיכּוּךְ מִן הַדְּפָנוֹת שְׁלֹשָׁה טְפָחִים פְּסוּלָה. הָא פָּחוֹת מִיכַּן כְּשֵׁירָה. מַהוּ לִישָּׁן תַּחְתָּיו. הָתִיב רִבִּי יִצְחָק בָּן אֶלְיָשִׁיב הֲרֵי טִיט הַנָּרוּק מַשְׁלִים בְּמִקְוֶה וְאֵין מַטְבִּילִין בּוֹ. אַף הָכָא מַשְׁלִים בְּסוּכָּה וְאֵין יְשֵׁינִין תַּחְתָּיו.

שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת וּבִיקֵּשׁ אֶחָד מֵהֶן לֵילֵךְ לוֹ דְּבֵית רַב אָמְרֵי יְבָרֵךְ בָּרְכָה רִאשׁוֹנָה וְיֵלֵךְ לוֹ. אֵי זוּ הִיא בָּרְכָה רִאשׁוֹנָה. דְּבֵית רַב אָמְרֵי זוּ בִּרְכַּת הַזִּימּוּן. רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה זוּ הַזָּן אֶת הַכֹּל. רִבִּי חֶלְבּוֹ [רַב] חָנָן בְּשֵׁם רַב זוּ הַזָּן אֶת הַכֹּל. הָתִיב רַב שֵׁשֶׁת וְהָא מַתְנִיתָא פְלִיגָא שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה חַיָּיבִין בִּבְרָכַת הַזִּימּוּן. הָא אַרְבָּעָה לֹא. אֵין תֵּימַר בִּרְכַּת זִימּוּן רִאשׁוֹנָה נִיתְנֵי אַרְבָּעָה. אַשְׁכְּחַן תַּנֵּי אַרְבָּעָה. אֵין תֵּימַר זוּ הַזָּן אֶת הַכֹּל קַשְׁיָא. אֵין תֵּימַר זוּ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. לֵית אַתְּ יָכִיל. שַׁנְיֵיא הִיא דְּאָמַר רַב חוּנָא מִשֶּׁנִּיתְּנוּ הָרוּגֵי בֵיתָר לִקְבוּרָה נִקְבְּעָה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. הַטּוֹב שֶׁלֹּא נִסְרְחוּ וְהַמֵּטִיב שֶׁנִּיתְּנוּ לִקְבוּרָה. אָמַר רַב חוּנָה תִּיפְתַּר כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב דְּבַר תּוֹרָה דִּכְתִיב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ זוּ בִּרְכַּת הַזִּימּוּן. אֶת יי אֱלֹהֶיךָ זוּ הַזָּן אֶת הַכֹּל. עַל הָאָרֶץ זוּ בִּרְכַּת הָאָרֶץ. הַטּוֹבָה זוּ בִּרְכַּת בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנוֹן. אֲשֶׁר נָתַן לָךְ זֶה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.

כָּתוּב בַּתּוֹרָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ וְאֵין כָּתוּב בַּתּוֹרָה בְּרָכָה לְאַחֲרֶיהָ. מַה כָּתוּב בָּהּ לְפָנֶיהָ כִּי שֵׁם יי אֶקְרָא הָבוּ גֹודֶל לֵאלֹהֵינוּ. כְּתִיב בְּמָזוֹן בְּרָכָה לְאַחֲרֶיהָ וְאֵין כָּתוּב לְפָנָיו. מַה כְּתִיב לְאַחֲרָיו וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ. וּמְנַיִין לִיתֵּן אֶת הָאָמוּר בְּזֶה בְּזֶה וְאֶת הָאָמוּר בְּזֶה בְּזֶה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן אַתְיָא שֵׁם שֵׁם לְגְזֵרָה שָׁוָה. מַה שֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה בְּרָכָה לְפָנָיו אַף שֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר בְּמָזוֹן בְּרָכָה לְפָנָיו. וּמַה שֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר בְּמָזוֹן בְּרָכָה לְאַחֲרָיו. אַף שֵׁם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה לְאַחֲרֶיהָ. עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יִשְׁמָעֵאל קַל וָחוֹמֶר. מַה אִם מָזוֹן שֶׁאֵין טָעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו טָעוּן בְּרָכָה לְאַחֲרָיו תּוֹרָה

שֶׁהִיא טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ. אֵינוֹ דִין שֶׁתְּהֵא טְעוּנָה בְּרָכָה לְאַחֲרֶיהָ. עַד כְּדוֹן תּוֹרָה. מָזוֹן מַה. אִם תּוֹרָה שֶׁאֵינָהּ טְעוּנָה בְּרָכָה לְאַחֲרֶיהָ טְעוּנָה בְּרָכָה לְפָנֶיהָ. מָזוֹן שֶׁטְּעוּן בְּרָכָה לְאַחֲרָיו. אֵינוֹ דִין שֶׁטְּעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו. רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי נָתָן. [רִבִּי יִצְחָק] אָמַר כִּי הוּא יְבָרֵךְ הַזָּבַח וְאַחַר כָּךְ יֹאכְלוּ הַקְּרוּאִים. רִבִּי נָתָן אוֹמֵר וַעֲבַדְתֶּם אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּבֵרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ. אֵימָתַי הוּא קָרוּי לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ. עַד שֶׁלֹּא אָכַלְתָּ. רִבִּי אוֹמֵר מַה אִם בְּשָׂעָה שֶׁאָכַל וְשָׂבֵעַ צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּשָׂעָה שֶׁהוּא תָאֵב לֶאֱכוֹל לֹא כָּל שֶׁכֵּן. עַד כְּדוֹן מָזוֹן. תּוֹרָה מַה. אִם מָזוֹן שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא חַיֵּי שָׂעָה טְעוּן בְּרָכָה לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. תּוֹרָה שֶׁהִיא חַיֵּי עַד לֹא כָּל שֶׁכֵּן. רִבִּי זְעוּרָא בְּעֵי אִילֵּין שִׁלְשָׁה קְרוּיוֹת מַה אַתְּ עָבִיד לוֹן. כְּשִׁלְשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת. אוֹ כְשִׁלְשָׁה שֶׁאָכְלוּ זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אֵין תַּעֲבִדִינוּן כְּשִׁלְשָׁה שֶׁאָכְלוּ זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אֶפִילוּ כְּאַחַת. הָרִאשׁוֹן מְבָרֵךְ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה. וְהָאַחֲרוֹן בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה. וְהָאֶמְצָעִי אֵינוֹ מְבָרֵךְ כָּל עִיקָּר. אֵין תַּעֲבִדִינוּן כְּשִׁלְשָׁה שֶׁאָכְלוּ זֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אֶפִילוּ הָאֶמְצָעִי מְבָרֵךְ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֶבְדִּימָא לֹא לָמְדוּ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה מִבִּרְכַּת [הַמָּזוֹן] אֶלָּא לְרַבִּים. וְאִם לְרַבִּים אֶפִילוּ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ לֹא יְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי אַבָּא מָרִי אַחֲוֵי דְּרִבִּי יוֹסֵי עֲשָׂאוּהּ כִּשְׁאָר כָּל מִצְוֹתֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה. מַה שְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת טְעוּנוֹת בְּרָכָה. אַף זוּ טְעוּנָה בְּרָכָה.

אָכַל דְּמַאי. הֲדָא אָמְרָה אָכַל פֵּירוֹת סָפֵק נִיתַּקְנוּ סָפֵק לֹא נִיתַּקְנוּ מְזַמְּנִין. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן אַחֲוֵי דְּרִבִּי בְּרֶכְיָה. בְּשָׂעָה שֶׁגָּזְרוּ עַל הַדְּמַאי רוֹב עַמֵּי הָאָרֶץ הָיוּ מַכְנִיסִין לְבָתֵּיהֶן. וַיי דָּא אָמְרָה דָּא כוּתִי מְזַמְּנִין עָלָיו. וְאֵהֵן כוּתִי לָאו סָפֵק הוּא. אָמַר רִבִּי אַבָּא תִּיפְתָּר כְּמַן דְּמַר כוּתִי כְּגוֹי דִּבְרֵי רִבִּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כוּתִי כְּיִשְׂרְאֵל לְכָל דָּבָר.

הלכה ב

משנה: נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶן. עַד כַּמָּה מְזַמְּנִין עַד כְּזַיִת. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד כְּבֵיצָה.

הלכה: רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי רִבִּי יוֹסֵי בֶּן שָׁאוּל בְּשֵׁם רִבִּי קָטָן עוֹשִׁין אוֹתוֹ סְנִיף לַעֲשָׂרָה. וְהָתַנִּי אֵין מְדַקְדְּקִין בְּקָטָן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי קַיְימָא רִבִּי סִימוֹן רִבִּי חֲנִינָא רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לִשְׁנֵי קְטַנִּים נִצְרָכָה. שֶׁאִם הָיָה קָטָן עוֹשִׁין אוֹתוֹ סָפֵק. סָפֵק עוֹשִׁין אוֹתוֹ וַדַּאי. רִבִּי יְהוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי תִּשְׁעָה נִרְאִין כַּעֲשָׂרָה מַה [מְזַמְּנִין] מְסוּיָּמִין. אֶלָּא אֶפִילוּ קָטָן בֵּינֵיהֶן.

רִבִּי בְּרֶכְיָה אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים תַּמָּן קָטָן עוֹשִׁין אוֹתוֹ סְנִיפִין לַעֲשָׂרָה. וְמוֹר אַף הָכָא עוֹשִׁין אוֹתוֹ סְנִיף לִשְׁלֹשָׁה. מַה תַּמָּן שֶׁמַּזְכִּירִין אֶת הַשֵּׁם עוֹשִׁין אוֹתוֹ סְנִיף. כַּאן שֶׁאֵין מַזְכִּירִין אֶת הַשֵּׁם לֹא כָּל שֶׁכֵּן. אָמַר לֵיהּ וְהָא אֵינוֹ

כָּל שֶׁכֵּן. תָּמַן עַל יְדֵי שֶׁהֵן אוֹמְרִים אֶת הַשֵּׁם עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף. וְכַאן שֶׁאֵין קוֹרִין אֶת הַשֵּׁם אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף.

תַּנֵּי קָטָן וְסֵפֶר תּוֹרָה עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף. אָמַר רִבִּי יוּדָן כֵּינִי מַתְנִיתָא קָטָן לְסֵפֶר תּוֹרָה עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף.

מֵאֵימָתַי עוֹשִׂין אוֹתוֹ סְנִיף. רִבִּי אֲבִינָא אֲמַר אִיתְפַּלְגוּן רַב חוּנָא וְרַב יְהוּדָה תְּרוֵיהוֹן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל. חַד אָמַר כְּדֵי שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ טִיב בְּרָכָה. וְחָרָנָה אָמַר שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ לְמִי הוּא מְבָרֵךְ. אָמַר רִבִּי נָסָא כְּמָה זִימְנִין אֲכָלִית עִם רִבִּי תַּחְלִיפָא אַבָּא וְעִם אֲנִינְיָיא בַּר סִיסַיי חֲבִיבִי וְלָא זְמַנִּין עָלַי עַד שֶׁהֵבֵאתִי שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת.

שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת בְּעָא קוֹמֵי רַב. וְאִית דְּאָמְרִין בְּעוּן קוֹמֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת. תִּשְׁעָה פַּת וְאֶחָד יֶרֶק. אָמַר לוֹן מְזַמְּנִין. שְׁמֹנָה פַּת וּשְׁנַיִם יֶרֶק אָמַר לוֹן מְזַמְּנִין. שִׁבְעָה פַּת וּשְׁלֹשָׁה יֶרֶק אָמַר לוֹן מְזַמְּנִין. רִבִּי אֲבִינָא בְּעִי מֶחְצָה לְמֶחְצָה מַהוּ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא עַד דַּאֲנָא תַמָּן אִצְרְכַת לִי מַיצְרִי לִי מִינָךְ לָא שַׁלְתֵּיהּ.

רִבִּי יִרְמְיָה בְּעִי אוֹתוֹ שֶׁאָכַל יֶרֶק מַהוּ שֶׁיְּבָרֵךְ. מֵחְלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרִבִּי יִרְמְיָה. תַּנֵּי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת נְזִירִין עָלוּ בִימֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח מֵאָה וַחֲמִשִּׁים מָצָא לָהֶן פֶּתַח. וּמֵאָה וַחֲמִשִּׁים לֹא מָצָא לָהֶן פֶּתַח. אָתָא גַבֵּי יַנַּאי מַלְכָּא. אֲמַר לֵיהּ אִית הָכָא תִּלַּת מְאָה נְזִירִין בְּעַיִן תִּשַּׁע מֵאָה קָרְבָּנִין. אֶלָּא יְהַב אַתְּ פַּלְגָּא מִן דִּידָךְ וַאֲנָא פַלְגָּא מִן דִּידִי. שְׁלַח לֵיהּ אַרְבַּע מְאָה וְחַמְשִׁין. אֲזַל לִישְׁנָא בִישָׁא וַמַר לֵיהּ לָא יְהַב מִן דִּידֵיהּ כְּלוּם. שְׁמַע יַנַּאי מַלְכָּא וְכָעַס. דְּחַל שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח וְעָרַק. בָּתַר יוֹמִין סָלְקוּן בְּנֵי נַשׁ רַבְרְבִין מִן מַלְכוּתָא דְפָרַס גַּבֵּי יַנַּאי מַלְכָּא. מִן דְּיָתְבִין אָכְלִין אָמְרִין לֵיהּ נְהִירִין אֲנַן דַּהֲוָה אִית הָכָא חַד גְּבַר סָב וַהֲוָה אָמַר קוֹמַיִן מִילִּין דְּחָכְמָה. תַּנֵּי לוֹן עוּבְדָּא. אָמְרִין לֵיהּ שְׁלַח וְאַיְיתֵיהּ שָׁלַח וְיָהֵב לֵיהּ מִילָּא וַאֲתָא וְיָתֵיב לֵיהּ בֵּין מַלְכָּא לְמַלְכְּתָא. אֲמַר לֵיהּ לְמָה אַפְלַיְית בִּי. אֲמַר לֵיהּ לָא אַפְלַיְית בָּךְ אַתְּ מִמְּמוֹנָךְ וַאֲנָא מִן אוֹרַיְיתִי. דִּכְתִיב כִּי בְצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף. אֲמַר לֵיהּ וְלָמָּה עָרַקְתְּ. אֲמַר לֵיהּ שְׁמָעִית דְּמָרִי כְעַס עָלַי וּבְעִית מִקַּיְימָה הֲדֵין קְרַיָיא חֲבִי כִּמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבֹר זָעַם. וּקְרָא עִלּוֹי וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ. אֲמַר לֵיהּ וְלָמָּה יָתַבְתְּ בֵּין מַלְכָּא לְמַלְכְּתָא. אֲמַר לֵיהּ בְּסִיפְרָא דְּבֶן סִירָא כְתִיב סַלְסְלֶיהָ וּתְרוֹמְמֵךְ וּבֵין נְגִידִים תּוֹשִׁיבֵךְ. אֲמַר הֲבוּ לֵיהּ כַּסָּא דְּלִיבְרִיךְ. נְסַב כַּסָּא וְמַר נְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַל יַנַּאי וַחֲבֵירָיו. אֲמַר לֵיהּ עַד כְּדוֹן אַתְּ בְּקַשְׁיוּתָךְ. אֲמַר לֵיהּ וּמַה נֹאמַר עַל הַמָּזוֹן שֶׁלֹּא אָכַלְנוּ. אֲמַר הֲבוּן לֵיהּ דְּלֵיכוּל. יְהֲבוּ לֵיהּ וְאָכַל. וְמַר נְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַלְנוּ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן חוֹלְקִין עַל רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח. רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר עַל הָרִאשׁוֹנָה. רִבִּי אַבָּא אָמַר עַל הַשְּׁנִייָה. מֵחְלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרִבִּי יִרְמְיָה. הָתָם צְרִיכָא לֵיהּ. וָכָה פְּשִׁיטָא לֵיהּ. הֵן דְּצְרִיכָא לֵיהּ כְּרַבָּנָן הֵן דְּפְשִׁיטָא לֵיהּ כְּרַבָּן

שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. תַּנִּי עֲלָהּ הֵיסֵב וְאָכַל עִמָּהֶן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָכַל כְּזַיִת דָּגָן מְזַמְּנִין דִּבְרֵי חֲכָמִים. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לְעוֹלָם אֵין מְזַמְּנִין עָלָיו עַד שֶׁיֹּאכַל כְּזַיִת דָּגָן. תַּנִּי שְׁנַיִם פַּת וְאֶחָד יֶרֶק מְזַמְּנִין. מַתְנִיתָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.

הלכה ג

משנה: כֵּיצַד מְזַמְּנִין בִּשְׁלֹשָׁה אוֹמֵר נְבָרֵךְ. בִּשְׁלֹשָׁה וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. בַּעֲשָׂרָה אוֹמֵר נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ. בַּעֲשָׂרָה וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. אֶחָד עֲשָׂרָה וְאֶחָד עֶשֶׂר רִבּוֹא. בְּמֵאָה אוֹמֵר נְבָרֵךְ לַיי אֱלֹהֵינוּ. בְּמֵאָה וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. בְּאֶלֶף אוֹמֵר נְבָרֵךְ לַיי אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. בְּאֶלֶף וְהוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. בְּרִבּוֹא אוֹמֵר נְבָרֵךְ לַיי אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרוּבִים עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַלְנוּ. רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר לְפִי רוֹב הַקָּהָל מְבָרְכִין שֶׁנֶּאֱמַר בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים יי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה מַה מָּצִינוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֶחָד מְרוּבִּין וְאֶחָד מוּעָטִין אוֹמֵר בָּרְכוּ אֶת יי. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר בָּרְכוּ אֶת יי הַמְבוֹרָךְ.

הלכה: דִּילְמָה. רִבִּי זְעִירָא וְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וְרִבִּי חִייָא בַּר בָּא רִבִּי חֲנִינָא חֲבֵרוֹן דְּרַבָּנָן הֲווּ יָתְבִין אִכְלִין. נְסָב רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא כַּסָּא וּבֵירַךְ וַאֲמַר נְבָרֵךְ וְלָא אֲמַר בָּרְכוּ. אֲמַר לֵיהּ רִבִּי חִייָא בַּר בָּא. וְלָמָּה לֹא אָמַרְתָּ בָּרְכוּ. אֲמַר לֵיהּ וְלֹא כֵן תַּנִּי אֵין מְדַקְדְּקִין בַּדָּבָר. בֵּין שֶׁאָמַר נְבָרֵךְ בֵּין שֶׁאָמַר בָּרְכוּ אֵין תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כַּךְ. וְהַנּוֹקְדָנִין תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כַּךְ. וּבְאִישׁ לְרִבִּי זְעִירָא בְּגִין דְּצָווּח רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא לְרִבִּי חִייָא בַּר [בָּא] נוֹקְדָנָא.

שְׁמוּאֵל אָמַר אֵינִי מוֹצִיא אֶת עַצְמִי מִן הַכְּלָל. הוֹתִיבוּן הֲרֵי בִּרְכַת הַתּוֹרָה הֲרֵי הוּא אוֹמֵר בָּרְכוּ. אָמַר רִבִּי אָבוּן מִכְּיוָן דְּיֵימַר הַמְבוֹרָךְ אַף הוּא אֵינוֹ מוֹצִיא עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל.

רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא הֲוָה מְשַׁמֵּשׁ קוֹמֵי זְעִירָא. מְזַג לֵיהּ כַּסָּא. אֲמַר לֵיהּ סָב בְּרִיךְ. אֲמַר לֵיהּ וְהַב דַּעְתָּךְ דְּאַתְּ מִישְׁתֵּי חוֹרָנָה. דְּתַנִּי הַשָּׂמֵשׂ מְבָרֵךְ עַל כָּל כּוֹס וְכוֹס. וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל כָּל פְּרוּסָה וּפְרוּסָה. אֲמַר לֵיהּ כְּמָא דַּאֲנָא יְהַב דַּעְתֵּי מַפְקָא יָתֵיךְ יְדֵי חוֹבָתָךְ בְּבִרְכָתָהּ. כֵּן הַב דַּעְתָּךְ מַפְקָא יְדֵי חוֹבָתֵי בְּאָמֵן. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יִרְמְיָה מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן הַמִּתְעַסֵּק לֹא יָצָא וְהַשּׁוֹמֵעַ מִן הַמִּתְעַסֵּק לֹא יָצָא.

בְּמֵאָה אוֹמֵר כוּ'. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן זוּ דִבְרֵי רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים אֶחָד עֶשֶׂר וְאֶחָד עֶשֶׂר רִיבּוֹא. רָבָא אָמַר הֲלָכָה כְּמִי שֶׁאוֹמֵר אֶחָד עֶשֶׂר וְאֶחָד עֶשֶׂר רִיבּוֹא.

מְנַיִין לְעֲדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה. רִבִּי בָּא וְרִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן נֶאֱמַר כַּאן עֲדָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן עֲדָה. מַה עֲדָה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עֲשָׂרָה. אַף עֲדָה שֶׁנֶּאֱמַר כַּאן עֲשָׂרָה. אָמַר רִבִּי סִימוֹן נֶאֱמַר כַּאן תּוֹךְ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן תּוֹךְ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבּוֹר בָּר בְּתוֹךְ הַבָּאִים. מַה תּוֹךְ הָאָמוּר לְהַלָּן עֲשָׂרָה. אַף כַּאן עֲשָׂרָה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן כִּי אִם מִתּוֹךְ אַתְּ יְלִיף לָהּ סַגִּין

אינון. אֶלָּא נֶאֱמַר כַּאן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנֶאֱמַר לְהַלָּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מַה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עֲשָׂרָה. אַף כַּאן עֲשָׂרָה.

מַה מְקַיְּימִין רַבָּנָן טַעְמָא דְּרִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּמַקְהֲלוֹת בְּכָל קְהִילָה וּקְהִילָה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ במקהלת כְּתִיב.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה מַה מָּצִינוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כּוי. רִבִּי חִייָא בַּר אַשִׁי קָם מִקְּרֵי בְּאוֹרַייְתָא וְאָמַר בָּרְכוּ וְלֹא אָמַר הַמְבוֹרָךְ. בְּעוֹן מִישְׁתּוֹקִינֵיהּ אָמַר לָהֶן רַב אַרְפּוּנֵיהּ. דִּינְהִיג כְּרִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי זְעִירָא קָם מִקְּרֵי כֹּהֵן בְּמָקוֹם לֵוִי וּבֵירַךְ לְפָנָיהּ וּלְאַחֲרֶיהָ וּבְעוֹן מִישְׁתּוֹקִינֵיהּ אָמַר לוֹן רִבִּי חִייָא בַּר אַשִׁי אַרְפּוּנֵיהּ. דְּכֵן אִינּוּן נְהִיגִין גַּבֵּייהוּ.

כְּתִיב וַיְבָרֶךְ עֶזְרָא אֶת יי [הָאֱלֹהִים] הַגָּדוֹל. בְּמַה הוּא גוֹדְלוֹ. גּוֹדְלוֹ בְּשֵׁם הַמְפוֹרָשׁ. רַב מַתְנָה אָמַר גּוֹדְלוֹ בִּבְרָכָה. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לָמָּה נִקְרוּ אַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהֶחֱזִירוּ הַגְּדוּלָה לְיוֹשְׁנָהּ. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס מִשָּׁה הִתְקִין מַטְבְּעָהּ שֶׁל תְּפִילָּה הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּיבּוֹר וְהַנּוֹרָא. יִרְמְיָה אָמַר הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּיבּוֹר וְלֹא אָמַר הַנּוֹרָא. לָמָּה אָמַר הַגִּיבּוֹר לְזֶה נָאֶה לִקְרוֹת גִּיבּוֹר שֶׁהוּא רוֹאֶה חוּרְבָּן בֵּיתוֹ וְשׁוֹתֵק. וְלָמָּה לֹא אָמַר נוֹרָא אֶלָּא שֶׁאֵין נוֹרָא אֶלָּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּאֱמַר נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ. דָּנִיֵּאל אָמַר הָאֵל הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא וְלֹא אָמַר הַגִּבּוֹר בָּנָיו מְסוּרִין בְּקוֹלָרִין הֵיכָן הִיא גְּבוּרָתוֹ. וְלָמָּה אָמַר הַנּוֹרָא. לְזֶה נָאֶה לִקְרוֹת נוֹרָא בְּנוֹרָאוֹת שֶׁעָשָׂה לָנוּ בְּכִבְשָׁן הָאֵשׁ. וְכֵיוָן שֶׁעָמְדוּ אַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה הֶחֱזִירוּ הַגְּדוּלָה לְיוֹשְׁנָהּ. הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּיבּוֹר וְהַנּוֹרָא. וּבָשָׂר וְדָם יֵשׁ בּוֹ כֹּחַ לִיתֵּן קִצְבָה לַדְּבָרִים הַלָּלוּ. אָמַר רִבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר יוֹדְעִין הֵן הַנְּבִיאִים שֶׁאֱלוֹהֵן אֱמֶת וְאֵינָן מַחֲנִיפִין לוֹ.

הלכה ד

משנה: רַשָּׁאִין לֵיחָלֵק כּוי. שְׁלוֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאַחַת אֵינָן רְשָׁאִין לֵיחָלֵק וְכֵן אַרְבָּעָה וְכֵן חֲמִשָּׁה. שִׁשָּׁה נֶחְלָקִין עַד עֲשָׂרָה. וַעֲשָׂרָה אֵינָן נֶחֱלָקִין עַד שֶׁיִּהוּ עֶשְׂרִים.

הלכה: תַּנֵּי הָיָה יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בְּשַׁבָּת וְשָׁכַח וְלֹא הִזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת. רַב אָמַר חוֹזֵר. וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵינוֹ חוֹזֵר.

שְׁמָעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן סָפֵק הִזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. סָפֵק לֹא הִזְכִּיר אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. אַשְׁכָּח תַּנֵּי וּפְלִיג. כָּל יוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ קָרְבַּן מוּסָף כְּגוֹן רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע אִם לֹא הִזְכִּיר מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וְכָל שֶׁאֵין בּוֹ קָרְבַּן מוּסָף כְּגוֹן חֲנוּכָּה וּפוּרִים צָרִיךְ לְהַזְכִּיר מֵעֵין הַמְּאוֹרָע אִם לֹא הִזְכִּיר אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ.

חָנָן בַּר אַבָּא וְחֶבְרַייָא הֲווּ יָתְבִין אָכְלִין בְּשַׁבָּתָא. מִן דְּאָכְלִין וּבָרְכִין קָם אָזַל לֵיהּ. חָזַר לְגַבָּן אַשְׁכַּחְנוּן בָּרְכִין. אָמַר וְלֹא כְּבָר בֵּירַכְנוּ. אָמְרִין לֵיהּ מְבָרְכִין וְחוֹזְרִין וּמְבָרְכִין דַּאֲשַׁכְּחָן מַדְכְּרָא דְשַׁבָּתָא. לָא אָמַר כֵּן רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָא רִבִּי יִרְמְיָה מָטוּ בָהּ בְּשֵׁם רַב שָׁכַח

וְלֹא הִזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת אוֹמֵר אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. כֵּן בְּשֶׁהִסִּיעַ דַּעְתּוֹ וְכֵן בְּשֶׁלֹּא הִסִּיעַ דַּעְתּוֹ.

תַּנֵּי עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ אַף עַל פִּי שֶׁכּוּלָּם אוֹכְלִין מִכִּכָּר אֶחָד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרֵךְ לְעַצְמוֹ. יָשְׁבוּ וְאָכְלוּ אַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹכֵל מִכִּכָּר עַצְמוֹ אֶחָד מְבָרֵךְ עַל יְדֵי כוּלָּם. רִבִּי יִרְמְיָה זְמִין לַחֲבֵרָיָה בְּפוּנְדָקָא.

הלכה ה

משנה: שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין בְּבַיִת אֶחָד בְּזָמַן שֶׁמִּקְצָתָן רוֹאִין אֵילּוּ אֶת אֵילּוּ הֲרֵי אֵילּוּ מִצְטָרְפִין לְזִימּוּן. וְאִם לָאו אֵילּוּ מְזַמְּנִין לְעַצְמָן וְאֵילּוּ מְזַמְּנִין לְעַצְמָן. וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַיַּיִן עַד שֶׁיִּתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מְבָרְכִין.

הלכה: שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין בְּבַיִת אֶחָד כו'. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא לִשְׁנֵי בָתִּים נִצְרָכָה.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן וְהֵן שֶׁנִּכְנְסוּ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה עַל מְנָת כֵּן.

אֵילֵּין בֵּית נְשָׁאֵי מַה אַתְּ עֲבַד לוֹן בְּבַיִת אֶחָד אוֹ בִשְׁנֵי בָתִּים. נֹאמַר אִם הָיָה דַּרְכָּן לֵעָבוֹר אֵילּוּ עַל אֵילּוּ מְזַמְּנִין. וְאִם לָאו אֵין מְזַמְּנִין. רִבִּי בֶּרֶכְיָה מוֹקִים לַאֲמוֹרֵיהּ עַל תַּרְעָא מְצִיעְיָא דְּבֵי מִדְרָשָׁא וְהוּא מְזַמֵּן עַל אֵילֵּין וְעַל אֵילֵּין.

אֵין מְבָרְכִין עַל הַיַּיִן עַד שֶׁיִּתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מְבָרְכִין. רִבִּי זְרִיקָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חִינְנָא מוֹדִים חֲכָמִים לְרִבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה שֶׁהוּא נוֹתֵן לְתוֹכוֹ מַיִם כָּל שֶׁהוּא. נְהִיגִין רַבָּנָן בְּהָהֵן כַּסָּא דְקִידּוּשָׁא. מִילְתָא דְּרִבִּי יוֹסֵה פְּלִיגָא אַדְּרִבִּי יוֹנָה. דְּרִבִּי יוֹנָה טָעַם כַּסָּא וּמְתַקֵּן לָהּ. אֵין תֵּימַר שֶׁהוּא מָזוּג. וְהָתַנֵּי הַשּׁוֹתֶה מַשְׁקִין מְזוּגִין שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶן הַלַּיְלָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן וְהֵן שֶׁלָּנוּ בִּכְלֵי מַתָּכוֹת.

רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן רִאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹאֲלִין שְׁמֹאל מַהוּ שֶׁתְּסַיֵּעַ לִימִין בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ תְּלָת. אַתְּ שְׁמַע שֶׁהוּא צָרִיךְ לְתוֹפְסוֹ בִּימִין. וְצָרִיךְ שֶׁתְּהֵא יָדוֹ גְבוֹהָה מִן הַשּׁוּלְחָן טֶפַח. צָרִיךְ שֶׁנּוֹתֵן עֵינָיו בּוֹ.

אָמַר רִבִּי אָחָא שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּכוֹס שֶׁל בְּרָכָה מָלֵא. עִיטּוּר. וּמוּדָּח. וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכַּת יי. שְׂבַע עִיטּוּר. רָצוֹן מוּדָּח. מָלֵא כְמַשְׁמָעוֹ.

אָמַר רִבִּי חֲנִינָא אִם עָשִׂיתָה כֵן מַה כְתִיב תַּמָּן יָם וְדָרוֹם יְרָשָׁה. אַתְּ זוֹכֶה לִירַשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר כּוֹס פָּגוּם אֵין מְבָרְכִין עָלָיו. טָעֲמוֹ פָּגְמוֹ. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ תְּלָת. שְׁמַע מִינָּהּ כּוֹס פָּגוּם אֵין מְבָרְכִין עָלָיו. וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא בּוֹ כְּשִׁיעוּר. וְטָעֲמוֹ פָּגְמוֹ.

אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יוּדָן כְּבוֹד הַיּוֹם קוֹדֶם לִכְבוֹד לַיְלָה. קְדוּשַׁת הַלַּיְלָה קוֹדֶמֶת לִקְדוּשַׁת הַיּוֹם. אֵי זֶהוּ כְּבוֹד הַיּוֹם רִבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וְרִבִּי אֶלְעָזָר בַּר יוֹסֵף בְּשֵׁם רַב בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן.

רִבִּי זְרִיקָן בַּר חָמוֹי דְּרִבִּי זְרִיקָן הִזְכִּיר שֶׁל חֲנוּפָּה בָּאָרֶץ וְקִילְסוּ אוֹתוֹ. רִבִּי בָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי חִייָא בַּר בָּא הִזְכִּיר דַּיָּין אֱמֶת בְּהַטּוֹב וּמֵטִיב וְקִלְסוּ אוֹתוֹ.

רִבִּי בָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אָכַל מְהַלֵּךְ עוֹמֵד וּמְבָרֵךְ. אָכַל עוֹמֵד יוֹשֵׁב וּמְבָרֵךְ. אָכַל יוֹשֵׁב מֵיסָב וּמְבָרֵךְ. אוֹכֵל מֵיסָב מִתְעַטֵּף וּמְבָרֵךְ. אִם עָשָׂה כֵן הֲרֵי הוּא כְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. מַה טַּעְמָא בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָנָיו וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו.

פרק ח

הלכה א

משנה: אֵילּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל בְּסָעוּדָה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם.

הלכה: מַה טַּעֲמְהוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי שֶׁקִּדּוּשַׁת הַיּוֹם גָּרְמָה לְיַיִן שֶׁיְּבוֹא וּכְבָר נִתְחַייֵב בְּקִדּוּשַׁת הַיּוֹם עַד שֶׁלֹּא בָּא הַיַּיִן. מַה טַּעֲמְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לְקִדּוּשַׁת הַיּוֹם שֶׁתֵּאָמֵר. דָּבָר אַחֵר הַיַּיִן תְּדִיר וּקְדוּשָׁה אֵינָהּ תְּדִירָה.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵה מִדִּבְרֵי שְׁנֵיהֶן יַיִן וְהַבְדָּלָה הַיַּיִן קוֹדֵם. כְּלוּם טַעֲמְהוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי אֶלָּא שֶׁקִּדּוּשַׁת הַיּוֹם גָּרְמָה לְיַיִן שֶׁיָּבוֹא. וְכַאן הוֹאִיל וְלֹא אַבְדָּלָה גָּרְמָה לְיַיִן שֶׁיְּבוֹא הַיַּיִן קוֹדֵם. כְּלוּם טַעֲמְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל אֶלָּא שֶׁהַיַּיִן תָּדִיר וּקְדוּשָׁה אֵינָהּ תְּדִירָה. וְכֵן הוֹאִיל וְהַיַּיִן תָּדִיר וְאַבְדָּלָה אֵינָהּ תְּדִירָה הַיַּיִן קוֹדֵם. אָמַר רִבִּי מָנָא מִדִּבְרֵי שְׁנֵיהֶן יַיִן וְאַבְדָּלָה אַבְדָּלָה קוֹדֶמֶת. כְּלוּם טַעֲמְהוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי אֶלָּא שֶׁכְּבָר נִתְחַייֵב בְּקִדּוּשַׁת הַיּוֹם עַד שֶׁלֹּא בָּא הַיַּיִן. וְכַאן הוֹאִיל וְנִתְחַייֵב בְּהַבְדָּלָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַיַּיִן אַבְדָּלָה קוֹדֶמֶת. כְּלוּם טַעֲמְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל אֶלָּא שֶׁהַיַּיִן גּוֹרֵם לְקִדּוּשַׁת הַיּוֹם שֶׁתֵּאָמֵר. וְכָאן הוֹאִיל וְאֵין הַיַּיִן גּוֹרֵם לְאַבְדָּלָה שֶׁתֵּאָמֵר אַבְדָּלָה קוֹדֶמֶת.

אָמַר רִבִּי זְעִירָא מִדִּבְרֵי שְׁנֵיהֶן מַבְדִּילִין בְּלֹא יַיִן וְאֵין מְקַדְּשִׁין [בְּלֹא יַיִן]. הֵיא דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעִירָא. דְּרִבִּי זְעִירָא אָמַר מַבְדִּילִין עַל הַשֵּׁכָר וַאֲזִלִין מִן אֲתַר לַאֲתַר מִשּׁוּם קִדּוּשָׁה.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בְּרִיבִּי נְהִיגִין תַּמָּן בְּמָקוֹם שֶׁאֵין יַיִן שְׁלִיחַ צִיבּוּר עוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְאוֹמֵר בְּרָכָה אַחַת מֵעֵין שֶׁבַע וְחוֹתֵם בִּמְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת יוֹם הַשַּׁבָּת.

וְקַשְׁיָא עַל דְּבֵית שַׁמַּאי בְּלֵילֵי שַׁבָּת הֵיךְ עֲבִידָה. הָיָה יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְחָשְׁכָה לֵילֵי שַׁבָּת וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס אַתְּ אָמַר מֵנִיחוֹ לְאַחַר הַמָּזוֹן וּמְשַׁלְּשֵׁל כּוּלָּם עָלָיו.

מַה נַפְשֵׁךְ יְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם הַמָּזוֹן קוֹדֶם. יְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן הַיַּיִן קוֹדֶם. יְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן הַיּוֹם קוֹדֶם. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֲדָא. בָּא לְהֶן יַיִן אַחַר הַמָּזוֹן וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס. אָמַר רִבִּי בָּא עַל יְדֵי שֶׁהוּא בְּרָכָה קְטַנָּה שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיִשְׁתֶּה. בְּרַם הָכָא מִכְּיוָן שֶׁהוּא מְשַׁלְּשָׁהּ עַל יְדֵי הַכּוֹס אֵינוֹ שׁוֹכֵחַ. כֵּיצַד יַעֲשׂוּ עַל דִּבְרֵי בֵית שַׁמַּאי יְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן תְּחִילָּה וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כַּךְ עַל הַיַּיִן.

וְקַשְׁיָא עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת הֵיךְ עֲבִידָה. הָיָה יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל בְּשַׁבָּת וְחָשְׁכָה מוֹצָאֵי שַׁבָּת וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס אַתְּ אָמַר מֵניחוֹ לְאַחַר הַמָּזוֹן וּמְשַׁלְּשֵׁל כּוּלָּן עָלָיו. מַה נַפְשֵׁךְ יְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן הַמָּזוֹן קוֹדֵם. יְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן הַנֵּר קוֹדֵם. יְבָרֵךְ עַל הַנֵּר אַבְדָּלָה קוֹדֶמֶת. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֲדָא. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל בִּרְכַת הַמָּזוֹן שֶׁהִיא בַתְּחִילָּה וְלֹא עַל הַבְדָּלָה שֶׁהוּא בַסּוֹף. עַל מַה נֶחְלְקוּ עַל הַנֵּר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים בְּשָׂמִים וְאַחַר כַּךְ נֵר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מָאוֹר וְאַחַר כַּךְ בְּשָׂמִים. רָבָא וְרַב יְהוּדָה הֲלָכָה כְּמִי שֶׁהוּא אוֹמֵר בְּשָׂמִים וְאַחַר כַּךְ נֵר. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל. יְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן תְּחִילָּה וְאַחַר כַּךְ יְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כַּךְ עַל הַנֵּר.

יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר יקי"נה יַיִן קִידּוּשׁ נֵר הַבְדָּלָה. חָנִין בַּר בָּא אָמַר בְּשֵׁם רַב יַיִן קִידּוּשׁ נֵר הַבְדָּלָה סוּפָהּ וּזְמָן. רִבִּי חֲנִינָא אָמַר [נהי"ק. אַתְיָא דִּשְׁמוּאֵל] כַּהֲדָא דְרִבִּי חֲנִינָא דְּאָמַר רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי מֶלֶךְ יוֹצֵא וְשִׁלְטוֹן נִכְנָס מְלַוִּין אֶת הַמֶּלֶךְ וְאַחַר כָּךְ מַכְנִיסִין אֶת הַשִּׁלְטוֹן. לֵוִי אָמַר ינה"ק. מִסְתַּבְּרָא דְּלֵוִי אָמַר מַעֲיִן שְׁנֵיהֶם. רִבִּי זְעִירָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי הֵיךְ עָבְדִין עוּבְדָּא. אָמַר לֵיהּ כְּרַב וּכְרִבִּי יוֹחָנָן. וְכֵן נְפַק עוּבְדָּא כְּרַב וּכְרִבִּי יוֹחָנָן.

רִבִּי אַבָּהוּ כַּד הֲוָה אָזִיל לִדְרוֹמָה הֲוָה עָבַד כְּרִבִּי חֲנִינָא. וְכַד הֲוָה נָחִית לְטִיבֶּרְיָא הֲוָה עָבַד כְּרִבִּי יוֹחָנָן. דְּלָא מִפְלַג עַל בַּר נַשׁ בְּאַתְרֵיהּ.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי חֲנִינָא נִיחָא. וְקַשְׁיָא עַל דְּרִבִּי יוֹחָנָן אִילּוּ בְשָׁאַר יְמוֹת הַשָּׁנָה אֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל הַנֵּר שֶׁלֹּא יִכְבֶּה. וְכֹא מְבָרֵךְ עַל הַנֵּר שֶׁלֹּא יִכְבֶּה. מַה עָבַד לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן מִכֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ יַיִן אֵין נֵרוֹ כוֹבֶה. וְיִבָרֵךְ עַל הַנֵּר בְּסוֹף. שֶׁלֹּא לַעֲקוֹר זְמָן הַשַּׁבָּתוֹת הַבָּאוֹת.

הלכה ב

משנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים נוֹטְלִין לְיָדַיִם וְאַחַר כַּךְ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מוֹזְגִין הַכּוֹס תְּחִילָּה וְאַחַר כַּךְ נוֹטְלִין לְיָדַיִם.

הלכה: מַה טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי שֶׁלֹּא יִטְמְאוּ מַשְׁקִין שֶׁבַּאֲחוֹרֵי הַכּוֹס מִיָּדָיו וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְּאוּ אֶת הַכּוֹס.

מַה טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל לְעוֹלָם אֲחוֹרֵי הַכּוֹס טְמֵאין. דָּבָר אַחֵר אֵין נְטִילַת יָדַיִם אֶלָּא סָמוּךְ לִבְרָכָה.

רִבִּי בִּיבָּן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַתְיָא דְּבֵית שַׁמַּאי כְּרִבִּי יוֹסֵי וּדְבֵית הִלֵּל כְּרִבִּי מֵאִיר. דְּתַנִּינָן תַּמָּן רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לְיָדַיִם טְמֵאוֹת וּטְהוֹרוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה לֹא אֲמָרָן אֶלָּא לְיָדַיִם טְהוֹרוֹת בִּלְבָד.

רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי שַׁבְּתַי וְרִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְחַלָּה וְלִנְטִילַת יָדַיִם אָדָם מְהַלֵּךְ אַרְבַּע [מִיל]. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי חֲנִינָא הֲדָא דַּאֲמַר לְפָנָיו אֲבָל לַאֲחָרָיו אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו.

שׁוֹמְרֵי גַּנּוֹת וּפַרְדֵּיסִים מַה אַתְּ עָבַד לָהוֹן כְּלְפָנֵיהֶן כִּלְאַחֲרֵיהֶן. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הֲדָא הָאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת וְקוֹצָה חַלָּתָהּ עֲרוּמָה מִפָּנַי שֶׁהִיא יְכוֹלָה לְכַסּוֹת אֶת עַצְמָהּ אֲבָל לֹא הָאִישׁ. וַהֲדָא אִשָּׁה לֹא בְתוֹךְ הַבַּיִת הִיא יוֹשֶׁבֶת וְאַתְּ אָמַר אֵין מַטְרִיחִין עָלֶיהָ. וְכַאן אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו.

תַּנֵּי מַיִם שֶׁלְּפָנַי הַמָּזוֹן רְשׁוּת וְשֶׁל אַחַר הַמָּזוֹן חוֹבָה. אֶלָּא שֶׁבְּרִאשׁוֹנִים נוֹטֵל וּמַפְסִיק. וּבַשְּׁנִיִּים נוֹטֵל וְאֵינוֹ מַפְסִיק. מַה הוּא נוֹטֵל וּמַפְסִיק. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אָמַר נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק אָמַר בְּעִי נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה וְאַתְּ אָמַרְתָּ רְשׁוּת.

אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי עַל הָרִאשׁוֹנִים נֶאֱכַל בְּשַׂר חֲזִיר. עַל הַשְּׁנִיִּים יָצְאָה אִשָּׁה מְבִיתָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנֶּהֶרְגוּ עָלֶיהָ שִׁלְשָׁה נְפָשׁוֹת.

שְׁמוּאֵל סָלַק לְגַבֵּי רַב. חָמָא יָתִיהּ אֲכַל [בְּחָתָה יָדֵיהּ]. אֲמַר לֵיהּ מַהוּ כֵן. אֲמַר לֵיהּ אִיסְתְּנִיס אֲנִי. רִבִּי זְעִירָא כַּד סְלִיק לְהָכָא חָמָא כֹּהֲנָיָא אָכְלִין [בְּחָתָה יָדֵיהּ]. אֲמַר לְהוֹן הָא אֲזֵילָא הַהִיא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל. אָתָא רִבִּי יוֹסֵי בַּר בַּר כַּהֲנָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל נְטִילַת יָדַיִם לְחוּלִּין אֵין נְטִילַת יָדַיִם לִתְרוּמָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לִתְרוּמָה וּלְחוּלִּין.

רִבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא וְרִבִּי יוֹנָה וְרַב חִייָא בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם רַב נְטִילַת יָדַיִם לִתְרוּמָה עַד הַפֶּרֶק. וּלְחוּלִּין עַד קִישְׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו. מַייְשָׁא בַּר בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר מִן דַּהֲוָא אָכַל עִם סַבִּי וְלָא מַשְׁטַף יָדוֹי עַד הַפֶּרֶק לָא הֲוָה אָכַל עִימֵּיהּ.

רַב הוּנָא אָמַר אֵין נְטִילַת יָדַיִם אֶלָּא לְפַת בִּלְבָד. תַּנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָא כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ לִיכְלוּךְ מַשְׁקֶה. רִבִּי זְעִירָא אָמַר אֲפִילּוּ מְקַצֵּץ תּוּרְמוֹסִין הֲוָה נָטַל יָדָיהּ.

רַב אָמַר נָטַל יָדָיו בְּשַׁחֲרִית אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו בֵּין הָעַרְבַּיִם. רִבִּי אֲבִינָא מְפַקֵּד לְחַמָּרַיָּה הֵן דְּאַתּוּן מִשְׁכְּחִין מִיסְתְּהוֹן [מַיָּא] נַסְבִּין יְדֵיכוּן וּמַתְנֵי עַל כָּל יוֹמָא.

רִבִּי זְעִירָא סְלִיק גַּבֵּיהּ רִבִּי אַבָּהוּ לְקֵיסָרִין אַשְׁכְּחֵיהּ אָמַר אֲזַל לְמֵיכוּל יְהַב לֵיהּ עֲגוּלָה דְּקַצֵּי. אֲמַר לֵיהּ סָב בְּרִיךְ אֲמַר לֵיהּ בַּעַל הַבַּיִת יוֹדֵעַ כּוֹחוֹ שֶׁל כִּבָּרוֹ. מִן דְּאָכְלוּן אֲמַר לֵיהּ סָב בְּרִיךְ. אֲמַר לֵיהּ חֲכַם רִבִּי לְרַב הוּנָא אֲנָשָׁא רַבָּא. וְהוּא הֲוָה אֲמַר הַפּוֹתֵחַ הוּא חוֹתֵם.

מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב הוּנָא. דְּתַנִּי סֵדֶר נְטִילַת יָדַיִם עַד חֲמִשָּׁה מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל. יוֹתֵר מִיכֵּן מַתְחִילִין מִן הַקָּטוֹן. בְּאֶמְצַע הַמָּזוֹן מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל. לְאַחַר הַמָּזוֹן מַתְחִילִין מִן הַמְבָרֵךְ לֹא שֶׁיַּתְקִין עַצְמוֹ לִבְרָכָה. אֵין תֵּימַר הַפּוֹתֵחַ הוּא חוֹתֵם כְּבָר מְתוּקָּן הוּא. אָמַר רִבִּי יִצְחָק תִּיפְתַּר בְּאֵילֵּין דַּהֲווּ עָלִין קִיטְעִין קִיטְעִין וְלָא יָדְעִין מַה מְבָרְכָה.

הלכה ג

משנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְקַנְּחַ יָדָיו בְּמַפָּה וּמֵנִיחָהּ עַל הַשּׁוּלְחָן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים עַל הַכֶּסֶת.

הלכה: מַתְנִיתָא בְּשׁוּלְחָן שֶׁל שִׁישׁ וְשֶׁל פְּרָקִים שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טוּמְאָה. מַה טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי שֶׁלֹּא יִטָּמְאוּ מַשְׁקִין שֶׁבְּמַפָּה מִן הַכֶּסֶת וְיַחְזְרוּ וְיִטַּמְאוּ אֶת יָדָיו.

וּמַה טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל לְעוֹלָם סָפֵק מַשְׁקִין לְיָדַיִם טְהוֹר. דָּבָר אַחֵר אֵין יָדַיִם לְחוּלִּין.

וּכְבֵית שַׁמַּאי יֵשׁ יָדַיִם לְחוּלִּין. תִּיפְתָּר אוֹ כְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹ כְרִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי צָדוֹק. כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר דְּתַנִּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי מֵאִיר הַיָּדַיִם תְּחִילָּה לְחוּלִּין וּשְׁנִיּוֹת לִתְרוּמָה. אוֹ כְרִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי צָדוֹק דְּתַנִּינָן תַּמָּן חוּלִּין שֶׁנֶּעֶשׂוּ עַל גַּבֵּי הַקּוֹדֶשׁ הֲרֵי אֵילּוּ כְּחוּלִּין. רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רִבִּי צָדוֹק אוֹמֵר הֲרֵי אֵילּוּ כִתְרוּמָה לְטַמֵּא שְׁנַיִם וְלִפְסוֹל אֶחָד.

תַּמָּן תַּנִּינָן הַסָּךְ שֶׁמֶן טָהוֹר נִטְמָא וְיָרַד וְטָבַל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אַף עַל פִּי מְנַטֵּף טָהוֹר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים טָמֵא. וְאִם הָיָה שֶׁמֶן טָמֵא מִתְּחִילָּתָן בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כְּדֵי סִיכַת אֵבֶר קָטָן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מַשְׁקֶה טוֹפֵחַ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם בֵּית הִלֵּל טוֹפֵחַ וּמַטְפִּיחַ. מוּחְלֶפֶת שִׁיטָּתְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל תַּמָּן אָמְרִין טָמֵא וְהָכָא אָמְרִין טָהוֹר. תַּמָּן בְּעֵינוֹ הוּא. וְהָכָא בָּלוּעַ בְּמַפָּה הוּא.

הלכה ד

משנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת וְאַחַר כַּךְ נוֹטְלִין לְיָדַיִם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים נוֹטְלִין לְיָדַיִם וְאַחַר כַּךְ מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת.

הלכה: מַה טַעֲמְהוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי מִפְּנֵי אוֹבְדָן אוֹכְלִין. וּמַה טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל אִם הַשַּׁמָּשׁ פִּיקֵחַ הֲרֵי זֶה מַעֲבִיר פֵּירוּרִין פָּחוֹת מִכְּזַיִת וְנוֹטְלִין לְיָדַיִם וְאַחַר כַּךְ מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת.

הלכה ה

משנה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים נֵר וּמָזוֹן בְּשָׁמִים וְהַבְדָּלָה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים נֵר וּבְשָׂמִים וּמָזוֹן וְהַבְדָּלָה. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים שֶׁבָּרָא מְאוֹר הָאֵשׁ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ.

הלכה: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כו'. תַּנֵּי אָמַר רִבִּי יְהוּדָה לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַמָּזוֹן שֶׁהִיא בַּתְּחִילָּה וְעַל הַבְדָּלָה שֶׁהִיא בַּסּוֹף. וְעַל מַה נֶחְלְקוּ עַל הַמָּאוֹר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים בְּשָׂמִים וּמָאוֹר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מָאוֹר וּבְשָׂמִים. רִבִּי בָּא וְרַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי שֶׁאוֹמֵר בְּשָׂמִים וְאַחַר כָּךְ מָאוֹר.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כּוֹס בִּימִינוֹ וְשֶׁמָּן עֶרֶב בִּשְׂמֹאלוֹ אוֹמֵר עַל הַכּוֹס וְאַחַר כָּךְ אוֹמֵר עַל שֶׁמָּן עֶרֶב. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים שֶׁמָּן עֶרֶב בִּימִינוֹ וְכוֹס בִּשְׂמֹאלוֹ אוֹמֵר עַל שֶׁמָּן עֶרֶב וְטָחוֹ בְּרֹאשׁ הַשַּׁמָּשׁ. אִם הָיָה שַׁמָּשׁ תַּלְמִיד חָכָם טָחוֹ בְּכוֹתֶל. שֶׁאֵין שִׁבְחוֹ שֶׁל תִּלְמִיד חָכָם לִהְיוֹת יוֹצֵא מְבוּשָׁם.

אַבָּא בַּר בַּר חָנָה וְרַב חוּנָא הֲווֹן יָתְבִין אָכְלִין. וַהֲוָה רִבִּי זְעִירָא קָאִים מְשַׁמֵּשׁ קוֹמֵיהוֹן עָלוֹ וְטָעִין תְּרוֵיהוֹן בְּחָדָא יָדָא. אֲמַר לֵיהּ אַבָּא בַּר בַּר חָנָה מַה יָדֵיךְ חוֹרִיתָא קְטָעִין. וְכָעַס עֲילוֹי אָבוֹי. אֲמַר לֵיהּ לָא מִיסְתָּךְ דְּאַתְּ רְבִיעַ וְהוּא קָאִים מְשַׁמֵּשׁ. וְעוֹד דְּהוּא כֹּהֵן וְאָמַר שְׁמוּאֵל הַמְשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְהוּנָּה מָעַל אַתְּ מֵיקַל לֵיהּ. גְּזֵירָה דְּהוּא רְבַע וְאַתְּ קָאִים וּמְשַׁמֵּשׁ תַּחְתּוֹי. מְנַיִין הַמְּשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְהוּנָּה מָעַל. רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל אָמַר וְאוֹמְרָה לָהֶם אַתֶּם קוֹדֶשׁ לַיי וְהַכֵּלִים קוֹדֶשׁ. מַה כֵּלִים הַמְשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן מָעַל. אַף הַמְשְׁתַּמֵּשׁ בִּכְהוּנָּה מָעַל.

עַל דַּעְתְּהוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי אֲשֶׁר בָּרָא פְּרִי הַגָּפֶן. עַל דַּעְתְּיהוֹן דְּבֵית הִלֵּל בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן. יַיִן מִתְחַדֵּשׁ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. הָאֵשׁ אֵינוֹ מִתְחַדֵּשׁ בְּכָל שָׁעָה.

הָאֵשׁ וְהַכּוֹכָבִים אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית אֲבָל עָלוּ בְּמַחְשָׁבָה מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית. הַכּוֹכָבִים וּבְנֵי צִבְעוֹן אַיָּה וַעֲנָה הוּא עֲנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת הַיְּמִים בַּמִּדְבָּר. מַהוּ יְמִים. רִבִּי יְהוּדָה בֶּן סִימוֹן אוֹמֵר הֶמְיוֹנֹס וְרַבָּנָן אָמְרִין הֵיימִיס. חֶצְיוֹ סוּס וְחֶצְיוֹ חֲמוֹר. וְאֵילוּ הֵן הַסִּימָנִין. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה כָּל שֶׁאָזְנָיו קְטַנּוֹת אִמּוֹ סוּס וְאָבִיו חֲמוֹר. גְּדוֹלוֹת אִמּוֹ חֲמוֹרָה וְאָבִיו סוּס. רִבִּי מָנָא מְפַקֵּד לְאֵילֵּין דִּנְשֵׂיאָה אִין בְּעֵיתוּן מִיזְבּוֹן מוּלְיוֹן תְּהוֹן זַבְנִין אִילֵּין דְּאוּדְנֵיהוֹן דְּקִיקִין שֶׁאִמּוֹ סוּסָה וְאָבִיו חֲמוֹר.

מַה עָשָׂה צִבְעוֹן וַעֲנָה. זִימֵּן חֲמוֹרָה וְהֶעֱלָה עָלֶיהָ סוּס זָכָר וְיָצָא מֵהֶן פִּרְדָּה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לָהֶם. אַתֶּם הֵבֵאתֶם לְעוֹלָם דָּבָר שֶׁהוּא מַזִּיקָן אַף אֲנִי מֵבִיא עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ דָּבָר שֶׁהוּא מַזִּיקוֹ. מַה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זִימֵּן חֲכִינָה וְהֶעֱלָה עָלֶיהָ חַרְדּוֹן וְיָצָא מִמֶּנָּה חֲבַרְבָּר. מִיָּמָיו לֹא יֹאמַר לְךָ אָדָם שֶׁעָקְצוֹ חֲבַרְבָּר וְחָיָה. נָשְׁכוֹ כֶּלֶב שׁוֹטֶה וְחָיָה. שֶׁבַּעֲטָתוּ פִּרְדָּה וְחָיָה. וּבִלְבַד פִּירְדָּה לְבָנָה.

הָאֵשׁ. רִבִּי לֵוִי בְּשֵׁם רִבִּי נְזִירָה שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ שָׁעוֹת שִׁימְּשָׁה אוֹתָהּ הָאוֹרָה שֶׁנִּבְרֵאת בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה בְּלֵילֵי שַׁבָּת וּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה בְּשַׁבָּת. וְהָיָה אָדָם הָרִאשׁוֹן מַבִּיט בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. כֵּיוָן שֶׁלֹּא פָסְקָה הָאוֹרָה הִתְחִיל כָּל הָעוֹלָם

כּוּלּוֹ מְשׁוֹרֵר שֶׁנֶּאֱמַר תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִשְׁרֵהוּ. לְמִי שְׁאוֹרוֹ עַל כַּנְפוֹת הָאָרֶץ. כֵּיוָן שֶׁיָּצָת שַׁבָּת הִתְחִיל מְשַׁמֵּשׁ הַחוֹשֶׁךְ וּבָא. וְנִתְיַירֵא אָדָם וְאָמַר אִלּוּ הוּא שֶׁכָּתוּב בּוֹ הוּא יְשׁוּפְךָ רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב. שֶׁמָּא בָא לְנַשְּׁכֵנִי וְאָמַר אַךְ חוֹשֶׁךְ יְשׁוּפֵנִי. אָמַר רִבִּי לֵוִי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה זִימֵּן לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁנֵי רַעֲפִין וְהֶקִּישָׁן זֶה לָזֶה וְיָצָא מֵהֶן הָאוֹר. הֲדָא הוּא דִּכְתִיב וְלַיְלָה אוֹר בַּעֲדִנִי. וּבֵירַךְ עָלֶיהָ בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ. שְׁמוּאֵל אָמַר לְפִיכָךְ מְבָרְכִין עַל הָאֵשׁ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת שֶׁהִיא תְחִילַת בְּרִייָתָהּ.

רַב הוּנָא בְשֵׁם [רב] רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַף בְּמוֹצָאֵי יוֹם הַכִּיפּוּרִים מְבָרֵךְ עָלֶיהָ שֶׁכְּבָר שָׁבַת הָאוֹר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם.

הלכה ו

משנה: אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גּוֹיִם וְעַל הַנֵּר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מֵתִים וְעַל הַנֵּר וְעַל הַבְּשָׂמִים שֶׁלְּפָנֵי עֲבוֹדָה זָרָה. וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שֶׁיֵּאוּתוּ לְאוֹרוֹ.

הלכה: תַּנָּא רִבִּי יַעֲקֹב קוֹמֵי רִבִּי יִרְמְיָה מְבָרְכִין עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גּוֹיִם. מַהוּ פְלִיג. קַיְּמוּנָהּ [בְּמַעֲשֵׂיהֶן] לְפָנֵי חֲנוּתוֹ.

עַשָּׂשִׁית אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָבָת מְבָרְכִין עָלֶיהָ. נֵר בְּתוֹךְ חֵיקוֹ אוֹ בְתוֹךְ כַּפָּנָס אוֹ בְתוֹךְ סְפֶקְלַרְיָא רוֹאֶה אֶת הַשַּׁלְהֶבֶת וְאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ. מִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ וְאֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַשַּׁלְהֶבֶת. לְעוֹלָם אֵין מְבָרְכִין עָלֶיהָ עַד שֶׁיְּהֵא רוֹאֶה אֶת הַשַּׁלְהֶבֶת וּמִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ.

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּגַחֶלֶת וַחֲמִשָּׁה בְשַׁלְהֶבֶת. גַּחֶלֶת שֶׁל הֶקְדֵּשׁ מוֹעֲלִין בָּהּ. וְהַשַּׁלְהֶבֶת לֹא נֶהֱנִין וְלֹא מוֹעֲלִין. גַּחֶלֶת שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה אֲסוּרָה וְשַׁלְהֶבֶת מוּתֶּרֶת. הַמּוּדָּר הַנָּאָה מַחֲבִירוֹ אָסוּר בְּגַחֶלְתּוֹ וּמוּתָּר בְּשַׁלְהֶבְתּוֹ. הַמּוֹצִיא אֶת הַגַּחֶלֶת לִרְשׁוּת הָרַבִּים חַייָב וְהַשַּׁלְהֶבֶת פָּטוּר. מְבָרְכִין עַל הַשַּׁלְהֶבֶת וְאֵין מְבָרְכִין עַל הַגַּחֶלֶת. רִבִּי חִייָא בַּר אַשִּׁי בְשֵׁם רַב אִם הָיוּ הַגַּחֶלִים לוֹחֲשׁוֹת מְבָרְכִין. רִבִּי יוֹחָנָן דְּקַרְצִיּוֹן בְּשֵׁם רִבִּי נָחוּם בַּר סִימַאי בִּלְבַד הַנְּקֻטָּפֶת.

תַּנֵּי גּוֹי שֶׁהִדְלִיק מִיִּשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל שֶׁהִדְלִיק מִגּוֹי. נִיחָא גּוֹי שֶׁהִדְלִיק מִיִּשְׂרָאֵל. מֵעַתָּה אֲפִילּוּ גּוֹי מִגּוֹי. אַשְׁכַּח תַּנֵּי גּוֹי מִגּוֹי אֵין מְבָרְכִין.

רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מָבוֹי שֶׁכּוּלּוֹ גּוֹיִם וְיִשְׂרָאֵל אֶחָד דָּר בְּתוֹכוֹ וְיָצָא מִשָּׁם הָאוֹר. מְבָרְכִין עָלֶיהָ בִּשְׁבִיל אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁם. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אֵין מְבָרְכִין לֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל לֵילֵי שַׁבָּת בְּטִבֶּרְיָא וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּתוֹת בְּצִיפּוֹרִין וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל אוֹר עֶרֶב שַׁבָּת בְּצִיפּוֹרִין שֶׁאֵינָן עֲשׂוּיִין אֶלָּא לְדָבָר אַחֵר.

וְלֹא עַל הַנֵּר וְהַבְּשָׂמִים שֶׁל מֵתִים. רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי חֲנִינָא הֲדָא דְאָתְּ אָמַר בִּנְתוּנִין לְמַעֲלָה מִמִּיטָּתוֹ שֶׁל מֵת. אֲבָל אִם הָיוּ נְתוּנִין לִפְנֵי מִיטָּתוֹ שֶׁל מֵת מְבָרְכִין. אֲנִי אוֹמֵר לִכְבוֹד הַחַיִּים הֵן עֲשׂוּיִין.

וְלֹא עַל הַנֵּר וְהַבְּשָׂמִים שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה. וְלֹא הִיא שֶׁל גּוֹיִם הִיא שֶׁל עֲבוֹדָה זָרָה. תִּיפְתָּר בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שֶׁיְּאוּתוּ לְאוֹרוֹ. דָּרַשׁ רִבִּי זְעִירָא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וְאַחַר כָּךְ וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחוֹשֶׁךְ. אָמַר רִבִּי בְּרֶכְיָה כַּךְ דָּרְשׁוּ שְׁנֵי גְּדוֹלֵי עוֹלָם רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים אַבְדָּלָה וַדַּאי. רִבִּי יְהוּדָה בֵּי רִבִּי סִימוֹן אָמַר הִבְדִּילוֹ לוֹ. וְרַבָּנִין אָמְרִין הִבְדִּילוֹ לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְמֶלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁנֵי אִיסְטְרַטִיגִין זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְשַׁמֵּשׁ בַּיּוֹם וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי מְשַׁמֵּשׁ בַּיּוֹם. קָרָא לָרִאשׁוֹן וְאָמַר לוֹ הַיּוֹם יְהֵא תְחוּמְךָ. קָרָא לְשֵׁנִי וְאָמַר לוֹ הַלַּיְלָה יְהֵא תְחוּמְךָ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְגוֹמֵר. לָאוֹר אָמַר לוֹ הַיּוֹם תְּהֵא תְחוּמְךָ וְלַחוֹשֶׁךְ אָמַר לוֹ הַלַּיְלָה יְהֵא תְחוּמְךָ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הוּא שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאִיּוֹב הֲמִיְמֶיךָ צִוִּיתָ בּוֹקֶר יְדַעְתָּ הַשַּׁחַר מְקוֹמוֹ. יָדַעְתָּ אֵי זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל אוֹר שֵׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית אֵיכָן נִגְנָז. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא אֲנָא אֲמָרִית טַעֲמָא יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חוֹשֶׁךְ עוֹשֶׂה שָׁלוֹם מַשְׁיָצָא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶן.

אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שֶׁיְּאוּתוּ לְאוֹרוֹ. רַב אָמַר יְאוּתוּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר יְעוּתוּ. מַאן דָּמַר יְאוּתוּ אַף בְּזֹאת נֵאוֹתוּ לָכֶם. מַאן דְּמַר יְעוּתוּ לְדַעַת לְעוּת אֶת יַעַף דָּבָר. תַּמָּן תַּנִּינָן כֵּיצַד מְעַבְּרִין אֶת הָעֲרִים. רַב אָמַר מְאַבְּרִין. וּשְׁמוּאֵל אָמַר מְעַבְּרִין. מַאן דְּאָמַר מְאַבְּרִין מוֹסִיפִין לָהּ אֵבֶר. מַאן דְּאָמַר מְעַבְּרִין כְּאִשָּׁה עוֹבָרָה. תַּמָּן תַּנִּינָן לִפְנֵי אֵידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם. רַב אָמַר עֵידֵיהֶן וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵידֵיהֶן. מַאן דָּמַר אֵידֵיהֶן כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם. וּמַאן דָּמַר עֵידֵיהֶן וְעֵידֵיהֶם הֲמָה שֶׁהֵן עֲתִידִין לְבַיֵּשׁ אֶת עוֹבְדֵיהֶן לְיוֹם הַדִּין.

אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שֶׁיְּאוּתוּ לְאוֹרוֹ. רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל כְּדֵי שֶׁיִּהוּ נָשִׁים טָווֹת לְאוֹרוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא עֵינוֹ רוֹאָה מַה בְּכוֹס וּמַה בַּקְּעָרָה. אָמַר רַב חִינְנָא כְּדֵי שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֵּין מַטְבֵּעַ לְמַטְבֵּעַ.

תַּנֵּי רִבִּי אוֹשַׁעְיָא אֲפִילוּ טְרִקְלִין עָשֶׂר עַל עָשֶׂר מְבָרְכִין. רִבִּי זְעִירָא מַקְרִיב קוֹמֵיהּ בּוּצִינָא. אָמְרִין לֵיהּ תַּלְמִידָיו רִבִּי מַה אַתְּ מַחְמִיר עָלֵינוּ. וְהָתַנֵּי רִבִּי אוֹשַׁעְיָא אֲפִילוּ טְרִקְלִין עָשֶׂר עַל עָשֶׂר מְבָרְכִין.

הלכה ז

משנה: מִי שֶׁאָכַל וְשָׂכַח וְלֹא בֵירַךְ. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים יַחְזוֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים יְבָרֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר. וְעַד מָתַי מְבָרֵךְ עַד כְּדֵי שֶׁיִּתְאַכֵּל הַמָּזוֹן שֶׁבְּמֵעָיו.

הלכה: רִבִּי יוֹסְטָא בַּר שׁוּנֶם אָמַר תְּרֵין אֲמוֹרָין חַד אָמַר טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי וְחַד אָמַר טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל. מַאן דְּמַר טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי אִילּוּ שָׁכַח שָׁם כִּיס אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת שֶׁמָּא לֹא הָיָה חוֹזֵר וְנוֹטֵל כִּיסוֹ. אַף הָכָא יַחְזוֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ. מַאן דְּמַר טַעֲמְהוֹן דְּבֵית הִלֵּל אֶלָּן פּוֹעֵל עוֹשֶׂה בְּרֹאשׁ הַדֶּקֶל אוֹ בְּתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁמָּא מַטְרִיחִין שֶׁיַּחְזוֹר לִמְקוֹמוֹ וִיבָרֵךְ. אֶלָּא מְבָרֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר. אַף הָכָא מְבָרֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר.

עַד מָתַי הוּא מְבָרֵךְ רִבִּי חִייָא בְשֵׁם שְׁמוּאֵל עַד שֶׁיִּתְעַכֵּל הַמָּזוֹן בְּמֵעָיו וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל זְמַן שֶׁהוּא צָמֵא מַחְמַת אוֹתָהּ סְעוּדָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר עַד שֶׁיִּרְעַב.

הלכה ח

משנה: בָּא לְהֶן יַיִן אַחַר הַמָּזוֹן וְאֵין שָׁם אֶלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַמָּזוֹן וְאַחַר כַּךְ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן. עוֹנִין אָמֵן אַחַר יִשְׂרָאֵל מְבָרֵךְ וְאֵין עוֹנִין אָמֵן אַחַר כּוּתִי מְבָרֵךְ עַד שֶׁיִּשְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה.

הלכה: אָמַר רִבִּי בָּא עַל יְדֵי שֶׁהִיא בְּרָכָה קְטַנָּה שֶׁמָּא יִשְׁכַּח וְיִשְׁתֶּה. בְּרַם הָכָא [מִכֵּיוָן שֶׁהוּא מְשַׁלְשְׁלָהּ] עַל הַכּוֹס אֵינוֹ שׁוֹכֵחַ.

הָא אַחַר יִשְׂרָאֵל עוֹנִין אָמֵן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמַע. לֹא כֵן תַּנֵּי שָׁמַע וְלֹא עָנָה יָצָא. עָנָה וְלֹא שָׁמַע לֹא יָצָא. חִייָה בְּרִיהּ דְּרַב אָמַר בְּשֶׁלֹּא אָכַל עִמָּהֶן כְּזַיִת.

הָכָא מַתְנִיתָא תַּנֵּי שָׁמַע וְלֹא עָנָה יָצָא. עָנָה וְלֹא שָׁמַע לֹא יָצָא. רַב בְּשֵׁם אַבָּא בַּר חָנָה וְאִית דְּאָמְרֵי לָהּ אַבָּא בַּר חָנָה בְּשֵׁם רַב וְהוּא שֶׁעָנָה רֹאשֵׁי פְּרָקִים. רִבִּי זְעִירָא בְּעֵי הֵי אִינּוּן רֹאשֵׁי פְּרָקִים. הַלְלוּ יָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יי הַלְלוּ אֶת שֵׁם יי בְּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא מְנַיִין שֶׁאִם שָׁמַע וְלֹא עָנָה יָצָא. אֲמַר מִן מַה דַּאֲנָן חָמֵי רַבָּנָן רַבְרָבָיָא עָבְדִין כֵּן. אִינּוּן קַיָּימִין בְּצִיבּוּרָא דְּאִילֵּין אָמְרִין דֵּין בָּרוּךְ הַבָּא וְאִילֵּין אָמְרִין בְּשֵׁם יי. וְאִילֵּין וְאִילֵּין יוֹצְאִין יְדֵי חוֹבָתָן.

תַּנָּא רִבִּי אוֹשַׁעְיָא עוֹנֶה הוּא אָדָם אָמֵן אֲפִילּוּ לֹא אָכַל. וְאֵינוֹ אוֹמֵר נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ אֶלָּא אִם כֵּן אָכַל.

תַּנֵּי אֵין עוֹנִין אָמֵן יְתוֹמָה וְלֹא אָמֵן קְטוּפָּה וְלֹא אָמֵן חֲטוּפָּה. בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר הָעוֹנֶה אָמֵן יְתוֹמָה יְהוּ בָנָיו יְתוֹמִים. חֲטוּפָּה יִתְחַטְּפוּ שְׁנוֹתָיו. קְטוּפָּה תִּקָּטֵף נִשְׁמָתוֹ. אֲרוּכָה מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו בְּטוֹבָה. אֵי זוּ הִיא אָמֵן יְתוֹמָה אָמַר רַב הוּנָא דֵּין דְּיָתִיב לְמִיבְרְכָה וְהוּא עָנָה וְלֹא יָדַע לְמָה הוּא עָנָה.

תַּנָּא גּוֹי שֶׁבֵּירַךְ אֶת הַשֵּׁם עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן [בַּשֵּׁם אֵין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן]. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא אִם בֵּירַכָךְ גּוֹי עָנֵה אַחֲרָיו אָמֵן דִּכְתִיב תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים. גּוֹי אֶחָד פָּגַע אֶת רִבִּי יִשְׁמָעֵאל וּבֵירְכוֹ. אָמַר לוֹ כְּבָר מִילָּתָךְ אֲמִירָה. פָּגַע אַחֲרִינָא וְקִילְלוֹ אָמַר לֵיהּ כְּבָר מִילָּתָךְ אֲמִירָה. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי כְּמָה דְּאָמַרְתָּ לְהָדֵין אָמַרְתָּ לְהָדֵין. אָמַר לוֹן כֵּן כָּתוּב אוֹרֵרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ.

פרק ט

הלכה א

משנה: הָרוֹאֶה מָקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. מָקוֹם שֶׁנֶּעֱקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדָה זָרָה אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מֵאַרְצֵנוּ.

הלכה: מַתְנִיתִין בְּנִסֵּי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּנִסֵּי יְחִידֵי שֶׁנַּעֲשׂוּ לוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ.

מַהוּ שֶׁיְּבָרֵךְ אָדָם עַל נִסֵּי אֲבִיו וְעַל נִסֵּי רַבּוֹ. וְאִם הָיָה אָדָם מְסוּיָים כְּגוֹן יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה וַחֲבֵירָיו. וְאָדָם שֶׁנִּקְדַּשׁ בּוֹ שָׁם שָׁמַיִם כְּגוֹן חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה. וְנִסֵּי שִׁבְטִים מַהוּ שֶׁיְּבָרֵךְ. מַאן דְּאָמַר כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט אִיקְרֵי קָהָל צָרִיךְ לְבָרֵךְ. מַאן דְּאָמַר כָּל הַשְּׁבָטִים קְרוּיִין קָהָל אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ.

הָרוֹאֶה בָּבֶל צָרִיךְ לְבָרֵךְ חָמֵשׁ בְּרָכוֹת. רֹאֶה פְּרָת אוֹמֵר בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְּרֵאשִׁית. רֹאֶה מֶרְקוּלִיס אוֹמֵר בָּרוּךְ אֶרֶךְ אַפַּיִם. רֹאֶה בֵּיתוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱרִיב בֵּיתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע. רֹאֶה מְקוֹם כִּבְשָׁן הָאֵשׁ וְגוֹב אֲרָיוֹת אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִיסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה. רֹאֶה מָקוֹם שֶׁנּוֹטְלִין מִמֶּנּוּ עָפָר אוֹמֵר בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּים. רֹאֶה בָּבֶל אוֹמֵר וְטֵאטֵאתִיהָ בְּמַטְאֲטֵא הַשְׁמֵד.

רִבִּי זְעִירָא וְרִבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב כָּל בְּרָכָה שֶׁאֵין עִמָּהּ מַלְכוּת אֵינָהּ בְּרָכָה. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא אֲנָא אָמַר טַעֲמָא אֲרוֹמְמְךָ אֱלֹהַי הַמֶּלֶךְ. רַב אָמַר צָרִיךְ לוֹמַר אַתָּה וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר אַתָּה.

רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי יוֹנָתָן אָזְלִין מִיעֲבַד שְׁלָמָא בְּאִילֵּין קְרָיְיתָא דְּדְרוֹמָה עָלוֹן לְחַד אֲתַר וְאַשְׁכְּחוּן לְחַזָּנָא דַּאֲמַר הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא הַאַבִּיר וְהָאַמִּיץ וְשִׁיתְקוּ אוֹתוֹ. אָמְרוּ לוֹ אֵין לְךָ רְשׁוּת לְהוֹסִיף עַל מַטְבֵּעַ שֶׁטָּבְעוּ חֲכָמִים בִּבְרָכוֹת. רַב הוּנָא בְשֵׁם רַב שַׁדַּי לֹא מְצָאנוּהוּ שֶׁגִּיא כֹּחַ. לֹא מָצִינוּ כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הַיְסוּפַּר לוֹ כִּי אֲדַבֵּר כִּי אֹמַר אִישׁ כִּי יִבוֹלָע. אִם בָּא אָדָם לְסַפֵּר גְּבוּרוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְבַּלֵּעַ מִן הָעוֹלָם. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יי כְּגוֹן אֲנִי וַחֲבֵירַי. אָמַר

רִבִּי אָבוּן מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת יי. תִּרְגֵּם יַעֲקֹב כְּפַר נָבוֹרָיֵיא בְּצוֹר לְךְ דּוּמְיָה תְּהִילָה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן. סַמָּא דְכוּלָא מַשְׁתּוֹקָא. לְמַרְגָּלִית דְּלֵית לָהּ טִימֵי כָּל שֶׁמְּשַׁבֵּחַ בָּהּ פָּגְמָהּ.
תַּנֵּי הַפּוֹתֵחַ בְּיוּ"ד הֵ"א וְחוֹתֵם בְּיוּ"ד הֵ"א הֲרֵי זֶה חָכָם. בַּאֲלֶ"ף לַמֶּ"ד וְחוֹתֵם בַּאֲלֶ"ף לַמֶּ"ד הֲרֵי זֶה בּוּר. בַּאֲלֶ"ף לַמֶּ"ד וְחוֹתֵם בְּיוּ"ד הֵ"א הֲרֵי זֶה בֵּינוֹנִי. בְּיוּ"ד הֵ"א וְחוֹתֵם בַּאֲלֶ"ף לַמֶּ"ד הֲרֵי זוֹ דֶּרֶךְ אַחֶרֶת.
הַמִּינִין שָׁאֲלוּ אֶת רִבִּי שִׁמְלַאי כַּמָּה אֱלֹהוּת בָּרְאוּ אֶת הָעוֹלָם. אָמַר לָהֶן וְלִי אַתֶּם שׁוֹאֲלִין. לְכוּ וְשַׁאֲלוּ אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשׁוֹנִים וְגוֹמֵר. אֲשֶׁר בָּרְאוּ אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ. אָמְרוּ לֵיהּ וְהָכְתִיב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים. אָמַר לָהֶן וְכִי בָּרְאוּ כְתִיב אֵין כְּתִיב אֶלָּא בָּרָא. אָמַר רִבִּי שִׁמְלַאי כָּל מָקוֹם שֶׁפָּקְרוּ הַמִּינִין תְּשׁוּבָתָן בְּצִידָן.
חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. מַה אָהֵן דִּכְתִיב נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵינוּ כִּדְמוּתֵינוּ. אָמַר לָהֶן וַיִּבְרְאוּ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמָם אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לְאֵילּוּ דָּחִיתָה בְּקָנֶה לָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן לְשֶׁעָבַר אָדָם נִבְרָא מִן הֶעָפָר וְחַוָּה נִבְרֵאת מִן הָאָדָם. מֵאָדָם וָאֵילַךְ בְּצַלְמֵינוּ כִּדְמוּתֵינוּ. אִי אֶיפְשַׁר לָאִישׁ בְּלֹא אִשָּׁה. וְאִי אֶפְשַׁר לְאִשָּׁה בְּלֹא אִישׁ. אִי אֶיפְשַׁר לִשְׁנֵיהֶן בְּלֹא שְׁכִינָה.
וְחָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. מַה הֲהֵן דִּכְתִיב אֵל אֱלֹהִים יי אֵל אֱלֹהִים יי הוּא יוֹדֵעַ. אָמַר לָהֶן הֵם יוֹדְעִים אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא הוּא יוֹדֵעַ כְּתִיב. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי לְאֵילּוּ דָּחִיתָ בְּקָנֶה לָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן שְׁלְשְׁתָּן שֵׁם אֶחָד כְּאֵינָשׁ דַּאֲמַר בַּסִילֵייוּס קֵיסַר אַגּוּסְטוֹס.
חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. מַהוּ דִּכְתִיב אֵל אֱלֹהִים יי דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ. אָמַר לָהֶן וְכִי דִּיבְּרוּ וַיִּקְרְאוּ כְתִיב כָּאן. אֵין כְּתִיב אֶלָּא דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי לְאֵילּוּ דָּחִיתָה בְּקָנֶה וְלָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן שְׁלְשְׁתָּן שֵׁם אֶחָד כְּאֵינִישׁ דַּאֲמַר אוּמָנוֹן בְּנָיֵין אַרְכִיטֶקְטָנָן.
חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. מַהוּ דִּכְתִיב כִּי אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים הוּא. אָמַר לָהֶן קְדוֹשִׁים הֵם אֵין כְּתִיב כַּאן אֶלָּא הוּא אֵל קַנָּא הוּא. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי לְאֵילּוּ דָּחִיתָה בְּקָנֶה וְלָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. אָמַר רִבִּי יִצְחָק קָדוֹשׁ בְּכָל מִינֵי קְדוּשׁוֹת. דְּאָמַר רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּרְכּוֹ בְּקְדוּשָׁה. דִּיבּוּרוֹ בְּקְדוּשָׁה. וְיִישּׁוּבוֹ בְּקְדוּשָׁה. חֲשִׁיפַת זְרוֹעוֹ בְּקְדוּשָׁה. אֱלֹהִים נוֹרָא וְאַדִּיר בִּקְדוּשָׁה. דַּרְכּוֹ בִּקְדוּשָׁה. אֱלֹהִים בַּקּוֹדֶשׁ דַּרְכֶּךָ. הֵילּוּכוֹ בִּקְדוּשָׁה. הֲלִיכוֹת אֵלִי מַלְכִּי בַקּוֹדֶשׁ. מוֹשָׁבוֹ בִּקְדוּשָׁה. אֱלֹהִים יָשַׁב עַל כִּסֵּא קָדְשׁוֹ. דִּיבּוּרוֹ בְּקְדוּשָׁה. אֱלֹהִים דִּיבֶּר. חֲשִׁיפַת זְרוֹעוֹ בִּקְדוּשָׁה. חָשַׁף יי אֶת זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ. נוֹרָא וְאַדִּיר בְּקְדוּשָׁה. מִי כָמוֹכָה נֶאְדָּר בַּקּוֹדֶשׁ.

חָזְרוּ וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ. מַהוּ אָהֵן דְּכְתִיב מִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרוֹבִים אֵלָיו. אָמַר לָהֶן כַּיי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵינוּ אֲלֵיהֶם אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא בְּכָל קָרְאֵינוּ אֵלָיו. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רִבִּי לְאֵילּוּ דְּחִיתָה בְּקָנֶה לָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן קָרוֹב בְּכָל מִינֵי קְרִיבוֹת. דְּאָמַר רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה בַּר סִימוֹן עֲבוֹדָה זָרָה נִרְאֵית קְרוֹבָה וְאֵינָהּ אֶלָּא רְחוֹקָה. מַה טַּעֲמָא יִשְׂאוּהוּ עַל כָּתֵף יִסְבְּלוּהוּ וְגוֹמֵר. סוֹף דָּבָר אֱלוֹהוֹ עִמּוֹ בַּבַּיִת וְהוּא צוֹעֵק עַד שְׁיָמוּת וְלֹא יִשְׁמַע וְלֹא יוֹשִׁיעַ מִצָּרָתוֹ. אֲבָל הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִרְאֶה רָחוֹק וְאֵין קָרוֹב מִמֶּנּוּ. דְּאָמַר לִוְיִי מֵהָאָרֶץ וְעַד לָרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. וּמֵרָקִיעַ לָרָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה. וְעֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְכֵן לְכָל רָקִיעַ וְרָקִיעַ. וְאָמַר רִבִּי בְּרֶכְיָה וְרִבִּי חֶלְבּוֹ בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא סְמוּקָה אַף טַלְפֵּי הַחַיּוֹת מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מְנָיֵין יישׁשׂרוהה. רְאֵה כַּמָּה הוּא גָּבוֹהַּ מֵעוֹלָמוֹ. וְאָדָם נִכְנָס לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְעוֹמֵד אַחוֹרֵי הָעַמּוּד וּמִתְפַּלֵּל בִּלְחִישָׁה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַאֲזִין אֶת תְּפִילָּתוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמַע. וְהֶאֱזִין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת תְּפִילָּתָהּ. וְכֵן כָּל בְּרִיּוֹתָיו שֶׁנֶּאֱמַר תְּפִילָּה לֶעָנִי כִּי יַעֲטֹף. כְּאָדָם הַמְשִׂיחַ בְּאוֹזֶן חֲבֵירוֹ וְהוּא שׁוֹמֵעַ. וְכִי יֵשׁ לְךָ אֱלוֹהַּ קָרוֹב מִזֶּה. שֶׁהוּא קָרוֹב לְבְרִיּוֹתָיו כְּפֶה לְאוֹזֶן.

רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק אָמַר בָּהּ אַרְבַּע שִׁיטִין. בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. אָמְרוּ לוֹ נִתְפַּס בֶּן בֵּיתְךָ אָמַר לָהֶן אֲנִי מְקַיֵּים עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ הֲרֵי יוֹצֵא לִידוֹן. אָמַר לָהֶן אֲנִי מְקַיֵּים עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ הֲרֵי הוּא יוֹצֵא לִיתְלוֹת. הֵיכָן הוּא וְאֵיכָן פַּטְרוֹנוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת מֹשֶׁה מֵחֶרֶב פַּרְעֹה. הֲדָא הוּא דִכְתִיב וַיַּצִּילֵנִי מֵחֶרֶב פַּרְעֹה. אָמַר רִבִּי יַנַּאי כְּתִיב וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַרְעֹה. וְאֵיפְשַׁר לְבָשָׂר וְדָם לִבְרוֹחַ מִן הַמַּלְכוּת. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁתָּפַס פַּרְעֹה אֶת מֹשֶׁה חִייְבוֹ לְהַתִּיז אֶת רֹאשׁוֹ וְקָהָת הַחֶרֶב מֵעַל צַוָּארוֹ שֶׁל מֹשֶׁה וְנִשְׁבְּרָה. הֲדָא הוּא דִכְתִיב צַוָּארֵךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן. זֶה צַוָּארוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. רִבִּי אָמַר רִבִּי אֶבְיָתָר וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁנִּתַּז הַחֶרֶב מֵעַל צַוָּארוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עַל צַוָּארוֹ שֶׁל קוסנטר וְהָרַגְתּוּ. הֲדָא הוּא דִכְתִיב וַיַּצִּילֵנִי מֵחֶרֶב פַּרְעֹה. לִי הִצִּיל וְקוסנטר נֶהֱרַג. רִבִּי בֶּרֶכְיָה קָרָא עָלָיו כּוֹפֶר לַצַּדִּיק רָשָׁע. רִבִּי אָבוּן קָרָא עָלָיו צַדִּיק מִצָּרָה נֶחֱלָץ וַיָּבֹא רָשָׁע תַּחְתָּיו. תַּנִּי בַּר קַפְּרָא מַלְאָךְ יָרַד וְנִדְמָה לָהֶן כִּדְמוּת מֹשֶׁה וְתָפְסוּ אֶת הַמַּלְאָךְ וּבָרַח מֹשֶׁה. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּשָׁעָה שֶׁבָּרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַּרְעֹה נַעֲשׂוּ כָּל אוֹכְלוֹסִין שֶׁלּוֹ אִילְמִין וּמֵהֶן חֵרְשִׁין וּמֵהֶן סוּמִין. אָמַר לְאִילְמִין הֵיכָן הוּא מֹשֶׁה וְלֹא הָיוּ מְדַבְּרִים. אָמַר לְחֵרְשִׁים וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִין. אָמַר לְסוּמִין וְלֹא הָיוּ רוֹאִין. הוּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ לְמֹשֶׁה מִי שָׂם פֶּה לָאָדָם אוֹ מִי יָשׂוּם אִלֵּם וְגוֹמֵר. תַּמָּן קָמַת לְךָ וְהָכָא לֵית אֲנָא קָאִים. הֲדָא הִיא דִכְתִיב מִי כַּיי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵינוּ אֵלָיו.

רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק שִׁיטָּה אוֹחְרִי. בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. אָמְרוּ לוֹ הֲרֵי נִתְפַּס בֶּן בֵּיתְךָ אָמַר הֲרֵי אֲנִי מִתְקַיֵּים עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ הֲרֵי הוּא יוֹצֵא לִידוֹן. אָמַר לָהֶן הֲרֵי אֲנִי מִתְקַיֵּים עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ הֲרֵי הוּא מוּשְׁלָךְ לַמַּיִם. הֵיכַן הוּא וְהֵיכַן פַּטְרוֹנוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר וַיֹּאמֶר יי לַדָּג וַיָּקֵא אֶת יוֹנָה.

רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק אָמַר בְּשִׁיטָּה אוֹחְרִי. הֲרֵי בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. אָמְרוּ לוֹ נִתְפַּס בֶּן בֵּיתְךָ אָמַר לָהֶן הֲרֵינִי מִתְקַיֵּים תַּחְתָּיו. אָמְרוּ לוֹ הוּא יוֹצֵא לִידוֹן. אָמַר הֲרֵינִי מִתְקַיֵּים עָלָיו. אָמְרוּ לוֹ הֲרֵי הוּא מוּשְׁלָךְ לְאֵשׁ. הֵיכַן הוּא וְהֵיכַן פַּטְרוֹנוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן. הִצִּיל לַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה מִכִּבְשַׁן הָאֵשׁ. הֲדָא הִיא דִּכְתִיב עָנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר בְּרִיךְ אֱלָהֲהוֹן דִּי שַׁדְרַךְ מֵישָׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ וְגוֹמֵר.

רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק אָמַר בָּהּ שִׁיטָּה אוֹחְרִי. הֲרֵי בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן כוי עַד הֲרֵי הוּא מוּשְׁלָךְ לַחַיּוֹת. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת דָּנִיֵּאל מִגּוֹב אֲרָיוֹת. הֲדָא הִיא דִּכְתִיב אֱלָהִי שְׁלַח מַלְאָכֵיהּ וּסְגַר פּוּם אַרְיָוָותָא. וגו'.

רִבִּי יוּדָן אָמַר מִשְׁמֵיהּ דִּידֵיהּ בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. אִם בָּאת לוֹ עֵת צָרָה אֵינוֹ נִכְנָס אֶצְלוֹ פִּתְאוֹם. אֶלָּא בָּא וְעָמַד לוֹ עַל פִּתְחוֹ שֶׁל פַּטְרוֹנוֹ וְקוֹרֵא לְעַבְדּוֹ אוֹ לְבֶן בֵּיתוֹ וְהוּא אוֹמֵר אִישׁ פְּלוֹנִי עוֹמֵד עַל פֶּתַח חֲצֵירְךָ. שֶׁמָּא מַכְנִיסוֹ וְשֶׁמָּא מַנִּיחוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן אִם בָּאת עַל אָדָם צָרָה לֹא יְצַוּוח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל אֶלָּא לִי יְצַוּוח וַאֲנִי עוֹנֶה לוֹ מִיָּד הֲדָא הִיא דִּכְתִיב כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם יי יְמַלֵּט.

אָמַר רִבִּי פִּינְחָס עוּבְדָּא הֲוָה בְּרַב דַּהֲוָה עַיָּיל מַחֲמַתָּהּ דְּטִיבֶּרְיָא פָּגְעוּן בֵּיהּ רוֹמָאֵי. אָמְרוּן לֵיהּ מִן דְּמַאן אַתְּ. אָמַר לוֹן מִן דְּסוֹפְיינוֹס. וּפְנִינְהוּ. בְּרַמְשָׁא אַתּוּ לְגַבֵּיהּ אָמְרִין לֵיהּ עַד אֵימָתַי אַתְּ מְקַיֵּים עִם אִילֵּין יְהוּדָאֵי אֲמַר לוֹן לָמָּה. אָמְרִין לֵיהּ פְּגָעִינָן בְּחַד (אָמְרִין לֵיהּ) יְהוּדָאִי וַאֲמָרִינָן לֵיהּ מִן דְּמַאן אַתְּ אֲמַר לָן דְּסוֹפְיינוֹס. אֲמַר לוֹן וּמַה עֲבַדְתּוּן לֵיהּ. אָמְרוּ לֵיהּ דַּיּוֹ לֵיהּ פְּנִינָן יָתֵיהּ. אֲמָר לוֹן יְאוּת עֲבַדִיתוּן. וּמַה מִי שֶׁהוּא נִתְלָה בְּבָשָׂר וְדָם נִיצוֹל. מִי שֶׁהוּא נִתְלָה בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא כָּל שֶׁכֵּן. הֲדָא הִיא דִּכְתִיב כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם יי יְמַלֵּט.

אָמַר רִבִּי אֶלְכְּסַנְדְּרִי עוּבְדָּא בְּחַד אַרְכוֹן דַּהֲוָה שְׁמֵיהּ אֶלְכְּסַנְדְּרוֹס וַהֲוָה קַיָּים דַּיֵּין חַד לֵיסְטֵיס. אֲמַר לֵיהּ מַה שְׁמָךְ אֶלְכְּסַנְדְּרוֹס. אֲמַר לֵיהּ אֶלְכְּסַנְדְּרוֹס פְּנֵה [לַ]אֶלְכְּסַנְדְּרְיָאה. וּמַה אִם מִי שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמוֹ שֶׁל בָּשָׂר וְדָם הוּא נִיצוֹל. מִי שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. הֲדָא הִיא דִּכְתִיב כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם ה' יְמַלֵּט.

רִבִּי פִּינְחָס אָמַר בָּהּ תַּרְתֵּי חָדָא בְשֵׁם רִבִּי זְעִירָא וְחַד בְּשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי. רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא אָמַר בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. אִם הִטְרִיחַ עָלָיו בְּיוֹתֵר הוּא אוֹמֵר

אַשְׁכַּח פַּלָּן דְּקָא מַטְרְחָא לִי. אֶבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן. אֶלָּא כָּל מַה שֶּׁאַתְּ מַטְרִיחַ עָלָיו הוּא מְקַבְּלָךְ. הֲדָא הִיא דִכְתִיב הַשְׁלֵךְ עַל יי יְהָבָךְ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָּ. רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן. וּבָאוּ שׁוֹנְאִים וְתָפְשׂוּ אוֹתוֹ עַל פֶּתַח חֲצֵירוֹ שֶׁל פַּטְרוֹנוֹ. עַד דְּצָוַוח לֵיהּ עַד דְּהוּא נְפַק עָבְרַת חַרְבָּא עַל קָדְלֵיהּ וְקָטְלַת יָתֵיהּ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אֶת יְהוֹשָׁפָט מֵחֶרֶב אֲרָם. דִּכְתִיב וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט וַיי עֲזָרוֹ וַיְסִיתֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ. מְלַמֵּד שֶׁלֹּא הָיָה חִסֵּר אֶלָּא חִיתּוּךְ הָרֹאשׁ וַיְסִיתֵם אֱלֹהִים מִמֶּנּוּ.

רִבִּי זְעִירָא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אַבָּהוּ רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר אַשְׁרֵי שֶׁאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ וגו'. מַה כְתִיב בַּתְרֵיהּ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְכִי מַה עִנְיָין זֶה לָזֶה. אֶלָּא מֶלֶךְ בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ פַּטְרוֹן שׁוֹלֵט בְּאֵיפַּרְכְיָא אַחַת וְאֵינוֹ שׁוֹלֵט בְּאֵיפַּרְכְיָא אֲחֶרֶת. אֲפִילוּ תֵּימַר קוֹזְמוֹקְלְטוֹר שׁוֹלֵט בַּיַּבָּשָׁה שֶׁמָּא שׁוֹלֵט בַּיָּם. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵט בַּיָּם וְשׁוֹלֵט בַּיַּבָּשָׁה. וּמַצִּיל בַּיָּם מִן הַמַּיִם וּבַיַּבָּשָׁה מִן הָאֵשׁ. הוּא שֶׁהִצִּיל אֶת מֹשֶׁה מֵחֶרֶב פַּרְעֹה. הִצִּיל אֶת יוֹנָה מִמְּעֵי הַדָּגָה. חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה מִכִּבְשַׁן הָאֵשׁ. לְדָנִיֵּאל מִבּוֹר אֲרָיוֹת. הֲדָא הִיא דִכְתִיב עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וגו'.

אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא מַעֲשֶׂה בִּסְפִינָה אַחַת שֶׁל גּוֹיִם שֶׁהָיְתָה פּוֹרֶשֶׁת [בַּיָּם] הַגְּדוֹל וְהָיָה בָּהּ תִּינוֹק אֶחָד יְהוּדִי. עָמַד עֲלֵיהֶם סַעַר גָּדוֹל בַּיָּם וְעָמַד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן וְהִתְחִיל נוֹטֵל יִרְאָתוֹ בְיָדוֹ וְקוֹרֵא וְלֹא הוֹעִיל כְּלוּם. כֵּיוָן שֶׁרָאוּ שֶׁלֹּא הוֹעִילוּ כְלוּם אָמְרוּ לָאוֹתוֹ יְהוּדִי. בְּנִי קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ שֶׁשָּׁמַעְנוּ שֶׁהוּא עוֹנֶה אֶתְכֶם כְּשֶׁאַתֶּם צוֹעֲקִים אֵלָיו וְהוּא גִיבּוֹר. מִיַּד עָמַד הַתִּינוֹק בְּכָל לִבּוֹ וְצָעַק וְקִיבֵּל מִמֶּנּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא תְּפִילָּתוֹ וְשָׁתַק הַיָּם. כֵּיוָן שֶׁיָּרְדוּ לַיַּבָּשָׁה יָרְדוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִקְנוֹת צָרְכָיו. אָמְרוּ לוֹ לְאוֹתוֹ תִּינוֹק לֵית אַתְּ בְּעֵי מַזְבִּין לָךְ כְּלוּם. אָמַר לְהוֹן מַה אַתּוּן בָּעֵי מִן הָהֵן אַכְסָנְיָא עֲלוּבָה. אָמְרוּ לוֹ אַתְּ אַכְסָנְיָא עֲלוּבָה. אִינּוּן אַכְסָנְיָא עֲלוּבָה אִינּוּן הָכָא וְטַעֲוָותְהוֹן בְּבָבֶל. וְאִינּוּן הָכָא וְטַעֲוָותְהוֹן בְּרוֹמִי. וְאִינּוּן הָכָא וְטַעֲוָותְהוֹן עִמָּהוֹן וְלָא מְהַנּוּן לְהוֹן כְּלוּם. אֲבָל אַתְּ כָּל אָהֳן דְּאַתְּ אָזַל אֱלָהֵךְ עִמָּךְ. הֲהוּא דִּיכְתִיב כַּיי אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵינוּ אֵלָיו.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ קָרוֹב. אִם הָיָה עָשִׁיר הוּא מוֹדֶה בוֹ. וְאִם הָיָה עָנִי כּוֹפֵר בּוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן אֶלָּא אֲפִילוּ יִשְׂרָאֵל נְתוּנִין בִּירִידָה הַתַּחְתּוֹנָה הוּא קוֹרֵא אוֹתָם אַחַי וְרֵיעַי. וּמַה טַעַם לְמַעַן אַחַי וְרֵיעָי. רִבִּי אָבוּן וְרִבִּי אְחָא וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בָּשָׂר וְדָם יֵשׁ לוֹ קָרוֹב. אִם הָיָה פִילוֹסוֹפוֹס הוּא אוֹמֵר הָהֵן פַּלָּן מִתְקָרֵב לִי. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹרֵא לְכָל יִשְׂרָאֵל קְרוֹבִים הֲדָא הִיא דִכְתִיב וַיֵּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ.

מָקוֹם שֶׁנֶּעֱקָרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדָה זָרָה אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מֵאַרְצֵינוּ כו'. מַתְנִיתָא כְּשֶׁנֶּעֱקָרָה מִכָּל מְקוֹמוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲבָל אִם נֶעֱקָרָה מִמָּקוֹם אֶחָד אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָקַר

עֲבוֹדָה זָרָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה. נֶעֱקָרָה מִמָּקוֹם אֶחָד וְנִקְבְּעָה בְּמָקוֹם אַחֵר. מָקוֹם שֶׁנִּיתְּנָה בוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֱרָךְ אַפַּיִם. וּמָקוֹם שֶׁנֶּעֱקָרָה מִמֶּנּוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּשֵׁם שֶׁעָקַרְתָּה אוֹתָהּ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה כַּךְ תַּעֲקוֹר אוֹתָהּ מִן הַמְּקוֹמוֹת כּוּלָּם וְתַחֲזִיר לֵב עוֹבְדֶיהָ לְעוֹבְדֶךָ. וְלֹא נִמְצָא מִתְפַּלֵּל עַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. תַּנֵּי רִבִּי [שִׁמְעוֹן] בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אַף בְּחוּצָה לָאָרֶץ צָרִיךְ לוֹמַר כֵּן.
אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן כִּי מִי אֲשֶׁר יְחוּבָּר. יבחר כְּתִיב. אֶלָּא כָּל הַחַיִּים יֵשׁ בִּטָּחוֹן שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאָדָם חַי יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה. מֵת אָבְדָה תִקְוָותוֹ. מַה טַעֲמָא בְּמוֹת אָדָם רָשָׁע תֹּאבַד תִּקְוָה.
תַּנֵּי רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׁלְשָׁה דְּבָרִים צָרִיךְ אָדָם לוֹמַר בְּכָל יוֹם בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂאַנִי גּוֹי. בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂאַנִי בּוּר. בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂאַנִי אִשָּׁה. בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂאַנִי גּוֹי שֶׁאֵין הַגּוֹיִם כְּלוּם כָּל הַגּוֹיִם כְּאַיִן נֶגְדּוֹ. בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂאַנִי בּוּר שֶׁאֵין בּוּר יָרֵא חֵטְא. בָּרוּךְ שֶׁלֹּא עָשָׂאַנִי אִשָּׁה שֶׁאֵין הָאִשָּׁה מְצוּוָה עַל הַמִּצְוֹת.
אָמַר רִבִּי אָחָא כִּי מִי יְחוּבָּר וגו'. אֲפִילּוּ אוֹתָם שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בִּזְבוּל יֵשׁ לָהֶם בִּטָּחוֹן. לְקָרְבָּן אִי אֶיפְשַׁר שֶׁכְּבָר פָּשְׁטוּ יְדֵיהֶן בִּזְבוּל. לְרַחֲקָן אִי אֶיפְשַׁר שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה. עֲלֵיהֶן הוּא אוֹמֵר וְיָשְׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יָקִיצוּ. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרֵי קְטַנֵּי גוֹיִם וְחַיָּילוֹתָיו שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר אֵין חַיִּין וְאֵין נִידּוֹנִין. עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב אוֹמֵר וְיָשְׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם וגו'.
הָעוֹבֵר לִפְנֵי בָּתֵּי עֲבוֹדָה זָרָה אוֹמֵר בֵּית גֵּאִים יִסַּח יי. רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי רָאָה אוֹתָם מְזַבְּלִין לַעֲבוֹדָה זָרָה אוֹמֵר זוֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם.
הָרוֹאֶה אֶת הַכּוּשִׁי וְאֶת הַגִּיחוֹר וְאֶת הַלָּוְוקָן וְאֶת הַכִּיפָּח וְאֶת הַנַּנָּס אוֹמֵר בָּרוּךְ מְשַׁנֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת. אֶת הַקִּטּוּעַ אֶת הַסּוּמָא וְאֶת מוּכֵּי שְׁחִין אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיִּין הָאֱמֶת. מַתְנִיתִין כְּשֶׁהָיוּ שְׁלֵמִים וְנִשְׁתַּנּוּ. אֲבָל אִם הָיָה כֵן מִמְּעֵי אִמּוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ מְשַׁנֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת.
הָרוֹאֶה אִילָנוֹת נָאִים וּבְנֵי אָדָם נָאִים אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁכָּכָן בָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת בְּעוֹלָמוֹ. מַעֲשֶׂה בְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁרָאָה גּוֹיָה אֲשֶׁה נָאָה וּבִירַךְ עָלֶיהָ. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא רִבִּי בָּא רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לֹא תְחוֹנֵם לֹא תְתֵן עֲלֵיהֶן חֵן. מַה אָמַר. [אַבְסְקְנְטָא] לֹא אָמַר. אֶלָּא שֶׁכַּךְ בָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת בְּעוֹלָמוֹ. שֶׁכֵּן אֲפִילּוּ רְאָה גָּמָל נָאֶה סוּס נָאֶה חֲמוֹר נָאֶה אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁכָּכָה בָּרָא בְּרִיּוֹת נָאוֹת בְּעוֹלָמוֹ. זוּ דַּרְכּוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל לְהִסְתַּכֵּל בַּנָּשִׁים. אֶלָּא דֶּרֶךְ עַקְמוּמִיתָה הָיְתָה. כְּגוֹן הָהֵן פּוֹפְסְדָס. וְהִבִּיט בָּהּ שֶׁלֹּא בְטוֹבָתוֹ.
קָרָא הַגֶּבֶר אוֹמֵר בָּרוּךְ חָכַם הָרָזִים מִי שֶׁת בַּטּוּחוֹת חָכְמָה וגו'. אָמַר רִבִּי לֵוִי בְּעַרְבָיָא קוֹרִין לְאִימְרָא יוֹבְלָא. וְהָיָה בְּמִשּׁוֹךְ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל. בְּאַפְרִיקְיָא קוֹרִין לְנִידָּה גַּלְמוּדָה. וַאֲנִי שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה. בְּרוּמֵי צְוּוחִין לְתַרְנוּגְלָא שֶׁכְּוִי. אוֹ מִי נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִּינָה.

הָרוֹאֶה אוֹכְלוֹסִין אוֹמֵר בָּרוּךְ חָכַם הָרָזִים. כְּשֵׁם שֶׁאֵין פַּרְצוּפֵיהֶן דּוֹמִין זֶה לָזֶה. כַּךְ אֵין דַּיְעָתָן דּוֹמָה זֶה לָזֶה. בֶּן זוֹמָא כְּשֶׁהָיָה רוֹאֶה אוֹכְלוֹסִין בִּירוּשָׁלַם אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁבָּרָא כָּל אֵילוּ לְשַׁמְּשֵׁינִי. כַּמָּה יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁלֹּא אָכַל פְּרוּסָה. חָרַשׁ זָרַע נִיכֵּשׁ עִידֵּר קָצַר עִימֵּר דָּשׁ זָרָה בִּירֵר טָחַן הִרְקִיד לָשׁ וְקִיטֵּף וְאָפָה וְאַחַר כַּךְ אָכַל פְּרוּסָה וַאֲנִי עוֹמֵד בְּשַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי. רְאֵה כַּמָּה יְגִיעוֹת יָגַע אָדָם הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁמָּצָא חָלוּק לִלְבּוֹשׁ. גָּזַז וְלִיבֵּן וְנִיפֵּס וְצָבַע וְטָווּה וְאָרַג כִּבֵּס וְתָפַר וְאַחַר כַּךְ מָצָא חָלוּק לִלְבּוֹשׁ. וַאֲנִי עוֹמֵד בְּשַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ מְתוּקָן לְפָנַי. כַּמָּה בַּעֲלֵי אוֹמָנִיּוֹת מַשְׁכִּימִים וּמַעֲרִיבִים. וַאֲנִי עוֹמֵד בְּשַׁחֲרִית וּמוֹצֵא כָּל אֵלּוּ לְפָנַי. וְכֵן הָיָה בֶן זוֹמָא אוֹמֵר אוֹרֵחַ רָע מַהוּ אוֹמֵר וְכִי מַה אָכַלְתִּי מִשֶּׁל בַּעַל הַבַּיִת וְכִי מַה שָׁתִיתִי מִשֶּׁל בַּעַל הַבַּיִת חֻתִּיכָה אַחַת אָכַלְתִּי לוֹ. כּוֹס יַיִן שָׁתִיתִי לוֹ. וְכָל טוֹרַח שֶׁטָּרַח לֹא טָרַח אֶלָּא בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו. אֲבָל אוֹרֵחַ טוֹב אוֹמֵר בָּרוּךְ בַּעַל הַבַּיִת זָכוּר בַּעַל הַבַּיִת לְטוֹבָה. כַּמָּה יַיִן הֵבִיא לְפָנַי. כַּמָּה חֻתִּיכוֹת הֵבִיא לְפָנַי. כַּמָּה טוֹרַח טָרַח לְפָנַי. כָּל מַה שֶּׁטָּרַח לֹא טָרַח אֶלָּא בִּשְׁבִילִי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר זְכוֹר כִּי תַשְׁגִּיא פָּעֳלוֹ אֲשֶׁר שׂוֹרְרוּ אֲנָשִׁים.

הלכה ב

משנה: עַל הַזִּיקִים וְעַל הַזְּוָעוֹת וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל הָרְעָמִים וְעַל הָרוּחוֹת הוּא אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁכּוֹחוֹ מָלֵא הָעוֹלָמִים. עַל הֶהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְעַל הַיַּמִּים וְעַל הַנְּהָרוֹת וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת הוּא אוֹמֵר בָּרוּךְ עוֹשֵׂה בְּרֵאשִׁית. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרוֹאֶה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל בִּזְמַן שֶׁהוּא רוֹאֵהוּ לִפְרָקִים. עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת הוּא אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וְעַל שְׁמוּעוֹת הָרָעוֹת הוּא אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיָּין הָאֱמֶת.

הלכה: תַּנֵּי בַּר קַפָּרָא מַתְרִיעִין עַל הַזְּוָעוֹת.

שְׁמוּאֵל אָמַר אֵין עֲבַר הָהֵן זִיקָא בִּכְסִיל מַחֲרִיב הָעוֹלָם. מֵתִיבוּן לִשְׁמוּאֵל וַאֲנָן חֲמֵיָין לֵיהּ עֲבַר. אֲמַר לְהוֹן לֵית אֶיפְשָׁר אוֹ לְעֵיל מִינָּהּ אוֹ לְרַע מִינָּהּ. שְׁמוּאֵל אָמַר חַכִּים אֲנָא בִּשְׁקִקֵי שְׁמַיָּא כִּשְׁקִקֵי נָהֳרְדְּעָא קַרְתִּי. בַּר מִן הָהֵן זִיקָא לֵית אֲנָא יָדַע מַה הוּא. וְכִי שְׁמוּאֵל עָלָה לַשָּׁמַיִם. אֶלָּא עַל שֵׁם מִי יְסַפֵּר שְׁחָקִים בְּחָכְמָה.

אֱלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב שָׁאַל לְרִבִּי נְהוֹרַיי מִפְּנֵי מַה בָּאִין זְוָעוֹת לָעוֹלָם. אָמַר לֵיהּ בְּעָוֹן תְּרוּמָה וּמַעְשְׂרוֹת. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר תָּמִיד עֵינֵי יי אֱלֹהֶיךָ בָּהּ. וְכָתוּב אַחֵר הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד יִגַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ. הָא כֵיצַד יִתְקַיְּימוּ שְׁנֵי כְתוּבִין הַלָּלוּ. בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם וּמוֹצִיאִין מַעְשְׂרוֹתֵיהֶן כְּתִיקָּנָן תָּמִיד עֵינֵי יי אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֹאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית הַשָּׁנָה וְאֵינָהּ נִיזּוֹקֶת כְּלוּם. בְּשָׁעָה שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם וְאֵינָן מוֹצִיאִין מַעְשְׂרוֹתֵיהֶן כְּתִיקָּנָן הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וַתִּרְעָד. אָמַר לֵיהּ בְּנִי חַייֶיךָ כַּךְ הִיא סְבָרָא דְּמֵילְתָא.

אֲבָל כָּךְ עִיקָּרוֹ שֶׁל דָּבָר אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַבִּיט בְּבָתֵּי תֵּיטָרִיוֹת וּבְבָתֵּי קִרְקָסָיוֹת יוֹשְׁבוֹת בָּטֵחַ וְשַׁאֲנָן וְשַׁלְוָה וּבֵית מִקְדָּשׁוֹ חָרֵב הוּא אַפֵּילוֹן לְעוֹלָמוֹ לְהַחֲרִיבוֹ. הֲדָא הִיא דִכְתִיב שָׁאוֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ. בְּשָׁבִיל נָוֵיהוּ. אָמַר רִבִּי אָחָא בְּעוֹן מִשְׁכָּב זָכוֹר. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַתָּה זִיעֲזַעְתָּה אֵיבָרָךְ עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ. חַייֶיךָ שֶׁאֲנִי מְזַעְזֵעַ עוֹלְמִי עַל אוֹתוֹ הָאִישׁ. וְרַבָּנָן אָמְרֵי מִפְּנֵי הַמַּחְלוֹקֶת. וְנִסְתָּם גִּיא הָרֵי כִּי יַגִּיעַ גֵּיא הָרִים אֶל אָצַל. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל אֵין רַעַשׁ אֶלָּא הֶפְסֵק מַלְכוּת. כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וַתָּחֹל. מִפְּנֵי מַה. כִּי קָמָה עַל בָּבֶל מַחְשָׁבוֹת יי.

אֱלִיָּהוּ זָכוּר לַטּוֹב שֶׁאַל לְרִבִּי נְהוֹרַיי מִפְּנֵי מַה בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים בְּעוֹלָמוֹ. אָמַר לוֹ לְצוֹרֶךְ נִבְרְאוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַבְּרִיוֹת חוֹטְאִין הוּא מַבִּיט בָּהֶן וְאוֹמֵר מַה אֵלּוּ שֶׁאֵין בָּהֶן צוֹרֶךְ הֲרֵי אֲנִי מְקַיְּימָן אֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ [בָּהֶן] צוֹרֶךְ לֹא כָל שֶׁכֵּן. אָמַר לֵיהּ עוֹד הָן יֵשׁ בָּהֶן צוֹרֶךְ זְבוּב לְצִירְעָה. פִּשְׁפֵּשׁ לָעֲלוּקָתָה. נָחָשׁ לַחֲפָפִית. [שַׁבְּלוֹן לְחַזְיוֹן]. סְמָמִית לְעַקְרָב.

עַל הַבָּרָקִים. רִבִּי יִרְמְיָה וְרִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב חִסְדָּאי דַּיּוֹ פַּעַם אַחַת בְּכָל הַיּוֹם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מַה אָנָן קַיְימִין אִם בְּטוֹרְדִין דַּיּוֹ פַּעַם אַחַת בַּיּוֹם. אִי בְּמַפְסִיקִין מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. חֵייְלֵיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵי מִן הֲדָא. הָיָה יוֹשֵׁב בַּחֲנוּתוֹ שֶׁל בַּשָּׂם כָּל הַיּוֹם אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא אַחַת. אֲבָל אִם הָיָה נִכְנָס וְיוֹצֵא נִכְנָס וְיוֹצֵא מְבָרֵךְ עַל כָּל פַּעַם וּפַעַם. אָתָא אָמַר רִבִּי אָחָא וְרִבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי אִם בְּטוֹרְדִין דַּיּוֹ פַּעַם אַחַת בַּיּוֹם. אִם בְּמַפְסִיקִין מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

הָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַכִּסֵּא אוֹ בְּבֵית סְפִּיקְרִיָּא אִם יָכוֹל לְצֵאת וּלְבָרֵךְ בְּתוֹךְ דִּיבּוּר יֵצֵא וְאִם לָאו לֹא יֵצֵא. רִבִּי יִרְמְיָה בְּעֵי הָיָה יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ עָרוּם מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה בֵּיתוֹ כְּמוֹ מַלְבּוּשׁ וְיוֹצֵיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַחֲלוֹן וִיבָרֵךְ. הָיָה יוֹשֵׁב בְּמִגְדָּל עָרוּם מְגֻדָּל מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה לוֹ כְּמִין מַלְבּוּשׁ וְיוֹצִיא רֹאשׁוֹ חוּץ לַחֲלוֹן וִיבָרֵךְ.

עַל הָרוּחוֹת מַהוּא אוֹמֵר. בָּרוּךְ שֶׁכֹּחוֹ מָלֵא עוֹלָם. מַתְנִיתָא בְּשֶׁבָּאִין בְּזַעַף. אֲבָל שֶׁבָּאִים בְּנַחַת אוֹמֵר בָּרוּךְ עוֹשֶׂה בְּרֵאשִׁית.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה בְּשָׁעָה שֶׁהָרוּחַ יוֹצֵא לָעוֹלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁבְּרוֹ בֶּהָרִים וּמְרַשְׁלוֹ בִּגְבָעוֹת וְאוֹמֵר לוֹ תֵּן דַּעְתְּךָ שֶׁלֹּא תַזִּיק בְּרִיּוֹתַי. מַה טַּעַם כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף. מְשַׁלְהֵי לֵיהּ. כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר בְּהִתְעַטֵּף עָלַי רוּחִי. כָּל כַּךְ לָמָּה. רִבִּי חוּנָא בְשֵׁם רִבִּי אָחָא וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי. בְּשָׁבִיל נְשָׁמוֹת שֶׁעָשִׂיתִי.

אָמַר רִבִּי הוּנָא בְּשָׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת יָצָא הָרוּחַ שֶׁלֹּא בְּמִשְׁקָל וּבִיקֵּשׁ לְהַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם כּוּלּוֹ. אַחַת בִּימֵי יוֹנָה. וְאַחַת בִּימֵי אֱלִיָּהוּ. וְאַחַת בִּימֵי אִיּוֹב. בִּימֵי יוֹנָה וַיי הִטִּיל רוּחַ גְּדוֹלָה. בִּימֵי אִיּוֹב וְהִנֵּה רוּחַ גְּדוֹלָה בָּאָה מֵעֵבֶר הַמִּדְבָּר וגו'. בִּימֵי אֱלִיָּהוּ מְנַיִין וְהִנֵּה יי

עוֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה חָזָק מְפָרֶק הָרִים. אָמַר רִבִּי יוּדָן בַּר שָׁלוֹם נֵימָר אוֹתוֹ שֶׁל אִיּוֹב בִּשְׁבִילוֹ הָיָה. וְשֶׁל יוֹנָה בִּשְׁבִילוֹ הָיָה. אֵין לָךְ אֶלָּא שֶׁל אֱלִיָּהוּ שֶׁהָיָה קוֹסְמִיקוֹן. וְהִנֵּה יי עוֹבֵר וכו'. וְאַחַר כַּךְ רַעַשׁ וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יי.

רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרוֹאֶה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל בִּזְמַן שֶׁרוֹאֵהוּ לִפְרָקִים. וְכַמָּה הוּא פֶּרֶק אֶחָד לִשְׁלֹשִׁים יוֹם. שִׁמְעוֹן קָמְטֵרְיָא שְׁאַל לְרִבִּי חִיָּיא בַּר בָּא בְּגִין דַּאֲנָא חַמָּר וּסְלִיק לִירוּשְׁלֵם בְּכָל [שָׁעָה] מַהוּ שֶׁנִּקְרַע. אָמַר לֵיהּ אִם בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם אִי אַתָּה צָרִיךְ לִקְרוֹעַ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם צָרִיךְ אַתָּה לִקְרוֹעַ.

רִבִּי חוּנָא וְשִׁמְעוֹן קָמְטֵרְיָא בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן וִיהוֹנָתָן בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מְנַשֶּׁה נוּן תְּלוּיִ. אִם זָכָה בֶּן מְנַשֶּׁה. וְאִם לָאו בֶּן מְנַשֶּׁה. חֲבֵרַיָּיא בְּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן כּוֹמָר הָיָה לַעֲבוֹדָה זָרָה וְהֶאֱרִיךְ יָמִים. אָמַר לוֹן עַל יְדֵי שֶׁהָיָה עֵינוֹ צָרָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ. כֵּיצַד הָיְתָה עֵינוֹ רָעָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ. הֲוָה בַּר נָשׁ אֲתִי לְמִיקְרְבָה תּוֹר אוֹ אִימֵּר אוֹ גְדִי לַעֲבוֹדָה זָרָה וַאֲמַר לֵיהּ פַּייְסֵיהּ עָלַי. וְהוּא אֲמַר לֵיהּ מַה זוּ מוֹעִילָה לָךְ לֹא רוֹאָה וְלֹא שׁוֹמַעַת לֹא אוֹכֶלֶת וְלֹא שׁוֹתָה לֹא מֵטִיבָה וְלֹא מֵרִיעָה וְלֹא מְדַבֶּרֶת. אֲמַר לֵיהּ חַייֵךְ וּמַה נַעֲבִיד. וַאֲמַר לֵיהּ אֲזִיל עֲבִיד וְאַייְתִי לִי חַד פִּינְךְ דְּסוֹלֶת וְאַתְקִין עֲלוֹי עֶשֶׂר בֵּיעִין וְאַתְקוּן קוֹמוֹי וְהוּא אָכַל מִכָּל מַה דַּאֲתִי וַאֲנָא מְפַייֵס לָהּ עַלָּךְ. מִכֵּיוָן דַּאֲזִיל לֵיהּ הֲוָה אָכִיל לוֹן. זִימְנָא חָדָא אֲתָא חַד בַּר פְּחִין אֲמַר לֵיהּ כֵּן. אֲמַר לֵיהּ אִם אֵין מוֹעִילָה כְּלוּם אַתְּ מַה אַתְּ עֲבִיד הָכָא. אֲמַר לֵיהּ בְּגִין חַייָ. כֵּיוָן שֶׁעָמַד דָּוִד הַמֶּלֶךְ שָׁלַח וְהֵבִיאוֹ. אָמַר לֵיהּ אַתְּ בֶּן בְּנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק וְאַתְּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. אָמַר לֵיהּ כַּךְ אֲנִי מְקוּבָּל מִבֵּית אָבִי אַבָּא מְכוֹר עַצְמְךְ לַעֲבוֹדָה זָרָה וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. אָמַר לֵיהּ חַס וְשָׁלוֹם לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא מְכוֹר עַצְמְךְ לַעֲבוֹדָה זָרָה וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. כֵּיוָן שֶׁרָאָה דָּוִד כָּךְ שֶׁהוּא אוֹהֵב מָמוֹן מַה עָשָׂה הֶעֱמִידוּ קוֹמוֹס עַל תֵּיסַבְּרִיּוֹת שֶׁלּוֹ. הֲדָא הִיא דִכְתִיב וּשְׁבוּאֵל בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מֹשֶׁה נָגִיד עַל הָאוֹצָרוֹת. שְׁבוּאֵל שֶׁשָּׁב אֶל אֵל בְּכָל לִבּוֹ וּבְכָל כֹּחוֹ. נָגִיד עַל הָאוֹצָרוֹת שֶׁמִּינֵּהוּ עַל תֵּיסַבְּרִיּוֹת שֶׁלּוֹ. מְתִיבִין לְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן וְהָא כְתִיב עַד יוֹם גְּלוֹת הָאָרֹן. אֲמַר לוֹן כֵּיוָן שֶׁמֵּת דָּוִד עָמַד שְׁלֹמֹה וְחִילֵּף סַנְקְלִיטִין שֶׁלּוֹ. חָזַר לְקִילְקוּלּוֹ הָרִאשׁוֹן. הֲדָא הִיא דִכְתִיב וְנָבִיא אֶחָד זָקֵן יוֹשֵׁב בְּבֵית אֵל וגו'. אָמְרִין הוּא הָיָה.

הָרוֹאֶה אֶת הַחַמָּה בִּתְקוּפָתָהּ וְאֶת הַלְּבָנָה בִּתְקוּפָתָהּ וְאֶת הָרָקִיעַ בְּטִיהֲרוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ עוֹשֵׂה בְּרֵאשִׁית. אָמַר רִבִּי חוּנָה הֲדָא דְתֵימַר בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים בִּלְבַד לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים. וְהֲדָא הִיא דִכְתִיב וְעַתָּה לֹא רָאוּ אוֹר וגו'.

הָרוֹאֶה אֶת הַלְּבָנָה בְּחִידּוּשָׁהּ אוֹמֵר בָּרוּךְ מְחַדֵּשׁ חֳדָשִׁים. עַד אֵיכָן. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי עַד שֶׁתֵּרָאֶה כַּחֲצִי הַמַּטֶּה. רִבִּי אָחָא וְרִבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא

פְּגִימָתָהּ. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בוּן וְיֵאוֹת. כְּלוּם מִתְמַלְּאֶת פְּגִימָתָהּ אֶלָּא עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם. הָא כָּל אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם צָרִיךְ לְבָרֵךְ.
בִּתְפִילָּה רִבִּי יוֹסֵי בַּר נְהוֹרַיָּא אָמַר מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל חֳדָשִׁים. רִבִּי חִייָא בַּר אַשִׁי אָמַר מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְרָאשֵׁי חֳדָשִׁים. שְׁמוּאֵל אָמַר צָרִיךְ לוֹמַר וְהַשִּׁיאֵנוּ. רַב אָמַר צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בָּהּ זְמַן. תַּנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָה וְהָיוּ לְאוֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּלְשָׁנִים.
הָעוֹבֵר בֵּין הַקְּבָרוֹת מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה יי מְחַיֵּה הַמֵּתִים. רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן בָּרוּךְ נֶאֱמָן בְּדִבָרוֹ וּמְחַיֵּה מֵתִים. רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן הַיּוֹדֵעַ מִסְפָּרְכֶם הוּא יְעוֹרֵר אֶתְכֶם הוּא יְגַלֶּה אֶת הֶעָפָר מֵעַל עֵינֵיכֶם. בָּרוּךְ אַתָּה יי מְחַיֵּה הַמֵּתִים. רִבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא אֲשֶׁר יָצַר אֶתְכֶם בַּדִּין וְכִלְכֵּל אֶתְכֶם בַּדִּין. וְסִילֵּק אֶתְכֶם בַּדִּין. וְעָתִיד לְהַחֲיוֹתְכֶם בַּדִּין. הַיּוֹדֵעַ מִסְפָּרְכֶם הוּא יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֵיכֶם. בָּרוּךְ מְחַיֵּה הַמֵּתִים. [הָדָא דְתֵימַר] בְּמֵיתֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּמֵיתֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם אוֹמֵר בּוּשָׁה אִמְּכֶם מְאֹד חָפְרָה יוֹלַדְתְּכֶם וגו׳.
הָרוֹאֶה הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה יי זוֹכֵר הַבְּרִית. רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן נֶאֱמָן בִּבְרִיתוֹ וְזוֹכֵר הַבְּרִית.
רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה כָּל יָמָיו שֶׁל רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי לֹא נִרְאֲתָה הַקֶּשֶׁת בָּעָנָן. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה כֵּן הֲוָה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר בִּקְעָה בִּקְעָה הִתְמַלְּאִי דִּינָרֵי זָהָב וְהָיְתָה מִתְמַלְּאָה. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה כֵּן הֲוָה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר אֲנִי רָאִיתִי בְּנֵי הָעוֹלָם הַבָּא וּמוּעָטִים הֵן. אֵין תְּלָתִין אִינּוּן אֲנָא וּבְרִי מִנְהוֹן. אֵין תְּרֵין אִינּוּן אֲנָא וּבְרִי אִינּוּן. רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה כְּדֵי הָיָה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר יְקָרֵב אַבְרָהָם מִן גַּבֵּיהּ וְעַד גַּבַּיי. וַאֲנָא מִיקָּרֵב מִן גַּבַּיי וְעַד סוֹף כָּל דָּרֵי. וְאֵין לָא יְצָרֵף אֲחִיָּה הַשִּׁילוֹנִי עִמִּי וַאֲנָא מְקָרֵב כָּל עַמָּא.
וְכִי מַה רָאוּ לִסְמוֹךְ בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת לִגְשָׁמִים. רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי עַל שֵׁם מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה שְׁמוּעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק.
וְכַמָּה גְּשָׁמִים יֵרְדוּ וְיהֵא אָדָם צָרִיךְ לְבָרֵךְ. רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן בְּתְחִילָּה כְּדֵי רְבִיעָה. וּבְסוֹף כְּדֵי שֶׁיּוּדְחוּ פָּנֶיהָ. רִבִּי יַנַּאי בַּר יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּתְחִילָּה כְּדֵי רְבִיעָה. וּבְסוֹף כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה הַמְּגוּפָּה. וְיֵשׁ מְגוּפָּה נִשְׂרֵית. אֶלָּא רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִילּוּ הִיא שְׁרוּיָה. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה וְרִבִּי יוֹנָה וְרַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל בְּתְחִילָּה כְּדֵי רְבִיעָה. וּבְסוֹף אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא. רִבִּי יוֹסָה בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא לְהַפְסִיק תַּעֲנִית נֶאֱמָרָה. רִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי נְחוּם וְרַב אָדָא [בַּר אֲבִימִי] הֲווֹן יָתְבִין. אָמַר רִבִּי [נְחוּם] לְרַב אָדָא בַּר אֲבִימִי לֹא מִסְתַּבְּרָא לְבָרְכָה נֶאֱמָרָה. אָמַר לֵיהּ הִין. אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה לְרַב אָדָא בַּר אֲבִימִי לֹא מִסְתַּבְּרָא לְהַפְסִיק תַּעֲנִית נֶאֱמָרָה. אָמַר לֵיהּ אִין. אָמַר לֵיהּ לָמָּה אָמַרְתְּ לֵיהּ הִין הָכִין. אָמַר לֵיהּ

בְּשִׁיטַת רִבִּי. אָמַר רִבִּי מָנָא לְרִבִּי חִזְקִיָּה מָנִי רַבִּיהּ. אָמַר לֵיהּ רִבִּי זְעִירָא. אָמַר לֵיהּ וַאֲנָן אָמְרִינָן רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא לְהַפְסִק תַּעֲנִית נֶאֱמָרָה.

רַב יְהוּדָה בַּר יְחֶזְקֵאל אָמַר אַבָּא מָבָרְךְ עַל יְרִידַת גְּשָׁמִים יְתַגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ וְיִתְבָּרַךְ וְיִתְרוֹמַם שִׁמְךְ מַלְכֵּינוּ עַל כָּל טִיפָּה וְטִיפָּה שֶׁאַתְּ מוֹרִיד לָנוּ שֶׁאַתְּ מַמְנִיעָן זוּ מִזּוּ. כִּי יְגֵרַע נִטְפֵי מָיִם. כְּמַה דְאַתְּ אָמַר וְנִגְרַע מֵעֶרְכֶּךָ. אָמַר רִבִּי יוּדָן וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהוּא מוֹרִידָן בְּמִידָּה. שֶׁנֶּאֱמַר וּמַיִם תִּיכֵּן בְּמִידָּה. רִבִּי יוֹסֵי בַּר יַעֲקֹב סְלַק מְבַקְּרָה רִבִּי יוּדָן מַגְדְּלָיָא. עַד דַּהֲוָא תַּמָּן נָחַת מִיטְרָא וְשָׁמַע קָלֵיהּ אָמַר אֶלֶף אַלְפִּין וְרִיבֵּי רִיבָוון חַיְיבִין לְהוֹדוֹת לִשְׁמְךְ מַלְכֵּינוּ עַל כָּל טִיפָּה וְטִיפָּה שֶׁאַתְּ מוֹרִיד לָנוּ שֶׁאַתְּ גּוֹמֵל טוֹבָה לַחַיָּיבִים. אָמַר לֵיהּ הָדָא מְנָא לָךְ. אָמַר לֵיהּ הָכֵין הֲוָה רִבִּי סִימוֹן מְבָרְךְ עַל יְרִידַת גְּשָׁמִים.

וְכַמָּה גְּשָׁמִים יֵרְדוּ וִיהֵא בָּהֶן כְּדֵי רְבִיעָה מִלֹּא כֵלִי מַחֲזִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בַּתְּחִילָּה טֶפַח וּבַשְּׁנִייָה שְׁנֵי טְפָחִים וּבַשְּׁלִישִׁית שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אֵין לְךָ טֶפַח יוֹרֵד מִלְּמַעְלָה שֶׁאֵין הָאָרֶץ מַעֲלָה כְּנֶגְדּוֹ שְׁנֵי טְפָחִים מַאי טַעֲמָא תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרֵא לְקוֹל צִינּוֹרֶיךָ.

וְאָמַר רִבִּי לֵוִי הַמַּיִם הָעֶלְיוֹנִים זְכָרִים וְתַחְתּוֹנִים נְקֵבוֹת. מַה טַּעַם תִּפְתַּח אֶרֶץ. כִּנְקֵבָה הַזֹּאת שֶׁהִיא פוֹתַחַת לִפְנֵי הַזָּכָר. וְיִפְרוּ יֶשַׁע. זוּ פְּרִיָה וְרִבְיָיה. וּצְדָקָה תַּצְמִיחַ יַחַד. זוּ יְרִידַת הַגְּשָׁמִים. כִּי אֲנִי יי בְּרָאתִיו. לְכָךְ בְּרָאתִיהָ לְתִיקוּנוֹ וּלְיִישּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם. רִבִּי אָחָא תַּנֵּי לָהּ בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ רְבִיעָה שֶׁהִיא רוֹבַעַת אֶת הָאָרֶץ.

רִבִּי חֲנִינָא בַּר יַקָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה שׁוֹרְשֵׁי חִיטָּה בּוֹקְעִין בָּאָרֶץ חֲמִשִּׁים אַמָּה. שׁוֹרְשֵׁי תְּאֵינָה רַכִּים בּוֹקְעִין בַּצּוּר. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר אֵין הָאָרֶץ שׁוֹתָה אֶלָּא לְפִי חִיסּוּמָהּ. אִם כֵּן מַה יַּעֲשֶׂה שׁוֹרְשֵׁי חָרוּב. מָה יַּעֲשׂוּ שׁוֹרְשֵׁי שִׁקְמָה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָא אַחַת לִשְׁלֹשִׁים יוֹם תְּהוֹם עוֹלֶה וּמַשְׁקֶה אוֹתוֹ. וּמַה טַּעַם אֲנִי יי נוֹצְרָהּ לִרְגָעִים אַשְׁקֶנָּה.

אָמַר רִבִּי זְעִירָא תַּנֵּי תַּמָּן רָאָה זוֹל בָּא לְעוֹלָם וְשׁוֹבַע בָּא לְעוֹלָם נָהָר מַסְפִּיק לְמִדִּינָה אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.

אָמְרוּ לוֹ מֵת אָבִיו. אוֹמֵר בָּרוּךְ דַּיַּין הָאֱמֶת. מֵת וְהוֹרִישׁוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.

הלכה ג

משנה: בָּנָה בַּיִת חָדָשׁ וְקָנָה כֵּלִים חֲדָשִׁים אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה. מְבָרֵךְ עַל הָרָעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה וְעַל הַטּוֹבָה מֵעֵין הָרָעָה. וְהַזּוֹעֵק לְשֶׁעָבַר הֲרֵי זֶה תְּפִילַּת שָׁוְא. כֵּיצַד הָיְתָה אִשְׁתּוֹ מְעוּבֶּרֶת וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר הֲרֵי זוֹ תְּפִילַּת שָׁוְא. הָיָה בָּא בַּדֶּרֶךְ וְשָׁמַע קוֹל צְוָחָה בָּעִיר אָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְתוֹךְ בֵּיתִי הֲרֵי זוֹ תְּפִילַּת שָׁוְא.

הלכה: בָּנָה בַּיִת חָדָשׁ וְקָנָה כֵּלִים חֲדָשִׁים כו'. אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר בָּא לֹא סוֹף דָּבָר חֲדָשִׁים אֶלָּא אֲפִילוּ שְׁחָקִים כְּאִילּוּ הֵם חֲדָשִׁים לוֹ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אָמַר קָנָה אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱיָינוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה. נִיתַּן לוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. רִבִּי בָּא אֲבוּהּ דְּרִיבִּי בָּא מַארִי בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא קָנָה אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה. נִיתַּן לוֹ אוֹמֵר בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. לָבַשׁ בְּגָדִים אוֹמֵר בָּרוּךְ מַלְבִּישׁ עֲרוּמִים. הָעוֹשֶׂה סוּכָּה לְעַצְמוֹ. אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לַעֲשׂוֹת סוּכָּה. לַאֲחֵרִים לַעֲשׂוֹת לוֹ סוּכָּה לִשְׁמוֹ. נִכְנַס לֵישֵׁב בָּהּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לֵישֵׁב בְּסוּכָּה. מִשֶּׁהוּא מְבָרֵךְ עָלֶיהָ לֵילֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן אֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלֶיהָ עוֹד מַעֲתָּה. הָעוֹשֶׂה לוּלָב לְעַצְמוֹ. אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לַעֲשׂוֹת לוּלָב. לְאַחֵר לַעֲשׂוֹת לוּלָב לִשְׁמוֹ. כְּשֶׁהוּא נוֹטְלוֹ אוֹמֵר עַל נְטִילַת לוּלָב. וַאֲשֶׁר הֶחֱיָינוּ. וּמְבָרֵךְ בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה שֶׁהוּא נוֹטְלוֹ.

הָעוֹשֶׂה מְזוּזָה לְעַצְמוֹ. אוֹמֵר לַעֲשׂוֹת מְזוּזָה. לְאַחֵר לַעֲשׂוֹת מְזוּזָה לִשְׁמוֹ. כְּשֶׁהוּא קוֹבְעָהּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ עַל מִצְוַת מְזוּזָה. הָעוֹשֶׂה תְּפִילִין לְעַצְמוֹ כו'. לְאַחֵר כו'. כְּשֶׁהוּא לוֹבֵשׁ אוֹמֵר עַל מִצְוַת תְּפִילִין. הָעוֹשֶׂה צִיצִית לְעַצְמוֹ כו'. לְאַחֵר כו'. נִתְעַטֵּף כו'. הַתּוֹרֵם וְהַמְעַשֵּׂר אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר. לְאַחֵר לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר לִשְׁמוֹ. הַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ עַל הַשְּׁחִיטָה. הַמְכַסֶּה אוֹמֵר עַל כִּיסּוּי הַדָּם. הַמָּל צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ עַל הַמִּילָה. אֲבִי הַבֵּן אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִיָּונוּ לְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. הָעוֹמְדִים שָׁם צְרִיכִין לוֹמַר כְּשֵׁם שֶׁהִכְנַסְתּוֹ לַבְּרִית כֵּן תַּכְנִיסֵהוּ לְתוֹרָה וּלְחוּפָּה. הַמְבָרֵךְ צָרִיךְ לוֹמַר בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִידֵּשׁ יְדִיד מִבֶּטֶן וְחוֹק בִּשְׂאֵירוֹ שָׂם וְצֶאֱצָאָיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קוֹדֶשׁ עַל כֵּן בִּשְׁכַר זֹאת אֵל חַי חֶלְקֵינוּ צוּרֵינוּ צַוֵּה לְהַצִּיל יְדִידוּת שְׁאֵירֵינוּ מִשַּׁחַת. בָּרוּךְ אַתָּה יי כּוֹרֵת הַבְּרִית.

מִצְוֹת אֵימָתַי מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר עוֹבֵר לַעֲשׂיָיתָן. רַב הוּנָא אָמַר בִּשְׁעַת עֲשׂיָיתָן. אַתְיָא דְּרַב הוּנָא כְּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בוּן בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל כָּל הַמִּצְוֹת טְעוּנוֹת בְּרָכָה בִּשְׁעַת עֲשׂיָיתָן חוּץ מִתְּקִיעָה וּטְבִילָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים קִידּוּשִׁין בִּבְעִילָה. אָמַר רִבִּי יוֹנָה אִית לָךְ חוֹרֵיי תְּפִילִין שֶׁל יַד עַד שֶׁלֹּא יַחְלוֹץ. וְשֶׁל רֹאשׁ עַד שֶׁלֹּא יִיבָהּ. לֹא יִיבָהּ מִן דְּיִיבָה הָא יִיבָהּ.

שְׁחִיטָה אֵימָתַי הוּא מְבָרֵךְ עָלֶיהָ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר עוֹבֵר לִשְׁחוֹט. יוֹסֵי בֶּן נְהוֹרַאי אוֹמֵר מִשֶּׁיִּשְׁחוֹט. לָמָּה שֶׁמָּא תִּתְנַבֵּל שְׁחִיטָתָהּ. מֵעַתָּה מִשֶּׁיִּבְדּוֹק הַסִּימָנִין. חֻזְקַת בְּנֵי מֵעַיִים

כְּשֵׁרִים. תַּנֵּי שָׁחְטָה וְנָטְלוּ הַזְּאֵיבִים מֵעֶיהָ כְּשֵׁירָה. וְחוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא נִיקְבוּ. רִבִּי בָּא בְשֵׁם רַבָּנָן דְּתַמָּן בְּנֵי מֵעַיִם בְּחֶזְקַת כּוֹשֶׁר.

דְּבֵית יַנַּאי אָמַר בְּיוֹשֶׁבֶת עַל הַמַּשְׁבֵּר. הָא קוֹדֶם כֵּן יַצְלִי. עַל שֵׁם הִנֵּה כַחוֹמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר. רִבִּי [יְהוּדָה בֶּן פָּזִי] בְּשֵׁם דְּבֵית יַנַּאי עִיקַּר עִיבּוּרָהּ שֶׁל דִּינָהּ זָכָר הָיָה. מֵאַחַר שֶׁנִּתְפַּלְּלָה רָחֵל נַעֲשֵׂית נְקֵבָה. הֲדָא הִיא וְאַחַר יָלְדָה בַת וְתִקְרָא אֶת שְׁמָהּ דִּינָה. מֵאַחַר שֶׁנִּתְפַּלְּלָה רָחֵל נַעֲשֵׂית נְקֵבָה. וְאָמַר רִבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם דְּבֵית רִבִּי יַנַּיי אִמֵּינוּ רָחֵל מִנְּבִיאוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת הָיְתָה. אָמְרָה עוֹד אַחֵר יִהְיֶה מִמֶּנִּי. הֲדָא הוּא דִכְתִיב יוֹסֵף יי לִי בֵּן אַחֵר. בָּנִים אֲחֵרִים לֹא אָמְרָה אֶלָּא עוֹד אַחֵר יִהְיֶה מִמֶּנִּי.

הָיָה בָא בַּדֶּרֶךְ מַהוּ אוֹמֵר בָּטוּחַ אֲנִי שֶׁאֵין אֵלּוּ בְּתוֹךְ בֵּיתִי. הִלֵּל הַזָּקֵן אוֹמֵר מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא.

הלכה ד

משנה: נִכְנַס לְכָרְךְ מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר אַרְבַּע שְׁתַּיִם בִּכְנִיסָתוֹ וּשְׁתַּיִם בִּיצִיאָתוֹ. וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשֶׁעָבַר וְצוֹעֵק לְעָתִיד לָבוֹא.

הלכה: נִכְנַס לְכָרְךְ מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ מַהוּ אוֹמֵר. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לְכָרְךְ זֶה לְשָׁלוֹם. בִּיצִיאָתוֹ אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי כו'. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר מְבָרֵךְ אַרְבַּע שְׁתַּיִם בִּכְנִיסָתוֹ וּשְׁתַּיִם בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ הוּא אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתַּכְנִיסֵנִי לְכָרְךְ זֶה לְשָׁלוֹם. נִכְנַס אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁנִּכְנַסְתִּי לְשָׁלוֹם כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתּוֹצִיאֵנִי מְתוּכוֹ לְשָׁלוֹם. כְּשֶׁיֵּצֵא אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי שֶׁתּוֹצִיאֵנִי מִכָּרְךְ זֶה לְשָׁלוֹם. יָצָא אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי שֶׁהוֹצֵאתַנִי לְשָׁלוֹם כֵּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתּוֹלִיכֵנִי לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם אוֹ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי לְשָׁלוֹם. הֲדָא דְאָמַר [בְּמִדּוֹרֹת] גּוֹיִם אָבָל בְּיִשְׂרָאֵל אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ. אִם הָיָה מָקוֹם שֶׁהוֹרְגִין שָׁם אֲפִילּוּ בְּמִדּוֹרֹת יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְבָרֵךְ. נִכְנַס לְבֵית הַכִּסֵּא מְבָרֵךְ שְׁתַּיִם אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ מַהוּ אוֹמֵר כָּבוֹד לָכֶם הַמְכוּבָּדִים מִשְׁרָתֵי קוֹדֶשׁ דֶּרֶךְ אֶרֶץ הוּא פַּנּוּ דֶּרֶךְ בָּרוּךְ הָאֵל הַכָּבוֹד. כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא מַהוּ אוֹמֵר בָּרוּךְ אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה.

נִכְנַס לְמֶרְחָץ מִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם אַחַת בִּכְנִיסָתוֹ וְאַחַת בִּיצִיאָתוֹ. בִּכְנִיסָתוֹ אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי שֶׁתַּצִּילֵנִי מִשְּׂרֵיפַת הָאֵשׁ וּמֵהֵיזֵק הַחַמִּין וּמִן הַמַּפּוֹלֶת. וְאִל יֵאָרַע דָּבָר בְּנַפְשִׁי. וְאִם יֵאָרַע תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוֹנוֹתַי וְתַצִּילֵנִי מִזּוּ וּמִכְּיוֹצֵא בּוֹ לֶעָתִיד לָבוֹא. כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא אוֹמֵר מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהַי שֶׁהִצַּלְתָּנִי מִן הָאוֹר. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ הֲדָא דְאָמַר בְּמֶרְחָץ שֶׁהִיא נִיסּוֹקֶת. אֲבָל בְּמֶרְחָץ שֶׁאֵינָהּ נִיסּוֹקֶת אֵינוֹ אוֹמֵר אֶלָּא

מֵהֵיזֵק חַמִּין בִּלְבַד. רִבִּי חִלְקִיָּה וְרִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי תְּפִילַּת הַמֶּרְחָץ אֵינָהּ טְעוּנָה עֲמִידָה.

הלכה ה

משנה: חַיָּיב לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֵׁם שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאָהַבְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ. בְּכָל לְבָבְךָ בִּשְׁנֵי יְצָרֶיךָ בְּיֵצֶר הַטּוֹב וּבְיֵצֶר הָרָע. בְּכָל נַפְשְׁךָ אֲפִילּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשֶׁךָ. בְּכָל מְאֹדֶךָ בְּכָל מָמוֹנְךָ. דָּבָר אַחֵר בְּכָל מְאֹדֶךָ בְּכָל מִידָּה וּמִידָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ בַּכֹּל הֱוֵי מוֹדֶה לוֹ מְאֹד מְאֹד. לֹא יָקֵל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמִּזְרָח שֶׁהוּא מְכוּוָּן כְּנֶגֶד בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. וְלֹא יִכָּנֵס לְהַר הַבַּיִת בְּמַקְלוֹ וּבְמִנְעָלוֹ וּבַאֲפוּנְדָתוֹ וּבְאָבָק שֶׁעַל רַגְלָיו. וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ קַפַּנְדַּרְיָה. וּרְקִיקָה מִקַּל וָחוֹמֶר. כָּל חוֹתְמֵי הַבְּרָכוֹת שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ מִן הָעוֹלָם. וּמְשַׁקְּלְקְלוּ הַמִּינִין וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד. הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. וְהִתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא אָדָם שׁוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בַּשֵּׁם שֶׁנֶּאֱמַר וְהִנֵּה בוֹעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם. וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים יי עִמָּכֶם. וְאוֹמֵר אַל תְּבוּז כִּי זְקֵנָה אִמֶּךָ. עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. רִבִּי נָתָן אוֹמֵר הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי.

הלכה: רִבִּי בְּרֶכְיָה בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי עַל שֵׁם וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם יי. לְעוֹלָם יָדְךָ עַל הָעֶלְיוֹנָה. בְּנוֹהֵג שֶׁבְּעוֹלָם מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם יוֹשֵׁב וְדָן כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן דִּימּוּס הַכֹּל מְקַלְקְסִין אוֹתוֹ. וּכְשֶׁהוּא נוֹתֵן סְפִקוּלָה הַכֹּל מְרַנְנִים אַחֲרָיו. לָמָּה שֶׁשְּׁטַף בְּדִינוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ כֵן אֶלָּא וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם יי. לְעוֹלָם יָדְךָ לְעֶלְיוֹנָה.

רִבִּי חוּנָא בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא לְדָוִד מִזְמוֹר חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה לְךָ יי אֲזַמֵּרָה. אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אִם חֶסֶד אַתָּה עוֹשֶׂה עִמִּי אָשִׁירָה. וְאִם מִשְׁפָּט אַתָּה עוֹשֶׂה עִמִּי אָשִׁירָה. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ לַיי אֲזַמֵּרָה.

אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא בֶּן יְהוּדָה בֵּאלֹהִים אֲהַלֵּל דָּבָר בַּיי אֲהַלֵּל דָּבָר. בֵּין עַל מִדַּת הַדִּין בֵּין עַל מִדַּת רַחֲמִים אֲהַלֵּל דָּבָר.

וְרַבָּנִן אָמְרִין כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יי אֶקְרָא צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא וּבְשֵׁם יי אֶקְרָא בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ וּבְשֵׁם יי אֶקְרָא. אָמַר רִבִּי יוּדָן בֶּן פְּלַיָּה הוּא שֶׁאִיּוֹב אָמַר יי נָתַן וַיי לָקַח יְהִי שֵׁם יי מְבוֹרָךְ כְּשֶׁנָּתַן בְּרַחֲמִים נָתַן. וּכְשֶׁלָּקַח בְּרַחֲמִים לָקַח. וְלֹא עוֹד אֶלָּא כְּשֶׁנָּתַן לֹא נִמְלַךְ בְּבְרִייָה. וּכְשֶׁלָּקַח נִמְלַךְ בְּבֵית דִּינוֹ. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וַיי הוּא וּבֵית דִּינוֹ. בְּנִיִּין אַב שֶׁבְּכוּלָּם וַיי דִּיבֶּר עָלֶיךָ רָעָה.

עֲשֵׂה מֵאַהֲבָה וַעֲשֵׂה מִיִּרְאָה. עֲשֵׂה מֵאַהֲבָה שֶׁאִם בָּאת לִשְׁנוֹא דַּע כִּי אַתָּה אוֹהֵב וְאֵין אוֹהֵב שׂוֹנֵא. עֲשֵׂה מִיִּרְאָה שֶׁאִם בָּאת לִבְעוֹט דַּע שֶׁאַתָּה יָרֵא. וְאֵין יָרֵא מְבָעֵט.

שִׁבְעָה פְּרוּשִׁין הֵן פָּרוּשׁ שִׁיכְמִי. וּפָרוּשׁ נִיקְפִּי. וּפָרוּשׁ קִיזָאִי פָּרוּשׁ מַה הַנְּכָיָיה. פָּרוּשׁ אֲדַע חוֹבָתִי וְאֶעֱשֶׂנָּה. פָּרוּשׁ יִרְאָה. פָּרוּשׁ אַהֲבָה. פָּרוּשׁ שִׁיכְמִי. טָעִין מִצָּוותָא עַל כֵּיתְפָא. פָּרוּשׁ נִיקְפִּי. אֲקִיף לִי וַאֲנָא עָבִיד מִצְוָה. פָּרוּשׁ קִיזָאִי. עָבַד חָדָא חוֹבָה וְחָדָא מִצְוָה [וּמְקַזְזִי] חָדָא בְחָדָא. פָּרוּשׁ מַה הַנְּכָיָיה. מַאן דְּאִית לִי מֵהָנָא מְנַכֵּי עָבַד מִצְוָה. פָּרוּשׁ אֲדַע חוֹבָתִי וְאֶעֱשֶׂנָּה. הֵי דָא חוֹבְתָה עָבְדִית דְּאַעֲבִיד מִצְוָה כְּוותָהּ. פָּרוּשׁ יִרְאָה כְּאִיוֹב. פָּרוּשׁ אַהֲבָה כְּאַבְרָהָם. אֵין לָךְ חָבִיב מִכּוּלָּם אֶלָּא פָּרוּשׁ אַהֲבָה כְּאַבְרָהָם.

אַבְרָהָם אֲבִינוּ עֹשֶׂה יֵצֶר הָרַע טוֹב דִּכְתִיב וּמָצָאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ. אָמַר רִבִּי אָחָא [וְהִפְשִׁיר] אֶלָּא וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית (והחסד וגומר). אֲבָל דָּוִד לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמוֹד בּוֹ וְהָרְגוֹ בִלְבָבוֹ. מַאי טַעֲמָא וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי.

רִבִּי עֲקִיבָה הֲוָה קַיָּים מִיתַדַּיֵּין קוֹמֵי טוּנוּסרוּפּוּס הָרָשָׁע. וַאֲתַת עָנְתָה דְּקִרַיִת שְׁמַע. שְׁרִי קָרֵי קְרִיַת שְׁמַע וְנָחַךְ. אָמַר לֵיהּ סָבָא אִי חָרַשׁ אַתְּ אִי מְבָעֵט בְּיִיסּוּרִין אַתְּ. אָמַר לֵיהּ תִּיפַּח רוּחֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא. לָא חָרַשׁ אֲנָא וְלָא מְבָעֵט בְּיִיסּוּרִין אֶנָא. אֶלָּא כָּל יוֹמָי קָרֵיתִי פָּסוּק זֶה. וְהָיִיתִי מִצְטָעֵר וְאוֹמֵר. אֵימָתַי יָבוֹאוּ שְׁלָשְׁתָּן לְיָדִי. וְאָהַבְתָּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאוֹדֶךָ. רְחַמְתֵּיהּ בְּכָל לִבִּי. וּרְחַמְתֵּיהּ בְּכָל מָמוֹנִי. וּבְכָל נַפְשִׁי לָא הֲוָה בְדִיקָה לִי. וּכְדוֹן דְּמָטַת בְּכָל נַפְשִׁי וְהִגִּיעָה זְמַן קְרִיַת שְׁמַע וְלָא אַפְלְגָא דַּעְתִּי. לְפוּם כֵּן אֲנָא קָרֵי וְנָחַךְ. לֹא הִסְפִּיק לוֹמַר עַד שֶׁפָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ.

נָחֶמְיָה עֵימַסּוֹנִי שִׁימֵּשׁ אֶת רִבִּי עֲקִיבָא עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה וְלָמְדוֹ אוֹתִיּוֹת וְנִמִּים רִיבּוּיִין. אֲכִין וְרַקִּין מִיעוּטִין. אָמַר לֵיהּ מַה הוּא הֶהֵן דִּכְתִיב אֶת יי אֱלֹהֶיךָ תִּירָא. אָמַר לֵיהּ אוֹתוֹ וְאֶת תּוֹרָתוֹ.

תַּנֵּי הַמַּטִּיל מַיִם הֲרֵי זֶה הוֹפֵךְ פָּנָיו כְּלַפֵּי צָפוֹן. הַמֵּיסֵךְ אֶת רַגְלָיו הֲרֵי זֶה הוֹפֵךְ פָּנָיו כְּלַפֵּי דָּרוֹם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוֹן הָדָא דַּאֲמַר מַתְנִיתָא מִן הַצּוֹפִים וְלִפְנִים. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר בְּכָל מָקוֹם. וּבִלְבַד מָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם כּוֹתֶל. תַּנֵּי הַמֵּסִיךְ אֶת רַגְלָיו לֹא יִתֵּן פָּנָיו לְמִזְרָח וַאֲחוֹרָיו לְמַעֲרָב אֶלָּא לִצְדָדִין. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בִּשְׁעַת הַמַּקְדֵּשׁ. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִן הַצּוֹפִים וְלִפְנִים. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר בְּכָל מָקוֹם. וּבִלְבַד בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ כוֹתֶל.

אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה נִכְנַסְתִּי אַחֲרֵי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ לִרְאוֹת הַמַּעֲשֶׂה. אָמְרוּ לוֹ מַה רָאִיתָה. אָמַר לְהֶן רְאִיתִיו יוֹשֵׁב וְצִידוֹ כְּלַפֵּי מַעֲרָב וְלֹא פֵירַע עַד שֶׁיָּשַׁב. וְלֹא יָשַׁב עַד שֶׁשִּׁיפְּשֵׁף. וְלֹא קִינַּח בִּימִין אֶלָּא בִשְׂמֹאל. אַף שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי הָיָה אוֹמֵר כֵּן. נִכְנַסְתִּי אַחַר רִבִּי עֲקִיבָה לִרְאוֹת אֶת הַמַּעֲשֶׂה. אָמְרוּ לוֹ מַה רָאִיתָה וכו׳.

תַּנֵּי לֹא יִכָּנֵס אָדָם בְּהַר הַבַּיִת בְּמַנְעָלוֹ וּבְאַבָק שֶׁעַל רַגְלָיו וּמָעוֹתָיו צְרוּרִין בְּסַדִּינוֹ וַאֲפוּנְדָּתוֹ עָלָיו מִבְּחוּץ. מַה טַעַם שְׁמוֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים. רִבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר

הֲרֵי הוּא וַיָּבֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ שָׂק. אָמַר לִפְנֵי לֵיחָה סְרוּחָה כֵּן. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לִפְנֵי שַׁעַר הַמָּקוֹם.

לֹא יַעֲשֻׂנוּ קַפְּנְדְּרִיָא. וּרְקִיקָה מִקַּל וָחוֹמֶר. מַה אִם נְעִילָה שֶׁהִיא שֶׁל כָּבוֹד אַתְּ אוֹמֵר אָסוּר. רְקִיקָה שֶׁהִיא שֶׁל בִּיזָּיוֹן לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

תַּנִּי לֹא הָיוּ עוֹנִין אָמֵן בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מַה הָיוּ אוֹמְרִים בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. מְנַיִין שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹנִין אָמֵן בַּמִּקְדָּשׁ תַּלְמוּד לוֹמַר קוּמוּ בָּרְכוּ אֶת יי וְגוֹמֵר. מְנַיִן עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה תַּלְמוּד לוֹמַר וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִילָּה.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּרוֹמָיָא שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים גָּזְרוּ בֵּית דִּין שֶׁלְּמַטָּן וְהִסְכִּים בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעֲלָן עִמָּהֶן. וְאֵילּוּ הֵן חֶרְמָהּ שֶׁל יְרִיחוֹ. וּמְגִילַּת אֶסְתֵּר. וּשְׁאֵילַת שָׁלוֹם בְּשֵׁם. חֶרְמָהּ שֶׁל יְרִיחוֹ. חָטָא יִשְׂרָאֵל. וְלֹא יְהוֹשֻׁעַ גָּזַר. אֶלָּא מִלְּמַד שֶׁהִסְכִּימוּ בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעֲלָה עִמָּהֶן. מְגִילַּת אֶסְתֵּר. קִיְּמוּ וְקִיבְּלוּ וְגוֹמֵר. רַב אָמַר וְקִבֵּל כְּתִיב מִלְּמַד שֶׁהִסְכִּימוּ. וּשְׁאֵילַת שָׁלוֹם בְּשֵׁם. וְהִנֵּה בוֹעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם. וּמְנַיִן שֶׁהִסְכִּימוּ בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעֲלָה עִמָּהֶן. תַּלְמוּד לוֹמַר וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יי וַיֹּאמֶר אֵלָיו יי עִמְּךָ גִּבּוֹר הַחַיִל. רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אַף הַמַּעְשְׂרוֹת שֶׁנֶּאֱמַר הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר וגו'. מַהוּ עַד בְּלִי דָיֵי. רִבִּי יוֹסֵי בַּר שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשַׁר לוֹ לוֹמַר דַּיֵּי הוּא בָּרְכָה. רִבִּי בְּרֶכְיָה וְרִבִּי חֶלְבּוֹ וְרַב אַבָּא בַּר עִילָּאִי בְּשֵׁם רַב עַד שֶׁיְּבָרְכוּ שִׁפְתוֹתֵיכֶם מִלּוֹמַר דַּיֵּינוּ בְּרָכוֹת דַּיֵּינוּ בְּרָכוֹת.

אַל תְּבוּז כִּי זְקֵנָה אִמֶּךָ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר בּוּן אִם נִתְיַישְּׁנוּ דִּבְרֵי תוֹרָה בְּפִיךָ אַל תְּבַזֶּה עֲלֵיהֶן. מַה טַּעֲמָא וְאַל תְּבוּז כִּי זְקֵנָה אִמֶּךָ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא אִם נִזְדַּקְנָה אוּמָּתְךָ עָמוֹד וְגוֹדְרָהּ כְּשֵׁם שֶׁעָשָׂה אֶלְקָנָה שֶׁהָיָה מַדְרִיךְ אֶת יִשְׂרָאֵל לְפַעֲמֵי רְגָלִים. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְעָלָה הָאִישׁ הַהוּא מֵעִירוֹ וְגוֹמֵר.

עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ. רִבִּי נָתָן מְסָרַס קְרָאֵי הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי. רִבִּי חִלְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי סִימוֹן הָעוֹשֶׂה תוֹרָתוֹ עִתִּים הֲרֵי זֶה מֵיפֵר בְּרִית. מַה טַּעֲמָא הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי. תַּנִּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָי אוֹמֵר אִם רָאִיתָ אֶת הַבְּרִיּוֹת שֶׁנִּתְיַיאֲשׁוּ יְדֵיהֶן מִן הַתּוֹרָה עָמוֹד וְהִתְחַזֵּק בָּהּ וְאַתָּה מְקַבֵּל שְׂכַר כּוּלָּם. מַה טַּעֲמָא הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ עֵת לַעֲשׂוֹת לַיי.

הִלֵּל הַזָּקֵן הָיָה אוֹמֵר בְּשָׁעָה דִּמְכַנְּשִׁין בְּדַד. וּבְשָׁעָה דִּמְבַדְּרִין כְּנוּשׁ. וְכֵן הָיָה הִלֵּל אוֹמֵר אִם רָאִיתָ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא חֲבִיבָה עַל יִשְׂרָאֵל וְהַכֹּל שְׁמֵיחִין בָּהּ בְּדַד. וְאִם לָאו כְּנוּשׁ. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר מַה הַתִּינוֹק הַזֶּה צָרִיךְ לֵינָק בְּכָל שָׁעָה שֶׁבְּיוֹם. כְּךָ כָּל אָדָם שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְיַגֵּעַ בַּתּוֹרָה בְּכָל שָׁעוֹת שֶׁבְּיוֹם. רִבִּי יוֹנָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן גְּזִירָה כָּל פִּיטָּטָיָא בִּישִׁין וּפִיטָּטָיָא דְּאוֹרַיְתָא טָבִין. כָּל כְּדָבָיָא טָבִין וּכְדָבָיָא דְּאוֹרַיְתָא בִּישִׁין.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּמְגִילַת חֲסִידִים מָצְאוּ כָתוּב יוֹם תַּעַזְבֵינִי יוֹמַיִם אֶעֱזָבְךָ. לִשְׁנַיִם שֶׁיָּצְאוּ אֶחָד מִטִּיבֵּרְיָא וְאֶחָד מִצִּיפּוֹרִין וּפָגְעוּ זֶה בָּזֶה בְּחָדָא מִשְׁכְּנָא. לֹא הִסְפִּיקוּ לִפְרוֹשׁ זֶה מִזֶּה עַד שֶׁהָלַךְ זֶה מִיל וְזֶה מִיל נִמְצְאוּ רְחוֹקִין זֶה מִזֶּה שְׁנֵי מִילִין. וְאִשָּׁה שֶׁהָיְתָה יוֹשֶׁבֶת וּמַמְתֶּנֶת לְאִישׁ. כָּל זְמַן שֶׁהָיְתָה בְּדַעְתּוֹ לְהִינָּשֵׂא לָהּ הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת וּמַמְתֶּנֶת לוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִפְלִיג דַּעְתּוֹ מִמֶּנָּהּ הִיא הָיְתָה הוֹלֶכֶת וְנִישְׂאֵת לְאַחֵר.

תַּנִּי בְשֵׁם רִבִּי מֵאִיר אֵין לְךָ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מֵאָה מִצְוֹת בְּכָל יוֹם. קוֹרֵא אֶת שְׁמַע וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ וְאוֹכֵל אֶת פִּתּוֹ וּמְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֲרֶיהָ וּמִתְפַּלֵּל שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים שֶׁל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה שְׁאָר מִצְוֹת וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. וְכֵן הָיָה רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֵין לְךָ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵין הַמִּצְוֹת מַקִּיפוֹת אוֹתוֹ תְּפִילִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִילִּין בִּזְרוֹעוֹ וּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ מִילָה בִּבְשָׂרוֹ אַרְבַּע צִיצִיּוֹת בְּטַלִּיתוֹ מַקִּיפִין אוֹתוֹ. הוּא שֶׁדָּוִד אָמַר שֶׁבַע בַּיּוֹם הִילַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וְכֵן הוּא אוֹמֵר חוֹנָה מַלְאַךְ יי סָבִיב לִירֵיאָיו וַיְחַלְּצֵם. נִכְנַס לְמֶרְחָץ רָאָה אֶת עַצְמוֹ עָרוּם. אָמַר אוֹי לִי שֶׁאֲנִי עָרוּם מִן הַמִּצְוֹת. כֵּיוָן שֶׁהִבִּיט בְּמִילָה שֶׁלּוֹ. הִתְחִיל לְקַלֵּס לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. מַה טַּעַם וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יי וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ.